

BIBLIOTHEKA

PW
SP
KRAKOW

11323

KDN., 15. 10. I. 52 20 000

GIMNAZJUM PAŃSTWOWE w ZAKOPANEM
BIBLIOTEKA PROFESORSKA

Liczba katalogu 491 C

1420
Liczba inwentarza V-140

V

F/45

2m.

Nadbitka

MATERIAŁY I PRACE

KOMISJI JĘZYKOWEJ
AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE

TOM II.

Edward Klich

*Teksty białoruskie z powiatu
nowogródzkiego*

W KRAKOWIE
NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI SPÓŁKI WYDAWNICZEJ POLSKIEJ
Drukarnia Uniwersytetu Jagiell. pod zarządem J. Filipowskiego

1903.

F/45

11323

F/45.

Edward Klich.

Teksty białoruskie z powiatu nowogródzkiego.

Bawiąc w roku 1901 w Nowogródzkim pow., w Boracinie, w miesiącach sierpniu, wrześniu i październiku spisałem poniższe teksty. Zapisywałem w następujących miejscowościach: Boracin, Połona, Łeczyce, Sienieżyce, Obidów, Basin, Feliksów, od osobników, pochodzących tak z wymienionych wsi, jakoteż i z innych, mianowicie: Audziejewice, Niehniewicze, Wiesiołów, Ławryszewo, Ostaszyn, Pouszewo, Załoski. Materiały moje reprezentują język dwudziestu kilku osób różnego wieku i płci, przeważnie żeńskiej. Bliższe dane, odnoszące się do osobników opowiadających, znajdują się w nagłówkach tekstów, które od nich pochodzą; podaję tam wiek, płeć, miejsce zamieszkania, względnie pochodzenia i inne jeszcze uwagi. Daję materiał treściowo bardzo różnorodny, powiedzmy nawet pstry — co stąd pochodzi, że po pierwsze nie chodziło mi o zgromadzenie rzeczy odnoszących się do jakiegoś, czy do kilku działów folkloru, ale przede wszystkim o język, powtórę zapisywałem to, co się dało: to co mi mówili, tom i notowałem. Są tu więc baśni fantastyczne, opowieści satyryczno-moralne, piosnki, przeważnie weselne, i kilka pieśni pobożnych polsko-białoruskich, są zagadki, przysłowia, są ustępy informacyjne, odnoszące się do różnych ważnych momentów w życiu chłopca, jest nawet jedna autobiografia, jest w końcu spora ilość luźnych notatek: frazesów, urywków opowiadania, trochę paradygmatów odmiany, luźnych wyrazów wreszcie. Cały ten materiał podzieliłem wedle miejscowości, a w obrębie miej-

scowości wedle osób. Na czele stoją teksty prozaiczne, po nich poezya, zagadki, przysłowia. Rozdział ten przeprowadziłem ze względów językowych: zawsze prawie i wszędzie język pieśni różni się mniej albo więcej od języka prozaicznego (raz dlatego, że znaczny procent zasobu pieśni jakiejś okolicy może być, i jest obcego pochodzenia, a powtórę rytm i rym sprowadzają zmiany językowe, nieznane, a przynajmniej rzadkie w prozie). Na końcu wreszcie znajdują się luźne notatki; notatki pochodzące od Wołczka uporządkowane mniej więcej wedle treści.

Wiele piosenek i bajek jest zapisanych po kilka razy, od różnych osób; w takich wypadkach zwracam na to uwagę odnosnikami. Liczne piosenki i bajki, lub ich motywy przynajmniej, znane są już z innych zbiorów, między innymi z „Ludu Białoruskiego“ Federowskiego i z roczników Zbioru Wiadomości do Antropologii Krajowej. Okoliczność ta jednak wobec celu mojego zbioru nie przeszkadza do zamieszczenia ich w tymże.

Co się dotyczy strony językowej i transkrypcyi niniejsze teksty nie odpowiadają w znacznej mierze bardzo skromnym nawet wymaganiom, jakie można stawiać tego rodzaju pracy. Że tak jest, są po temu powody: niedostateczne przygotowanie fonetyczne i w ogóle lingwistyczne, ucho niezbyt wrażliwe, szczególnie na odcienia samogłoskowe, a nadto ucho niewprawne, niewyćwiczone, brak wprawy w zajęciu tego rodzaju. Prócz tego popełniłem kilka błędów, które w skutkach znacznie obniżyły wartość moich materyałów. Ani przed wyjazdem, ani na miejscu nie wygotowałem planu, wedle którego bym notował fakta językowe, a bez niego trudno mi się było orientować w tychże faktach, jeszcze trudniej stosować do nich jakąś więcej konsekwentną transkrypcję. Jest ona ogromnie rozmaita, nawet pstra, i ciągle się zmienia z biegiem czasu w miarę, jak się zmieniało moje pojmowanie natury różnych dźwięków; ciekawe n. p. że bardzo długo nie słyszałem w ogóle (a specyalnie u Wołczka) zwężonego *o*, chylącego się ku *u*, w sylabie akcentowanej, z wyjątkiem kilku kategorii, w których od początku zwężenie notowałem; dopiero pod koniec pobytu, w Sienieżycach, przekonałem się dowodnie o istnieniu tego dźwięku we wszystkich kategoriach przy danych warunkach; wtedy i u Wołczka on wystąpił, zacząłem i u niego zwężenie

w tych wszystkich wypadkach notować. Ze względu na tę nader pouczająco zmienną percepcję dźwięków i ich transkrypcję możnaby przeprowadzić podział materiału ściśle chronologiczny i wtedy, naturalnie z absolutnem zachowaniem pierwotnej transkrypcji, do wartości tekstów czysto gwaroznawczej przybyłoby jedno plus innego gatunku, mianowicie tak ułożone teksty miałyby znaczenie przykładu (odstraszającego), jak nie należy robić zapisków gwarowych — zresztą i w obecnej szacie tego znaczenia całkiem nie zatraciły. Dodam tu jeszcze, że porządek chronologiczny do pewnego stopnia zachowałem: poza rozdziałem na miejscowości i osoby, po za rozdziałem na prozę i poezję, porządek numeryczny odpowiada mniej więcej porządkowi chronologicznemu; zresztą i porządek miejscowości odpowiada mniej więcej następstwu rzeczywistemu, w jakim ich język na papierze ustalałem, z najważniejszym zastrzeżeniem co do Wołeczka, że jego opowiadania rozciągają się na cały czas mego pobytu w Boracinie. Drugi błąd polega na tem, że tekstów nie przepisywałem na miejscu, a zabrałem się do tego dopiero dobrze późno po powrocie do Krakowa, tak, że wskutek tego zdążyłem zapomnieć wielu asocjacji pomiędzy grafemą a fonemą i oryentowanie się w faktach językowych stało się jeszcze trudniejsze. — Jedna tylko okoliczność mię usprawiedliwia, mianowicie, że przez cały prawie czas pobytu w Boracinie chorowałem, pracowałem więc dorywczo, w znacznych odstępach czasu, pośpiesznie i bez ochoty.

Co do języka tekstów, jest on mniej więcej jednolity (zabierałem się do zapisywania z uprzedzeniem, że każda wioska musi być bardzo wyraźną jednostką dyalektyczną — przekonałem się, że tak nie jest) i na ogół dość czysty, abstrahując od fonetyki rosyjskiej, która miejscami występuje. Tłómaczy się ona wpływem szkoły (u młodszych osobników), cerkwi, służby wojskowej, powtóre faktem zapożyczania całych piosenek i do pewnego stopnia prozaicznych opowieści, baśni etc., rosyjskich, po trzecie faktem bardzo naturalnym u ludu na tak niskim stopniu oświaty, mianowicie chłop białoruski (mam na myśli tylko okolicę, którą poznałem) wstydzi się swojego języka, uważa go za grubzy i ordynarny i mając do czynienia z inteligentem chętnie stara się mówić *delikatnie*, t. j. z kiepska po rosyjsku, zapoznawszy się z tym

językiem w szkole czy w cerkwi, w wojsku czy w urzędzie, czy wreszcie na służbie. O tem się przekonałem z własnego doświadczenia; z każdym prawie nowopoznanym osobnikiem była ta sama historia: każdy zaczynał prawić z rosyjska, i wiele trudu mię kosztowało, nimem zdołał wytłómaczyć, że mnie nie o to wcale chodzi, *każ byłó del'ikatnéj*. Wracając jeszcze do jednolitości języka mówionego w Boracinie i okolicy, zaznaczam, że największa może różnica jest między językiem Wołczka z Połonej, a językiem reszty osób. Tłómaczy się to tem, że Wołczek pochodzi z Kryszyłowszczyzny (parafia dałmatowska), wioski odległej o kilka mil od Boracina. Nie miałem jednak sposobności przekonania się na miejscu, czy różnica rzeczywiście istnieje, czy język Wołczka nie wydał mi się innym dlatego, że go lepiej, względnie najlepiej poznałem, najczęściej z nim rozmawiając.

Pierwotnie miałem zamiar na podstawie moich zbiorów wygotować obszerną pracę o niektórych zjawiskach białoruskiego języka. Atoli wobec licznych i wielkich braków tekstu, myśl taka wydała mi się zbyt śmiała i na razie od niej odstąpiłem, odłożyłem ten plan do czasu, kiedy się zdarzy sposobność odwiedzenia jeszcze raz tamtych stron, skontrolowania i ustalenia wielu niejasnych punktów. Obecnie zadawałniam się dołączeniem na końcu, przed słowniczkiem, krótkiego opisanja dźwięków dyalektu, z dodaniem próby wyjaśnienia niektórych faktów, a na tem miejscu, przed tekstami jeszcze umieszczam tabelę znaków przeze mnie użytych, z króciutkiem ich objaśnieniem, także kilka uwag odnoszących się do zewnętrznej strony tekstów.

Tablica znaków.

Znaki dla samogłosek:

<i>a</i>	<i>e</i>	<i>i</i>	<i>o</i>	<i>u</i>	<i>y</i>	<i>yⁱ</i>
<i>ä</i>		<i>ü</i>				
<i>â</i>						
<i>ā</i>				<i>ə</i>		
<i>ā</i>	<i>ē</i>			<i>o</i>		
(<i>ä</i>)	<i>ě</i>	<i>ĩ</i>			<i>ũ</i>	<i>ỹ</i>
<i>ā</i>	<i>ē</i>					
(<i>a</i>)						

<i>ě</i>	<i>ó</i>
<i>ie, iě</i>	<i>uo, uo</i>
	<i>u^a</i>
<i>i, i</i>	<i>u, u</i>

Znaki dla spółgłosek:

<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	<i>v</i>	<i>w</i>	<i>u^aw</i>	<i>u</i>	<i>u</i>	<i>m</i>
<i>p'</i>	<i>b'</i>	<i>f'</i>	<i>ó</i>	<i>u</i>	<i>u^au</i>	<i>u'</i>		<i>n</i>
<i>t</i>	<i>d</i>	<i>s</i>	<i>z</i>					<i>n</i> <i>n</i> <i>r</i> <i>l</i> <i>l</i>
<i>ć</i>	<i>ź</i>	<i>ś</i>	<i>ż</i>					<i>n</i> <i>n</i> <i>r</i> <i>l</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	<i>h</i>					
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	<i>h'</i>					
<i>c</i>								
<i>č</i>	<i>š</i>	<i>ś</i>	<i>ž</i>					

O znakach *a e i o u y* nie ma nic do powiedzenia.

Znak *yⁱ* oznacza samogłoskę ze zmieniającą się w czasie jej trwania artykulacją: samogłoska rozpoczyna się artykulacją *y*, która przechodzi w artykulację otwartego *i*.

Znak *ä* oznacza bardzo szerokie *e*.

Znak *ü* oznacza dźwięk niem. *ü* w *Gebühr*.

Znak *ä* oznacza dźwięk *a*, artykułowany z zaokrągleniem warg, chylący się ku *o*.

Znak *ä* oznacza dźwięk zbliżony do rosyjskiego *o* po akcencie w wygłosie (patrz Berneker, Russische Grammatik w rozdziale o samogłoskach nieakcentowanych).

Znak *ə* oznacza dźwięk niewyraźnie zlokalizowany, zbliżony do bułgarskiego *ə*, tylko może więcej przedni.

Znak *a* oznacza *a* zredukowane, niewyraźnie zlokalizowane, chylące się ku *e*.

Znak *ε* oznacza *e* zredukowane, niewyraźnie zlokalizowane.

Znak *o* oznacza *o* zredukowane, niewyraźnie zlokalizowane, zbliżone do *a*.

Znaki (*ä*), *ě*, *ĩ*, *ŭ*, *ŷ* oznaczają samogłoski zredukowane pod względem czasu trwania, z tendencją do zaniku.

Znaki *a*, *ε* oznaczają samogłoski zredukowane w swej funkcji sonantycznej, tworzące z poprzedzającą, czy następującą samogłoską dyftong.

Znak (*a*) oznacza także samo zredukowane w sonantycznej funkcji *a*, które z *a* poprzedzającym, czy następującym zlewa się w jeden dźwięk *a*.

Znak *ē* oznacza *e* zwężone mocno, chylące się ku *i*, względnie *y*, zależnie od poprzedzającej spółgłoski miękkiej lub twardej.

Znak *ō* oznacza mocno zwężone *o*, chylące się ku *u*.

Znaki *ie*, *iē* oznaczają dyftongi *ie*, *iē* z akcentem na *e* i *ē*, z elementem niezgłoskotwórczym *i*, bardzo słabo artykułowanym.

Znaki *uo*, *uō* oznaczają dyftongi *uo*, *uō* z akcentem na *o* i *ō*, z elementem niezgłoskotwórczym *u*, bardzo słabo artykułowanym.

Znak *ī* wyraża dźwięk niezgłoskotwórczego *i*, oznaczanego w polskim alfabecie przez *j*.

Znak *ī* oznacza także sam dźwięk bardzo słabo artykułowany, z tendencją do zaniku w pewnych pozycjach.

Znak *ū* oznacza dźwięk niezgłoskotwórczego *u*, dźwięk taki sam, jaki wymawiają Polacy z Poznańskiego zamiast *ł*.

Znak *ū* oznacza dźwięk niezgłoskotwórczego *u*, bardzo słabo artykułowany, w pewnych pozycjach z tendencją do zaniku, dźwięk zbliżony do tego, jaki można słyszeć u Polaków w Galicyi zachodniej zamiast *ł* — odznacza się on brakiem energicznego zaokrąglenia warg.

Znak ' nad samogłoską oznacza akcent.

Znak - nad samogłoską oznacza długość, nad *y* w formach nom. acc. pl. m. f. może nie tyle długość, ile raczej pewien odciśnięcie wymowy.

Znak ˘ umieszczony nad grupą samogłosek, czy stojących bezpośrednio obok siebie, czy też przedzielonych niezgłoskotwórczym *i*, wskazuje na to, że grupa jest wymawiana jednym prądem wydechowym i dyftongicznie. Jeżeli samogłoski są jednorodne, znak ˘ wyraża, że chodzi tu może tylko o samogłoskę prostą, może trochę przedłużoną n. p. *kāa* pisane też *kā* i *kā*.

Przy spółgłoskach kładziony znak ' wyraża miękkość, wymowę palatalną.

Znak *v* oznacza spirant labiodentalny, w polskim alfabecie oznaczany przez *w*.

Znak *w* oznacza dźwięczny spirant bilabialny.

Znak *ʷ* oznacza takiż spirant, przed którym jeszcze sły-
chać dźwięk niezgłoskotwórczego *u*. Można też tak określić ten
dźwięk, że jest to *u* niezgłoskotwórcze, którego artykulacja pod
koniec przechodzi w energiczniejszą artykulację bilabialnego spi-
rantu *w*.

O znakach *ʋ*, *ʷ* patrz między samogłoskami.

Znak *n* oznacza spółgłoskę nosową welarnego umiejscowie-
nia — jest to dźwięk nie pojawiający się samoistnie, występuje
za *n* przed *k*.

Różnica między dźwiękami oznaczanymi przez *l* i *l'* polega
tylko na silniejszym stopniu palatalizacji przy *l'*.

Znak *ʒ* wyraża afrykatę znaczoną w polskim alfabecie
przez *dź*.

Znak *x* wyraża dźwięk odpowiadający polskiemu *ch*.

Znak *h* odpowiada dźwięcznemu *x*.

Znaki *č*, *ʒ*, *š*, *ž* odpowiadają polskim *cz*, *dź*, *sz*, *ż*.

Podwójne znaki spółgłosek n. p. *cc*, *čč*, *nn*, *tt* etc. ozna-
czają nie geminaty, ale spółgłoski długie, z wytrzymanem zwarcie-
m.

Znak spółgłoski w nawiasie n. p. (*ʒ*) oznacza spółgłoskę,
która uległa redukcji, t. zw. Geräuschreduction (patrz Sievers ⁵
§. 499 i następne). Co do znaku (*h*), oznacza on nie dźwięk spi-
rantyczny, a przydech krtaniowy w rodzaju niemieckiego *h*.

W nawias brałem też tu i owdzie całe sylaby, zredukowane
co do energii i wyrazistości, które w rezultacie mogą zniknąć przez
skrócenie fonetyczne, np. (*ia*) *ná* obok *ná*.

W nawias także ujmowałem całe wyrazy i zdania, jużto
jako warianty tekstu, już też jako objaśnienia opowiadającego.

Znak (!) po wyrazie stojący służy do zwrócenia uwagi na
ten wyraz, zawierający już to jakiś dziwny, czy rzadki objaw
językowy, już też prawdopodobny błąd zapisującego.

Ze względów typograficznych, a chcąc zachować jednolitą
transkrypcję fonetyczną używam dużych liter tylko na początku
ustępu i w imionach własnych, ułatwia to bowiem oryentowanie
się. W tych wypadkach zastąpione są znaki fonetyczne odpo-
wiednimi znakami polskiego alfabetu. Interpunkcję starałem się
wprowadzić racjonalną i jak najprostszą; o ile mi się to udało,

nie moja rzecz sądzić — każdy przyzna, że nie jest to rzecz łatwa do zrobienia w tekście dyalektycznym.

Słuszną jest rzeczą, żebyin na tem miejscu wyraził serdeczne podziękowanie PP. Łozińskim w Boracinie i wszystkim Paniom i Panom, którzy mi służyli chętną pomocą w pracy gromadzenia poniższych tekstów.

A. Połona.

I. Alés Vołóok.

Aleksándry Vołóok s Pałanói, xáta maíá u Pałanói. Kryšylóu-šćyna, vėl'ika-žuxavickaija vótoś, damáto^uskaho pryxódu. pryšóu da žónki u prymy, znácyše pryšóu na íaię pólo. taki nazyváiecsie prymák. l'ét dvanátcać užó žyvú u Pałanói.

1. V adním mészce zrabíu pan pałác, i pryšóu voít vílšavác. lókaí asnáiiniu pánu. výšeu pan da vóita, vžau butýtku vótki, na-l'iu stakán íamú, i héty vóit vílšúie, kúže: kap pán zdaróu byu, i žýu u tom pakóji, kab héty, kúže, pakóji na mészcy stáiuu, i kab zhnúu héty pakóji na mészcy stóiaicy, i pa vókna u zémli ul'és. pan skazáu: dúrmu ty, dać íemu dvažészca pénc bizúnof. ía tyle lužéi padušýu i tyle pínénzof stráciú, a ion múvi, žéby zgnúu, i po yókny u zémli ul'és.

2. Ad'in ras, páne, byló u véčer, xážíu pan na spácyr kála svaihó sádu i zhulíu tabakérku. íšóu mužýk s kažbí i našóu pánskuíu tabakérku. pašóu da xáty s tabakérkaiu, zaíšóu u karémú i havóryc: ^uot arandíru, ía šahónne íšóu s kažbí, i našóu pánskuíu tabakérku. panašóm záutrá da pána, tu pán nam dáśe hašćince. a u tui vóscy byu dahavór ž žýdam, xto što xóće pradác, to kab héty žyd véday, i što xto nážje i žýdu tréba skazác, to héto ž žýdom pažélać pa pałavíne. ab hétum véday pan, što íaný zrabíl'i u vóscy dahavór. i pašóu žyd z mužýkóm da pána. pryšl'i da pána, lókaí pytáiecsie: čahó vy xóćece? mužýk kúže: vót ía učórá íšóu s kažbí i našóu pánskuíu tabakérečku. lókaí pytáiecsie: čuhó žyt pryšóu? a žyt kúže: héto kal'i pan daśe hašćince hétumu mužýkú, to héto nam búže pa pałavíne, patamú što my zrabíl'i takí dahavór. vyxóžíc pan i pytáiecsie: a čahó Mikatái pryšóu? ía pryšóu,

páňe, učóra išóu s kažbý i našóu pánskuju tabakérečku, kála sádu na darúscy. pan káže: a práudy ja učóra xazíu i zhubiú, i pytá-jećse: a žyt čahó pryšóu? žyt káže pánu: ja pryšóu, móže pan búže davác aśćince, to hěto na mienie na patawínu z muzykóm, patamú, što my u wóscy zrabíl'i dahavór. to pan skazáu: to hěto dobre, što vy zra- bil'i u wóscy ž žydam dahavór. pytájećse pan u muzyká: a što tabé dać za hěto? dam tabé pou bóčki žyta. to muzyk káže: ženkuje pánu, nie trěba. to što tabé dać, dam tabé žwe aśmienie haróxu. muzyk káže: žen- kuje pánu, nie xócu. to što tabé dać, dám tabé žwe bóčki kartópel. muzyk káže: ženkuje pánu, nie xócu. to pan káže: to diábel čebé védaie, što tabé dać, to dám dwažěśće bizunou. to muzyk káže: ženkuje pánu za hětaio, próše dać, alé rózam ž žydam lúžem, pa nás dwúx búduć bić, to hěto búže pa patawíne. lažyćse muzyk kála noh wóitawyx, a žyd lažyćse s kráju. beré wojt bizún, i bić rózam muzyká i žyda. mu- žykú dastajećse bizunú šeréžineju, a žydu kancóm. i dáu im dwát- cat' bizunou, i paśl'i janý da xáty. žyt pašóu na pérat, a muzyk pačekáušy. xaxóžić muzyk u karčmú i káže na jahó žónku: Xáik^{uo}, daí mnie kvatérku harétki. a žyd lažýć u łóšku, zrabíušo xwóry, i káže na muzyká: a kap tabé hór^{uo} bytło, čamú ty nie bráu? pan tabé daváu pou bóčki žyta, to ty skazáu: ženkuje pánu. daváu pan žwe aśmienie haróxu, to ty skazáu: ženkuje pánu. daváu pan žwe bóčki kartópel, to ty skazáu: ženkuje pánu. to pan káže: diábel čebé védaie, što tabé dać, dam tabé dwažěśće bizunou. to ty skazáu: ženkuje pánu, próše dać. to ja ležáu s kráju, to mnie nie hědak bytło, bo mienie bizún dastaváu kancóm, alé iak ty wýtryvou, što čebé sa- maíu šeréžineju bizunú bil'i? žyd dúmaie, što kancóm nie hědak bal'ic, alé kancóm horej bal'ic. žyt káže: nexatí ty xwaréj s swajím patawínaíu. muzyk taśunčik na bizunčik, muzyká kał'i nie bić, to muzyk sam próśicse, bo jahó mósić sráka šverbić.

3. Ot dawněj éto bytło za čarám Haróxam, iak bytło lužéj tróxa. śnieh haréu, a sałómaíu tuśyl'i, Haróx načáu wajaúac, a Ka- čaryna státa Pólsč zabirác. tahdý muzyk stúxau žónki, iak čépér žónka stúxaje muzyká. ažin raz wybírajećse žónka u hórod, káže muzykú: hleží, kap ty zaraz zrabíu try rabóce: másto žbju, krúp narabíu u žórnax, i kureńatá napáśwju. dúmaie muzyk: iagžoż ja zrablu za rás try rabóce? padúmou, padúmou i staíu rabić. pry- wézau śmatánu z hładyšóm da sráki, kureńatá pawazáu za šyju,

adnó za adnó, i pryvázáu da plótu, i stau u zórnax krupě rabíc. atkúl užáúšo arót, iak uzapíu adnó kurená, tu panós usé. mužýk běxčy adlírác kurenáta, začapíuše u sěnax za par^oox nahánni, pa-val'úšo. razbíu hładýš s šmatánaú, rassýpou krupě, a kurenáta panós arót. (mužýk ne adabráu. pryjehžáúe žónka z hórada i skazáta: vypraháú kaná. mužýk stau kaná...) mužýk šeu i pláče. ižé starý čaťabék — a hěto xazíu Boh daúhéú pa švétu, alé líži íahó ne znól'i — zazóžíc da hětaho mužýká i pytáúecse: čahó ty pláčeš? mužýk havóryc: vot mne žónka skazáta, kab ía zardš try rabóce zrabíu. ía načáu rabíc, to másto raz'l'íu, krupě rassýpou, kurenáta arót panós. sam ne védaú, što čépér mne žónka skáze, iak pryjéze z hórada. starý hěty žabrák skazáu íamú: paži ty našačý try puké łazy. a hžé íaná sažícse, iak pryjéze? mužýk káze hětamu žědu: íaná sažícse na hětum patú. žet káze: zrabí žírku u stól'i — mužýk zrabíu žírku — a łazú zanaší na vérx, paťazy na stól'i. mužýk zrabíu žírku, zahnós try puké łazy na stól paťazyu. hěty žet pal'és tudá, i šeu. pryjehžáúe žónka, káze: vupraháú (!) kaná. mužýk stau vuprahác kaná, íaná káze: krup narabíu, másto žbíu, kurenáta napásbúu? mužýk maučýc. íaná prýštá, pahlašéta, šmatána raz'l'íta, hładýš raz'l'ity, krupě rassýpany, kurenáta arót panós, a kúryca kryčýc, bėhaúečy kruhóm xáty, što ímá kurenát. íaná mužýká v adnú mórdu dva rázy i u druhúu dva rázy, da zá łap, da pad nóh'i, da s kalėnni na hrúži. usó mužýká pa skířicax. hěty mužýk havaryc ne móže, i próšicse u žónki, aš pláče. vaíštá žónka u xátu, sěta na patú, i káze: razzuwáú mēhé. a daúhéú ne bytó čarabíkou ni bótoú, alé byl'i usó łapci. mužýk nahnúšo žónku razzuwác, razčazáu abóry (matuské), na adn^oí i na druh^oí nazé, i usé čatěry kancě sabráu v adnó mēscu, dy u hórú padáu tamú starómu praž žírku, na stól. toú starý i žaržýc za abóry. mužýk bútto spaťoxoušo, i kryčýc: Bóže moi, što mne čépér rabíc? a starý atkázývaúe: bíc, bíc. užáu púk łazy, i skínuu. hěty mužýk davú íeíe bíc, a íaná da harý víšíc nahánni. hěty mužýk bíu, bíu, uséú toú púk pabíu na í^oí, i znóu kryčýc: Bóže moi, što mne í^oí rabíc? starý atkázývaúe: bíc, i íešcé ažín puk łazy skínuu, i í^on stau íešcé bíc. pabíu druh'i puk, i znóu kryčýc: Bóže moi, stó mne í^oí rabíc? starý atkázývaúe: bíc, i trěci puk łazy skínuu. mužýk usé try puké łazy pabíu, tahdý hěty starý íeíe pušcú. to

na kanú sažicse, da na búže streměne, to spómnić aba mně. švátij Júreĭ addáj streměno i paĭexay. što tréba Box skazáj Júriju, a Júreĭ zabýjušo ap čatavéku, ab bédnum. výseu na kanú sažicse, nimá streměna załatóho. švátij Júreĭ prypómniij hétaho bédnaho čatavéka, pašóu da Bóha pytáecse ab bédnum čatavéku, tu Bóx skazáj ĭamú: hěty čatavék kal'í búže krućíc i mućíc, tu búže žyc na švéce. výseu švátij Júreĭ ad Bóha, i paĭexay. stračáje ĭahó bédny hěty sámý čatavék, pytáecse u ĭahó: nu štó, káže, švátij Júriju, spómniij Bóhu aba mně? Júreĭ káže: spómniij. a štó Bóx kazáj aba mně? kal'í búžeš krućíc i mućíc, tu búžeš žyc na švéce. švátij Júreĭ káže na čatavéka: addáj maió streměno załatójo. a čatavék havóryc: ĭakójo? vy mně ne davál' i ĭiĭákaho streměna. Júreĭ paznáy, što hěty čatavék krućíc, užáj i paĭexay. pašóu hěty čatavék u karčmú, užáj załatójo streměno za pázuxu, i káže na žyda: dáj mně kvatérku harýtki. tu žyt káže na hétaho bédnaho čatavéka: vón šviná s karčmý, u čebě hróšy nimá zaplaćíc. tu hěty bédny čatavék pakazáj ĭamú załatójo streměno, to hěty žyt day ĭamú kvatérku harétki. to bédny čatavék výpĭij i pašóu. a žyt káže: no, addáj mně załatójo streměno, a kal'í ne daší, tu ĭa paĭdú da pána, i skažú pánu, tu pan tabé dašé vizunú u sráke. tu mužĭjk užáj i pašóu, ne pašlúzay žyda. pašóu žyd da pána. tu pan vėléu pryvéšci hétaho čatavéka. hěty čatavék káže: u mené nimá šernáh'i, i nimá šápki, i nimá łápčí. hěty žyd dáy čatavéku šernáhu, day šápku i day łápčí, i pašl'í da pána. pan pytáecse: nu štó, Džemán, kazáj žyt, što ĭešc u čebě załatójo streměno. a bédny čatavék káže pánu: páne, pan máje hróšeĭ šmát, i máje pan dvur hédaki vėl'iki, čiž máje pan załatójo streměno? to pan káže: né, nimú. kamú, káže, pan véry daĭeš? tak žyt skáže, páne, što hěto i šernáha žydóuskaĭa na mně. a žyt káže: bo hěto maiá. tabé ne byťó u čóm ići da pána, to ĭa tabé dáy. a mužĭjk káže: a štó, káže, páne, káže, što hěto i maiá šernáha. móže ĭešc žyt skáže, što hěto i łápčí žýdovy. a žyt káže: hěto ĭa tabé dáy. to pán skazáj na žyda: ĭži dĭrĭnu vón, ĭa máju šmat hróšeĭ, ĭa máju vėl'iki dvur, i ĭa ne mahú správić załatóho streměna, a hžé hěty bédny čatavék vóžme załatójo streměno?

6. Ažin čatavék da u druhóho sušéda stay krášci avěčki. hěty čatavék stay piťnavác ĭahó, zlatóu u nócy u svojóm zlevé.

i stál'i kryčác anj, hěty čatawék kryčýć, što złaŭny złožeja. a druh'i sušět pačýu, prybėh da jix, i kaže: što vy rŏbiće, čaho vy kryčýć? a hěty čatawék kaže: Łáxman kražė aŭėčki (hěto jahŏ dražnil'i) maiė. to hěty čatawék padýu na súd Łáxmana. zapisýu hětaho čatawėka za ščėtka. to hěty Łáxman prošć hětaho čatawėka, kab j'ón nie kazýu tŏho, što bácyu. vyzývaje mĩravý sud'ju na sú. mĩravý sud'ja pytáecse u jahŏ: što vy znájet'e pro ėtojo d'ėto? to hěty čatawék havŏryć: jak ja rŏno ustáyšy, da kazú na zŏnku: paži ty nabŏho, uŭaši mĩe hanavĩcy. zŏnka paštá, hanavĩcy uŭaštá, dak ju šėu, dawá abuváecse. mĩravý sud'ja kaže: ja ne isprášyvaŭ, kák vy tam abuvál'iše, alė što vy znájet'e pra ėtojo d'ėto. a mužýk kaže: pačakáje, dag dójzece i da taho. vŏt ja abýušŏ, a u mĩnė jest syn, ja jahŏ ažanýu druh'i hŏd, a u sŭna ješć žićátko. janŏ státo plúkać, dak ja stáyu jahŏ kaŭxác. a mĩravý sud'ja havŏryć: ja ne isprášyvaŭ, kák vy tām d'it'á kaŭxál'i, alė što vy znájet'e pra ėtojo d'ėto? dak ja pašŏu, súni zavarŭny, da kanú ješći day, da vapaxnúu u mašŏk šėna, výšeu na šatŏ, tak pačýu kryk. mĩravý sud'ja pytáecse: bŏlšeŭ ničavŏ? a hěty mužýk atkázývaŭ: ničevŏ. to mĩravý sud'ju havŏryć: ėx ty, kaže, durák, try časá havarýu i ničevŏ ne skazýu. i skazýu: vylĩrđit'eš vŏn, vy ušė durákĩ.

7. Žyu mužýk z zŏnkaŭ, zŏnka jahŏ bytá svarl'ivaŭ. dúmaiė mužýk, štu kėpsko žýć z jėu, bu janá pračýnaŭ. kudý mužýk ižė, to janá za jĩm, i j'ón ničŏho j'ŏi ne zrŏbić. adnahŏ rǎzu vylĩrđáecse mužýk kašć, zŏnka havŏryć: i ja paidú. mužýk kaže: ne iži. a zŏnka kaže: paidú. to mužýk kaže: kal'i ižėš, to iži, alė máxá s sabŏju ne rúš. a zŏnka kaže: važmú. kal'i užatá mėx, to ne őrjy u mėx kamėnĭa. zŏnka kaže: otŏž naberú. mužýk užáyu kŏsu, i pašŏu kašć. kŏšć, da kŏšć, bácyć, ižė zŏnka, nešė mėx, a u máxu kamėnĭŏ. pryšłá i státa, kaže: otŏš pryšłá takĩ. mužýk kaže: kal'i pryšłá, to st'ŏi, hže staiš, ne stanavĩse na hėtuŭ kúpine (na hėtuŭ kúpecy). zŏnka kaže: otŏš stánu. mužýk kaže: kal'i státa, to st'ŏi, alė ne skačý na hėtuŭ kúpine (xaćá ne skačý na j'ŏi.) zŏnka kaže: otŏž búdu skakác. jak skŏčýta, kále kúpĩny bytá kryŭnĭa, ne papáta zŏnka nahámi na kúpinu, da papátá u kryŭnĭu, z hėstym máxŏm, jĩ s kamėnĭem. mužýk spatŏxaušŏ, što jeje ne vídác (nĩmá jeje), užáyu kŏsu na plėcy i pašŏu da dómu. pabýu u dóma žėn, pabýu dvá, na trėci žėn mužýk užáyu dóhhuŭ va-

róuku, zavazáu na kanéc kámen, i pašou tudý, že tája kúping. stau mužyk puščác varóuku tudý i dúmaje: kal'i tólki biđu čahnúć varóuku, kal'i jana ulépice za varóuku, to ja ieje pačcahnú u vérx. jak tólki biže pakázypacse ieje hačavá, to ja puščú ieje z varóukaŋu. hže jana bytá, xáŋ znou iže tudá. čáhne mužyk, da čáhne, jak tólki kančájecse varóuka, to mužyk dúmaje: jak pakázecse žónčyna hačavá, to ja ieje puščú. ieščé kryšku mužyk pačcahnú, tak výska-kaŋe (výskačy) čerčónok, šéu kále jahó, i ptáče. mužyk pyťájecse: čahó ty ptáčeš? pačekaŋ, daŋ mne výptakacse, tahdý ja tabé usó skažú. mužyk kaže: nu, výptacse(!). čarčónek výptakaŋso, i stau mužykú razhavórŋvač: na hdóve (tréči žen) bába (bába někaŋa) u nášu xátu jak uskóčyťa z maxóm, a u maxú bytá kaménŋo, jak státa jana tym kaménŋem nas bíć, pavyhaŋáťa nas (uséx) z nášeje xáty. katórāmu hotoŋ razbíta, a katórāmu u plěcy kámenem, a mně jak datá u zuby, dak vót i zuby pouubiváťa. mužyk dúmaje sabé: da dobre, što jana utapítase. kal'i jana čerči pavyhaŋáťa, to jana méně s xáty vyhnaťab. mužyk advažáu kámen, zabráu svoŋi veróuku i pašou do domu, da svoŋhó, i astáŋso mužyk bez žónki.

8. Dawněŋ bytá za páňščyny, aráu mužyk na svoŋóm pól'i. výaray i^{on} šmat hróšy, nimá jak jemú zabráć, kab žónka ne vé-daťa. a jahó pólo bytá za l'ésom. pašou mužyk da mésta, nakupláu búťak i atáďak, paňós. čérež l'és tréba bytá jemú iéxać. paraskidaŋ mužyk pa kustóx búťki i atátki, i pryšou da xáty, i kaže na žónku: žónk^o, iéžmo s tabóŋu pa hróšy. ja za l'ésom aráu na svoŋim pól'i, výaray šmat hróšeŋ. vžal'i i pajéchal'i. uŋéchal'i u héty l'ies, mužyk kaže na žónku: žleš z vózq, móže hže iešč hrybě. žónka žlézťa i pa-šťa. hrybóŋ nimá, adnó búťki i atátki. žónka pyťájecse u mužyká: atkúl jany nabrál'ise, búťki i atátki? mužyk kaže: héto išťa xmára buťkóŋaŋa i atatkóŋaŋa, i adná ab adnú jak apécl'ise, to pasýpa-l'ise búťki i atátki. užal'i i pajéchal'i pa hróšy. zabrál'i hróšy i va-zúć. piščýč na ašine sawá. žónk^a pyťájecse mužyká: što héto piščýč? mužyk kaže žóncy: číxo, maučý, éto arót nášeŋo pána pa-stryháje i padhól'ŋvaje, náčeŋ nixtó ne móže jahó pastryxčy i pad-hal'ic, jak arót. i pajéchal'i. pryjéchal'i da xáty, pabył'i žen i dvá, stau mužyk z žónkaŋu svarjecse i užáu žónku nabŋŋ. žónka pašťa da pána i skazaťa pánu, što m^oŋ mužyk aráu za l'ésom i výaray šmat hróšeŋ, i my pryvéžl'i da xáty. pan vélét mužyká dastábić da

dvará. pryśou mużyk da pána, pan pytaŭcse: a što ty čatawéce, žónka twaja havoryć, što ty wjaraŭ šmat hrósej. mużyk kaže pánu: kamú pan wéry daŭ, tak hetož ianá variátka. nexaŭ skáže, páne, ka'l'i. žónka havoryć pánu: tahdŭ, páne, iak iśtá bułkówaia xmará i atatkówaia, to mŭj u tóŭ žén iéhžil'i. pan kaže: što ty durnáia, hžéž iéś bułkówaia xmara i atatkówaia? mużyk kaže: vot páne, ne durnáia heto? nexaŭžež ianá skáže, ka'l'i heto bytó. žónka kaže: tahdŭ páne, iak pána na aśnie arót pastryháŭ i padhól'iwáŭ. to pan skazał: ty durnáia, izŭ wón, iakžeš, kab méné arót pastryháŭ i padhól'iwáŭ. mużykú astal'ise hrósy usé.

9. V adnóm dvaré zhažŭ pan akanóma, žwésce rublěj. havórac parapké: wót naš pán zhažŭ akanóma žwésce rublěj. havoryć aŭin párabok: wót, kaže, zhažŭ pan akanóma žwésce rublěj, darmajéda, hédakiŭ wel'ikiŭ hrósy beré, i andynáruŭ wel'ikuŭ beré. a ja berú trytcać rublěj na hód i matúŭ andynáruŭ. heto pan čúje. kaže párabok: ót pán mne kab dáŭ pežžeśát rublěj, tu ja lépeŭ spraułáŭsob za hétaho akanóma. pan dúmaje: móže i práŭdy hétamu. aŭin raz iéduć xurmánki, pan kaže na hétaho párapka: paŭi papytaŭse u hetyx lužěj, atkúl ianŭj. hety párabok paśou, pryxóžic da hetyx lužěj i pytaŭcse: atkúl wy luži? ianŭj kažuć: attúl i attúl. párabok zaŭarnúŭso ŭi paśou. pryxóžic da pána, pan pytaje: a što, atkúl? párabok kaže: attúl, ŭi attúl. a kudá ianŭj pajéxał'i? párabok kaže: ja ne wédaŭ. pan kaže: paŭaŭŭ, papytaŭse, kudá ianŭj pajéxał'i. párabok paŭeh, na šitu ŭix dahnáŭ, pytaŭcse: kudá wy luži iéžeće? ianŭj havórac: tudá, i tudá. pryśou párabok da pána i havoryć: tudá, i tudá pajéxał'i. pan skazaŭ akanómu: śic k'ónno, dahnáł tŭje luži, papytaŭse, kudá ianŭj pajéxał'i. akónom śeŭ k'ónno, dahnáł hetyje luži, pytaŭcse: kudá wy luži iéžeće? ianŭj havórac: tudá, i tudá. atkúl wy? ianŭj havórac: attúl i attúl. a što ŭy wéžeće? tóŭ, i tóŭ. a pa k'ólko pudóŭ na wóže? luži havórac: pa st'ólk'ŭo i pa st'ólk'ŭo. wernúŭso akónom da pána, pan pytaŭcse: a što, atkúl hetyje luži? akónom havoryć pánu: attúl i attúl. a što ianŭj wazuć? tóŭ i tóŭ. a kudŭ ianŭj wazuć? tudá i tudá. a po k'ólk'ŭa pudóŭ na wóže? akónom havoryć: pa st'ólk'ŭo i pa st'ólk'ŭo. pan kaže na párapka: wót, dúrmu ty, za što wélkiŭ hrósy daŭcse ŭi xlép daŭcse za hetaŭo. ty béhaŭ dwa rázy da hetyx lužěj ŭi ne raspytaŭso ničóho. što ja taŭé skazaŭ,

tahó ty zapytáúšo, a tý sám ne darazuméúšo usáhó raspytác. vót akónom paíexau da hetyx lužéi i usáhó raspytáu, atkúl lúži, i kudá iéžece, i što véžece, i pa kólk^a na vóze, za ažín raz. vót za tójo i^žon veré vel'íkije hrósy i vel'íkiju andynáruju. a ty durák kážeš, što ja búdu za akanóma. kudá ty búžeš, kal'i ty durák.

10. Ažín raz výpraviła máci svojó matóho sjyna da spóveži, i káže jamú: izi synók i havarij za bát'uskám, što bát'usk^o, tójo i^ž tý. hety xlópec pašóy. báčyč, prystupájučsa lúži da bát'usk^a, i i^žon daváí prystupáčse. bát'usko pytájecse u iahó: ty byj u prošum hódu u spóveži? a xlópec atkázjvaje bát'usku: a tý byj u prošum hódu u spóveži? bát'usko káže jamú: što ty durák? a xlópec káže bát'usku: a tý durák? bát'usk^o káže: što u čelě báck^o iěšč, i máci? a xlópec káže: a u čelě bácko iěšč, i^ž máci? bát'usko káže: što ty durák? xlópec káže: a tý durák? bát'usko káže na stúrástu: važmět'e hétaho duraká, advéd'ět'e at méné. a xlópec káže: važmět'e hétaho duraká, atvéd'ět'e at méné. iak máci naučjta, tak xlópec i havoryč. máci kazáta: synók, havarij za bát'uskám, što bát'usko, tójo i tý. xlópec i havariju za bát'uskám.

11¹⁾. Dayněj byj na švéce ažín čatavék baháty, nazyváúšo Márk^o. a Box xazjju pa švétu, iahó nixtó ne znáú. zóžje tu k tamú, tu k tamú, a da bahátaho Márka ne zóžje. a hety baháty Márk^o bahátšy byj za uséx, níkoého na švéce ne bytó hédakaho baháta(h)o. ažín raz Márk^o wjstau kála svojó dómu suknóm i výstau dvur suknóm, xóče kab da iahó Boh zaišóy. ažín raz ižé žebrák i xaxóžic na iahó dvur, ižé pa hétum sukné. Márk^o uhléžey hétaho žabrák, padyšóušy, da u šjju jemú: sudémq búže iči sam Bóx. a hético išóy Box. tak hety žebrák prósicse: pušci méné ná nač. i^žon káže: izi^ž ón tudá, tam udavá žyvé bédnaia. ianá nazyvájecse maia šastrá, čórt ieie védaie, iakáia ianá šastrá. iak Márk^o byj baháty, to i^žon ne xáčey svoje šastrij hležéc bédneie. pašóy hety žabrák da hétéie udavj bédneie, i ianá iahó puščita i stáú éty žabrák addyxác. a hético ná žabrák, a sám Bóx. prylécel'i u nócy dva ánhety i pytájučse u Bóha: otó Bóže taskawj, hétuju noč naražítóšo trójo žecéi i usé try syné, dva kupéckije a ažín bédnaho čatavéka. to Box skazáú: dáije vy iim tálant, kal'i kupéckije, to nexai búduč kupéckimi,

¹⁾ Patrz Łyczycze: I. 1., II. 1.

a u bédnaho čatawéka astaniéscé bahástwo Márkovo. a hэтага udavá na tóh čas ne spátá, i hэто jana usó čuje. ustála na zútraie i pa-
stá da bahátaho Márka, i skazála jamú: "ot Máračku, hэто učóra
nū zābrák isóy, alé sam B"ox. Márk"o kaže: iži ty, jak kab hэто
B"oh isóy, B"ox kałi isóuby, to da mēné zaišóuby. jana kaže: bo,
kaže, u nócy pryłéčeli dva ánhety i pytáliše u jahó: tróio žecéi
naražitošo, ižki im tálent búže? to B"ox skazáu: kupéckim žécqm
tálent, jak bačké kupcāmī, to i žéci búduc kupcāmī, a bédnaho ča-
tawéka žiédci Márkovo astaniéscé bahástwo. Márk"o paixau šukác,
hže naražitošo bédnaho čatawéka žiéc. i našóy. užáu hэтаго žiéc,
atkupiu. vázučy da xáty, dy ukinu y jahó u šnēx, kab jahó užó ne
byłó, i paixau. adnahó rázu perejehžáli s subóru manáxi, da
u druhi. iéduc daróhau, bačac, miš šnēhu kryńica, a kala hэтаie
kryńicy rastúć kráski (kóétki). pašli jany hležéc tudá, i kážuc:
što to iésc takóio, hédakaia žimá maróžliwaia, a tam rastúć kráski.
pryšli manáxi, pahležéli, ležyc žiéc malénkaio i zabałúdiecse krás-
kamī. jany uželi s sabóiu i pavázli jahó, i stáli u subóry hada-
vác. hэтаго žiéc vyhadavatošo velikaio. dačušo Márk"o, što našli
hэтаго žiéc. a Márkova dačka da lubíta hэтаho xłópcá, xacéła z im
žāniecse. a Márk"o stáu xvaréc, kaže na hэтаho xłópcá: paži ty za
móro, za mórom iésc taki čaražéi, i"on znaie pra maió lix"o. što
i"on skáže... tahdy ty ažénišse z maiéiu dačk"óiu. hety xłópac pašóy
áz za móro. pryxóžic pad móro, iéže čatawék na čáicy, žāržyc
u rukác vástó. i"on padyšóy pad móro, maxnú rukóiu, hety ča-
tawék padiéxau. i"on jahó zabráy i paixali da tahó čaražéia. hety
čaražéi havóryc hétamu xłópcu, kaže: iak pryžeš da xáty, to Már-
k"o acunáie. a hety čatawék prašy hэтаho xłópcá, kab i"on papy-
táušo u hэтаho čaražéia, či smát i"on búže iehžic na čáicy. patamú
i"on iehžic na čáicy, hэто Bóh jahó pakaráu, i skazáu jamú iehžic
na čáicy, pak"ól čelé xto žmēnić. tu čaražéi skazáu hétamu xłópcu
praz hэтаho čatawéka, kaže: hety čatawék užó iehžic trytcať h"ód
na hétui čáicy. i"on búže daťól iehžic, pak"ól kahó nū ašukáie.
a jak jamú ašukác? pytáiecse xłópec u čaražéia. čaražéi kaže: iak
i"on addásc kamú vástó u rúki, tu tóh búže iehžic, a i"on p"óize,
kudá i"on zaxóce. pryšóy hety xłópec pad móro i kaže na hэтаho
čatawéka: paraveži (!) mēné nazát. hety čatawék kaže: a pytáušo
u čaražéia aba mné? xłópac kaže: pytáušo. a što i"on kazáu? pe-

režeží méné na t^{vo}j b^{vo}k, to ja tažé skazú. x^{tó}pec bajáyo jamú kazáć, kab i^{vo}n ná ašukáyo iahó, kab ne addáyo jamú u rúki-vástá. perejéxali na t^{vo}j b^{vo}k, x^{tó}pec výlús na bérüh i kaže hétamu čatavéku: búžeš iěhžíć dat^{vo}l, pak^{vo}l ne addaši svažó vástá kamú w rúki. iák addaši vástó, tahdý toj paiěže, a ty póižeš, kudá ty xóčeš. hěty x^{tó}pec pašóyo da Márk^{vo}a, a hěty čatavék paiěxay za móro. pryxóžíc x^{tó}pec da Márk^{vo}a, Márk^{vo} užó zdaróyo. idučý x^{tó}pec da Márk^{vo}a, v adnóm měsće kryčáć varahjó. daž jamú pahlažéć, što to tam varóny kryčáć. xaxóžíc tudý, varóny hrabúcese, i výhráblí šmát zólotá. hěty x^{tó}pác nabráyo zólotá i pašóyo. iák pryšóyo da Márk^{vo}a, tak Márk^{vo} pytájecse: hžé ty nabráyo šmát zólotá? x^{tó}pec kaže: za móram. a či šmát iahó tam iěšć? Márk^{vo} pytájecse. a x^{tó}pec kaže: ojejó, kóll^{vo} iahó iěšć. Márk^{vo} kaže: čamúš ty b^{vo}lš ná bráyo? x^{tó}pec kaže: na čórtu ianó mne? ž méné búže hétaho, pak^{vo}l ja búdu žyjo. Márk^{vo} dúmaje: nu, já paidú, ja tam iahó usó za-
báru. i pašóyo Márk^{vo} pa zólotá. pryšóyo da móra, maxnúyo na hě-
taho čatavéka, hěty čatavék padiěxay pad iahó, i sažicse Márk^{vo} na čáiku, i iěže pa zólotá. padiähžájuć pad drulí bérüh, hěty ča-
tavék havóryć: nó, Márk^{vo}, pažaržý ty vástá, a ja zakurú. hěty Márk^{vo} užáyo vástó u rúki, a hěty čatavék žlés i pašóyo. Márk^{vo} iák pašóyo pa zólotá, kap šmát prynešć, to i čépér nešć. hěty x^{tó}-
pec skazáyo jamú, kab išóyo pa zólotá, to i^{vo}n iěhžíć pa móry čépé-
rečy, a x^{tó}pecu astatóšo tójo zólotá, što i^{vo}n pryhóš i Márk^{vo}o usó
bahástvo.

12. V adnóm měsce žylí dva bratě. ménšy užáyo zabýyo stár-
ša(h)o, bó u stáršaho bytó šmát hróše, a u ménšáho ne bytó. pa-
tamú tu stáršy býyo haspadaróm, tu u iahó bylí hróšy. i u stár-
šaho bráta býyo x^{tó}pec, astáyo širatóju. žylí ianý, ménšy brat
z héstym x^{tó}pccm. zabráyo ion hětyjá hróšy. hětyjá hróšy ne pašlí
jamú u karišć, i zvalíyše i^{vo}n sayšém bédny. dúmaje i^{vo}n: što tut
rabíc? zhažýyše ion u selé býdto pásóvić, a hěty x^{tó}pčyk za patpá-
šiće. i pasúć ianý. ažin ras pahnálí ianý býdto pad Nómən pásóvić.
iěže kazák. pryěxay da Nómna, žlés s kaná, skidáje š sebé ažéžu,
i léže u Nómən kupácese. a u hětaho kazaká bytó čarastó hróše.
i^{vo}n, kazák, pakupáyo, výlús, ažéyo, séu na kaná i paiěxay, a hróšy
pakínuy, zabýyo. x^{tó}pčyk kaže: žáćk^{vo}, papaši ty býdto, ja paidú
wadý napiýyo. pašóyo x^{tó}pčyk pić wódu, zabráyo kazáćkiě hróšy,

i pryśóu da żáćkq, i nie skazáu iamú. żáćk^{wo} káże: papaši byđłq, něšto i mně zaxacéłošo pić. pašóu da Nómna, stáu pić wódu. iéże kazák. iák pryjéxau da iahó, káże: staryk, ty zabráu maié hrósy. i^{on} káże: ia nū bácyu. héty kazák naháikaŭ stáu hétaho staróho lić i káże: addai hrósy, a tó ia čebé zabiju. i^{on} káże, stary: ia nie znaiu i ni védaŭ niákix hrósei, što xóćeš to ii rabi. B^{ox} káże Pótru i Páytu: žernéce na źemlu, iákí na žamli parádok. Pótr i Pábeł havórac Bóhu: Bóże łaskauy, na žamli nimá parátku. héty kazák pryjéxau kupécse, pakupaŭšo, a hrósei zabijušo. xłópec pryśóu, napiušo wadij, i zabráu kazakówy hrósy. a kazák vórnaušo pa hrósy na tójo mESCO, zastaŭé starykú na tom mESCO i káże: ty staryk zabráu maié hrósy. a i^{on} káże: ni znaiu i ni védaŭ ni- iákix hrósei. i héty kazák zabiiućié (!) na śmérc hétaho čaławéka. B^{ox} káże: hÉto trÉba hÉdak. u hÉtaho xłópcq báćka byłó śmat hrósei, to héty čaławÉk zabiju iahó i zabráu iahó hrósy. a héty kazák, i^{on} nie zaraŭiu hÉtyx hrósei, a i^{on} adabráu u kahónibúć, to hÉto hrósy nie iahó. to hÉtyje astaniúce hÉtamu xłópcu, a duśa za duśu. iák i^{on} zabiju na śmérc bráta, tu kazák zabiju iahó. dŭr za dŭr, a dármo nie. użaušy čužójo tŭčk^{wo}, tu swaiŭ raméněykom nie apláćišse. pa- słóvíca: bez Bóha ni da paróha, a z Bóhom xoŭ za móro.

13. V adnóm mESCO žyŭ póp, a nedalóko papú žyŭ rŭzmant (katóry fšelákiŭe rysunki vyrysóvaŭe. ot iahó papraší, sk^{ólk}o zhó- žišse, to ion i ścatóho móže výrysavać.) aŭin ras paprašili iahó mníški, i skazáli iamú: výrysui nam ścatóho Antónaho. to i^{on} skazáu: dóbre, ia vam výrysuiu, a vy nahatúće dlá iahó mÉsto, kab byłó hŭe pastávić. to ianŭ kážuć: dóbre, my nahatújem, kali nam prybežéš, tu mÉsto hatóvaŭo búže. a p^{op} luŭiu rŭzmantawu ŭ^{ónku}, i xózić da iéŭ, alé ieščé nie zaimáŭce z iéiu. alé ianá vé- daŭe, čaho i^{on} xóce, tu ianá skazálq muŭzykú swaimú rŭzmantu. tu muŭzyk skazáu: to gŭpstwo, ty iahó pryŭhi k sabé, za iahó bú- duć hrósy. žónka káże: a kaliŭ iahó pryŭiáć? i^{on} káże: záutra móžno. a ianá káże: a hŭéš ty búžeš? ia, káże, paiédu u daróhu. pryxózić pop da rŭzmantawy ŭ^{ónki} na záutraŭo. rŭzmantawa ŭ^{ónka} pryŭiatá iahó, nastáviła samavár, i stáli ianŭ pić. pytúŭce pop u rŭzmantawy ŭ^{ónki}: a gŭé éto rŭzmant? a ianá káże: nimá. a hŭéš? póp káże. paiéxau u daróhu. a či dalóko? káże: b^{ólš}, iak na ŭŭe iežéli. výpili ianŭ čaiu, káże p^{op}: śahónne mne čómno

ící da klúbání, ja xacéby peranačevác tít. ryzmantava žónka káže: m^ožno peranačevác. a p^op káže: ja xacéby rázem z ryzmóní-xaíu peranačevác. ianá káže: čiš p^op hédak sa mnóiu búže lažycse, iák m^ož mužyk? p^op káže: a iágžož mužyk lažycse tv^ož? m^ož, káže, mužyk iák lažycse sa mnóiu, to i^on razlirájecsce da hólaho. p^op káže: oieí^ož, ieščé lépej. ianá káže: to lažýše. p^op razubráuše da hólaho, i loh na iaié lósku i čukáje ieie. ianá ieščé patxóžýva-iecse u xáce. tymčasám praz aknó: stúk, stúk, aččyní. p^op pytá-iecse: xto hétó? a ianá káže: hétó ryzmant. čahó i^on xóce? ianá káže: vörnúšo z daróli, zabýušo někaho načénja. p^op káže: hžéz mne pažécse? a stajdta kála lóšk^a pustája šáfa. ianá káže: stáin u hétuiu pustíiu šáfu. tu p^op xvacíušo z l^ošk^a i stáin u hétui šáfe. a ianá užala i pryčyníla iahó. uxóžíc ryzmant u xátu. ianá pytáiecse: čahóž vörnúšo? ryzmant káže: zabýušo načénja užác usahó. daťa iamú večérác. i^on paváčerau, dy káže na párapka: paži ty, uneši léicy. párabok káže: na štó? ryzmant káže: vót my hétuiu šáfu zaбарóm s sabóiu. tam nam na búže kaštavác ničoho, a ieie tréba pererabić, hétuiu šáfu. pak^ol my ieie zabažóm, to ianá rastrašécse, to tréba ieie léicami ubandažavác dobre. to párabok pašóu, un^os léicy, i stáli ukrúčýpac hétuiu šáfu. a p^op stáic u šáfe. ianý ukrúčili hétuiu šáfu rázem s papóm. na zántrajo ráno ustáli, zaprahli kaná, zlažýli šáfu na wóz i pavázli, i papá pavázli. héty ryzmant pavós da hétyx mnišek, što iahó prašili, kab i^on švátóho Antónäho výrysova. to i^on pavós hétaho papá na místo Antóneho. prywóžíc tudý, tam užó mESCO hatóvo. ryzmant káže: prywós užó. ianý kážuc, mniški: a hdéz i^on? ryzmant káže: u šáfe. ianý kážuc: tu dobre, my zaráz iahó wóžmom. izi da stáršaie mniški, ianá tabé zaplácić. a i^on zhažýušo trýsta rublěi. zaplátili jemú, i stáli zdymác z wóza. žnalí z wóza, raskručili léicy týje, dastáli iehó attul s šáfy, i stauláinuc iehó na prymúrek. hétyje mniški tak rády, iák iehó pastávili, i ušó xóžacy kála iahó, i ušó havórac: wót xaróšy, ušó róuno, iák žyuij. a stáršaija mniška pryhléžetaše na iahó, dy káže: xaróšy, tu xaróšy, alé u iehó adnú řeč za dóuha. ryzmant káže: to glúpstvo, ja mahú pryrezác. héty p^op dúmaie: ne užóš ty búžeš rézac mené? iák skócyu z hěs-taho prymúrka, tak véle iahó i báčyli. mniški za im báhučý ušó próšac: Antóni, věrníše nazát, iag bytó, nexai hédak búže. kudá,

toi pašou, užó rát, što výrabiŭšo. mniški kážuc na ryzmanta: što čepér búže, čaho iwon učók? ryzmant káže: hěto iwon ne palubiu uas, bo wy iahó uhnevíli. kab wy ničóho ne kazáli, to iwon i býby tut. s tym słouom ryzmant uždušy trysta rublěi, a mniškm Antóněho nimá, učók. a hěto ne Antóni, alé pšópa ryzmant pryšós.

14. V adnóm hórože býu rábin. iwon vėlma sijty. pašou iwon da dóktora, što dóktor skáže, čamú iwon hědaki sijty. tu dóktor káže: ja zrabliú ták, što ty ne búžeš sijty. i ušó davau iamú lükúrstwo, i što iwon skáže, tójo rábin płáćić. iak nabráušo dóktor ad hětaho rábina hróšej, dy káže: ja čelě ne uyleču, bu ty čětny, u čelě u šerěžine ieš čelá. to hěty rábin badúje, iak iamú ačalicse. káže dóktor: iešć u Uarsáve hědaki dóktor, to iwon čelě vylečyc. hěty rábin naidu čatavéka i paiéxau š čatavékom. iěduć da iěduć, trěba iim načaváć. zaiahžájuć da strážnika, prósacse u iahó ná náč. to hěty strážnik pušciu iix, unós sałómy u xátu, razastáu na źemli, i rábin z mużykóm lóh i stáli načaváć. a hěto bytú u žimóju. u strážnika u nocy ačalitase karóua. a xłěu strážnikou byu xalódny, to iwon pašou, užau čalá, i unós u xátu, i pažáju pat prypekám. to rábin z hěstym čatavékam iak pasnułi, to ianý ničóho na čuli, iak strážnik xážiu pa xáce i iak čulá unós u xátu. l'óx strážnik spać. iak pračnúušo u nocy rábin, iak abmácau čulá, dy zarádovoušo, dy búžić čatavéka svaiho: čatavék, ustavá, paiéžem da xáty, ja užó ačaliušo. a strážnik ne čúje hětaho razhavóru iix. čatavék zapr'óx kaná i paiéxau z rábinom, zabrali strážnikovo čulá. ustáu na záutraio strážnik, hlážić, nimá ni žyda, ni čatavéka, ni čuláci nimá. užau zapr'óx kaná, davai iix dahanác. dahnai iix až u mėsće, u někum, i zapyniú iix. káže strážnik: wy maió čulá ukráli. a rábin káže: hěto maió. iak ja byu čětny, to ja iěxat do Uarsávy da dóktora. tu ja ne daiéxau, u daróze ačaliuše. mużyk pryšóu urátnika i prýstaua i xóće adabrúć čulá. prýstau s urátnikam havórac: iak tut zrablic, kamú hětaio čulá addúć? rábin káže: kážnújo žiću svaiú mátku znáje. xai skine strážnik pórtki i stáne rákam, i ja skinu. tu kalí čulá p'óže da strážnika, zabüre, a kalí p'óže da mené, tu ja zabarú. a u rábina bytá kitá vėlíkaija (iáica vėlíkije.) tu ianý paspuščali p'órtki, puščili čulá, a strážnik z rábinom stáli rákam. to u hětaho strážnika iáica matýje, a u rábina vėlíkije, patamú što iwon kitáwy. tu hětaio čulá hležeto, bácyć što

u rábina pániž nóh b'ólšájo, jak u strážnika. iano dúmaťo, što hěto uiměno, dy padysťo, dy taukěc rábinu u kiti. rábin kaže: a štó, káždaio žicú svoiú mátku znáje. kali maió celá, to iano mēhē i znáje. skazáju prýstaŋ s urátnikam: verno tvaio, zabiráŋ i taščy. rábin ustáju, pórtki zlažyju, pažákovou prýstaŋu i urátniku, što ianŋ dobře rassužili, i paiěxou da svoihó mēsta, zabráuŋy čálá, a strážnik paiěxou znóu da svoiě xáty bās čáláci. ot i práuda na švéce. daŋnó práuda byťá, čépér paněrtá práuda, bo užó nimú ieie.

15. V adnóm mēscy žyju pán, i i'on ne začěu žanicse, alé i'on hrósei mēu šmat. žeržáju i'on sabé axmistrynu i lókaŋ. hětaŋ axmistrynā služyťá za axmistrynu i za pakoióuku, i čětaŋ byťá u iahó haspadiŋa. a lókaŋ byu za lókaŋ, i hže trěba paiěrgě, to i'on zaiimáyo za xurmanú. hětaŋ axmistrynā byťá u hětaho pána šmat h'ót. praz hěstuiŋ axmistrynu na móže ubyć ni ažin lókaŋ. pabúže h'od, álbo dvá, a búže takí, što pou hódá, i ianá póžže, pánu nahavoryć, tu pan vóžme, i pražané, a sabé šukáje druhóho. ažin raz zhažyju vžó pan dóbraho lókaŋ: pabyju hěty lókaŋ mēsec, dobre, druhi, užó horeŋ być. dúmaje i'on: hětaŋ axmistrynā šmat lužěŋ žnistóžyťá, a čépér ja iaiě žnistóžu. ažin ras paiěxau pan nēhže ažin, a lókaŋ astáyo s axmistryneju. užáju hětuiŋ axmistrynu u pakoiŋ zabíju ieie. i stajáťá šáfa, a u tóŋ šáfe usó tam byťo pić i iešěci. tak i'on užáju, da u tiŋu šáfu zavaťóok, a u t'óŋ šáfe stajáťo čórťo s atvarahóm(!). napxáju i'on u hórťo atvarahú, i začyniŋu šáfu, i žyvé užó sám u pakoiŋ ažin. pryŋhžáje pan. hěty lókaŋ pryŋáju kaná, výprax, pastáviŋ f stáŋi, i pryxóžic u pakoiŋ. pytájece pán: a hže to axmistrynā? kaže: ja ne védaŋ. pašukáju ieie, hže. lókaŋ daváŋ ieie šukúć. pašou u tiŋu šáfu, dy havoryć, kap pan čyŋ, kaže: otó ná lixo tabé, iakáŋa véra byťá. dák jak dabráťase da atvarahú, iěťá, iěťá, aš udušyťase. a pan hětaio čěje, dy kaže: štó tam? a lókaŋ kaže: udušyťase, páne, axmistrynā atvarahóm. pan kaže: nü móže być. práudy, kaže lókaŋ. pan kaže na lókaŋ: štós čépér búže? či ja védaŋ, páne, što búže. pan kaže: na nás búže būdú. lókaŋ kaže: daŋi pan sto rublóu, to ja iaiě sxa-váŋu, nixťo na búže znác i védać. to pan kaže: dám, sxa-váŋ ieie. a hěto byťo u žimoiŋ. lókaŋ ieie užáju i zahós tudá, hže dróua le-žúć i tám ieie sxa-váŋ. tam nixťo ne xóžic, ažin lókaŋ. a pan lókaŋu dáŋu sto rublóu. i žyvúć ianŋ bez axmistryni. na trěci žen,

i trécaja pryšla n^oč, pan zasnú. lókaŭ pašoŭ, uždu hétuju azni-
stryju pryń^os u pakóŭ, i pastáviu p^{er}at pánom. pan iák praxa-
piúso, dak: gwótt, kryčjé, ratúje. lókaŭ tudj, dak staŭć bába. pan
káže: dam talé iešće sto rubl^oj, zanaši iejé, szavú, kab ianá ni-
kóli na výlezta. lókaŭ užúy sto rublóy i pańos iejé. pańos u stáinu,
i pałažyju iejé tam, hže s^ono ktažé, u kótux. pačakáŭsy žon trj,
pan káže: zapražj m^{ie} kańá, pajédu da m^{ie}sta. lókaŭ zapróx kańá.
a u h^{et}aho pána byu žarépčyk, iamú byt^o dva hódy. h^{et}y lókaŭ
asadat^o h^{et}aho žarépčyka, pasažyju bábu na šad^o, začapiu za rúku
i^oŭi bizún i padbóy pánu kańá. pan séu i pajéxoŭ. a i^oon ór-
núso u stáinu, pušću h^{et}aho žarépčyka, tak h^{et}y žarépčyk i pabéh
za kańóm z h^{et}ajú bábaŭ. vadóma, iák ian^y rázem u stáini staŭć,
to i^oon i pabéh za kańóm. ažerúcese pan, štu bažjé iahó žarépčyk
i šažće bába na i^oom, tája sámaja, i žaržjé u ruccé bizún. h^{et}y
pan zavarnúso, pryjéxau pad gúnok, dy u pakóŭ. na štu uajšoŭ,
užúy i l^ooh na lósku. vélmá spałóxoŭso, i davú xvaťé (!). palužú
žén, a póty i druli, na papraulúcese, što rás, to ušó hórej. káže
na lókaŭ: zapražj kańá, pajéć, pryveži m^{ie} dóktora. lókaŭ zapróx
kańá, pajéxoŭ pa dóktora. zaišoŭ lókaŭ da dóktora i havóryé:
kazú pan, kab vj pryjécali, bo i^oon xvóry. dóktor pytúcese: a iák
daŭnó? lókaŭ káže: a užó šahónn^o tréci žén. dóktor káže: nimú
m^{ie} šahónn^o času iéxće da vášeho pána, bu u m^{ie}né šahónn^o šmat
lužéi iešć. skažj ty svaimú pánu, nexúŭ i^oon u šklánku nascjé,
i pryňaši m^{ie}, to ja paznáju, iakóŭo l^ox^o. lókaŭ pajéxau da xát^y,
i skazú pánu. pan užúy šklánku, nascúy, a lókaŭ pańos da dók-
tora. dóktor nedalóko byu ad h^{et}aho dvará za varstú. lókaŭ vaj-
šoŭ u m^{ie}sto, dy užó ižé da dóktora š šklánkaŭ i nešé šiki. stáli
u m^{ie}šće p^{ri}ányje mužyké viese. to lókaŭ idučy pažirúje na i^ox. za-
čapiúso za ahtóblu nahóŭu i pavalúše, ražl^ou pánaŭy šiki, i dí-
maže salé: kudú m^{ie} iéi čépér, i što m^{ie} kazúć. h^{et}ož ja zrab^oŭ
badú. i badúje: a maŭ dólá hórkaŭa, nexúŭby i^ox čort užúy, h^{et}y
mužykóŭ, na što ja na i^ox pažirúy. hlažć v adnó m^{ie}sko, staŭć
kabjta žarébnaŭa, i seŭ. lókaŭ užúy patstáviu hétuju šklánku, ianá
nascúta, i^oon i pańos da dóktora. dóktor káže, pahlažéu na h^{et}yje
šiki, dy havóryé lókaŭ: skažj svaimú pánu, tvoŭ pan žarébny.
lókaŭ pašoŭ. pryxóžće da pána, pan pytúcese: no, a što, što kazú
dóktor? kazú, pan žarébny. h^{et}y pan spałóxoŭso h^{et}aho iešće hó-

rei, iäk taié báby i havóryé lókaŋu: štoš čépér búže, što ja žarébný? a lókaŋ káže: ja ni védaŋu, što z héstaho búže. pan káže: što ró-bgáé, iak kabýta žarélnaŋa, dy xócué, kab ianá žvérhta. a lókaŋ káže: zapraháŋu u wóz i iédué, na wóže čúško wazúé, býúé pa myže, to ianá wózme, dy žibérhne. pan káže na lókaŋa: zapražŋ méné i iéé, kudá xóceš. móže i ja žibérhnu. lókŋ paibóu pána u stáŋu, zlažŋu abróé, uibóu pána w ahtóblŋ, zlažŋu xamút, zapr^wox, séu na wóže lókŋ, užúu píhu, i dawái iéxaé. i paiéxaŋ, ušó píhoŋu pa pánu. héty pan umariŋušó, i hawarié na móže. i^uon iéxaŋ ušó daróhaŋu, dúmaŋ sabé: paiédu ja u karčé. tam nedalóko bytó mésto, što lés wýsúklŋ. lókŋ paiéxaŋ tudŋ, dy ušó pa karčox iéhžŋ na hétum pánu. atkúl užúušó zajec, spat karčú iak skóčýé, tak héty pan káže lókaŋu: dóšic užó iéxaé, ja užó ažarabŋušó. ^uon pašóu m^uoi žarabóŋk. i káže: ja iahó da parŋ na današŋu, tu sabáki ne dahóŋgáé. a kab ja iahó da parŋ današŋu, tu iahó i čéréi ne dahnáŋip. pažákáwaŋ pan lókaŋu, što lókŋ pánu darážŋu, štu pán bús parŋ ažarabŋušó. byu héty lókŋ u hétaho pána pat^uól, k^uólk^uo sam xacéu.

16. V adnói wóscy byu bédny čatawék, a kále iahó žyu p^uóp. a u hétaho bédnaho čatawéka bytá žónka xaróšaŋa, a da iahó žónki xóžŋé p^uóp. Žónka káže swaimú mužýkú: štó to búže Ryhór^uk^uo? a Ryh^uór káže: štó tam búže? a žónka káže: da méné p^uop xóžŋé. što iamú zrabŋé, kab i^uón ne xažŋu? a u Ryhóra bytá u sénax skryŋa wélŋkaŋe. Ryhór káže: žmatáŋ šudŋ sážu u hétuŋu skryŋu, a kalŋ swaŋé búže máto, tu iži da sušéžu, i barŋ bóleŋ, kab bytó paŋawŋa skryŋi. žónka sabráta šážu. Ryh^uór ažŋn raz zapróx kanú swaŋhó i iéže. na toŋ čas šežéu p^uop na tŋncy i pytáŋecse: kudá Ryhór paiéžeš? káže: paiédu, bácuška, hženibúé. a kudá paiéžeš? pytáŋecse p^uop. a štó, káže Ryhór, bédnamu čatawéku tréba hže ié-xaé, iakŋ rubel zarabŋé, u dóma ničó(h)o na wýšežu. p^uop dúmaŋ: héto dobre, štu paiéxaŋ Ryhór u daróhu. a ja paŋdú šahónŋa da žónki. pryxóžŋé p^uop u wéčer da Ryhórawy žónki, pytáŋecse p^uop: a hžež Ryhór? a žónka káže: paiéxaŋ u daróhu. nu, to i dobre, p^uop havóryé i^uoi, to šahónŋa ja búdu s tabóŋu načawác. a ianá káže: to i dobre. i stáŋi ianŋ načawác. u nócy pryŋahžáŋe Ryhór i kryčŋé: ačóŋni báb^uo, štó ty špŋš? pytáŋecse p^uop: xto héto? a ianá hawóryé: éto, káže, Ryh^uór. a p^uop káže: hžež mŋe pažéce? ianá

káže: skidaŭ płaćo i lež u skryńu, a ja čebé začynú. p^op skínuy płaćo, da u hētuju skryńu i uskócyu. i^oon ne vėday, što támaka sáža iěś. a ianá wzałá, dy začynúta. a Ryh^oór uśó kryčýc na žónku, stóiačy: aččyní. žónka výstá aččynád Ryhóru, a i^oon uśó kryčýc: što čebé trúdno razbužíc, tabé ničóho na rúpic, (ničóho tabé na mné. ot mné rúpic na avėčki hležéc.) a mné pa uśóm hatawá bałlic. mné trėba, kab iák bytú žýc na švéce. a žónka káže: čahóš ty Ryh^oór^o varnúyo z daróhi? alé, čahó ja vėrnúyo, ^oón (!) tam i tám pa žéseć rublóu put sážy pradaŭce. dak ja vėrnúyo zabradé swaŭ sážu. a žónka káže: zaberėš Ryh^oór^o druhim rāzem. a Ryhór káže: druhim rāzem móže potanėje, trėba čépér zabradé. vėré za hētuju skryńu i vėrie na wós, i kryčýc na žónku: pamažý. žónka stała pamahác jemú, ztažýli skryńu. i Ryh^oór paibós sážu i papá u skryńi. vėzé dak vėzé, iěže pan čėvėrykóm, a xurmán hukáŭ na Ryhór: na bók, mužýk. a Ryh^oór ni dúmaję zŭehžác na bók. tak pan žėrnú na iahó, dy káže: ty štó mužýk ne zŭehžáŭ u b^oók? a Ryh^oór káže: nimá iak zŭehžác u b^oók. čamú nimá iak? pan havóryc iamú. patamú, štu ja wazú diábta u skryńi. pan káže: iakóho diábta? a Ryhór havóryc: čórta, kałi pan ne wėdaŭ, iakóho diábta, tu čórta wazú. a s pánām iěxala pánskaŭ žónka i žėci. stáli praśic pána: púpānko, hėxáŭ čaławėk pakáže nam čórtu. tu pán káže hėtamu čaławėku: tu pakažý mné čórtu. a čaławėk káže pánu: daŭ pan sto rublóu, tu pakažú. a pan káže: dam pižžesát. né, káže, ne pakažú za pižžesát. a iák ja iahó pakažú, da i^oon ućacé, a či pán mné iahó ztóbic? kałi pan mné iahó ztóbic, tu ja pakažú za pižžesát. pan káže na xurmaná: iēc, ot eśćé búdu hlažéc čórtu. stáli žėci pánskie i žónka praśic: što nam pápenko sto rublei znácyć, dáŭmo čaławėku, xáŭ čaławėk pakáže. pan dáł čaławėku sto rublóu. čaławėk aččynáŭ skryńu, lažýc u skryńi p^op, uśėŭ u sážy ukáčany. hėty Ryh^oór iak urėže papá púhoju, hėty p^op iak xavácice, kałi pašóu pa póli, a žėci pánskie šó kryćác: a wėn čórt, a wėn čórt. a mužýké, katóryje aráli, katóryje baranawáli, toŭ uxapíu púhu, bežýc, a toŭ karėmuślik uxapíu, dy uśó ba-húć, dy kryćác: a wėn čórt, ławėce iahó. a toŭ p^op bažýc, da ba-žýc, uśėŭ ukáčany u sážu. lúži dúmajuc i pan dúmajuc, što i práudy čórt, a hėto ne čórt, a p^op, katóry xážu da ryhórany žónki.

17. V adnům měsce žyju na mólhlicqx, hže mērcēwēké xawájué, stórāš. ž^uon býu z brátām, i abúduq žanátyje. a žim trēba kuplác trúný nábošcyki xawác. ažin brat pažexau trúný kuplác, a druhi brat pažexau s swažēju žónkažu u hósći. a hētaho brátu žónka, katóry pažexau kuplác trúný bytá u dómq. nakupláu trúnou, dy zabábiušo u hórōže. prynášli nábošcyka xawác, i pytájuése u žónki: u stórāš u dómq, či né? žaná káže: pažexau trúný kuplác, nimá u dómq. a lúži kážuc: a my prynášli mērcēwēká xawác. xtož žahó pazawáje, žuk nimá stóroža u dómq. a žónka káže: pastáuće u sé-
nqx. lúži pastábiili mērcēwēká u sénqx i pašli da xáty. žónka w wē-
čer zapalíta ahón i sētá na pēcy i pražé. pačekáušy tróxe, žuk dó-
bre scámhēto, tak u sénqx: stúk... žónka dúmaje: što hēto? a to mērcēwēk ačcyňu trunú, wylās s truný, ačcyňaje xátu. hētaja žónka bácyé, što mērcēwēk izé u xátu, wžatá kšónšku, zapalíta hrabnič-
nuju šwēcku i sētá za statóm i statá čytác. mārčwák žak ačcyňu xátu, žak stáju u paróže, što rukóju ná dastáne, to ž^uon kidaž šo na žónku, i ne(!) rázu ná papáju u jažé. ž^uónby papáby u jažé, da kalí hrabničnaja šwēcka haréta. tu žaná ušó čytáta i ne ahla-
dútaše, čytájučy i samú pamértá, spažoxuataše wélma. pryžehžáje mužýk i káže: ačcyňi. maučýé. ž^uon druhi ras kryčýé: ačcyňi. a žaná ne akázýwajecse. ž^uon pad aknó padyšóu, stau hležéé praz aknó, dak šwēcka harýé, i žanú čytáje, sažíc. a žaná ne čytáje užó, alé užó pamértá. mužýk adadráju aknó, ulés u xátu, tak žaná nážywája. ž^uon u séni, dak mārčwák lažýé u truné, atkryty i nisma. paléx stórāš na wósku i hawóryé: xto prynós mērcēwēká? lúži kážuc: hēto my prynášli. a što ž^uon tam zrabiu wám? što, káže, zrabiu, ustáju s truný i strášyju maži ž^uónku, tak ž^uónka za-
palíta hrabničnuju šwēcku, statá čytác, čytájučy i pamértá. tu lúži hawórac: éto ž^uon musíé byu watšémnik. pažém, palážimo. prýšli, pahlažéli, dak práudy, ž^uónka sežíc nážywája, a mārčwák lažýé nisma. nú tu što žamú rabié trēba? to ažin starý čatavēk hawóryé: wót što trēba žamú rabié. acšéc sakéraju hólou, a hže hutawá bytá, trēba zabié asóuy k^wót, a hólou palážýé miz(!) n^wóx. tu hédaki ča-
tawēk užó ná búže xažíc. a ták, to ž^uon búže xažíc i nevédóma da-
k^wól. tu žaný atšékli hólou, a na t^wom mēscé zabiili asóuy k^wót. i at tóho času hóži xažíc užó ž^uon. hēto pērsažo lekárstvo, kalí pamré, da xóžíc strážýé lužéi, tu užáju, malítu atkapáju, atšék hólou, za-

bliz asóny k^uót, i ž^uon pakine xažić. h^oto byt^o ne dałoko pad W'il-
neju rabitošo.

18. V adnóm šel^e byu bédny čatavék, i m^eju ž^uon ažińatcač
synóu, i takⁱ ž^uon bédny, što i kavátka xléba ne byt^o. ruž^ušo u ž^uhó
dvanátcaty syn. dúmaje sabé: što ja čépér ralić búdu? nixtó na
xóče za kumú paiéxác, ži za kúma. jač bédnaho čatavéka to nixtó
i stúxác ne xóče. i dúmaje sabé dy havóryč: a štó eto bábo búže,
kahó to ići prašić za kumú? a jańá káže: kahó xóčeš, bu ja ne
mahú saúsén. pašóu mužík pa vóscy, tamú skáže, tu tamú skáže.
tož káže: času nimá, tož káže: ja ne šm^eju. a žéle tahó, štu b^e-
dny, tu nixtó ne xóče ići. pryšóu mužík da xáty, dy havóryč
žóncy: ničocho na búže bábo, xaj búže žiáć n^exryščeno. pabyt^o ž^uén,
pubyt^o dvá. né, képsko, kab byt^o žiáć n^exryščeno. káže žónka:
paži iješćé šahónna na ščasćo, a móže xto i pastúxaie. pašóu
mužík cérež (!) vósku i sám ni védaie kudá zaići. iž^u kabétu sturáju,
nieznakómaia, pytáiecase u jańó: kudá iž^uš, čatavék? a vót, bápko,
kudá idú. máju adínatcač synóu, ruž^ušo dvanátcaty, i nixtó na
xóče paiéxác p^erexrešćić. káže bába: dak ja puiédu. mužík zará-
davoušo i dúmaie: xóč nieznakómaia kabéta, alé dobre, što jańá pa-
stúxaie, i havóryč ž^už: tó dobre, kumá iješć, a kúma nimá iješćé.
káže bába h^etaia: paži da h^etaho čatavéka. mužík havóryč: da ja-
kóho? káže: a vót, da h^etaho, što na dvaré sečé dróva. mužík káže:
o né, ž^uon ne pastúxaie, ja u jańó byu užé. a bába káže: kallš ty
biju? nahdóve, káže, byu. bába káže: no tó štó ty byu nahdóve,
to ž^uon čebé tahdž ne pastúxou, a šahónne pastúxaie. mužík dúmaie:
tréba ščasćo paprabavác paići. xóč ja nahdóve byu v ž^uhó, i ša-
hónne znoy ići da jańó to brytko užó, alé paidú. i pašóu, skazáju
h^etamu čatavéku. h^ety čatavék havóryč: dobre, paiédu, p^erexryšću.
xóč ty bédny čatavék, alé za h^etaio hraxú ne búže. i pašóu h^ety
čatavék z h^estaju bábaju žiáć xryšćić. pryšli da h^etaho mužíká
u xátu. a h^eto ne bába bytá, a h^eto Šm^eréč xažit^u. š^eli za stałóm
u h^etaho mužíká. h^ety mužík dúmaie: štóž vy š^eli. u m^ene nimá
ni harétki pa čarcy vam dáć, i xóž harétka bytáb, dak zakusić
nimá čahó dać. n^exdž to skaródnaho nimá, a to i xléba kavátka.
a h^etaia bába h^eto yšó jańá znáie, v^eadómo Šm^eréč. káže na h^etaho
čatavéka: atsouqⁱ stóž, dastauáji bačanók. mužík káže: iaki, bápko,
bačanók, xto ž^uhó tut pastúv^uju? a jańá káže: ty ne pytáie, xto

jahó pastúy'iy, alé dustayúy. héty mužýk atsúnny stót, nahnúyso dastayúé hležéc tudý, adnóš práudy, iěsć bačanók z harétkajy. dúmaje: ót, prystáuy mne Bóx na maýú vědnásc. práudy takí lúži havórac: nat šíratóuy to i Bóx s kalitóuy. dastáuy bačanók, panaľiváuy butélki, i junú káže iěsćé, bába: aččynáy peč, dastayáy zakúsku. a mužýk havóryc: že bápko tája zakúška u pécy, užó týžen, iak u pécy palíli. ne tvaýó, káže, žéto, dastaváy. pašóuy mužýk, aččynúy peč, póyna peč stajíc tam napéčenaho i navárenaho. pahlažéuy héty mužýk: áa. i dúmaje: otó mne Bóx prystáuy na dvanáctataho syna ščasćo. vót čépér búdu hulác. i stáuy wypraulác žicá da xrystú. pwyěxali užó žicá xrysćic, axrysćili, pryěxali. kumá s kúmmom zalězła za stót, dy káže: izi unúček pa svajaké, pa svajé, búžem spraulíc ružiny. pašóuy čatavék prasić. pryšóuy u xátu v adnú i prošic: kalí łaska pryžéce ka mné na ražiny. a týje havórac: čahó iěi da čelě, štó tam búže, ty vědny čatavék. a mužýk káže: to štó ja vědny, na dvanáctataho syna mne Bóx prystáuy ščasćo. iěsć u meńe i výpic, i zakusić. dy pašóuy s xáty. héty čatavék z žónkajy havóryc: iakójo tam ščasćo, pažém, pahlážim. vželi kavátak xľeba s sabóuy, a y xľep try drabé sůli utažyli, bo héto hédak i trěba. fšo róuno izóm na ražiny. kalí vědny čatavék, to y jahó ne dušá? fšo róuno dušá. i pašli. iúk pryxóžec, dak tam pjuć, kumá s kúmm i bába, a bóls nimá nikóho. havóryc héty čatavék: nu, vot i ja pryšóuy k vám, na ražiny. mužýk vědny atkázuyaje: žakuýy talě bráće, što ty vajšóuy ka mné u xátu. ot výpjem pa čarcy da pahavórym. i načali pic. pjuć, da pjuć, cýlnu nóč, i zakúsuyajuc. xto ižé, tó paziráje praz aknó, i usó žívěcsa: što héto iěsć takójo, hže jun harétku beré, héty vědny mužýk. u jahó xľeba nimá žécam, a ižón něhže pazýčuy hrósej dy rólic ražiny. na zántaýo ustáta kumá, dy káže na vědnuho čatavéka: paži unúček, paklič kúma i bábu i bóls lužéj paklič. xtože héty harétku výpje. pašóuy vědny čatavék, pakľikay kúma i bábu, lužéj b'olš stáuy kľikac, sušéžey pašóuy prasić. a ažin sušéd byy vľelma baháty, alé iag bácyć, što lúži idúć, dy káže na žónku: pažém i mý na ražiny. a žónka bahátaho mužýká atkázuyaje: kudý ty pójžeš, na lutski šmėx? izi kalí xóceš, a ja ne paidú, iak ja y iix nikóli y xáce ne bytá. mužýk dúmaje: paidú, xož brýtko mne bahátamu da da vědnaho iěi, alé paidú, bo y iix učórq cýty věčer pili, huláli, adnák u iix iěsć něšto tam. užáuy kavátak xľeba, try

drabě sůli i pašou. vaišou u xátu, skazau: paxvalóny Iėjus. atkazau bédny mužyk: na vėlki. žakuŭ tałé sušėže, što vaišou ka mńė u xátu. a čamú žónka ěe pryštá? a hėty atkazvaje: ěimá času žóncy. adná u xáće, haspadárka vėlikajá, to ěimá ěak ěi joj. stálĭ pić, huláć, z ráńku da aš da vėčera, pić, špeuđiuc i usó bėdnaho haspadará padwyšaiuc. baháty mužyk ěak výpĭu čárak sa try harėłki, i dumaie: paidú ěa da xáty, xóć kazatá žónka: ěa ěe paidú da ěix— alė ěexai ěžė, xai výpĭe da zakúšić, hėdak šmát ěešė usahó tútaka. i pašou. pryšou da xáty i káže: ěiž ěėbóš, na ružiny. dak tām harėłki šmát, a zakúski, aěejė, što tam róbcisa, xoz (!) za sabakuiu kėdaiše. žónka dumaie: dóbre bytóp čáračku výpĭć, dy zakúšić. adnák čėpėr natúpałase ěa za usó ráńicu (ráno). i pašłá. ěek vaišłú u xátu, a tam žó ěaiė stračaiuc, daiuc harėłki, zakúski. óadóma, ěag bahátaho mužykú žónka, to usė lúži ěaiė žėveličaiuc. ěabóš, bėdnaho ěe būduć. výpĭtu adnú čėrku, da ě druhuiu, da ě trėćuiu, kavátak mása vžatá zakúšić, i pĭrahá vžatá kavátak, tak ěešė az (!) za usųma trašćjė. a hėtaija kumá fšo pažiráće na ěaiė i dumaie: ěeš, ěeš, ěabóš ty razyhńatase u bėdnaho haspadará, zaxaćėła napĭcse, da napĭešćise. astátĭni ty ras napĭješė(!) i napĭšėse. pastávĭli na zakúsku žáranyx kaubás, tag žónka bahátaho mužykú pėrsuiu ras ěak užatá kaubasj, da v rót, tak i udušųłase. i pa-bėhtá, výskačųła na dvór, bāčų što bėdá. pryštá da xáty, súdy, tųdy, što hėto. Bóx s tabóju, što tałé zrabĭłoso? mužyk prybėxų za ěėiu usó bėdaije. paklikou fėjčera. hėty fėjčer stau ěėiė lačųć, vžau padušųju ěui hórłto, i ěaná ěa móže. pa usóm užó hėtum huláńi pašłi da xáty lúži usė. tak hėtaija kumá havóųć bėdnamu mužykú: ěek ty byu bėdny, to čėpėr ty būžeš baháty, bu ěa Šmėrė. hėtaija susėtka, katóraia pryštł k tałé na ražiny da udušųłase, tu ěaná žųva ěa būže. tyž hleží, ěek uvóžėš u xátu da hėtaije susėtki, to ěa būdu šėžć u hałaváx, to hėto ěaná pamré. i būže šmát daktaróų tam, tó ty spraciłaiše z ěińni. ěanı būduć hauųųć, što žųvu būže, a ty kaųų, što pamré. pryšou bėdny mužyk u xátu, tak šėžć daktarė u xáće. hėty pahlažų bėdny mužyk, što ěix šėžć čatyróx, ěešćė xóće pa pátaho, pa sámaho lėpsa(h)o dóktora. a bėdny mužyk hlezić, da hlezić, dy káže: ěińóho ěe būže z hėstaho, ěaná pamré. ěak stánuć hėtyje daktarė mužykú łaićć: ax ty, xamĭłta ty, stó ty znáješ, što ěaná pamré. a mužyk káže: “ot ěa znáju, što ěaná

pamré. dak daktarě kážuě: nú, zatažémšo. mužýk káže: zatažémšo. a što u čelě, mužýk, hróšy iešě na zatóx? iun káže: nimá. a iágžo búže? mužýk káže: iu dam vám pa adnóm synú na zatóx, a wy čatýróx ktažěce pa žvėsěe rublůy. ianý pažajyli pa žvėsěe rublůy, a kumá bédno(h)o čatavéku usó šežíc u hataváx, usó čísne hětuu ka-
bětu za hótoy. mužýk dumaie: nú, iand začísne takí iešě, hróšy mne būduě, xacá kab Box dáy baržžěj. za hažin žve tak iand i začísnuť. bédny mužýk užáy "ósem sot rublůy i žyvé užó dobre, užó stau bahaćé. zrabili znaxaróm iahó. v adnóm měscy xvóry pán. pryvózác daktarě da iahó i ión ne papraulaiecase. iešěe kážuě: tam y tám iešě čatavék, ion znaie, či búže žyu, či pamré. skazáy pan: pastúć pa iuhó. pastáli pa bédno(h)o mužýká. bédny mužýk iek pryieçau tudý, pašóy da pakóiu da tóho pána. iag žernúy, dak kumá šežíc u hataváx. dak pánskaia žónka pytaiecase u hětuho čatavéka: kazáli čatavéče, što ty xvóraho čatavéka móžeš paznáć, či ion búže žyu, či pamré. mužýk atkázvaie: paznáiu, káže. a páni havóryć: prošě čatavéče skazáć. mužýk káže: ot páni na tráćeše, ne dauáie hróšeí na daktarě, bu pan pamré. a tam šežěto pry pánu dva daktarě. iek stáli iehó łáieć: iak éto móžno, my báčym, što pan stau lépseć, a ty kážeš, što pamré. káže: pamré. nó zatažémšo. káže: a na kólko búžem zakładácsa. daktarě kážuě: na týtšaču rublěj. pažajyli dvou daktaróy pa týtšaču rublěj, a mužýk bédny pastávüy dva syně. iak pan búže žýy, to dva syně daktarě zubarúć, a iak pamré, mužýk dva týtšeçy rublěj vózne. hěty pan na záutraio pamór. mužýk užáy dva týtšeçy rublěj, paieçau. tak u tréćum měscy xvóry patkóynik. daktarě léčě iahó, a pótěm havórać: tam y tám iešě mužýk, ion znaie, či búže žýy, či pamré. patkóynickaia žónka skazáta: dastáy'ic iahó šudý. mužýk iek pryieçau, dak patkóynik byu stáp, i daktarě kážuě, što ničóho ne búže. mužýk ieg žernúy na patkóynika, dy skazáy: patkóynig búže žýy. iak stánuć daktarě, usá prystúha na hěta(h)o mužýká svarýcsa: iak ty móžeš uznáć? my patkóyniku užó dva rázy švéčku daváli, a ty kážeš, što búže žýy. mužýk káže: búže žýy. patumú što kumá iahó sažíc u naháx i čísne za nóhi, tak iun vėlma stáby róbicsa, to ianý dumaie, što iun pamré. a mužýk ieg žernúy, što iand šižíc u naháx, to ion védaie, što patkóynik búže žýy. Šméré kaľi sažíc u hataváx, to čatavék pamré, a kaľi sažíc u naháx, to čatavék

búże żyju. patkóunik ucunáu, dau hétamu muzykú dvanátcać tyšeć, i héty muzyk pažakavou i paixau da xáty, i zrabíuśo s tyx pór znaxaróm, s cáłaho śwétu da iahó žiehžálise. a pótym pryšlá purá, što tréba i znaxarú hétamu umirác. pryxóžiť iahó kumá, i stanu-
vícse u hałaváx i káže: užó unúček pryšlá ja pa čebé. i on stáu prašicse: puści mène ieščé pažýć, bó mne čépér vólmu dobre býć. a kumá káže: k^uólka ne žyví, to umirác tréba. dy káže kumá: a na kólka čebé atpuścić? muzyk káže: na trytcać h^uót. i pašlá. praišto trytcać h^uót, pryxóžiť kumá brać iahó. a i on zrabíu salé takójo łóšk^uo, kab ianó krućilośo. iak pryšlá kumá brać iahó, to ión iak papxné hétajo łóšk^uo, to uśó da kumý naháñni, a kumá fšo zazóžiť z hałavý, dy havóryć: k^uólka unúček ne krućí, to pa-
mérći tréba. prósicse u ieie: puści ieščé pažýć. a kólka čebé puścić? xacá na try hódy. kumá vžatá i pašlá. prabytó try hódy, muzyk užáu, zapróx iahó syn kaná i zavós iahó pad rěčku. ión lóx ha-
łavóiu da rěčki, kap kumá iahó ne začísnuła, i lažýć. pryxóžiť ianá da xáty i pytaicse u svaiho syna, kátóraho ianá xryścila: a żež báčko? nimá, káže. a hžés? paixau néhže. a ianá káže: kudá ión paixau, ty synók lžés, ty sám iahó zavós. ja paidi tudý da iahó, to ja z im rasparažúse. i pašlá. pryxóžiť da iahó, dy śmeicse: alés ty unúček užitryuśo, užó čépér to ja ne uvažmú. vžatá, zrabilaśe káčkaiu i papytá pa raccé. pryptytá da iahó ha-
łavý i uatá začísnuła. syn zapróxsy kaná paixau pa báčka, dug báčko nežyvý. to syn dahadauśo, što héto užó začísnuła Śmérc iahó. pastaianne lúži havórać: krúcecy śwet peréižeś, alé nazát ne vér-
neśse. kónčena, nexái ianá utańé.

19. U najubryj mėsėcy Džadė, i vasnóiu ieś Džadė: iix na hód ieś pácory: eto u vóseñ Džadė nazyváucse Bahátyie. u fe-
bralí mėsėcy nazyváucse Vėlkiie Džadė. pa Vėlėkadni u čacvėr nazyváucsa Džadė Šópšyki (eto nazyváecse pa matýx žécax vėčėra, kátoryie poumėrali). na hétyie Džadė, na Šópšyki, k^uólka pamėrto žecėi, to toĩ haspadár tak vėle vóryć ieieć. a u Prayódmui nežėlu dy u panažėtok u vėčėr nazyváucse Džadė Rádunica. a pátyie Šó-
muxa. stauláuc mai (larėžnik šakúć, łápki, haljó) i stauláuc i u xacė zatykáuc. éto nazyváecse Mái, Maióvyie Džadė. i na hé-
tyie Džadė aiėr ścėluć pad nóhi. sámýie nailėpsýie Džadė tak éto u vóseñ, u kážduho haspadará uśó ieś: i mǎso ieś, i pšaiicy ieś,

xlép iešé, xoé kólko mája (!), alé mája takí. kaľi čužy čatavék pryže u tóž vécer, to héto dobre, i ni púšćić užó jahó, pak^oól ne pawačérawe. éto, kaže, dobre, kaľi pryšóu na Džadě.

20. Ot užó jak s pайдná sónce xílčíc, tadý bába užó stana-
wícse kála pécy dy kaže swajmu muzykú: izi užó uněšć s kamórki
máso, búžem Džadě rabić. muzyk izé, nešé máso u xátu, a bába
staulúje harské. muzyk sačé, a žónka raskładáje u káždy harsčók
pa try kuské (pa čatery ne móžna, a pa try, kab ne byľó cótu,
alé kab byľá liská) i staulúje u péč i wáryć. péršaja patráwa ka-
pústa a druhaja kwás, trécaja makaróny, čecwórtaja krúpnik, pá-
taja iejěšnja, šóstaja káša. zwárać héto usó čysto, a pýtym pa^wymá-
juć harské s pécy. tadý usážec u péč čatery perépečki (búťocki xléba,)
tahdý vymájuć s pécy perépečki, kładúć na stół, sta^wladáje muzyk
butélku na st^oól, žónka zapálwaje hrabničnuju šwěcku, usá šamjá sa-
žícse kále statá i hawórać pácery po umártyx. (fšelák. starjnnyje
lúžy hawórać pa pólski, a maľadýje pa rúski) žónka abynešé try rázy
kále harskóu šwěcku, i da šcaný pastáweć, i jana haryć, pakól ne
žžadúć pa try stráwe, i tahdý patúšec. i skónčec večeru, zhawórać
pácery usé i łažácsa spúć. a na stalé jak jadúć, dak tak i pakínuc,
bó hédak i trěba, bo s statú zdymać ne móžno, usó lažýć na stalé.

21. V adnóm měsće pahnúu čatawék watě pásowíc, uždú i zhu-
búu watě. dúmaje sabé: što héto búže. pašóu da xáty, pawačéraw,
wžau dva sabáki s sabóju i pašóu u lěs šukác. šukáu, šukáu, i ni
našóu. užó cómno, ni wédaie, kudú jěć. a héto byľó na sámaho Iána.
lěx pad dúbom načawác. ieg začóu u nócy páparnik i uždú čwatók
jamú u łapac u^walúšo, tó ion znáje usó, što na šwěce róbićse. pra-
čnúšo čatawék, i lažýć. hawóryć dub da dúba, ažin kaže: šahónne
móž bácko pamór, alé jahó musíć pašakúć. a druhí atkázwaje: nam
usém hětaio búže. a sabáki ležác kále jahó, hawóryć sabáka da
sabáki: ót, kaže, my abúdwa tut šehónna i haspadár naš, a u dóma
u nášum złažěji pryšlĩ akradác. a čatawék eto fšo čúje, iix razhawór,
patamú što jak u jehó u łápci s páparniku čwatók, to ion i znáje
usó, što na šwěce róbićse. hawóryć sabáka maľadý da staróho: ty
pabúć tut, a ja pabáhú da xáty, adhanú złažějeu. a starý sabáka
atkázwaje: ty na (a)dženěš, pabúć tut, to ja pabáhú, i adžanú. pa-
běx starý sabáka da xáty. jek pryběx, dak złažěji žwěry u sěnaz
wýnqali i užó idúć s kamórki vymác. jek pryběx sabáka, dak łapani

v aknó, razbítu aknó. tadý žónka prabužíłase, výskačyła na dvór, a złažéji poučakáli. klíknutą sabáku u xátu i xacéła dać jamú iěści. pahlažéła, dak nimá uady. hlažić ianú, dak u rúscy stažić vadú, katóraia (!) mýje kartóplu, ianá z hražéju i z batótom. tu ianá unastá muki i raskatačíta u toj uazé i dać sabáccy. tu sabáka ne użádu iěści, tu ianá użatú kačarhú, dać hancé pa xáce sabáku, użatú, uýhnatą vón. héty sabáka i pačex tudý, že haspadár u lěse. prybaháje, pytájecse maładý sabáka: a što, adahnádu złažéju? adahnádu, kab iěščé kryšku apažniúšo, tu abakráłip. nu, alé, káže, haspadýne čebé pačestavátu za hetajo, štu ty adahnádu złažéju. alé, káže sabáka, pačestavátu, katóruj(!) važé ráno mýtu kartóplí, da u toj uazé zakatačíta muki, dać mie iěści. tu ja ne użádu, tu ianá mené s xáty kačarhóju, dy uýhnatą. a haspadár lažýć, i uśó čúje hetajo. dáu Boh žen, haspadár ustádu, pašóu zandú ualé i pahnúu da xáty. pryhnádu ualé, tak žónka havóryć jamú: ot, káže, šehónašneje nócy złažéji dabýuáliše k nám. alé ščáśčo, štu byu starý sabáka u dóma, tu adahnádu złažéji. haspadár havóryć: alé ty jemú datú i iěści za hetajo. *katóruj važé mýtu kartóplí, tu u toj važé zakatačíta muki, i daćš jamú iěści. ianá káže: nepráudy. a mužyk káže: hebós, práudy. dy stóuo za stóuo, daćuž žónku bić. a patóm séu razzuváse. iek razzniúšo, dak čvatók výuvaliúšo z tápéc. tak jon ničóho ne znáje. iek čvatók byu u tápci, to jon znádu, a iak výuvaliúšo, to jon znóu ničóho ne znáje. kab jon védaú hetajo, što éty čvatók u iahó u tápci, to kap użádu u túpeńku zavarcéu i kap pry sabé našiú, tu védouby uśó: iak skaćina (s) skaćineju havóryć, iak sabáka s sabákaju havóryć, iag dréuo z dréuom havóryć. s páparniku čvatká nixtó ne móže naići, bu jon čvićé na Iána, u nócy, a tak véle jon čvićé, iak vólosu pereharéc. xto póžje na Iána u páparnik načavác, kab znaići čvatók, tu ne daléžýć, patamú, štu jamú stráti zdaiúće šelákije.

22. Čáści mliná. mlin, hará va mliné zróblena, ščáhneny kúmen na hórú. na étui harý kłažécsa na spóže ažin kámeń krúhty, a druhi na vérše na hétum kłažécsa. kále iahó staulájecsa túp, a kála túba staulájece dva stúpě, i pryrobliuajuc k*óš, a u spóže u kašý začépliuajuc karytko. a u héto karytko staulájecsa paléno, a héto paléno u kámeń uxóžic. a u kámeń uyróblivaiecsa veľikaja žírka. a na nizú šaščarná. u hétui šeščarni dóuhajo žalézo, nazy-

váiecse veraćanó. i róbać kóto, a u tóh kóle nabi^wáćuć kućaké. to u šaréziⁿe u mliné hédak. a na dvaré róbać druhójo kóto, prybli^wáćuć dašké da tóho kóta. hěto nazyváćuća karcóu^ki. i kále vėlka(h)o ^wóžera to róbać spúst, i zastavúćuć zastavkė, katóryje zapyńáćuć vódu. i róbać skryńu, a u skryńi róbać zástavku takúju i pušćáćuć vódu na étajo kóto. i hětajo kóto na dvaré krúćiesa, a u šaréziⁿe krúćiesa druhójo ad hěta(h)o. a na harý ad hětyx kótoju krúćiese kámeń, sýplecse u k^wóš žýto, i mėlėsa.

23. V adnóm mėsće anúćnik byu, katóry subiráje anúcy, i u druhóm mėsće byu anúćnik. jany vvažíli(!) da Vılny anúcy prádać. ažin pradáu svajé, a druhí vėzé, i na daróze strėlíse. a tahdý byli anúcy padarazáli. hěty anúćnik, katóry pradáu, dy káže na hěta^ho, katóry vėzé: pradáu mie anúcy svajé. a hěty káže: kuplái. kólkó xurmánek vazuć anúcy? a éty káže: trý. a pa skólkó na vóze? pa dvátcać pudóu. stóí, káže, ja zaptaću. i zaptaću jamú za anúcy. a hže ion ptaću, na daróze na bakú byu kámeń vėlki. jany šėli abúda na hětum kámeńi, ion zaptaću jamú. vadóma ieg žyd žýdu, to i vėryć. ion pavėryu, kólká pudóu na vóze. hěty paíexau za anúćaní da Vılńi, a hěty-bútto vėrnúšo nazát, da xáty, a na da xáty, da minavícami abyíexau, dy da Vılńi. straćáje jahó u Vılńi, hěta^ho anúćnika, dy káže na xurmánki: vėrnėće súdý kóni za mnóju. a hěty káže: kudý vėrnúć za tabóju, ja zaptaćužoš tabé za anúcy. a hěty káže: ja čėbé ne znáju, kaľi ty mnė ptaću? hěty žyt dúmaje, štu prapáli iehó hrósy, štu dau za anúcy. pašóu ion da mıravóho suží i pytáiecse u jahó na šćót hěta^ho. a mıravý sužíu káže jamú: jak ty jemú daváu hrósy, švétėk u čėbé ne bytó? a žyt káže: ne bytó. alė, káže, na bakú na daróze byu vėlki kámeń, i my na tom kámeńi rasptácváľise. mıravý suzá pytáiecse u jahó: a hže toí žýt? ion káže: tút. pakľíkać jahó súd. pakľíkaľi. nu stó, káže, zaptaću ion tabé za anúcy? ja, káže, jahó ne znáje. ion, káže, ták navázvájecse na mėhé. mıravý suzá hóži havaryć užó, dy ušó xóžic pa kúmary. a hěty žýt, katóry dau hrósy za anúcy stáju, stáju, i pašóu. a hěty vınaváty žyt stáic ušó, i pytáiecse u mıravóho suží: a kudá pašóu toí žýt? a mıravý suzá atkázvaje: ion zaras prýže. ion (!) pašóu pa švétku, pa tahó, katóry bácyu, jak ion daváu hrósy tabé. a žyd havóryć: iakľie hrósy xto bácyu, ja jahó ů znáć ne znáju, iakí ion iěsć. a mıravý súđu ha-

vóryc: da tam ieśc kámień, na katórum vy šežéli, i jon tabé addaváu hrósy. a žyt káže: ojeiŭ, toho kámienne dvátcać kónieŭ nę pryvázić šudá. miravŭ suža vėlę paklikáć tahó žydu, i hętaho vina-váta(h)o zasuzŭ na try męsacy v astróx, a hętamu žydu varnúć hrósy nazát. kámień paščęcyu hętamu žydu.

24. Uot iek pamré četaŭék, iduć(!) pa lúži, ot i zdymájuć iehó z łóšk*^a, skidájuć saróčku z iehó, raśčéluc na žamlŭ kul sa-lómy, i barúć vódu, i róbać s sałómy vęci i šarújuć iehó, ammyjuć, pałóžac na łánu, i mólecsa Bóhu. a dva četaŭéki iduć(!) iámu ka-pác. a dva četaŭéki róbać trunú iemú. ięduć pa bácuška. baćuško pryježe, atprávić maľitvu u xáce, lúži barúć iehó i nasúć na mó-hľicy. paščęćić bácuško maľitvu, i iehó ustáveć u maľitvu, i zasýpluc, i u haľauax pastávać kryš, a nimá kryžq, to pastávać kámień. hęto nazývajúcsa prykľat pa hebóšcyku. tahdŭ iduć u xátu, várać vęčęru, pić hareľku, špavájuć pęśni šbatyje, i pačáčerajuć i parasčožęcsa lúži (haťtury).

25. *Ot iak starŭ četaŭék umiráje, to jon pry pámaći ieścę, i jon védaie, što jon pamré, tu iámú ničóho pęret smęrcu ne škóžić, aby pa iom, iek jon stánie kanác, kab ne płakaľi, bo iek stánuć płakać, to iehó sabjuć z darólii, tu jon ieścę búže žýć cyťhuu póru, alę jon na búže užó ni s kím havaryć, i jon ničóho ne znaie užó, užó šo róvno tu tak (!) umórŭ, tóľki ieścę što dúx u iom. a iak ma-łójo žićá umiráje, ot iámú búže hoť, albo ŭi dvá, a byváje što i trŭ, tu tahdŭ vělma treba, iek kanáje, być ašcaróžnym, kab něhže vęcer ne pavęjou, kómin u xáce kab byu začýnny, žvარიმა u xáce ne móžno stúkuć, i máčary na rúki ne móžno brać, tó ianó lóžko ska-náje. a iek ne zróbeć hędak, tahdŭ da iahó patsúnece žęćinec (eto zty dúx). tahdŭ na stalę kľadić ščencónuho žęľq i zaščiťajuć stóť šven-cónym abrusám. berúć hętaho žęľq ščencónuho tróška, i š čatyrćx kutkóu u xáce barúć móxu ŭi barúć šakúć žerkačá, i kurýnnaho haťná, i hęto usó razem mášájuć i kúreć hętajo žićá, i raśčémľi-vajuć iemú rót, i ljuć ščencónuju wódu. ianó búže mýčęcsa hędak cyťhuu póru, a tahdŭ užó pamré. a iak stánie kanác, dak iak da-hľęćć dóbre iáhó, niťtó ne stúkne, ni brážne, máčęru adváduć ad iáhó, i kab vęcer ne pavęjou, tu bába stáie pry iom, zapáľić hra-bničnuu ščęcku i daść iemú u rúki, i samá žaržýć iehó za rúku, i pęrazrýśčęce, stánie páčęry havaryć, tu ianó lóžko skanáje.

26. "Ot iže žačuk, iže pa sváta, iže da žýuki s svátam. pryduć u xátu, svat kaže na žýučynaho báčka: nu što sváće, búžem žýuku zapýuď. a iaiě báčko kaže: ja ni vėdaŋu, iak iaiě axvóta. žýuka iže tahdy s xáty, a za ióŋu vyxóžić žėčuk, i stánuć pad vuhtom i pytájeća ŋon u ieiě: nu što, p^oóžėš zímus? a ianú kaže: ja ni vėdaŋu, iak tátko skáže z mátkuŋu. iduć tady u xátu, zašćitáje žýuka stół, kláduć (!) bóxen xlébu na stół, staŋlájė talěrku, kłážė try drabė sólŋ, a svát naľvájė čárku harėtki, i kaže na ieiě báčku: zdaróŋ buć sváće. Bóhu žákavać, što pryždálŋ xučá žėčėŋ. nu "ot výpŋem pa čárcy. výpŋuć harėtki, a xlébom zakúšėć i čekájė tahdy da vėšėlq. iak pryže táŋa ŋėžėlq, maľadý iže pa muzyku. pryvėžė muzyku u subótu u vėcer. a na záuťraŋo užó svat, maľadý i druškó i važńicq i muzykq sažácsa na vazė i iėduć da žýuki. pryėduć da žýuki, uvóduć u xátu, sažácsa za stół, a maľadóŋi nímá ŋu xáće, bó maľadóŋ, iak maľadý pryėže, to ióŋi ŋė móžno być u xáće, bo hėto hėdaki zakón. tahdy užó svat berė kė, i stúkaŋe u stół kŋiem i kryčýć: svaćėŋko dabražėŋko, prošim da xáty. ja ŋa prašú, alė maľadý prošić. tahdy svaćėŋu vėžė maľaduŋu, vóžŋe rukóŋu za xústečku ŋi vėžė. pryvėžė na stón i pasažić přėci maľadóho. tahdy iaiě báčko i svát baruć pa butėlcy harėtki, pastanóvėc na stalė mŋisu i bľahasťóvėc: panóvė sušėžŋ, panóvė pryvėčėŋŋ, pabľahastávėće harėtku žľučýć. a ľužŋi šėžėcy atkázvaŋuć: Bóže bľa(h)astávŋ. a svát atkázvaŋe druhi ras. ianý znóŋu kážuć: Bóže bľaastávŋ. a svat atkázvaŋe třėci ras. a ľužŋi atkázvaŋuć: Bóže bľaastávŋi, da žýto ražŋi, hŋustaŋo i iádreŋėo. tahdy svaćėŋa začýnať pėśŋi pėć, dy kaže: da Bóžėŋe rádašćŋi pėrelanuťo čėraz dvóŋr. ráduŋe šėrdenko bácuš-kávo da róľgcy ¹⁾... i tady výpŋuć i zakúšėć, berė šušťra hrabńišŋuŋu švėčku i zapálvaŋe, a maľaduŋa sažĩcse na žėscy, a ianú švėčkuŋu pastryháŋe ieiě. i iėdut da cėrkvi. tahdy bácuško ŋŋx žėvėŋďájė, i ianý iėduć da xáty. iek vėŋćácsa iėduć, to maľadáŋa na adnóm vóže, a maľadý na druhóm vóže. a iag žėvėŋďájėcsa, tahdy sažácsa na adnóm vóže užó. pryėdut da xáty, tahdy žýučýna máci berė kažŋx, akryŋájėcse kažŋxom, vóvnaŋu na vėrx, i berė vėko ž žažŋ, a na tom vėku kłážė kusócek xlébu ŋi vvyxóžić u šėŋi, stanávĩcse na paróže, a ianý abóŋo nahŋućcse, a máci hėtym vėkám pryćiskájė

¹⁾ Patrz Wiesiołów, I. 12.

ix. uszóćec tahdŷ u xátu, i svat z maładŷmŷ i svaćéŷu, i tadŷ užo pŷiuc, huláŷuc. i tahdŷ beré svat maładóho i maładúŷu i vádiuc u humnó spac. a na zúutraŷo ráno, ižé svat s svaćéŷu i klŷiuc ix. ŷanŷ užo ŷim pakázvaŷuc svaŷé patrěbnyŷe rěcy. kaŷi ŷéŷkaŷu maładáŷa, tahdŷ užo pryxóžec u xátu, tak máci užo maładóŷi špěvaŷe pėšnu: da zaraŷi da Bóže ŷŷto, na pryštaŷo lėto. naš maładŷ hŷašŷu, kap stóŷeŷy kašŷu, a... máta ¹⁾ kap stóŷeŷy ŷátŷu. tahdŷ máci da-staŷé butélku harétki saŷútkaje, stanóbić páru kėlbús, i tadŷ pŷiuc i zakúsvaŷuc i začŷnáŷuc iŷé darŷé, xto ŷešútku, xto ŷež hróšci, a xto zaŷatóŷku, a xto pouřubél, a xto i rubél. i tahdŷ iėduć da maładóho, a máci ptáće pa svaŷiŷi daccé, a ŷaukė špáváŷuc: da taŷé mátko xáta i šėni, kamórka, a mŷe mátko da kúŷáŷ ptáće, karóŷka. i iėduć da maładóho tahdŷ. pryŷiėduć da maładó(h)o, tadŷ užo tŷŷe bačkŷ xórášo ix prŷŷmuc i daváŷ čestaváć. tahdŷ huláŷuc ŷeŷ, ŷi dvá, ŷi trŷ, i tahdŷ užo muzyku advóžec da xáty. kaŷi maładúŷa ŷéŷkaŷu, to muzyccy zaváže na skrŷpku čŷrvónuŷu stúšku, tu ŷsáki znáće, i maŷóŷo i staróŷo, štu maładáŷa ŷéŷkaŷu. bu ŷsáki báćŷé, štu na skrŷpcy stúška čŷrvónaŷa. a kaŷi ħŷmá ħičoŷo, to ŷzó ma-ladúŷa ħe ŷéŷkaŷu, i ŷsákaŷo vėdaŷe.

27. Kaŷi kaŷėta pryŷŷiráćese vėšci ŷićá, to káže na muzyká: iŷi pa bábu. muzyk ižé, klŷiće bábu. bába pryxóŷić, zaráz ħėtaŷa kaŷėta máće ŷićá. staŷláŷe muzyk butélku harétki, i pŷiuc raŷŷŷny. a pótŷm za trŷ dni ižé, próšić kúŷu i kumŷ. pryxóŷić kum i kumá, ħasúć pa kusócku xŷėba i pa trŷ drabė sólŷ. beré bába ŷićá na rúki i aŷŷéće kaŷŷu da harŷ vóŷŷnaŷu, i beré trŷ ŷaŷŷŷe z vėŷŷŷŷ vŷŷáh-nuŷŷy, i atsóŷŷvaŷuc stól šérót xáty. bába ižé nu pėret, a kum za bábaŷu, a kumá za kúŷom. trŷ rázy káŷe statá abyđuc, ŷi bába sáŷe na pókući i dáće pa čárcy harétki kúŷu ŷi kumė. i ŷanŷ iđiuc na vós pašáduć, a bába vŷŷėše ŷićá, dy addáće ħm. tahdŷ iėduć da báćuška. báćuško užo xŷŷšéć. kúŷu trėba báćušku zapŷaćić zaŷatóŷku, a kumė ŷež gróšci. pryŷŷŷáŷuc da xáty. tadŷ užo muzyk ižé pa lŷŷi. iđuc lŷŷi ŷšć u xátu, kaťóŷŷe patrěbnyŷe, svaŷakė. tahdŷ pŷiuc, huláŷuc, a pótŷm daŷŷuc vėčėru, kapústu, i krúpnŷik i kášu. kapústu ŷžadıć, i krúpnŷik ŷžadıć, a kášu bába nakrŷŷe xústkeŷu, trėba kaŷ iŷi na kášu kŷáŷi hróšŷy. tahdŷ kŷadıć iŷi hróšŷy,

1) Między: a i máta wypuszczony jakiś wyraz, może: maładá.

xto kapéjku, xto šež grósej, a xto ji žesátku, i dvátcač kapéjek kladúć. tahdýj jana dáje jim hétuju kášu. žžadúć hétuju kášu, pažákujuć lúži haspadarú, haspadýjni. tahdýj barúć v^uš, a na vós kladúć bórānu, a na bórānu sažájuć bábu, i vazuć u karēmú. bába jim za étyje hróšy stauláje harétku. papraščájúća i pójdut da xáty. kaľi žónka róž(č) žicá dobre, to joi tréba adná bába. a kaľi katóra'a búže múčycse cýtuju póru, to tréba ici da bácuška, to bácuško izé u cérkou i aččynáje cárskije žvéry, i beré svatúju Iivánhelju, i cýtáje, i dašč jim takí pójes, i janyj nasúć da xáty, i héta kabéta potpérážecsa hétym pójesom, tahdýj užó Boh dášč, jana búže méc žicá. a xto hétaho ne zróbic, dy kaže: ot jeg Boh dášč, xaj hédak i búže, to hétaja kabéta móže na toj svět ici praz. héstajo.

28. Jag byju ja matý, mne bytó vósem hót, u majhó báčka bytó šešćoro žecéj, a u žáčka bytó adnó. žáčko kaže: tvojé žéci smat xléba jadúć, tréba žallice. užaľi, pažalilise. a tahdýj vélma hótod byu. nam pryštóšo dva gárcy krup, a pać gárcoy mukí. tahdýj báčko kaže na méné: izi ju dvór služýjć. ja pašou, zhažýušo bydło pášvíc. daľi mne žéseć rublón na létó, i daľi xlép, hédaki sámý, jek každamu párapku. byu ja try léce tam, pášviju, a žimóju da dómu. a pótyt kažú na akanóma: ja užó páne na búdu pášvíc. a štóš ty, kaže, búžeš rabić? ja, kažú, búdu baranavác. tahdýj jon méné zhažýušo žó dvátcač rublón na létó. ja byu pry kónax žve léce, kažú: páne, na búdu bólej. čamú? tak ká¹⁾. a štóš ty búžeš rabić? ja búdu arác. é, né, kaže, ty sláp aščé arác. ja kažú: né, ja búdu arác. akónom kaže: ja bažušo čebé hažic, ty ieščé matadýj, móžeš spórcicse. dúmou ja, dúmou, sto tut rabić. pašou ja da Damátouščyny, da Ierbóuska(h)o. pryxóžu, pytájecse Ierbóuski: atkul ty? ja kažú: s Krysyťouščyny. a čahó ty xóčeš? xučú, páne, za páropka zhažicse. a da ča(h)ó ty xóčeš? ja kažú: da vatón. zhažýuš méné da vatón, dan na létó dvátcač čatéry rublé. služýju ja tam žve léce. képsko u dvaré služýjć, paidú ja u mlin. pašou ja u mlin, daľi mne na mēsec čatéry rublé. žyvu ja u mliné mēsecou pać, képsko u mliné. u žimóju xótodno, kóto zaméržne, tréba kóto ščé, žyt níkóľi spokóju ni dáje. hóži ja u mliné žýć. tréba žanice u užó. dóma póla kryška, bratón u méné čatýróx. kaže báčko: pačekáľi tróxe. ja kažú: né, ne búdu čekáć. akázvajcse mne žýuka, adná, a pó-

¹⁾ A može: čamú tak? ká.

tem i druhája, adná s Pałanóji, a druhája z Lubánič. né, ja s tóju ne xacú ženicse, z lubáničkeju, búdu z hěsteju ženicse. klíknuli ianý mené da šebé, dy kážú: my xócem čebé u prýmy ųzác. ja kážú: dóbre. a žamlí smát u vás? damó, káže, dva mórǵi, i pou mórǵa sanažáci, a pa smérći wóžmeš usó. a rósǵpisku dasi? kážú. dám. nu dóbre, ųag zróbim rósǵpisku, tahný búžem žanicse. dóbre, ieie bácko havóryc. a ieie bácko wélna piánica, iámú day harětki, skażý: zapíšý dúšu swajú — to ion zapíše. ieg ja bědny čatawěk, to ja padímou: dle mené i hěto dóbre. pytájušo u ieie bácka: a hžež búžem rabić rósǵpisku? že xóčeš, káže. ion dúmou, što hěto tak sabé. xoz zróbic rósǵpisku, a ja kaľi zaxacú iehó wýhnać, tó wýženu. dúmaie sabé hěto hědak. pajěxali u kanceláruju rabić rósǵpisku. mie skazali u kanceláruj, što ne tak to dóbre, ieie u Nawáhrudek u natárus. ion i ieže. ja iámú day harětki tróxa wýpěć, pašli u natárus, day ion rósǵpisku mie. pryjěxali da xáty. dali na zápoweć, i dawá žanicse. i pajěxau ja da swajé xáty. skazali iámú tut lúži: képskuju zrabíu rósǵpisku. če(h)ó te (!) iěxau da Nawáhrutka? ion káže: a čórt iehó wědaie, ja piány byu, dak i iěxou. iak ion mie hawarýu, tak i ja tam hědak hawarýu, a ianý tam písali usó. ja iámú ne dám žanicse. pasóu da bácuška, i skazáu bácušku, kab ne čytáu zápowežou. pryjěxau ja šuda pytácsa, kaľi búže wěsělo. ianý kážú: na búže wěsěla, bu ty asukáu. my u xátu pakličem lužěi, pakličem čatawěku, katóry móže písac, i damó taě u xáce rósǵpisku, a hětuju addai nám. tahný búžem wěsělo rabić. dúmou ja dúmou, né, hědak képsko, ja ne xacú. pytájušo u žěuki: iągžo búže? ianá káže: ja ni wědaju. a ja kážú: a ty kaľi xóčeš, tu my ažénimšo, ianý ti wědac na búdac. ianá káže: dóbre. ianý ųiali bačké, usó ažěho ieie pazamykali, i ni pušćaiuc. a ianý paprasili užó bácuška, kab bácuško ne wěncěju. a hěto tut trěba wěncěsa. ja kážú: tu na búdu wěncěsa. pajěxau ja da swajé xáty, a ioi skazáu: ja u subótu pryjědu u nocy šudý. a ty u dóma ne žyói, a buć u taho i taho. pryjěxau ja u nocy f subótu, paklikau ieie, pajěxau da bácuška, wžo było ažinátcać časóu. bácuško káže: čahó u nocy xóžiš? ja kážú: xacú, kab bácuško métryki wýday, hětaie žěuki. ion káže: ne dám, bačké prasili, kab ja ne dáu. ianá státa ptákać, státa prasie bácuška, to bácuško day métryku. ja bácušku zaptacíu za hětaio ruběl. a u druhuju subótu skazáu ioi pryći u Karělicy.

a ja pryjéxau z dómu s svojím, i zabráu jeje, pryvós da svoje xáty. a na zútraio sabráu lužéi, pryvós muzýku, pajérou dó damátou-skaho bácuška, i žvenčaušo. dak jeje bácké u žve nežéli dačúliše, štu užó jana zamuš výštu. žyli my tam try hódy. iek iamú treba byli hróšy, jeje bácku, tu ion pryjérou da méné: dai mné hróšei zaplaćé u kanceláruju i iec ka mné, búžem žyc rázam. ja dau hróšei, i pryjéxali sudij, i davai bjé. pabiju ja žve nežéli, hónic wón. izí, kaže, vón. davai biese sa mnóju. dúmaju ja: otó ná lxo. dau petnátcaé rublón hróšei, i nimá hže žyc. pryšou ja sudij, da Barácina, zhažíušo ja stužyc ž žónkau. pastužiju ja hót, treba jemú znou hróšei, izé, próšic: dai žéseé rublón hróšei, dy izí, búžem žyc rázam. ja kažú ne iei, a žónka kaže: pažém. nó, izém. žónka žyvé tím. pry svojím bácku, a ja tít, u dvaré. pabylí my u jahó try hódy: von wylbiráćeše. napiéca harétki, i cáfu nóč kryčýé. dúmaju ja: što éto búže z héstaho? dakól ty méné búžež hanúé vón. dy kažú: astán Bóže u vóli, što búže, tu búže, i cépér ne paidú s xáty. ažin ras pryšou ja z dvará u večer i lóx (!) na lóšku, i lažú. čúju, izé s karémý, piány, i kryčýé: výženu vón, bražúhu hétaho. a žónka súce níci, dy kaže: izé užó, kaže, bácko. ustavái, bu, kaže, z za paróha ieg dáse čymhibúé, tu ne ustáneš. dúmaju ja: ne užó práudy, adrázu zabije? a né, búdu ležác, što Bóh ne dáse. iek vašou u xátu, tak i kryčýé: vón zlóžeí, bražúha ty. ja uustáu, kažú: étro, ne kryčý, kalí napíušo, to laš spác. ion baré za lóško, i cáhne vón. ja uustáušy, da v adnú mórdu, da v druhúu mórdu, a v jahó bytá u rukár dubóvaia kúla. ja adabráu hétuju kúlu, da dva rázy iamú iek sčahnúu, to jana peleramátase. tu ja u šéni, a u sénax kála žarón stajáto kašó. iak užáu ja tójo kašó, tu datól bý, pakól sam zmóxošo. léze iešcé biese, iešcé máto jemú. tu ja jahó, váu léicy, da žvezáu jahó. tuhdy užó bý, kólka sam xáceu. pošle hétaho bóju, peranačaváli, pašou ion u karémú. pytáecsa žydóuka u jahó: no a štó, búže wylbirácese s xáty, Alés? musíé né, atkázývae žydóuce, zabíu čýsto. skažý arandárko, iakím parátkam ichó wýhngé. a jana kaže iamú: važní u xáce wýstou žvéry, i výni vónka, to ion sám výlbercese. ty s xáty vónka i žvéry máieš právo výhéé, bó xátu tvaia, a ion hexai sažic sabé u xáce, kalí xóce. ále (!) ne bós, né uséžú. pryxóžic ion s karémý, da havóryé na svojú žónku: izí bábo s xáty k sušédu

brác, bo hěto neščasliwaia. usažijšy ieie u xátu, to hěto bůže cónge képsko, i képsko. trěba ieie pakinuć. p^oože šeć druhúju. i wýšeće iix sórak. iek sórak výšek xwaín, tu užó bůže xáta. tahdý užó, kaľi baháty, zakóle iepruká, prywěže šmat harětki, klíče lužěj, častúje luži, i iený jemú iěduć pa xátu, prywěže žěrewo. hěty čatawěk častúje iix, a pōsle rōbić xátu. zróbić iek rás, tadý klíče susězeu u xátu. ianý barúć s sabōiu pa kawátečku xľěba, i barúć sōancōnaie ierby pa pátoccy, i wľšújuć, kab Boh dáu haspadár žyu u hětu xáće, kab hěta xáta stajúta i zhiitá na mēscy stōjačy, i kap pa wókna v zěmlu ulězta¹⁾. čatawěk hětaie xáty stawľáie butětku harětki na stōt, i pľuć. i hěto nazywájecse uxóžiny.

30. V adnūm mēscy byu bēdny čatawěk, alě iōn wěľiki šydár (xto šútki iakie uměie hawarjć). iahó takí na nazywáľi pa iměni, alě iahó nazywáľi Šydaróm. ažin rás zapróx iōn kabýtu swaiz i pa iěxau. iěže dak iěže, a kabýta iahó bytá bľaháia (xudáia). pry iěxau iōn na hrěblu (hže u baťóce da zróbež daróhu, nakidauić xľidu šmát (xľud: guleščo, haljó), a na toj xľud nawóžwaiuć paskú, i na abápoľ hětaie hrěbľi kapáiuć kapańicy, hěto nazywájecse hrěbľa). pry iěxau Šydár na hětuju hrěblu, i dumaie sabě: paiědu ia u baťóto, a móže s kahó pašydaruić. i paiěxou. iak u iěxou u baťóto, kabýta bľaháia, wľatá i uhrázta. iěže p^oop páрма kōnmi s swaizim xurmanóm. iak uhlězcy Šydár, što iěže p^oop, prybēh na hrěblu, pakinušy kabýtu u hrazi, šápku žnáu, i próšie, káže: báľuška, pamituiće mēné, od ziěxau u bók z hrěbľi, i uhrázta kabýta, pamažěće wýčehnuć. káže pōp na swaizó párapka: zľěš, paži pamažý. zľes párabok i pašľi dwux. čaháľi, čaháľi hětuju kabýtu, nižak ne wýčehnuć. pryxóžie pop da iix, káže: i i ia pamahú trōxe. stau pamaháć im, i usó róuno na wýčehnuli takí. káže pōp: trěba pakľikac bōľš lužěj. a Šydár atkúzwaie: dáie mne swaizé kōni, ia paiědu u hětuju wósku, prywazú čatawěk š čatěry. káže pōp: wazim, tōľka ne báuše. Šydár šeu na papóuuy kōni, i paiěxau. a p^oop s párapk^oom stajie kála hětaie kabýty. a Šydár ne iěducy pa luži, a paiěxau du papóua(h)o dómu. iek pry iěxau, dy káže na papóuu žōnku: mátuško, kazau báľuško, kab wý dalí mne fše swaizé hrōšy, kōľko u wás iěsć, i iěsće tak wěle kap pazjčyli, bo báľuško beré dwór

¹⁾ Patrz Poľona I. 1.

v aréndu veľiki, dag hróšej tréba šmat. báťuškaŭa žónka daťa jamú swajix pać týseć, i ni daľoko tam byu dw^{or}, pašťa ianú u toj dw^{or}, pazjčyťa u tahó páná pać týseć i daťa. hěty Šydár zabráu hrósy i pajéxau. pryjéxau tudj, hže iehó kabjťa uhrázťa, a báťuška stajic s páropkam, dy káže: što ty zabáviušo hěduk dóuho? dag hžé, káže, prašiu, prašiu lužěi, nijak ne daprašiušo. búžem čahnúć u tróx, paprabúžem, móže wjýčehnem, a móže né. jek stáľi jenj pa práuže ušé tróx čahnúć, użal'i i wjýčehnuli. báťuško pajéxou s páropkom da swajhó dómu, a Šydár da swajhó. pryjéxou báťuško da dómu, wwyxóžic báťuškaŭa žónka i pytájecse: a či waliki toj dw^{or}, što báťuško użáu? paziráje báťuško u wócy: iaki dw^{or}? a hětoš pryjehžáu Šydár i kazáu, kab ja daťa hrósy, kólka swajih byťo, iešćé tak wéle kap pazjčyťa. u mēhé swajih hróšej byťo pát týseć, a pać týseć ja pazjčyťa i daťa jamú. káže báťuško: vot duren, xóž báťuškowa žónka, alé duren. hžěž my jix syšcem, ionžož bėdny sausēm, dy ničóho...¹⁾ na zjutrajo báťuško káže na párapku: zapraháimo kóni, pajéžem šukác Šydará. my jemú učóra kabjty pamaháli čahác, a ion (!) pryjéxau, da mātušku tut ašukáu. zaprahli kóni, i pajéxali. wšo iėduć pa wóskax i pytájecse, a pótym dapytáliše. báťuško žlės, dy ižé u xátu. a Šydár jāk uhležey praz aknó, štu báťuško ižé, šápku skinu u haťawj, a žónčynu xústku zuwazáu na hótou, i žónčynu spadnicu zlažyju, i žónčyn kaptán ažuniu i wžau u riki šekáč i šećé u karjće kartópli šėinám. báťuško waišou u xátu i pytájecsa: hěto šydaróua xáta? hěto, atkázwaje šydaróua žónka. a čahó wwyxóćeće? ion učóračy jéxau hrėbleju i žjéxau u bók z hrėbli, i iehó kabjťa uhrázťa i ion nas paprašiu wjýčehnúć, i my čaháli iėjé, i ne wjýčehnuli. tu ja jamú jag dóbre mu dau kóni swajé, kab ion pajéxou u wósku, i paprašiu lužěi. a ion ne iėducy u wósku, da pajéxou da majhó dómu, da użáu fše hrósy zabráu. ja ni wėdaju sam, što čépér rabić. či wwy addaść mē, či né? žónka šydaróuua zaśmejútase, dy káže: hže my wóžnom wam addác, kaľi ti iahó nimá u doma. a ion stajic kále karjťa i šećé kartópli. báťuško iehó i ni paznáu. pytájecse báťuško w iehó žónki: a hěto što za kabėta? a žónka šydaróua atkázwaje: hěto dačká majá. báťuško hawóryć: tréba mne iėjé zabradć, nexáji aná mne atstúžwaje hětyje hrósy. žónka šydaróua

¹⁾ Tu brakuje jakiegoś wyrazu.

havóryc: beréce. vžau báťuško na yós i pavós hētuju dačků. a hěto ne dačků, a samóho Šydará. stůžyc Šydár u báťuška za žýku. ažin rás pryjéxau maľady čaľaběk u sváty, da báťuškovy dačků, i havóryc: vot ja žanušo, xóc mužýčku užáby zamuš, alé kab ianá mne u butěľku nascáťa i ne razľtóso. dúmaje báťuška^{wa} dačků: ja ne zrabľu hětaho i nixtó ne zróbič, hěto ne kaběcaja rabóta u butěľku scác, a muščýnskaia. užatú i atkuzáťase. pytájece báťuško u svoižx stužánek: a móže ^{wy} katóraia nascýc u butěľku, to hěty maľady vózme zamuš vás. atkázvaje Šydár: ju, káže, nascú. dúmaje báťuškovu dačků: ne užó práuda stužánka hědak zróbič? vót joť búže ščaséo, iag hěty maľady vózme. vadóma muščýna, a ianý dúmalĩ, što hěto žýkq. dak vadóma iak muščýna, tak ion butěľku pastáviu, iek pryhmerga^wáušo, i nascú. hěty maľady káže: ja būdu brač hētuju stužánku. i daváť ženice z iěju. nanaľi muzykáu tróx, a týje muzyki da ysé try bratě ródnyje. i žvencáľise, hulájuć, a muzyki hrájuć. iak pryšľá tája hažina, štu iľx trěba veščí spác, dak iagžoš ianý póiduć spác, kaľi ianý abúdvq muščýny. to hěty Šydár dúmaje: iak tut výkrućice ad hětaho? tak užáu, daváť durńéc, tu tahó y hótou, tu tahó, výseu, báťuškovu humnó zapaliu. ysé kryćéc: zdurněťa maľadája. vžáu báťuško pa^wyhanáu yšú družýnu. iduć muzykánty, dy havórać: ah neščaséo nášo, kółka hráľi, i nixtó ne zapľatú. vazním xacá báťuškovu vůľeť s pčóťami. i pryšľi i barúć. a hěťaja maľadája, iek výskačýťa dy u vůľji léhta. trěba papásči hětym muzykántam ^w hěty sámy vůľeť. nasúć, dy havórać: něšto čásko, músič (!) šmat módu tut. a na módu, da Šydará nasúć. hěty Šydár léžečy u vůľji, iek adnašľi muzykánty vorž žvé, tak ion pamáľenkuž havóryc: stóť. muzykánty havórać ažin da (a)dnahó, káže: bráće, hónice něxto. tag druľi ras Šydár léžečy u vůľji: stóť. ianý užaľi, kinuľi hěty vůľeť, dy ^wućěki. hěty Šydár pašón ažin u nócy čeraž ľes. ižé dak ižé, čúje piščýc parašá něhže. ion daváť ići. pryxózíč tudý, hže hěťajo parašá piščýc, dak parašá u iáme, i vóuk tam. a hěto iáma byľá, ažin pan výkapou iámu htybókuiju i ^wukínuu tudá parašá, i prykídau hētuju iámu tómom, i hěťajo parašá iek stáňe pišćéc, tu vóuk ižé na hěty pískat, i iek pryže na hěty tómy, dy ^wwáľicsa u hētuju iámu, parašá zadúšýc, a sam šežíc. tu hěty pan pryže, dy zastreľić u iáme vóuka. a hěto iđuć Šydár naišón na éty pískat. vóug zadušýu ^wžó parašá, i še-

Biblioteka P.W.S.P.
w K...

žić u jamo. vžaju Šydár veroukaia vóuka za šyju, i veže napróciu
tyx muzykántou. pytajuca jany: što vežés čelavék? vaťouskaho mar-
kačá. pradať nam. či vy kúpicie, ion darali. što jemú za cend?
trytcać rublów. ažin z druhim havórac: adnák my fše try bratě
stažemso pa žéseć rublów, i zaľarém. dobro búže da (a) véc puščáć.
užali i zaplaćili. pryvóžeć da xáty, stársy brat kaže: šahóna héty
markáč hexái z maľni avéčkami perenaćuje. puščiu da svaix avéc,
a na zútražo ráno pašou pahležeu, či pamarkitauáli avéčki. iak
atčynáje xléu, dak héto vóuk šažic u paróže, a avéčki ušé padušeny.
ax, kaže, ná lixo mne, na što ja puščiu, hétož vóuk. múšic budu
maučáć, hexái vózmuc i jany, i iix avéčki hexái padušyc. pryxóžic
šeladóršy brat y káže: no a što, pamarkitauáli? pamarkitauáli. nu
užo ja važmú. berij. užaju pavou u svoj xléu, i puščiu da avéc. za
noć šeladóršo(h)o bráta padušyju. na tréćuju noć pryxóžic ménšy
brat, pytajecse: no a što, pamarkitauáli tvaie? pamarkitauáli. dai
mné, hexái i maié pamarkitauuc. užaju i pavou. za noć i tréćaho
bráta avéčki padušyju. pryšou ion da šeladóršo(h)o: héto, kaže, vóuk,
padušyju maié fše avéčki. a tvaie? i maié, kaže, padušyju. pažém
da stársa(h)o bráta, papytaiemso. pašli. a tvaie avéčki žyju, či né?
a ušy? atkázvaje stársy brat. našy padušeny. i maié padušeny.
nú, súkinsyn, pažém šukać jahó. tak pašli ušé tróx. pytajecse tu
u toj vóscy, tu u toj vóscy: néki čelavék pradáu nam markačá,
kazau, što héto vaťouski, a héto ne markáč, alé vóuk, ion našy
fšex tróx avéčki padušyju. lúži stáli smežácsa: éto ne jináče, iag
éto Šydár, ion uméje hédakije štiki rabíc. pytajuce jany: a hže
ion žyvé? a lúži pakazdli im: oň tám, u toj vóscy. pašli jený,
dapytdliše ichó xáty, važšli k jemú u xátu, pytajuce: héto tý Šy-
dár? ja. čamúš ty nám vóuka pradáu za markačá? i mné pradali
lúži za markačá, a ja uám. ažin da druhého havórac: što jemú
rabíc? zaplaći nam za našy avéčki. atkázvaje Šydár: óhohó, iak
stánu ja uam fšém ptaćic, tu na švéce i hróšež ne stáne. a stársy
brat havóryć na hétyje: nimá ž im što havaryć. vžac mēx, usažic
u mēx, i zaľasći na rěčku, i prašěć lőt, i puščic jahó pad lőt, bu
užo šmát ion lužej paušukvou. atkázvaje Šydár: što xóćeće, tojo
rubéće, ja ažin, a uas tróx. uželi u mēx i paľušli na rěčku, pať-
žyli na lóže. bedá, štu sakéry nimá, nimá čym paťonki prašěć. kaže
stársy brat na šeladórša(h)o: paži u hétyju vósku, pažyć sakéry.

ja, kaže, ne pайдi, нехай iже́ меншы. a меншы atkázvaje: pažém fše tróx. пакiну́лi Šydará u ма́ху, зава́зали iehó, i па́шлi па са́керу. iе́же пан че́вэрыкóм, хэты Šydár kryčýc u ма́ху. kaže пан на xurmaná: zatrýmájсе, xтó to kryčýc. a xurmán atkázvaje: četavék u ма́ху зава́заны. i ión kryčýc, Šydár: a гва́т, ratújсе, не зна́ю ni čytác, ni písác, за каралá абiра́юц. žlės пан s сва́ix сánek, dy kaže: vytás četavéce z ма́хá, сáс на ма́ix сáнаx, dy iе́c. a ja wulэ́u u хэты мéx, ja зна́ю чytác i písác, tu ja бiду каралóм. Šydár šeu на пánskix сáнаx, i паiэ́rou s xurmanóм. a пан улэ́s u мéx i šážic. pryна́шлi хэтыje try братé са́керу, výсеклi па́тóнку, i укiну́лi хэ́та(h)o пáна, dy idút da xаты i havórac: nú, kaže, xoč па́хуа́лi, алé Šydará sprátalí. užó не бíже лу́žei а́шуква́c. idúc, idúc duróhaju, Šydár абiэ́caу, hže iemú tréba, i napróciу iix iе́же. kaže на xurmaná: pamaléi kóni. xurmán iе́же pamaléi, padíahžájuц pad хэтыje try братé, kryčýc xurmán: héj, на бók. aný xsilíliсе i iе́дуc památuj. ažin, ménшы брат kaže на хэтыje: éto Šydár паiэ́rou. a šeludóřы atkázvaje: kudá ión паiэ́že, iónžo z vadóju паiэ́rou. a stářы брат havóryc: zdaј́cсе ión. adnágžo iešcě blisko, паpytámošo. i pytájuce: atkúl vy paně? Šydár kaže на xurmaná: stóž. xurmán spyńiуšo, Šydár havóryc: на štó wum, atkúl my, xažéce šudý. patxóžec iený, tuki paználi, što héto Šydár, i havórac: atkúl ty užáуšo? mys čebé utapili. atkúl ja užáуšo, atkázvaje Šydár. wot jak vy méné укiну́лi, dak ja papáу jak rás на étyje sáni. xurmán sežeu на iix, čečóro kónei, хэтыje sámyje zapрэ́жэны. dak xurmán méné praz хэ́сту па́тóнку i wýmэcu. havórac ianý: a kab héto my uskóčyli, či papálib hédakiу kóni? oioiоi, atkázvaje Šydár, kutóry párot uskóčýc, to lépszye papažé kóni. па́шлi ianý da tóži па́тóнки, dak ažin pére(d) druhim špašájuce, kab héto на péret uskóčýc. iek uskóču ažin, póтым druhi, a póтым i tréci, vžalí, patapiliсе. ianý xacéli Šydará utapic, a Šydár patapiу iix. š Šydaróm nimá što začapácsa. hótomu razbói не šumić. paštóvica havórycсе: hóty ieg bíc, a wóstry iek méc.

31. V adnóm mészce četavék xvaréu hadóu sa try. stau ión iehžic da daktaróu. lačýli iehó, lúčýli, i ni mahli niák wýlečýc. iže ažin ras ión u mésto, strečáe iehó četavék i pytáјcса: kudá ižéš četavék? idú da dóktora. štó ty nezdaróu? nezdaróu, kaže. daуnó ty xvóry? ó, kaže, daуnó, užó try hódy, jak ja xvaréu. a kudá

ty čepér ižěš? paŭdŭ, káže, na ščasćo iěščé da dóktora. havóryč iamu hěty četačėk: naprásno ty tráčisše. čebé daktarė ne uŭlečė. vėrniše da xáty, i skažŭ žóncy, naxaŭ šmórhaŭ lišćo z bačóvine i taľé vúrŭč, tu ty búžeš zdaróu. hěty četačėk, iŭg zavėtečku (iŭg zavėtečku: iŭk skazaŭ, tak skóro) vŭrnuŭšo da xáty, skazaŭ žóncy, kab lišćo z bačóvine šmórhaŭ i varŭta iemŭ. žónka staŭa šmórhač lišćo i varŭč, i ion staŭ iěščŭ, i staŭ uyzdaróuŭŭac. ion hėdak ieu lišćo caŭty hót. trėba ras byŭ iemŭ papásći u mėsto. pytaŭcesu dóktor aŭin, uhlėžeŭšy: što ty, zdaróu? káže: zdaróu, Bóhu žákavač. xto čebé vŭlečŭ? četačėk káže: iaki, ia ne znaŭ. xuŭi ty šudŭ. kliknu k sabė, zabóu iehó u svóŭ dóm, káže: ia taľé dum lakárstva iěščé. dy dŭmaŭe dóktor: čŭm ty vŭlečŭšo hėdak? my ušé kazalŭ daktarė, što ty žŭŭ ne búžeš, a ty vŭlečŭšo. rádby ia vėdač, iakáŭ u čebé balėš. uŭaŭ hėtaho četačėka u svojom dómė zarėzoŭ, i duŭaŭ raŭbŭrác. iŭk staŭ iehó raŭbŭrác, dak hėtaho četačėka staŭo sėrco hniščŭ. iak ion staŭ lišćo z bačóvine iěščŭ, dag hětyŭ lišćkė saŭiŭiše na sėrcy i rány stalŭ zahóuŭŭacse. tahdŭ dóktor skazaŭ: ót, xoč četačėka parabóu (!), alė znaŭ, iakáŭ balėš.

32. V adnóm mėscy pásŭŭu xłópec vaľé. pašé, dak pašé, pry-
štóso u vėčer hnač, dag nimá čŭ(h)ó. ion dauaŭ šukač. šukaŭe, šu-
kaŭe, i nóč iahó apanauaŭa. pryxóŭi ion da xáty, bácko pytaŭcese:
a hŭe vaľé? a ion káže: zhubŭŭ. a hŭé ty pásŭŭu? tam i tám.
bácko ieg začaŭ iehó lič, iŭi šukaŭ. (h)ěty xłópec i pašóu u nóčy
šukač. xóŭi dy xóŭi pa lėse, i nimá vaŭóu. bačŭč ion, harŭč ahón
v adnóm mėscy. dŭmaŭe ion: paŭdŭ ia da ętaho ahnŭ. pryxó(ŭ)ŭi
da ahnŭ, dak tám šeŭi četačėk kólka. dak ianŭ vŭalŭ, dy poučá-
kalŭ ad ahnŭ. a aŭin četačėk astáŭšo, dy pytaŭcesu u iahó xłópec:
atkŭl uŭ lŭŭi? na što taľé? atkázvaŭe četačėk. čehó ty šukaŭeš?
ia šukaŭu vaŭóu, pásŭŭu, dy zhubŭŭ. a hěty četačėk havóryč iamu:
ty znaŭeš mēné? ion káže: né, ne znaŭ. ia tvoŭ brat stáršy. a xłó-
pec atkázvaŭe iamu: „ mēné nimá stárše(h)o bráta, ia sámŭ stáršy.
a ion atkázvaŭe: ná tŭ stáršy, a ia stáršy. náša máci ieg byŭa
žėŭkaŭu, dy mēné mēta, tó ianá ne xacėta, kab iŭi brŭtko byŭó, bo
ianá iěščé žėŭkaŭu byŭa, tu ianá pašta u šŭŭŭŭ xľėŭ, i tam ia ra-
ŭŭšo. a máci dŭmaŭe: mēné nŭxtó ne búže vėdač, što u mēné byŭó
ŭičŭ. ia pryvadŭ iehó f šŭŭŭŭŭ xľėvé, dag za nóč šŭŭŭŭ žŭadŭč. tu
máci mēné pryvėta, tu mēné šŭŭŭŭ razadrallŭ i žŭėllŭ. a my hėto na

líži, štu pa lése xóžim, pa ušeláku pustyni, a my dúšy, katóryje nazryščenye umirájuć, tu hétym dúšam tréba xadžíc pa pustyni trytcat try hódy. a xlópec pytájecse: štož vy ieščé? ničó(h)o ne jemó, tólki tym my žyju, katóry čelavék sažiscá alédag, či šnédag, da ne perazryšćicse, dy ieščé, tu my pry hétum čelavéku prypirážemso, to my hétym i žywy. pryžes da xáty, i skážeš máčary, što tvaíhó stárše(h)o sýna ja báču u lése kále ahnú. iix tam kólka čelavék byló, tu ja iek pryšou, tu ianý poučakáli, a tvoí sýn astáuso, a moí brát. to máci tubě lóškaju pa lbé dašč za hetaio. a ieré dušá za mené atpakútiue. iži na tóio i na tóio mESCO, i zaimáí vatě, ianý tam i tam xóžec. héty xlópec pašou, zaháu uatě, pryhnaú da xáty. bácko pytáecsa: a štó, uot i našou. iži, búžem večerać. i šéli večergé. xlópec havoryć večerajućy: mátko, či ja stáršy u čelě, či byu ieščé u čelě ažín syn? a máci atkázvaje: da né, synók, ty stáršy, * mené bōš ne byló. a xlópec havoryć: štó ty havoryš, na bōš, biju. a máci kaže: iěš, kalí iāš, a to dám zarus. a xlópec atkázvaje: za štó dám, u čelě byu xlópec. dak máci lóškaju da pa lbé. čty xlópec stau plákać. a bácko kaže: štó ty zdúmāu šahónnā, jakóho stáršeho sýna stau havaryć ty? xlópec atkázvaje: ja šahónnā šukáu uatou, i uuhlóžeu ahón, i pryšou da hetaio ahnú, dak tam sažíc čelavék kólka. dak ja iek pryšou, dak ianý poučakáli, a ažín astáuso. i dauáí ja pytáca: atkúl vy líži? dak héty čelavék skazáu: my na líži, a my dúšy. ja tvoí brát. a ja kažú: u mīnē nimá brátu stárša(h)o, ja sāmy stáršy. a ion atkázvaje: hēto ja stáršy. mené máci mēla žéukaíu u švīnóm xlvāé, i mené švīne žžéli. skažy ty máčary, štu ianā za mené atpakútiue. i iek stāneš havaryć máčary hetaio, tu máci lóškaju dašč pa lbé. a máci atkázvaje: práudy, ja mēla žéukaíu. a mužyk havoryć: a štó, šelma, sahrašyta na cáty wék. ty dúmaies z Bóhom začápćsa? zaušudy líži kážuc: bez Bóha ni da paróha, a z Bóhom xoz za móro.

33. Kalí žyvúć (i)ieščé dva bratě, i ni ženatyje, iek ažénicsa stáršy, ieščé u iehó užó dvoio žecéli, albo tróio, to mēnšy brat kaže: ja na búdu rabíc na tvaí žéli. želémso. a stáršy havoryć: iži pa líži. *ot idúć pa líži, klíknuć čelavék šěšć, pryhesúć gárnec harétki, uypíuć. dag étýje líži čužýje idúć u iix kamórki, burúć šasnástku, gárnec, i pou gúrcā, i kvártu, i mérajuć: žyto, ičmēn, avós, kartóplī, haróx, pšanicu, bōp, sačevicu. i tahdý užó z héstaje xáty

stáršemu brátu tréba vybírúcsa, bo héto hédak i súť súžíc. měńšy brat astajécsa u xáce, u hétui, što bácko pastanavú, a stáršy sabé stauláje nóvui xátu. i tahdý žyvúć, iak im Bóx prykazáu. a druhié bratě, kaľi ažiń stápsy, a druhi dűšsy, dag hétaho zabýváje i ni dajé želicsa. pójže hěty u kanceláruju, padáśc na súť, výzvuc abudvųx bratų. dak dűšsy brat, da i bahátsy—vėdóma, iek ion ha-spádár, pradaje žyto, karówu, iepruká pradaśc, adnahó, a pać (!) čas i dvá, búže tójo i paraśút s čecvóro pradáśc, dak ion hróšy fšo máje. iek pryže na súť, dáśc písgru rubló* páć, staršynú i stárastu harėłkaju napójić, tu sut súžic za hětym brátam. pastajáńne lúži havórać: xto máže, to i iěže, ieg dobre pamážeś, to i dobre pajěžeś.

34. Byu ažiń pabudóvany četavěk na hětum mėscey, iahó jamílija byľá Karėty. žvaťošo fšo iehó plemá, i kále iahó stáľi zabudóvacś lúži, i stáľi nazyvác hėtajo mėsco Karėľiçy. karėty: hėto to znácyé karėty, iek ion byu neaxáiny, že što róľić, tó ion hėto uśó ubryžicse, i na acýšćić kaptaná svaihó, či šápkí svaije, tu ja(h)ó prazváľi Karėtym. a iag zabudóvaťošo kále iahó śmat lužėi, dy dúmaiuc sabé: iag éto nazvác hėtaio mėsto. syśľiśe, pahavaryľi ažiń z druhiń, nexáji búduć Karėľiçy. i s tyx pór nazyvájucse Karėľiçy. to to byťó daŋnó, to éto lúži adny da druhiń stauá pėredajúć, i uśó čepėr lúži vėdajúć, maľadyje, što daŋnėi byťó.

35. Éto róbecsa čužyje, iek máci máje daćkú, a u daćki iez žićá, znóu daćká, a u daćcyńy daćki dy iez daćká znóu, to hėto nazyvájucse práŋnućysyno žićá. to hėtaio žićá užó uyxóžić trėcajo pukalėho. a užó hėtaio žićá búže mēc iěśćé žićá, to vžó saŋśém ču-žójo. éto u nas u čecvórtum pakalėni žańicsa móžno, užó to ču-žyje saŋśém.

36. Ot nıbyto žónka muzyká škadıje: iek výpruŋıla za kryžė, to i nastáŋıla bryžė (lepėi uberėcse).

Iak tryvóha, to da Bóha, a pa tryvóže, žúkuĩ taľé Bóže.

Zaŋśudy lúži kaźuc: stárajesśe, to uŋćysśe, a za dúrna pa-mirájėś.

Pastajáńne lúži kaźuc: Kĩń za sabóju, tu nájėś pėret sabóju.

Pryśóu Patrók, atpáŋ listók,

a pryśłá Liá, atpáťo dvá.

pryśłá Prečystajá,

zańalá dy paćismúť (zańalá listė).

37. *Stužýu ja u pána péršajo léto,
 zastužýu ja u pána kúrěčku za léto.
 majá kúra pa dvaré xóžíc,
 dv^{or}or zamätáje, pána padvysáje,
 kryčýc: kudáx-kudáx.
 stužýu ja u pána druhójo léto,
 zastužýu ja u pána ĵindyka za léto.
 moj ĵindyk: šatdú-batdú,
 majá kúra pa dvaré xóžíc,
 dv^{or}or zamätáje, pána padvysáje,
 ušó kryčýc: kudáx-kudáx.
 stužýu ja u pána trécajo léto,
 zastužýu ja u pána káčku za léto.
 majá káčka gváče, gváče,
 moj ĵindyk: šatdú-batdú,
 majá kúra pa dvaré xóžíc,
 dv^{or}or zamätáje, pána padvysáje,
 ušó kryčýc: kudáx-kudáx.
 stužýu ja u pána čücvórtajo léto,
 zastužýu ja u pána baranú za léto.
 moj barán pa harám,
 moj ĵindyk šatdú-batdú,
 majá kúčka gváče, gváče,
 majá kúra pa dvaré xóžíc,
 dv^{or}or zamätáje, pána padvysáje,
 ušó kryčýc: kudáx-kudáx.
 stužýu ja u pána pátajo léto,
 zastužýu ja u pána čalátko za léto.
 majó čéle xvastóm mèle,
 moj barán etc.*

38. *Uót ispat sádu rěčynka,
 ispat sádu býstraia,
 tam pływáto dva čatnóčki,
 a tréci maťóičyk.
 ažín káže: žeučýno,
 a druhí káže: rypčýno,
 a tréci káže: sérco majó,*

ci ne póižeš za miené?

a ianá kaže:

čaho ū miené pytaješ,

kaŭi xáty ne máješ.

važmū čebé ū čužūju,

pak^uól svaŭi zbudūju.

a zbudūju xátūnku z lipóvaho čóetu,

a pastáŭlu kraj šatú,

žyví mīla vēsatá.

čereš čatjry budynečki sukól vódu nósić,

tam matūŭ sŭna svaŭhó na večeru prósić:

ax moŭ sŭnku, ax moŭ Vašílku,

pryži ka mīnē xacá na hažíńku.

39. Džeučŭjna mīlenka, patsūńse bliženko,

búžem havaryći, ŭak na sóŭce žyći.

na šyrókum póŭi žyťa ne zla^uŭbŭći,

na ŭŭženŭkum póŭi snapóu ne znašŭći.

^uu póŭi ŭu póŭi xátūnka stajáta,

tódú mīnē mátku zámuš addaváta.

addáŭ mīnē mátko hóry kapáći,

ŭag z ŭalúbym drúhom, za ŭim prupadáći.

hóry pakapáŭšy, važŭcy napŭŭšo,

za ŭalúbym drúhom šlezáŭi zalŭŭšo.

hóry pakapáŭšy, šádu sapačŭjnu,

za ŭalúbym drúhom na véki zalŭnu.

addáŭžo mīnē mátko hórki bŭleŭ ŭésŭći,

ŭeg z ŭalúbym drúhom za stóŭlikom šésŭći.

hórki bŭleŭ ŭŭšy, sércu pŕapálŭć,

za ŭalúbym drúhom hatóu švétu zbáŭić.

40. A žŕš ty byta, majá ne čužáŭa?

za dvaróm bráta lón aby ne huláta.

a hžŕš ty byta, zamarytaše?

na žiráŭum mastú prawalŭtaše.

a ŭu čórt čebé nós na žiráŭy móst,

bytó tabé žeržáciše za sabácy xvóst.

vŭdu za varóta ničóho ne bácu,

ŭibo čebé patkapácsa pad žŕučŭjnu ŭŭžu (ŭitraŭa) (!).

ah žeučyną perelóstouka,
 zvarý mne večérać maiá łástouka.
 ia ne puliła, ia ne uaryła,
 pašla pa uódu, védra pabiła.
 ia ne pabiła, pastanaw'ila,
 z harý pakac'iliše, sámni pabilise.
 ia na rýnočku była, ia harélicu pila,
 ia rasády nukupila, fšeí aharót zasažila.
 i kapusta maiá i kačánio maió,
 xaróšuje (!) žeučynočki to kaxánio maió.
 kaxáta, kaxáta, lixáia hažina,
 céres cébé sukinsyn méné máci biła.
 ah biła, biła, dwamá kutakámi,
 ni xazi žéyka šélma za žecukámi.

41. ¹⁾ Iek pайдú ia kále bródu,
 šukájućy swaijó ródu,
 kruhom bródu abyšla ia,
 swóio ródu ne naišla ia.
 tólki našta kalinušku,
 a pat kalineju malinušku.
 ia kalinu sasnédata,
 a malinu sabédata,
 swaijó ródu advédata.
 idú " pólo i druhóio,
 na tréceio nastupáju,
 swóio "óičenka sustrečáju.
 kudá ižés žićá maió,
 kudá ižés maładóio?
 u prócki idú mōi "óičenko,
 u prócki idú mōi ródnenki.
 at kahóš ty žićá maić,
 at kahóš ty maładóio?
 či at sóokra, at sóakróyki,
 ad žévera, ad załóyki?
 sóókar káže: paryńce,

¹⁾ Patrz Łyczycy I. 7.

a švekróuka káže: pamýjńica,

a źéber káže: pańatúxa,

a załóuka: palatúxa.

durný rózum źićú máješ,

štu švekróucy nie atkážeš:

u póli sóńa purýńice,

u dvarě súka pamýjńice,

u humńe metlá pańatúxa,

u póli ptúška palátúška.

42. Džecúk źéuku kaľi lubić, tu i káže:

Iek ja iéxau kúla mĺina,

stajíc źéuka, iek kaľina.

jak ja iéxou, ianá spáta,

jak ja sótsnuu, ianá ustáta.

na vůľicy tumanók, źéuka nie šatáje,

ieg dahónić, něšto zróbic, tahdy nie pytáje.

43. Sónco hrěje, vécer véje,

na matajca uśa pryčýna,

aráci nie uměje.

jak arác, to arác, alé kaśic nie berécse,

a iúk pryže nežéla, da žaučýny ślécse.

a ianá káže:

či ślīse, či nie ślīse,

nie tvaǵá družýna.

ja pryvážu sívoho kańa i h źárkuǵ (!) kaľine.

m^oi k^oń bážýć, žumlá dryžýć,

k^oń dar^ošku čúje,

B^oh znaǵe i B^oh védaǵe, hže mĺy načúje.

mátka ustáta, list písáta, da synóčka státa:

oǵ vǵrńise m^oi synóček, žónka pamiráje.

i^on káže:

ja nǵ búdu nóčki spáci,

búdu kańa hnáci,

xaća swaǵu mĺuǵu u žýci zastáci.

nǵ zastánu ieié u žýci, zastánu na tácy,

xaća s swaǵóju mĺóju rázem pazaváǵe (vėľmi škadavǵu ieié).

44. Leľadá: na vašeli pajúć pészim praz héstu leľadá, kažuc:
 Pastábilí leľadý bäs sóli,
 astajecse nášaja žýuka báz dóli.
 iexali pryďánki (za žýukaju žýuké iéduć) dvátcać páć,
 paťamáli žóvory, i^oob vášu máć.

45. Lužne notatki.

Berézina: iajé halió ižé u hóru. hetaia Berézina nazyvájecse saméc. a druhaja Berézina, kalí iajé halió abóisto u spót, to hetaia Berézina nazyvájecse samíce. dúp, k^olón (!), hrab, harabína, na harabíne červónyje iáhady. xvaína, na xvaíne krúhtyje taukačé, héto nazyvájecse našéno. iellna, a na iói dóukhiie taukačé, našéno. aréšyna, čarómšyna, suxadručyna, kryšyna, kleńina, iivína, aléšyna, iávor, špiryna, ierbá, tazá, iatavec, iataucú našéc. ašina, žereyo. iivína, šypšyna, ianá hórs ukóle, iag hótku, čyrvónyje iáhady u ieié. šysteryna, žerevo malénkaje. leľadá: zélió. čubór: zélo. páparnik: i^oon éćicé na Iána. bós, pížma, bápka, drašón, wałóška, ramón, vórás, kupálo, býlník, kaščéräyo, baraviki. listé, šémio, katé, kalívo, g. pl. kalíy. šýška xvaíovája, kalúški, a u iallíne nazyvájecse šýški. zbózo, kanušyna, kúlin. iěš hrybý. lípa či žerécse. lés, a maľadý lés: zárašnik.

Haspadárskajo pólo nazyvájecse zahóny, a pánskiie nazyvájecse uzréti. paléták pánski, a haspadárski nazyvájecse šnúr. a zahónami éto vyróblivajuc zémľu. u dvaróx katulíké. pry pluhóx byy, uráy. nískajo méstó: taxčyna. pukóša, ržýščo: žyto što žžáli. hnói, séno, saľoma. klinók dvaróvy. zaaráli ažin zahón. iátoyina, scénka. n. pl. f. sanazacé. róčýščo: nazvanje. n. pl. kapcé. n. sg. adryna. takije baľutá. kaščór dróy: šírka. dróva kólotyje (naščenyje). iéduć pa tyje hórbý, iěčmén pazhrabáli. na vatú lažýć adnó iarmó, a na kaní iarmó i xamút. raká, u racé. na šalé. aré, baranúje. ianý pásvili avéćki, a éépér hónać da xáty. žbiráje kabéta kałasé, kałasé s pšenicy. iéže čatavék sa mľiní, namatóy mukí, póven mēz mukí. sváracsá parapké z naměšnikām. da xáty haněće. puščáji tudá iahnáta. přehanađi, hani iix na taxčyny. tutunú pasadžic i ničoho. pajěže pan da tyx urátyx. n. sg. šávéc. naměšnik stajic pry iix.

Haťavá, nós, óčy, bróva, róli, úšy, špina, łupátka: paréďneje n. sg. f. nazyvájecse łupátka, a zúďneje nazyvájecse ščahnó. to

heto nólí iix. xvóst, vúmeno (cyčki). ianá ušá abróstaia, a pazvíný ičie hótyje. vóvna (!). búšet. pčeta. k^uón, karóu, švíná, avéčka, iindýki, káčki, v^uól, kúry, péven, barán, kazá, kubýta, iahná, markáč (barán svajím parátkám, a markáč svajím parátkám: barán výtoženy, a markáč z iáicami). vójer, žarubéc, buhái, parašá. výtožena švíná to nazyvájecse ieprúk, a z iáicami nazyvájecse knýr. sóika pišéjé. na kónax vavadhé (múxi šlapýje). kamaré. n. sg. iážerko. sabáka bréše. n. pl. tástauki. iáračaia vóvna: kaľi péršy raz iehná astryžécsa, stryžécsa.

Ažín, dvá, trý, čatýry, páč, šěś, šém, ósem, žévec, žéśec, aži náteac, dvandteac, trynáteqé, čatyrnáteac, pět náteac, šasnáteac, šam náteac, vošimnáteac, žebet náteac, dvátcač, sórok. péršy, drukí, druhóho, tréci, čecvórtý, páty, šósty, sómy, wóšmy, žebáty, žesáty, aži náteaty, dvateaty. čatýry stáže, adná stáda. dvóžo, tróžo, čecvóro kóněi. dva yaty, páč valóy. l. pl. f. na abažvóx.

Džéučynq: éto matáia. a vėllkaia: žéyka. a póiže zámuz, nazyvájecse: mažáicq. a búže staráia, nazyvájecse: bába. čěś, čěśca (maie máčery mátká). zónčyna šástrá: švagérka. a brát zónčyn: švágér. žét, bába, unúk. žúcko. kumě. brátava, maivóž zóncy ianá vátroúyka (!). u méné iěž zónka, i iěś u méné šástrá, to maivóž zóncy pryvóžecse zaťubica.

Ráška, harščók, harščěśnik, kačarhá, zástonka, péč, kómin, patpéček, palčq: dóščečka. póť, táva, st^uól, kaťubél: éto što žičá katýšuc. vėnik: xatu što matúć, pa žamlí što matúć. žerkač: starý vėnik. výkiñ vón, kúže, hétaho žerkačá. pamató. st^uóika: héto što žičá malėnkaio stawlájecse. kósyk. wólqk. kačátk^uo: héto što kačáuc pláco. n. pl. saračké. samažatkóuyje, u žéve ničelnicy tkány. póyno krytó. n. pl. piválě. tčěcca paťatnú. kaláska, na kaláscy. wóto^uwo. Tálki, éto ničė. štuka tálek: tryťqé tálek, a y káždui táley pa tryťqé nítek. kaľi tryťqé tálek, i iix výtkqé, tu búže tryťqé łókéou paťatnú. Húba, húpka, krėmeñ, krėśivo.

Sukinsýn, padléc, paršývec, ióp tvaia má(!), praxvóst, aryštánt, ryštancúha, kap taě skúta sėťq, svótoč, trásca máтары tvaioi, i báčku tvaímú, kap čebé pryncy žžėľi, kap taě xvaróba zrađíťase, kab vóspq patsínuláse čórnaia, aľermót (nepaxarótny četavěk). á, vaukě na čebé, kudý vybraťase. kap ty zdóx z imi rázəm, kab Boh dáy, kap čabé ahón spalíy z imi rázəm. káš čebé skúta pryhnáťa šudá.

Pěrvaho janwará Nówy Hót, a šastóho Prówody, a utoróho febralá Hrabńicy, a dwátcać pátaho márcu Błaawěščeńo. a v aprěli měsacy Vělikadńo, a dwátcać trěćaho Iurej. a wu máji měsacy Sómuxa, a žewátaho mája Mikóta, i Džesátuxa, Džewátnik, a dwátcać pátaho Ián, a dwátcać žewátaho Patrá, petnátcataho Prečystajá, šastóho Spás, wašmóho Prečystajá. Šeńcejan, Žwizěńo, Alaksándra Něyski, Pakróuy. na Haliáša. pėrat prážńikam. pańažětok, awtórek, šurádá, čecwėr, pátńica, subóta, nežěla. šeńcáp, okłáp. try měsacy.

Sáraja hažina. za hětajú hažinajú kážuć: žńerkađe. pótem sutónwajęcsa, a póty m žó kážuć: póžńije uláli. a užó pačakáuyšy, kážuć: pa dwanástui. a iešće pačekáuyšy, tó kážuć: na ráńeio. a iešće pačekáuyšy, to užó raššwět, na raššwěće. to hěto nóc. a žěń, to kážuć: wěręce pat pou dńá, a póty m kážuć: užó pou dńá, a póty m užó pa półudńi, a póty m kážuć: nad wěčer, a póty m wěčer. pa sóncy bácu. hětajú parěju (!). ućoracy. ad ráńa. někalĩ. ěak zýže sóńco, tahdý ěa pryxóžu. pražńtó lěto. lętaš, sóle. wásnú (wásńá), lěto (lěto), wóseń (óseń), žimá. na paradwěšńe(!). na někalĩ. adv. pa-paćómku. pałabina sómaje.

Dóšć ižé. nawańńice, hradóju ižé dóšć. rúduha (tęńca). hazá: xółodno, ěi dóšć, ěi pahóda. a žimóju šńěx. šaróš: šńeh nóžęe (!), i padńěržńe, i stupĩ na ěehó, pad naháńi prawáwajęcsa, nazýwáęcsa šaróš. zawěja, zañěćina, ěńeě, halalót (hatašćóka). hróm hryńić, małánka pállić, parún strýláję. hrát. kurhaně: kalĩ šńeh hóniń, i kále plóta nahóniń, tak eto kurhaně, a ně, húra. a u žimóju daróhaju ěěduć, to kážuć: daróha. a ěak napré šmat šńěhu, zróbęse wysókajá daróha, tu kážuć: nabóž wělķi, ěimá ěak ěęzac. a ěek na wěsnu, to kážuć: užó šńeh złázić, zaráz bůžę čórńajá stupá. zóry, ěěsęc, śicco, karėmušńiki. žimóju takļę wělķiķę marózy, až wókna pazañerzajúć u xáće. kóuzacse, pa lóžę. xńáry čómnyķę. marazě. kab byļĩ dažžě. wěčer narwé dažžú, albo razarwé dóšć.

U parót. u kapełušy. a ot tám, at Pałanóě wáduć i wáduć, pračázńo hawórac: Mikíta, Džemán. imp. pakurý, pakuręće kryšku. a hěta nazýwáęcsa. wśd: šmat naródu. póěžęm. próšę šěšći. Pa-plávý: załatńika, sarakńika. hróšy. my bůžęmo. i. pl. paěamó (pojemy i śpiewamy). rětko kalĩ pačúěęš. pušćá. ěe póěžęš. ěešć. ěak tam hlybóko. inf. čahnúć. n. sg. pėrėpałox. žwazálĩ. žę arúć, būdu

xażić, *ne* dalóko dvará. nazyvácse. n. sg. n. *bélaio. čórnoio. ianý*
 pa próstu. Bródniiki (wioska). *ia* rézu *svaím* nažóm. *núxaje. pera-*
ježe. užałaše. padieŭsy. platuć. čwórtá *žwe* nežélli panosić. *iak* zabieć(!)
hórto. što vy róbiće. pa *iwóí* bytoby. a *iwon* *že. vam* búže lapéi. *ča-*
muž *ne* *bieće* *ix.* *iak* papažé. *čamu* *aná* na *čebá* (!) *pažirae.* *spa-*
łoxai *ix.* kab u *ržyšcy.* *mešké* pabráuby. *aný* *panajadajúsyse.* *treba*
ići da *ix.* *papužaiće* tam *étu* *švinú.* *nimá* *kańá.* *kańu* *davajúby* *séno.*
 3. sg. *iehžiť* na *kańi.* s *kańóm.* d. pl. *kónam.* s *kónni.* na *kónax.* *hada-*
vajúšo. tak *iwon* *pažiráa* *tabé* u *wočy.* *weśéljo,* *Bóhu* *žúkawać,* u *wóscy*
weśélo, *móžemo* *paići.* u *tyx* *lesóx,* u *tom* *wełikum* *lése.* *iži* sa *mnóju*
 u *lés,* *kałi* *xóceš,* a *kałi* *né,* to *ia* *paĩdú* *ažin.* u *meńé* *ieść* *hrósy.*
paĩdú s *tabóju* da *xáty.* *ia* *idú* z *ím,* *či* z *ioju.* na *iwóm* *nówaia*
šermáha. *móžno* *šudéma* *ići.* *kudéma* *ty* *pašóu.* *baradá,* *úsy,* *wałasé.*
 imp. *zrabém.* imp. *wýbermo.* 2 pl. *žberećeše.* *brýtko* *mńe* *padha-*
liušyse, *ia* *xudý* *čatawék,* *ia* *nikóli* *ne* *halúšo.* *syšliše* *dwa* *muzyké.*
a *čepér* *ačuńáu.* *hurók* *ieju,* i *małakó* *ieju,* *papráwiušo.* a *kála* *vás,*
iak. *pášwiuby.* acc. sg. *smatú.* *sahrašýu* *šmat.* *zabirai.* *wón* *že.* *pa-*
raiéu (!) *zát.* *xai* *iduć.* acc. *vaiéunuiu.* z *iahó* *ušó* *iže.* u *kníže.* *što*
u *páčox* *kuplájem.* 2. pl. *paĩščé.* z *hałubénkimi* *čwetóčkami.* *aná*
zaráz *ix* *prypré.* *xažú.* *łižaia:* *łłtraia* *wélma.* *štó* to *za* *žérewó.*
pwóĩdut *tudá.* n. sg. *bwólšy.* 3. sg. *pažirá* *prez* *akno.* *búže,* *pó-*
kul *pańč* *wýberese.* inf. *zabulć.* *žžékuiéseše,* na *žžék* *zrabíu,*
i *žžékuiեսa* nad *ím.* *žéči* *taukúcsa.* 3. pl. *abýduć.* *tólki* na *dwaré*
žybeće. *pakaráu:* *nauučýu.* *mo* (!) *yu* *čebé* *ieść.* *mo* *pad* *zatkóm.* *tar-*
kaníu v *zúby.* *nimá.* *piány* *iek* *tús.* *čwerózy.* to *Márkač* s *Karélič.*
z *jadóju:* *što* *ieści.* *Pytáiesca*¹⁾ *múci:* *či* *stajáli* *tam* *sáni?* *ianý*
kážuc: *stajáli.* a *či* *stajáu* *tam* *wós?* *ianý* *kážuc:* *stajáu.* to *hétó*
uy *durnýje,* *ianá* *razumnéiśaia* *za* *uas.* *ianá* *uam* *záhatku* *zaha-*
míta, a *uy* *ne* *wédałi,* *što* *ioi* *adhanuć.* *eto* *uós* *kałi* *staić,* to *étó*
léto, a *sáni* *kałi* *stajáć,* to *étó* *žimá.*

46. Wzory odmiany.

ja	trasú	trašóm	imp. traši,	trašéée	inf. treści
	treśš	trašéće	praet. tróš,	trašli	
	traśé	trasúć			

¹⁾ Patrz: Łyczycy I. 2. Jest tam w opowiadaniu luka — niniej-
 szy ustęp ją wypełnia.

čvítú čvícôm imp. čvíčí, čvíčéce inf. čvíščí
 čvíčěš čvíčéce praet. čvíu, čvíli
 čvíčé čvítúć

šádu šážemo imp. šác, uý šáčéce inf. šésčí
 šážěš šážéce praet. ja šáu, šělí
 šážé šáduć

rastú raščôm imp. ty raščí, raščéce
 raščěš raščéce praet. ja rōš
 raščé rastúć

hrábú hrařôm imp. ty hraři, hrařéce inf. hrařčí
 hreběš hreběce praet. ja hrōp, hrařli
 hrebě řaný hrabúć

mahu my móžem
 móžeš móžece praet. ja mōx, mahli inf. maxčý
 móže řaný móhuć

zaprahu zapreřôm imp. zaprahái, uý zapraháice inf. zapraxčý
 zaprežěš zapražéce praet. zaprōx, zaprahli
 zaprežé zaprahúć

trú trôm imp. trý, tréce, trém inf. cérčí
 trěš trecé praet. čór, čérli
 tré trúć

kalú my kólem imp. kaľi, kaléce, kalém inf. katóc
 kóleš kólece praet. ja katóu, my katólí
 kóle kólúć

umrú umřôm imp. umíraĭ, umíraice inf. umérčí
 umrěš umreće praet. ja umór, umérli
 umré řaný umrúć

mnú mňôm imp. ty mňi, mňéce inf. mác
 mňěš mňéce praet. mňáu, mňáli
 mňé řaný mnúć

huláju hulájem imp. huláĭ, huláice inf. třeba hulác
 huláješ huláice praet. huláu
 huláje hulájuć

rėžu *my rėžemo* imp. *rėš, rėšće* inf. *rėžac*
rėžeš *rėžeće* praet. *rėžau, rėžali*
rėže *rėžuć*

ržú *ržóm* imp. *ržý, ržěće* inf. *ržć*
ržěš *ržecé* praet. *ia ržáu*
ržé *ržúć*

spłú *my spímó* imp. *spí, spěće* inf. *spać*
spíš *spícíé* praet. *spáu, spáli*
spíc *spác*

vėju *my vėjem* imp. *vėi, uy vėće* inf. *vėiac*
vėieš *vėieće* praet. *ia vėiaŭ*
vėie *vėiuc*

čúju *čujem* imp. *čúi, čúće* inf. *čuć*
čúieš *čúieće* praet. *čúu, čúli*
čúie *čúiuc*

šmaiŭso *my šmaiómso* imp. *šmėise, uy šmėieće* inf. *šmėiacsa*
šmėiešse *šmėieće* praet. *ia šmėiaŭso, my šmėiáliše*
šmėiecsa *ianý šmėiucsa*

staiŭ *my staiómó* imp. *stoi, stóieće* inf. *stć*
staiš *staićé*
staić *staić*

stánu *stánemo* imp. *stán, uy stánée*
stáneš *uy stáneće* praet. *ia stáu, ianý stáli*
stáne *ianý stánuć*

hrėjušo *my hrėjemšo* imp. *hrėise, hrėieće* inf. *hrėcsa*
hrėiešse *hrėieće* praet. *hrėušo, hrėliše*
hrėiecsa *hrėiucsa*

hležu *hležimó* imp. *ty hleži, hležeće* inf. *hležć*
hležiš *hležicé* praet. *ia hlažėu, hležėli*
hležić *hležć*

dryžu *dryžymó* imp. *ty dryžý, dryžěće* inf. *dryžć*
dryžýš *dryžycé* praet. *ia dryžáu*
dryžýć *dryžć*

xačú xóčemo imp. xačí, xačéce inf. xačéé
 xóčeš xóčece praet. xačéu, xačéli
 xóče xóčuć

bíu bíemo imp. bí, bíéce inf. bíé
 bíeš bíéce praet. ía bíu, bíli
 bíé bíuč

líu my líom imp. ty lí, líéce, líóm inf. tréba líé fut. ía búdu líé
 líeš líéce praet. ía líu líli
 líé íaný líuč

línu línemo imp. lín
 líneš línéce
 líne línuć

paíu paíom imp. póí, póíce inf. péc
 paíeš paíúce praet. péu, péli
 paíé íaný paíuč

ía uíu vóm, my uíom imp. ty u'í, uy uíúéce, "wéce inf. víé
 ty "wéš, u'és "wéce, ujece praet. ía víu, mý víli
 íon "wé íaný uíuč

šýiu šýiem imp. ty šýi, šýíce inf. šýé
 šýieš šýíce praet. ía šýu
 šýie íaný šýiuć

ía máiu my máíemo praet. ía méeu, my méli
 ty máieš vy máíece
 íon máie íaný máiuć

ía mýiušo my mýiemšo
 ty mýiešse wy mýiećeše
 íon mýiećse íaný mýiućse

píu(!) my píemo imp. ty pí, uy píéce inf. tréba píé
 píeš píéce praet. píu, píli
 píé píuč

dám damó
 daši dašcé
 dášć daduč

ia̋k strénušo
ty strénešše
i^oon strénece

	sg.		pl.
n.	héty syn	héta'a	hétyie
g.	hétaho	hétaię	hétyx
d.	hétamu	hétui	hétym
acc.	= n. l. g.	hétuiu	= n. l. g.
in.	hétym	hétaiu	hétymi kōnmi
loc.	u hétum	u hétui	u hétyx

n.	tói, tóo	táia	týie
g.	tahó	taię	týx
d.	tamú	tói	tým
acc.	= n. l. g.	túiu	= n. l. g.
in.	tým	tóiu	tými kōnmi
loc.	u tōm	u tói	u týx kōngx

n.	iōn	iańá	iany
g.	iāhó	da iaię	iix
d.	iemú	iōi	iim
acc.		= g.	
in.	iim	z iōiu	iimi
loc.	u iōm	u iōi	u iix

n.	mói	maiá	maię
g.	mai ^h ó	maię	maix
d.	maimú	maiōi	maim
acc.	= n. l. g.	maiú	= n. l. g.
in.	maim	maióiu	maimi
loc.	u maiōm	maiōi	maix

n.	náš, nášo, vašo náša	
g.	náše(h)o	nášeje
d.	nášemu	nášui
acc.	= n. l. g.	nášuiu
in.	nášym	nášeiu
loc.	u nášum	nášui

n.	štó	xtó
g.	čehó	kahó
d.	čümü	kamü
acc. = n.	= n.	= g.
in.	čým	s kím
loc.	u čóm	kóm

n.	čéi (čýi: delikatnéi)	čyiá	čyié
g.	čyihó	čyié	čyix
d.	čyimü	čyiöi	čyim
acc. = n. l. g.		čyü	= n. l. g.
in.	čyim	čyiéiu	čyimi
loc.	čyiom	čyiöi	čyix

n.	sám	samá	sámyie
g.	sáma(h)o	sámaje	sámyx
d.	sámamu	sámuü	sámym
acc. = n. l. g.	sámuü	= n. l. g.	
in.	sámym	sámaju	sámymi
loc.	sámum	sámuü	sámyx

n.	ušéi, fšéi, *fšó hetaio	ušá, ušá	fšé
g.	ušehó	ušaié (ušáčyny)	ušéx
d.	fšamü	ušöi	ušém
acc. = n. l. g.		ušü	= n. l. g.
in.	s ušém	sa ušéiu	sa ušémi
loc.	va ušóm	va ušöi	va ušéx.

II. Alés Présny, lat około 20.

1. *Byu*, značycé, páne, aficér, i lúži kážué ušó baiúšo, a ion káže: *ia* níkóho ní baiúšo. i paiérox. pryíexau pad móhlícy i skazáu na xurmaná: spyjái kóni. i užáu padúšku paťažýu na mahíle, i lóx spác. něšto iehó attúl paddymáie, tak ion káže: ty xto takí? *ia* čebé ne baiúšo. to attúl z mahíty ustáu dy pašóu. a iamü stálo xóťádno, tómu aficýru, to ion užáu padúšku, i uulés u trunü, i lóx na iehó nésce. tak toí pryxóžic nazát, dy káže: čehó ty lóx na ma-

iom mėsцы? a ion kaže: bo ja ne baŭšo. a žé ty, kaže, xažy? to ion kaže: mne čelavěk aŭin byu vīnavát hróšy, i iak ja umiráu, to ion mne ne addáu, to ja xažy, zadušyŭ iehó. puści bráće mené, ja lahu(!) na svaŭóm mėsцы. a ion kaže: skažyš mne, čym tóho čelavěka ażyvíc? ion kaže: važmi maihó palá, adarví, i zapali, padneši jemú pad nós, i ion ażyvé. i zapéu péven. to hěty tut pavalušo. ion užáu iehó u mex, toŭ aficér, i pavós. pryiehždžuč u lės. ion spác zaxacéu, to uhlěželi u lěse ahón, i kaže: zaižem my načevác. to zaižexali. adnoš tam byli razbóŭniki. ušé s xáty výšli, adnahó pakinuŭli, nižyvóho niŭy. iak vaŭšoŭ aficér u xátu, toŭ nižyŭŭ za iehó. a toŭ iehó z mexa iek kīnuu tóho nižyvóho, tak pu práuže zaŭy. i toŭ aficér daváŭ ućekác. a užin razbóŭnik byu tŭsy, i u iahó koŭ byu tŭsy, u aficéra. hěty tŭsy razbóŭnik s strělbau šeu u kúšće. padiaždžaje aficér, ne dalóko tóho kústa i kaže na xurmaná (ěto ion ućekáu vėlŭni ad iŭx), kaže: bí, tŭsaho, bí. tag hěty ztóžei dúmou, što na iahó. á, kaže, to ty i attul mené bačyš? dy i ućók. a ion hěto na kaŭá kazáu.

2. Za dáŭnešniŭe časy,

žaŭiŭše let pėtnátcať xłópcy našy.

a čepér mne nastáu dvatcáty, nimá ni žónki ni žićáci,
někamu i rubáški prakatataći.

čyŭ ja ad bráta,

što jest u šalé baháta,

i dūmaiŭ: paiėdu,

svaŭiŭ bađu pacėsu.

zlažyŭ ja švítu,

lėtu (!) bėtuŭiŭ šytu,

słazyŭ bóty s patkóŭkami,

hanavícy s řišeŭami (!),

umyŭšo, ućesaŭšo,

šlīčnym pásom patpoŭasaŭše,

iėdu u tu akólicu,

hže mne svátaiŭć žavícu.

na vŭlīcy žėci stajáli,

mne daróhu pakazáli.

vun ta žavíca,

hže čyrvóny akanīcy.

na žiŋha Kačarýna,
 na próžvíska Krejbatóva,
 héto dóčka staršynóva.
 padjěxau ja pamalénku,
 padyšóu pad akónko pačixénku,
 hlažú ačýma,
 što to stajíc plačýma.
 fša huľavá u stuškar,
 zalatyje kótce (!) u vúškar,
 xústečka s čvatkámi,
 nazád zavázana raškámi.
 nas u xátu pazváli,
 za stót pasažili,
 svatě svaje řečy huvarýli,
 a my s Kačarýnain razmauláli.
 my tam dóuho ni maškáli,
 bo da xáty paspěšáli.
 iěžem my da xáty,
 ja pyťajuso: žáčko, pasax či baháty?
 a nič sabě, žěseč (!) štuk avěčkami,
 žěseč štuk karóvami,
 i dva vatý,
 zdajěcsa, pasáh ne matý.
 i cótka havarýta,
 što žve kúrycy padarýta,
 a astalný pasáh u kúble,
 búžem tličýc rublé.
 žve nežěli praxóžic,
 a majá žónka fšo u čúbe xóžic.
 raz ja vyjažžáju u daróhu,
 a majá žónka šmórh da akanóma.
 iak uskóčy ja u xátu,
 iak užá ja akanóma za tóustuju nóhu,
 nu i báh ap padlóhu.
 ne tak tam zbylóso,
 i mně dastalošo.
 pryjěxau písar s prykázem,

śvazali žónku s akanómom rázem.
 nazáǵ zhíne s takim bahátstvom,
 na ažańús nikóli s tańim (!) hátstvom.

- 3¹⁾. Skażéce dóbryje lúǵi,
 što na śvéće búǵe,
 na užóǵ ne zmítujeścu Boh nad námi,
 da daśe prapásći pad Maskalámi?
 ax vy brátcy ne tuǵéce,
 na tu póru spańańéce,
 ĵak prat tými hadámi
 býśo Palák z Maskalámi,
 za što ĵany bíli, vajevali,
 skólko kryví razlíváli.
 ax naš bédny Palák, užáǵśy svaió hóro,
 paśóǵ az za móro,
 g dóbramu naródu,
 hǵe sam výśeǵ na svabódu.
 prykazáǵ fśákamu naródu, ĵak katóramu żyć,
 pad ĵakím zakónám býć.
 váleǵ katórym być papámi,
 xaǵić u rýzax z baradámi,
 bíć paktóny i učýścu,
 ĵak pa maskóǵski mańścu.
 a náxáǵ ĵix xto páćery uznáǵe,
 xto izhadáǵe,
 zaráz ĵehó Maskál zváǵe, zdarúǵo (!) addymáǵe,
 i na Šibér pasýłáǵe.
 žandár u zvankú žvábne, žvábne,
 dóbryx luǵéǵ u turmú cáhne.
 čynavńiki fśo zbytkúǵeć,
 abǵiráǵeć i katúǵeć.
 váleǵ stúvíć makazýny,
 nibý dla ĵakóǵe pryčýny,

1) Wiersz ułożony przez Polaka, obywatela Nowogródzkiego powiatu, po 1863 roku.

bo iakája zdarýcsa patrěba,
 kab moh mužyk dastác xlěba.

4. Zvaliŭše saŭá z lěsu na bédnaho harabiá (!),
 někamu prybyči harabiá baranići.
 iek napišu list da Šitki, da ródnaho brátu,
 štop písóm¹⁾ prybyu
 i susěžeu pryprašiu,
 štop sajmáli pánu savú,
 iak vėžmu zřazali,
 patkinuli pánu sávu (!)
 pat katiěie (!) rúři (!).
 sójka sánu sajmála,
 na šmėre spavėdála,
 baŭalnićnaju płatóju vócy zřazála.
 harabiěiko moji mity,
 vėlmi mėne ie htmí,
 skólki ztótýx máju,
 fše tabé uddáju.
 išli maťóicy suzadótom,
 išli s ćećeróju,
 try akrėńce žuravlóu,
 žėvėc vici lebežóu,
 ćórnaia hálka,
 šyuaia kukátka.
 pastáŭili harabiá na šmėtničku xátku,
 iak lixómu kátku (!),
 pasažili harabiá na paróže u xáće,
 iak lixóho káću.
 a tam živo bytó,
 mnóho lužėi prybytó,
 ažin živaváŭšo,
 druhí našmėiáŭšo.
 pasažili pána krúka na pókući u xáće,
 a saróka xlěp krójić,

¹⁾ Tak zapisałem. Później dopiero zanalizowałem właściwie, mianowicie: *štop i sóm* = sam.

a mûxa mûsy strójić,
 kamár piwo nósić,
 harabéi haścéi prasić.
 załatôiu karétaiu žetná najehžáe,
 francúskuju pajézdaiu Audót paspešáe.
 xto ráno prybyu,
 toj papíu i paiéu,
 a xto prypažniúšo,
 to toj ni napíúšo.
 prypažniúšo pan Žuróvič na póžnu večeru,
 ieg dabráúšo da víná, dabráu sobé méru.
 nu zdarúio harabiá,
 píli iéli až da dńá.

5. Zagadki.

- a) Šatúlícy - matúlícy,
 ni šatá, ni wílícy,
 tam lúži žyvúć. Móhlicy.
- b) U nášaho knýra,
 na šem sažón žýta,
 na kancý kóáty,
 što róbić žáty (žéci). Haróx.
- c) Ně na héto ia čebé bráu,
 kap s tabóiu spáu,
 a na hétaio bráu,
 kup svaio hótaio da u tvaio kasmátaio pxáu.
Rukaúica.
- d) Šudý róx, i tudý róx,
 na mniše pamíz nóx,
 žléz na mené,
 pacéš (pahréi) mené. Kóudra.
- e) Išóu małażéc,
 vystaviúsy kanéc.
 sustréu žéuku,
 vatknúu u žírku,
 tut tažé kanéc. Kluč i zamók.
- f) Sínuu pasúnuu,
 Traxím zašmežáúšo. Aknó.

- g) *Džed babu tarkóče,*
a bába až nežýwa rahóče. *Džvéry.*
- h) *Pryšóu pańič da pańeněčki,*
pazyčác žirěčki.
a jańa káže: ne wapxážeš,
bo tóusty máješ. *Hótk a nítka.*
- i) *Prútko stójić (!),*
slátko víšić,
sam kasmáty,
kańec týsy. *Aréx.*
- j) *Mácau, mácau pa zaťávéču,*
abmácau kasmáćicu
i súń haťyšú. *Rukańica.*
- k) *U xléu zahańáju,*
to ušó znańu,
a jak s xlewá vyhańáju,
ničóho ne znańu. *Dravá brasájuć u pěć.*
- l) *Kab ne mói šańžúk - bańžúk,*
top twaia šanda-bandá
pa kulěni abraslá. *Věnik.*
- m) *Čerez bańino čereu čatýry žýty perepáto.*
Běłki u xáće.
- n) *Stańić pátku,*
a na pátcy hátk a,
a ja mahú pšýšonc,
što tam jest týsonc. *Mákańka.*
- o) *Stańić tryšćen,*
uystaviuшы pižžel.
xto ižé,
to ne mině.
išóu švátý dúx,
i toj vatknúy patúx.
Hěto švećělnik, što lučýnu uutykajúć s ahńóm.
- p) *Výšeu na dvór,*

zarzáu jak kón,
uhrás pa iáicu.

Kluč iz zamkóm¹⁾.

6. Luźne zapiski.

S knýži była skáška, s pšeselnikau. n. sg. f. ukłéčena. alé.

1. sg. arú. 3 sg. kałauúryć. na žaréwni. ažin, dva, try, čatéry (by-váże), páć, šěść, śém, vósım, źébeć, źéśeć, ażynáncać (!), dvanáncać, trynáncać, četyrnáncać, pětńáncać, šesńáncać (!), šemńáncać, vośım-ńáncać, źébetńáncać, dvátcać.

III. Teściowa Wolezka, lat około 80.

1. Paślá bába źác. léže varapáxa. tak bába uzałá, peresaźíła iějé cérez méžu i havóryć da iějé: ax, káże, mają wunúčko, iák tańe trudńó (!) xaźíc. tak iák pryśtó wrémio (!) i'óź uraźíc, tak pry-śtáta máža pa túju bábu. zaxóźíc pan u xátu, i dańe dóbry u'ěčer. bápko, źd'ěłú mítóści, i paśtúxaj, praśú váśeće łáski, i praśíła maźi páni, kab wy paśtúxali, i pryjěxali na paratúnek. tak ianá ustý-źicsa hětoho pána, i káże: panóčku, kudý ja pańědu. tak źéci ha-varúć da máćery: paśtúxajće pána, i pańěće. nu tak máćka raz-dúmataše, i śéła, pańěxála. i pryvós pan bábu u vólki paťc, xa-róśy takóź, što bába ni bácyła na swajóź żyźni takóho paťcu. i wa-xóźić (!) u pakóź, i luźjé páni na tóśku, i uraźíuśy sýna, i próśić páni báby, kup pakupáta sýna, i havóry (!) da iějé: xaraśó pakupáć, i tólki ne xryśćí. i pańěxau pan uzyvác na xréźlını. tak bába sma-trjé, što iěduć paně, tak stużíc u śénax wudý stúpku, tak paně idúć i maćájuć páley, i mážuć głazú swajé, idúć da pakóźi. tak nazjeh-źátośe iix śmát, a bába adná paméz iix. tak stójaćy nadúmataše, što to takójo iěść, što ianá bácyła, hulájućy paně ne suśém hédak, iák ianá bácyła. tak ianá wjěšta u śéh i ammaćyła mészany (!) pálec swój, i pamázata l'wajo wóko swajó. i waśtíła da pakóźu, i zakryła práwajo wóko, a l'wycm wókcm smatrjé na paně. anóś ni paně da čérci, ni pak'óź, da kryńica, da takája htybóka, što ni xtó ni d'óźje, ni dańěže. tak ianý huláli tyje paně da dvanásteje. iák minúta dwa-nástaja, tak fše paně prapáli, tólki adná bába astańećse u pakóźi, s páńeju, i páni káże: bápko, búža (!) čelé m'óź pan pyťcsa: čym talé

¹⁾ Može: i z zamkóm.

bápkó zapľaciť? či hróšmi, či uhólem? ty skažý bápkó ták: ne tréba mne panóčku hróšeí, alé próše mne dať uhóla. tak vaxóžíc pan i pytájecse u báby: štoš taľé bápkó za fatýgu zapľaciť, či hróšmi, či čým? ni tréba panóčku mne hróšeí, próše panóčku mne dať hété uhóleíku. tak páni padatá vórek, spot sebé, i káže: próše pána bábe za íeíe vystúhu nasýpac hété vórek uuhóla, i závaži íeíe tudý, že ty íeíe užáú. tak pan nasýpac ííoi hété wórek uhóla, i výhes na wós paľazýu, i bábu pasažíu i závos íeíe že užáú. tak bába ráda, pryvózta da xáty, pahlažéta, što u wórku ne uhólo, da hróšy. daú Boh nažélku, užatá bába hróšeí, i pašta na mésto. pryxóžíc bába na mésto, annó dva muzyké bñúcsa, króu z íix tak íušýé, i što íix razbarónac, tak čeréi pottykáúé, ažín z adnahó bóku, drukí z druhóho bóku, i íanj lepláúcsa bícsa. tak pryxóžíc bába da íix, tak i pryletáé i unúček íeíe. íak prylačéú: atátatá, atátatá. tak bába patróži (!) da unúčka, i havóry da íehó: na što taľé pottykáé, íanjž i ták pabíľše. tak ííón próšíc báby: a ty mené báčýš? íaná káže: báču. tak unúček pytájecse u báby: íak ty báčýš bábo mené, či adným wókóm, či abéžmi? tak aná íemú atkážývaie: što ni báču abéžmi, túľki báču adným. a katórym? líwym. tak íon pazúr vatknúu u wóko bábe, výňau wóko, dy panós. a bába zystatáše (!) bez wóka.

2. Byu u báčka ažín syn. báčko íehó byu baháty. tak próšíc syn báčka, káže: báčko, kab ía bóčýu, íag uy búžeéé umíráúé. tak íon káže: sýnku, íak ía búdu náttó stáp, tak ty zaľš na xátu, i važími xamút, i prekrúci u stóli try žírki, i patuží xamút, i hlaži preš šerédnuíu žírku, íek ía búdu umíráúé. tak syn zrabíu hetaíu. zaľš na xátu, i užáú xamút, i prekrúci try žírki, i pahledáé pres túu žírku, užó báčko íehó umíráúé. tak pryxóžíc da báčka dva čárté, ažín u dóuhum xatacé š škuranoíu tórbau, a drukí hóty. tak tóž, što škuranoíu (!) tórbau, zakasáú rúku pa lókác, i íutačýu báčku u hórto, íi dastáú dušú íe(h)ó. dušá próšicsa, íénčýé, píščýé, a íon usažíu u škuranoíu tórbu, i panós. a hété hóty čort uulš u báčkau trúp i lóx. tag žónka béhaé íi pláče, i šukáie múza. že ty, káže, prapáú, užó naš báčko skanáú. éíxo, káže, na bóíše, kľaží dróua u péc, naľíuáí try sagané uadý, i stauľáí u péc. žónka káže: na što taľé try sagané uadý? íži, káže, pa lúži. tak íon pašóu, paklíkou muščýnou, neskolki tam, i káže: pamažéé mne žnac báčka na túu. tak íanj žnalí íehó, na túu paľazýli. tag hétéie muščýny kážúé:

što róbiš, čamu ty iehó na mýješ? a ion káže: záras ammyju(!). zaki-
péta nadú wa uséx tróx saganóx, tak ion havóryt(!) da žónki: u-
máí. žónka uýněta sagán. tyje lúži tólki hležác na iehó, što ion
búže rabić. tak ion pryńós sagán nadý nad báčka, i perežegnáu
i línau na báčka. tag báčko lažýć, ni uarúšysa. tag ion uždý druhi
sagán, tak iak žlýu na báčka, tak ion báčko strepanúuse. tak iun
sxoacítu tréci sagán nadý, iak línau na báčka, tak čórt iehó "uxa-
pítu báčka, i razarváu xátu. tyje lúži lédro poučekálí s xáty. a syn
káže: kudý, káže, pańašli báčko tvaíu dušu, tudý nexái nasúc tvaío
céto, i tvaío fšo baháctvo. a ja zastaiúšo tólki z Bóhem i z Iisúsem
Xrystóm. nexái mne(!) Haspót Bóx nažélíc svaiím dúxám i svai-
ím baháctvám.

3. Zagadki.

a) Dux da dúxa,
brux da brúxa,
a nóhi da gúry,
a kauát mása da žúry.

b) Sórok nežél
u turmé šežéu,
a try hódý víšeú,
pókul na héty svět výšeú.

Dzićá.

IV. Mezczyzna lat około 40.

1. Výšet(!) čelańék na pólo arác. pryšóu čórt iziéu(!) iahó xlép,
pašóu i raskazáu svaiímú stársamu. ne dobre, káže, zrahiu. izi da
hétaho muzyká stúžýć na hót. pryšóu da hétaho muzyká, havóryć:
ja u čebé astaniúšo stúžýć. čelańék káže: dobre. a žónka ni xóce,
káže, što ja ne máiu začém samú žýć. héty párabek havóryć: búže
usuhó. da žónki xážítu p^uop ná náč. pašót párabek, zapróx vať,
pašót arác. u pop pryšót da ieié. párabek pryšóu da xáty, zastáu
papá u dóma. žónka havóryć: že čebé žéc? szavála u kadúsku
u pópet. čórt vzał čelěški (kaiósy), ktažé kadúsku na wós. žónka
pytáje: što ty búžeš rabić? káže: pavázú pradavác pópet. iená kry-
čýć, i pláče, pópetu ni daíe vėści. a i^uon pavós. vývės u čýstajo
pólo, i načát papá kataćic. pop stau prašicsa: puści mēné žyvóho,
dam taťé što ty xaxóčeš. čórt advéčáje: daí try bóčki pšėnicy, to

ja čelě pušču. pop kaže: dam. prywós da xáty papá, i zapróx try vazě, pajčaxu da papá. p^wop nasýpau try bóčki pšenicy. prywós da xáty i kaže haspadarú: wot ja pópel pradáu i pšanicy kupiŭ. haspadár pahłážiŭ pa haławě i skazáu: mŭe Boh dau čelě, što ja lědny. skazáu: bůžes žúćko baháty. zapróh wať i pašót arác. p^wop znou pryšóu. párabek pryšóu da xáty, i zastáu papá dóma. žónka kaže: nimá že žéc. uwažata u sn^wóp sałómy. párabek kaže: bůžem mataćic sałómu. haspadýňa kryčě i bjęsa: hěto sałóma małóćena. patažyŭ sn^wop is (!) papóm na zémli, i dawá čépám bić. p^wp (!) prósicsa: puści mēhē, ne bi, puści žywóho. dam tabě žýta, skólko ty zaxóćeš. pajčaxu, prywós čatýry paŭóski žýta. wot haspadár, paťučáŭ, ja tabě zarabíŭ. ne čýsto małóćice sałómu swažú, skólko ja namataćy s twajhó snópa žýtu. haspadár kaže: lublú čelě. zapróx wať, pašót arác. pop pryšóu znou. párabok da xáty, złoŭiŭ papá dóma. nēhže byto žéc. haspadýňa swažata u padúšku. zabráŭ padúšku i pawós pradawác. wýles u pólo, i dancáŭ kataćic. pop prósicsa: puści mēhē žywóho. što ty xóćeš, tabě tóŭo dam. čort skazáu: daši mŭe éty mēx hróšeŭ, to ja čelě pušču. pop skazáu: neši da xáty. prywós da xáty papá, pop nasýpau mēx hróšeŭ. prywós haspadarú, kaže: wot tabě xadžim hróšeŭ, što ja pradáu padúšku. adbēcáŭe haspadár: hže ty stólko nahráu? ni za padúšku ty hěto užáu, mŭsić ty čort. i skazáu: čort. i zarahatáu i skazáu jamú: či pómniš, kaľi ty byŭ na póli, ja iziěŭ twoj xlěp. za tóŭo tabě atstůžyŭ.

V. Męczyzna lat około 25.

1. V adnóŭ wósey śmérc bráta lužěŭ. naróžicsa žicá, dak jamú róbać łápci i wěsaiŭc na scěnu, i sýpluć hětyje póunyje łápci peskú. i iak pryže pará hětamu žicáci umirác, aźžirújecse u hětyx łápcaŭ paděšwa, i sýplecse pesók. tahdy jamú róbać trunú, hětomu žicáci. u hětuŭ truně róbać u wérxu žirku, i kładúć śudá žywóho čaławěka, i nasúć f cėrkou. a tam pryxóžic śmérc, i beré hětoho čaławěka i dúšyć. dak wot zastáu (!) u hětuŭ wósku čaławěk u prŭmy da žyćki. pašóu ion na pólo arác, a žónka u dóma ahłěžeta, što z hětyx łupcěŭ sýplecse pasók. tak ianá paklikata lužěŭ. hětyje luži zrabili trunú. ianá płáće, što śmérc pa iahó pryšłá. pryxóžic hěty mużyk s póla, i pytajecse: čehó ty płáćeš? ianá kaže: čemú čehó płáću?

pryszła śmierć pa cėbė. iun każe: durniia ty, nie płać, ia zdarowy, iak kab ia pamór. żónka każe: hėto u nas śmierć hėdakaia. na zaytrażo pałażyli iehó żywóho u trunú, prarėzali źirku u cėrse i zanešli u cėrkou. a u hėty źėn pamėrta druhaiia baba, i iėie tudá zanešli. dak ion ustau u cėrkvi i każe: cėhó my tút? na hėtuiu babu. ianá każe: leżem, pryże śmierć pa nás. i'on każe: ia zdarowy. ianá usó taki nie xóće ustaváć. a ion ustau, uzlėz na hóry¹⁾, zrabiiu padrau na sabė ażėžu, zviu patli i pałożyiu na etui źircy na trunie. pryxóźić źmėi, źubák u iehó iak u iendyka. utaciui ion hėty źubák u hėtuii źirku u trunú, hže była baba i zadušiui iėie. pryxóźić h(!)hėtui trunie, hže byu i'on, a i'on petlóiui uźdu i zasmarhmui iehó. i pótym uźdu i pavėsiui iehó. pryxóźić da xáty, tut żónka pa i'om paminki spraułai. zaráz i'on i pytaićese: što wy éto róliće? i'on dawai raskazyuac, iak bytó. pavoiu pakazaiu iim étoho źmiiá. spalili iehó, i puścili na vėcer. at tahó naćali lúži umiřac swaiėiu śmiercu.

2. U krásnoi źėvicy u šerėžine razharýcsa, a u krásnaho matuicá kapai s kancá. Samawár.

VI. Antóla Présna, siostra A. Presnego, dziewczyna lat około 20.

1. Za harámi, za barámi,
paštó źėućá za hrybámi,
krai dałinaui.
źėućá z bóru nie wyxóźić,
krásno(h)o hrypká znaxóźić.
ianó iehó patxvaćilo,
dy u karžinku pałażytó,
samó paštó u bór.
zapali ia svėcu z łoiu,
du vyiėedu źėućá z bóru.
zapali ia waskauuiui,
ćatýry rázy pacatuiui,
kłaźiše sa mnoi spác.
ienó spác nie kłaźėcsa,
ienó mėnė baićcsa,
dróbnėnkimi słaźmi lićcsa (!),

¹⁾ Prawdopodobnie omyłka — powinno być: xóry.

da jenó mené bajácsa.
 ne płáč ženyčá, ne płáč krásno,
 ne lě slózonkou naprásno,
 na bõjše mené.

čarav'ički pakuplú,
 túčsej xazíž búžes.
 túčsej xazíc bašgčóm,
 jag zahácsa z duraččóm,
 móladosej paizžóc.

2. Šeň i xátu perejšta,
 ródnaie mátečki ne znašta.
 šláxtu i bajare perebráta,
 ródnaie mátečki ni paznúta.

3. Šestrá šastrú addatá,
 ščastliwuju dólu datá.
 buč šastrýco zdarówaia ižak uadá,
 a bahataia ieg žemlá,
 karanista ižak ierbá,
 šemanista(ia) ižak pčatá.

4. Béta beróza da dótu,
 prašilaše žévočka da dómu.
 waží mené mulenki že ty uždú,
 kab móž wenóček tut ne zódu.
 ne zóáne młataja ne zóáne,
 iješć u mené mátočka, pahlúne,
 búže s kryńicy uódu brác,
 twóž wenóček pakraplác,
 čebé matadúju suxwalác.

VII. Inne dziewczęta i kobiety połuńskie.

1. Ne xazí pa ladú bo ty uwałiše,
 či ty mené wéłmi lúbiš, či ty xwałiše.
 ižak ia čebé ne lublú, karáđ mené Bóže,
 ižak caławádu młitawádu, pókul xto ni zmóže.
 ižak caławádu młitawádu, ne nacatawóuse...¹⁾
 ižak u sadú saławéj ščebútádu, zazúla kawáta,

¹⁾ Tu, być może, jeden wiersz wypuszczony.

kap ty maiá mitašečka taki nie daždátu.
 kap ty maiá mitašečka xvaréta, baléta,
 iak ty maié hasćinčyki što véčera iéla.
 iak ty dúrnu kupaváu, iu razúmna bráta,
 čépér miené pazyváǵi xod (!) do kineráta.
 čépér iimá iábtek iimá, ničym addawác,
 iu ni pайдú moi milenki talé kupavéc.

2. Učóra na býu, šahónne na býu,
 znać móǵ milenki miené pazabýu.
 ieščé nie zabýu, iíbu zabúdu,
 šádu pajédu, sem lét na búdu.
 iec milenki, takóǵe budý,
 prytaškáǵu xłópca s čužóǵi staraný.
 vaímú pasažú u kancý statá,
 búdu smatréc iak na sakatá.
 znać i sakólik xmuřen nie vášóty,
 znać sakólik sakótki iimá.
 učóra bytá sakótku maiá,
 šahónna ráno zastrélenu.
 znać i pańič pańénki iimá.
 učóra bytá pańénka maiá,
 šahónna ráno zaručónaǵa.
 ot ni žal bytáp, kab dalóki uždáu,
 a to suśéd na adnóm dvaré,
 pa uódu ižé, žen dóbry daié,
 majmú sércu žalǵi zadajé.
 táǵa uadá razliváǵecea,
 sércu maió ž žalǵi razryváǵecea.

3. Stýśac máłcyk pańimáu,
 šeǵu pat kústom zadremáu.
 stau spat kústa dy pašóu,
 výšeǵi žeréǵuǵi zaiśóu.
 véśalǵuśo ion tam, što papáuśo u žeréǵu.
 nóǵo źérko ni karćić,
 véśalǵuśo, spać kłažǵuśo na čisóǵu karauéc (!).
 i'on iimnóžčecko zasnáu, iámú vížatośo,
 iehó mitaǵa pryśtá,

a "én ižé moi mužýk s kanalá,
s tóustoiu da beréžinaiu,
s tóustaiu nie čeréblenaïu.
že ty kúruva vałačýtaše,
što to po póies pamačýtaše?
či ty mity aduráčušo,
što ja mlóda pry tabé ležáta,
rúčki nóški na tabé žeržáta.

5. Naš žážečko dóbre xaróš,
bító lico, dóuħi nós.
dać iamú kanapél,
hexáï kluié iak harabéï,
hexáï skáče iak strétka,
hexáï pláče, iak žéuka.
6. Iéhžita máci što nažéli x tórhni,
i výbratu žáča: na kané nie sáže,
staić pry paróže,
iak pén pry daróže,
šápočki nie zdymáe,
haťouki ni sklańae,
iehó haťauá kúla nie zbíta,
iehó šápočka da haťauý prysýta.
7. Laćéli čyrýčyki,
zadráušy týčyki,
iak laćeli,
tak i palaćeli.

Sáni.

8. A brátko s šestroiu pa sadóčku xóžić,
šastryca brátka xórošenko próšić:
addáï meńe brátko u hétum hódu zamuš,
u nóuuiu žeréuiiu, u vésótuuiu sémiu (!).
pa nóuui žeréuii lublú paražáci,
ž vésótoiu sémiéi¹⁾ lublú razmoułáci.
f sáže větryk pańeváia (!), víšeńku katýša,

¹⁾ W śpiewie akcent niejednokrotnie się przesuwa, albo nawet rozkłada, tak, że trudno wymiarkować, na której on sylabie spoczywa. Dyktujący zachowywał zwykle tę właściwość mowy śpiewanej — stąd wypadki podwójnego oznaczania akcentu.

brátko šastrýcy často listy píša.
 oĭ píša píša, dy pračytáĭa,
 či zdaróva šestrá, svaĭá, ne čužáa.
 ni pytáĭše brátko, ĭaká ĭa zdaróva,
 papytáĭše brátko, ĭaká maĭá dóla.

xústečka belénka

at šlózak mokrénka,

a kašúla běta

at kryví skaréta.

ty maĭú šestrýca hétaho xacéta.

9. A ni sám sužíu, du sužíli lúži,
 da z náša(h)o kaxáneĭka ničóho ne búže.
 za trĭ mĭli kryničénko u póli,
 pásóvĭta žeučýnečka kavalěrskiĭe kóni.
 kóni maĭe varanénkiĭe, žalěznyiĭe púta,
 kab ne žaučýna, sérco ĭadýno, to na býubý ĭa túta.
 aĭin kónik varanósenki, pa zapláběiku skáče,
 vúmnaĭa, vezrazúmnaĭa, pa kavalěru pláče.
 ax ty vúmna bezrazúmnaĭa, že ty rózum pažěta,
 narókam ĭa čebé luĭiu, a ty práudy xacéta.

10. Fa rasé xazĭta, bo rasá bytá,
 xtópcy lubĭli, xarašá bytá.
 xtópcy lubĭli, spadnícu kupĭli,
 spadníca maĭú, granatóvaĭa,
 naší žaučýnečko ty zdaróvaĭa.
 xtópcy arúli, spadnícu padróli,
 xtópcy kašĭli, spadnícu pašýli.
 kab na nás xtópcy karósta napáta,
 ĭak maĭá spadníca du hódu prapáta.

11. A Bóže móĭ, mámečko,
 luĭíc meĭé ĭánačko,
 a ĭa ĭehó lubĭta,
 spadníčku zhubĭta.
 spadníca darahá,
 čyrvónýĭe berehá,
 na katóčku pavěšu,
 da ušé xtópcy pacěšu.

- 12¹⁾. *Užo véčer véčaryje,*
da naš panók véśaléje,
pa p^uóstaći (!) paiehžáe,
svaie žniéki pryhaúe :
žnéce, maie žniéki, žnéce,
samý sebe ne pažnéce,
kaúá maúhó ne taúéce,
kaúá maúhó varanó(h)o,
meúé pána maúadóho,
kaúá maúhó strekáta(h)o,
meúé pána bahátaho.
13. *Haréto kupálo,*
a na tóh kupáli huláno,
a na tóh huláni žévočka,
klíkata ieie mátečka:
iži žicátko da dómu,
pryiechali svaté paúicé.
héto mátečko ne maie.
iaa búduć maie iéxáci,
tu búže dubróva šuméci,
da búže daróha žvínéci,
tudý búdu mátečko u dóma šežeći.
14. *Svánečki da haúubečki, prósim vas,*
peranačuíce xacá nócenku iešcé uú nás.
uo rádyb mý, da ne nóć, ni žvé náceuáci,
da pakúnuú pa malénečkum žicáci.
15. *Iéce svatké da dómu,*
paiéúli kóni saúómu,
da kále sádu rasádu,
da kále plótu krapiuú,
da kále švórna mákínu.
16. *Śvet śvétáe, na zurú zuimáe,*
maúadáa žévočky da z dvarú žiehžáe,
u ieie uóúcenko da klúóu pytáe :
že ty žicátko klúčkyki pažéta?

¹⁾ Patrz Połona VII. 24.

da hlaží uóičenka, hže ja sažela,
 tam u kamóry na nóum prabóji,
 xústečkeju nakryty, slóskeju ablíty,
 xústečkeju belénkaju,
 slóskaju da drobnénkaju.

17. Próci svátne(h)o dvorá,
 vysókaja hará,
 ni syčí, dy ni žičačí,
 da třeba grabarón nam naháči,
 túju hórú skapáči,
 žěvočku k sabě uáči.

18. Mátečko majá ródna'a,
 razvencáči méné matadúju,
 razvážy bětyje rúčki,
 razménáči persóněčki.
 žičútka majó ródnaio,
 čamú tadý da ni kazáta,
 jak rúček ne vézáta,
 parsóněckou ne ménáta?
 bajátase paprašíci,
 kam (!) mátki ne uhnávíci.

19¹⁾ Xažila žěvočka pa rynku,
 našita u rúčkax kalínku,
 dy u ieje matóicy tarhauíli,
 pa sto talárou dauíli.
 ja svaje kalínki ni pradám,
 pavázú kalínku u čužý krái,
 pavázú kalínku u čužú staranú,
 kam mne ne byló sóromu.

20. Žaná múža šanauáta,
 ná papáry navézáta.
 da iěš múžu papár trauí,
 da pí uódu tuhanúju.
 nexáči ion maxájeesa,

¹⁾ Patrz Sieniezyce: III. 7.

- da móže jon pakáiera,
 nexáizo jon prau'étrae.
21. Kačúse vánócek,
 z harý u dałócek,
 prašúse u pána u tarpócek.
 výži páni na hanócek,
 prymí sfó! (!) vánócek,
 méné dóžžyk narvastáúse,
 méné véttryk našatáúse.
22. (Mui) mészacu iaśnóseńki,
 aśváci mne daróženku,
 kudéme iści da dómonku,
 kólü sádu vínográdu,
 da uóičeńka na parádu,
 kalé sádu želónoho,
 da uóičeńka rozónoho.
23. Želónaió (!) haréšeikó da na tyn naleháe,
 spot tahó haréšeika (!) sak^uól vyletáie,
 śiúy kúⁿ (!) vybeháie,
 da na t^uóm kańi maładý pańič vyiehžáe,
 da na i^um kaśulénka
 t^uónka belénka,
 śastrýca vyšyváta,
 a druháia dla bratká daraváta.
- 24 ¹⁾. Užó véčer večarýie,
 naš pán veśel'ie,
 pa p^uóstaći paiehžáe,
 svaie žniⁱ pryhańáe.
 žnéce žniⁱki žnéce,
 miné pána ne pažnéce,
 kańa mai^hó ne taméce,
 kańa mai^hó varanóho,
 miné pána maładóho.
25. ^u Naśa(h)o haspadará,

¹⁾ Patrz Połona VII. 12.

kudrýajaja haťajá,
 žón kudrami patrásě,
 nam harěłki pryńesě.

26. Chłopczyk niżej lat 10.

Kamár věník vězaju,
 mřxa páryťasě,
 zvaliťasě s pótu,
 mőcno ůdřýťasě.
 paťlěli papá,
 pa zapěčnaho šťupá,
 pup času ěimá,
 tarakány spuťudě.
 pókul pópenko prymčěć,
 ležěć muška bez dušě.

VIII. Marýla, dziewczyna lat 12.

1. Byu u carě sýn, zaxacěy žun krásěi. car ěehó ěe puskaju. skazaju: paží, ukráží sarócku(!) i p^uórtki. žun pašón i polazěy bóciťk na daróže. pryšón dále, polazěy druhi. četaťek dūmac: paľahú vaźmú tuž bóciťk. a cārski syn ůžaju aycú, na móro skínuy. caťavék skínuy p^uórtki ěi sarócku, pašót pa aycú. a cārski syn za p^uórtki, za sarócku, pryn^uós(!) carú. tahdú pušěy car ěehó krasěi. ěžě cārski syn, ěžě próciy ěehó druhi zlóže. kudá ěžěs? idú krásěi. pažēm rāzem. pašlě aně da carě ukrásěi karónu. ukrālě aně, i ěi mahľě pažalěć. cārski syn káže: ěa paďdú papuťajūso, katóramu būže karóna. car skazal: tamú būže karóna, xto ůkráj. ěi t^uó, xto pilnaváj, ěi tūě(!), što kráj. car skazal: tamú karóna, xto ůkráj. pašlě aně. výšey i káže: a šťó, slúxou ty? slúxou, tabě karóna. car na zăyťrajo polážíć karónu, u ěehó ěimá. car zalažěy bal, pazbaulalť fšěx na bál. nasěpau hróšey i nalazěy smalě(!). xto nahńěsa, tějě hróšy podńimác, t^uó i karónu ůkráj. a ěűn mázau b^uóty u smalú, i hróšy leplálěse za bóty. ěűn výšey ná dvűr, ěi abžiráj. tahďy car zalažěy druhi bal, pazbaulalť ěznou fšěx na bál. natapěy kaćól smalě i skazaju: ěžěće xto da mać dackí ná náč. pašón žon i ůwalěyso u č^uóp f smalú. naraťy kryku: gvalt, pazár. pryľěćěľ fšě, paľalalěse u tūě č^uóp smalě. na zăyťro xóžíć car brać, xto ůwalěyso

u čuop smalý. adnoš fse papalajúsyse ležác, nimá kahó jamú brać. car zalažýu tréci bal, skazáu: ižéce xto da mać dačkí xto znóu ná náč. pašóu užó druhi zlóžej. na (!) adnoš uvaliúso u čuop smalý znóu. a druhi uzáu (!) jamú hólou adrézuu, i zaiós zóncey, skazáu: na tabé hólou twajhó myzyká¹⁾. jená pacalá pľákać: a stóž ja zrablú z malými žécni. a i^uon dau iui hrósej i skozáu: ja tabé i bólej dam i túlup pryvazú. kupiú iun kabýlu i iéže. a túlup vývéšili na bazár, pilnúiuc. a iun nalažýu wós kaménu, i zlamálas jahó brýčka, iun próšic: pamažýće mne padniác. pamahli jamú padniác. iun dau iim pa čarcy harýlki. ianý vžali zasniúli, a iun skínui kaméno z wóza i sam túlup na wús, i pažéxau. pryvós zóncey i túlup i dau iui bólej hrósej, i skazáu: ná tabé i xaváži, a ja tabé pryhesú bólej hrósej. ianá pačalá iehó xawác. a car pačáu prašic: addái xto karónu addásć, to tamú palaivinu cárstva zapíšu. iun skazáu: ja karónu addám. iun palaivinu cárstva jamú apisáu.

2. Mežvéc (!). byló u báčka try dačkí. pryšóu mužvéc v aharóže kačáecsa. paži paži dačuško, uýžen mežváža. mužvéc užáu dackú, dy pavóu. tahdý pryšóu dy znóu kačáecsa. paži, výžen mēžváža. iun užáu i túju dackú zabráu. tahdý pryšóu i znóu kačáecsa. paži uýžen mežváža. tahdý pasláu mužvéc zónku želo kryšýć. tahdý jená abrézatu pálec. tahdý ion vžáu da zaiéu zónku. fšé pakúć dla báčka pírallé. napiók ion uvaližýu dackú u karópku, zanwós da báčku. báčko: máć, na tabé pírahóu.

IX. Lužne zapiski, pochodzące od różnych osób z Połonej.

Uúsim. z Rúty čatýróx. 3 praet. pítá. pózno. létáš. sóle. Zavažéro, wioska²⁾. sóncó ne zóžje. kónni baržej arécse. čépér ni vódný ne uměje skáski. katóru s kniški znáćš, čamú ne. imp. spúž. uzdyxnútu. axficer s Klieua. nu ne rehačýće. na rúpić. adhádyvać. jak laćélli, dyk i palaćélli. imp. napiše. voučená. rukáni ukínui u xátu. boláčki propáli. Alěsu, spyniše. uot i séno. hrécasy. hrécuxú. znou paskli-

¹⁾ Prawdopodobnie omyłka — nieświadome użycie rosyjskiego znaku dla wyrażenia samogłoski u.

²⁾ Właściwie nie jest to osobna wioska — należy do Połonej, ale że po drugim brzegu rzeczki, stąd osobna nazwa.

káli. v datón. u právoji rúccy. za druhého ižé. n. sg. šeledóršaia. d. sg. šeladóršamu. toj ni tréba ianá. čamú ieje puskáaš. kab ha-
spadár harětki dáu, na vašěli. pazabuvátaše. acc. žěvočku. f. vy-
sokáa. iešče ni raskužěllilise. iešče, iešče, w znaczeniu: jeszcze nie.
tyš kážnu pěšnu ymnieš? ašukvate. tólki. na někali. lěto. ržýšco. pólo.
žauké kaxáli.

B. Boracińska wioska.

I. Daniel, koniuch dworski, lat około 40, jeho žena i jeho matka, lat około 70.

Lósko. da vadý. čohó xóčeš, čohó. inf. šěsci. on palěcey. ka-
týska. žěvý. šcaná. zědlík. žumlá. stól (straxá). drabíny. kuřbát.
pásiták. kubělec. na dvaré. imp. výkiň. užáý. btałi. kałi. u xáci.
róyno kab bytó. palacěli hatuby. ni májučy kańá. kap karóyu try-
máý. pakatyšú iěhó. větryček mŭxi ahańdŭje. trŭdno zarabić. čužý
ne póiže u xátu. zasnŭý. laž u karýće. padáŭce jemŭ padŭškn. pe-
répaťax. rabaki. lážeš. u nócy. dóma ne usěžeć. čásko rabić. kap
pryxóžili zaráne. pa šěšcóz, u paćóz. záýtra. ad zaránu. patŭnski-
ja (!) luži pašli. ići. částo ja pryxóžu da xáty. iakúž nóvošć iešć.
havóryć. fšo róyno. Pérez čužym tak baicca (!). čŭješ Vašil. u ka-
rýće pastáý. u dvurě dažynki búduć. šehónna. kólu hětoho. za-
bŭýšo. batrák (párabok). pan ne vědaŭeć. u Karěličy pajěže pa
ahurké. aný xóčuć kap próstym jazykóm. u humŭe. u Brónikax.
žáta na batráckom. ław'i iěhó. žićá uxapiŭ. kascý kašili. kry-
čýć. ab žěmlu. pracáý. g. pl. záicou, zaicou. lišou. dak byli. ku-
rapátki iešć. dawŭŭej saróki byli. nadŭixau blisko ad iix. kóxlík
(kášel sući). uklepáýše. trŭćicsa. xoć try dni šaží. že on baré. našlěx.
kalé kahó. ničóho. bácyu dabrá, bácyu hóra. prášnica. kužěl. nićel-
nicy. bórdo. kužělnica. hědak. u xátu. ni čuwać. nawóž da krašón. na
lón. iži. 3. sg. maťóćie. xóće žanicsa. ničóho ne búže. ne vóžme. nimá
što i havaryć. pajěže. kab žanilise. naróbić kryku. xáta žanáta. imp.
zabuláŭ. ažin nimá ničóho i druhi. na što berěš hráblŭ. tjŭje hráblŭ.
patkŭrěýšo. pajěxau. čamŭž vy rázom. nikŭdy. g. pl. l'ět (!). g. sg.
f. karaličánskiŭje. na katórom švéce žyvé. zabaułátšo. hurká hóčeš?
kala rěčki. šěć l'ět. žěle tahó. paráluš iix pryčekaé. i daccý tréba.
ty mŭe xlěb raskidáeš. daŭ jamŭ maťacká. napŭýšo. spać lěxcy. bórdo.

II. Korowajski, oficyalista dworski.

Šudŭ. zavaráčŭvaj. na právo. nú, nazát. šúfluŭ datóŭ. no, a patóm. iešćé písara pašukáŭ. výježeš. skaréŭ. tudŭ taščŭ. čahni. padymni. šudŭ. zuóŭ. daváŭ. tut. at hétul. katótka, že ieŝt katótka. daváŭ skaréŭ. kańéc. syp skaréŭ. nimŭ kudŭ.

C. Niehniewiczze.

I. Iuán Uórsa, z Nehnévič xłópec, šemnátcaty hút¹⁾.

1. Byłó ŭ báčka try syné, ažin za kapalerá, a druhi za stalará, a tréci duren byŭ za xłóžeja. pašóŭ iun ŭ pólo veraké vici. uŭe iun, iže čórt, kaže: što ty četavécku róliš? četavék atkazyvaŭ: uŭŭ čéńci (léicy), búdu čahać z batóta čérci. a čórt kaže: ne čaháŭ, ni pańeš meńe. četavék kaže čórtu: što daŝi, to ne búdu ičeŝać čébe. čórt kaže: dam ašmínu hróŝy. pašóŭ čórt pa hróŝy. četavék uŭáŭ prakapáŭ iámku, i u kapeluŝŭ prarézaŭ žírku i pastaŭiŭ na iámcy. čórt pryńŭós hróŝy, usŭpou ŭ iámku, a iámka póŭna, tólko kapelúŝ ne póŭten. četavék kaže čórtu: paŭŭi pryneŝi bólej hróŝeŭ. čórt pašóŭ, pryńŭós hróŝy. usŭpou ŭ kapelúŝ, kapelúŝ póŭten. i pašóŭ u batóta. tam iámŭ čérci bólej káŭuć, što čébe aŝukaŭ. pryŝóŭ čórt četavécku (!), kaže: addáŭ hróŝy. četavék kaže: xto kahó dahónić? laŭŭe ŭ póli zúŭec, četavék kaže na čórtu: m^ŭoi éto brát, dahanŭi ty iehó. dahanáŭ, dahanáŭ, i dahanŭiŭ. t^ŭoi pašóŭ u batóta. čérci iámŭ bólej káŭuć... daŭi iémŭ dwóŭo iŭitou, adnŭ s adnŭm kancóm, a druhiŭe sa dwumá kancámi. i četavék stáŭ na adnŭm bóku płóta, a čórt na druhiŭm bóku płóta, i stáŭi ianŭ waŭewáć. i čórt wáŭŭ iŭilki z dwowánŭi (!) rahánŭi, četavék uŭáŭ s adnŭm róhom. i čórt iámŭ sínŭŭ dwowánŭi rahánŭi, a četavék s adnŭm róhom. da četavék kaže čórtu: pańeńdŭmoŝ my na iŭiŭŭ. čórt daŭ iámŭ z dwowánŭi kancámi, a iŭon iámŭ dáŭ s adnŭm róhom. četavék iámŭ sínŭe dŭe žírki, a tóŭ adnŭ. čórt kaže: darŭiŭ taŭe hróŝy četavécku. pašóŭ iun uŭáŭ butáŭŭ, i pryńŭs četavécku, i kaže na četavéka: xto patkińe ŭŭŝe étu butáŭŭ, tóho búduć hróŝy. četavék kaže: kídaŭ, na čórtu. čórt kíŭŭŭ wysóko butáŭŭ. čépér čórt kaže na četavéka: kídaŭ ty. a četavék paŭŭiŭat (!) u hóru, a čórt kaže: čahó ty četavécku

¹⁾ Chodził do szkoły, widoczne ślady w języku.

pažiráuš? a četaččik kaže: na nělle žesć try synočki. jak ja patkinnu
 etu butaŋu, tak jaŋy ŋoźmuć etu butaŋu i zažić čelbė. žon sku-
 záu: daruŋu tabć etu butaŋu i hrósy, i sam pašou. četaččik uźau
 4tyje hrósy, paŋos da domu, i skazau bratom swajim: što wy hė-
 liko za hód ě zaróbićo, kólko ja za tijeŋ zarabiu. i sam pašou
 za złožeja učysa. i uźau kúrycu s kurenátami i paŋos u pólo. četaččik
 harau u póli waťami. ěun pušćiu kúrycu s kurenátami u žyto.
 kúrycu s kurenátami u žyje kryčć. četaččik kaže: ztaŋlu kurenáta
 s kúryceju i zahasu da domu, búduć žóncy kurenáta. četaččik paŋos
 kurenáta s kúryceju da domu. a złožeĵ uźau u waťu(!) xwost ad-
 rézou, nasalliu ĵahó i dau waťu u rót. a tóho uźau s xwostóm pa-
 wóu. četaččik pryšou, kaže na wať: kap čelbė ŋóuk ĵěu, jak ty
 waťa ĵěu, tolko anó xwóst u róce. uźau ĵahó i paŋou da domu.
 a toĵ pašou da swajix bratou, kaže ĵim: pačepće věrouku, ja palězu
 šćiren(!) krásći. jaŋy počapilli věrouku ĵamú. ĵun palės u šćiren
 krásći. podostauau ĵim hrósy, jaŋy wělli věrouku výcenulli. ĵun
 astáušo naćavać f šćirne. na záuťraĵe armistryĵna išťa po akrásu.
 žon paxniŋu ĵeĵ u hrúži, jaŋu pokóćitaš i žon pērelećeu pērez ĵeĵ.
 jaŋa narabiťa kryku: taťećo złožeja. a prylećelli, złožeĵu ěemú. na záu-
 traĵo znou polězli, u druĵi šćiren. uźelli ĵehó tam i znou¹⁾ astáutiľi. ĵi
 ztaćilli ĵehó u t'om šćirne ĵi skaváli v zelěznuŋu bóčku i sažilli(!) ĵehó
 tudĵ i pušćilli ĵehó na wěćer i wěćer ĵehó po póli našty. wóuk be-
 žau, i watknúu tudĵ xwóst. žon nakrućiu na rúku i wóuk zarou(!)
 palaćeu po póli, i b'óčku paĵiu na krómeŋci, ĵi b'óčka rassypataše
 po póli. ĵun pabráu ĵeĵ, paŋos da domu, i hawóryć brat'óm: wy
 dūmalĩ, što ja prapadu, a ja ěe prupaŋ, pryŋos wam zalěza. čep-
 pēr pan skazau: ty złožeĵ, kaľi ašće(!) ŋkraděš mŋe kaňa, tudĵ bú-
 žeš złožeĵ. žon skazau: ŋkradú. wěau spírýtusu wēdro, i pšanićnyĵe
 mŋki, i raskataćiu spírýtusom, pakľikau sabaki. sabaki pudělli ĵi
 padózelli. žon uźau xwóst za xwóst i pawěsiu ĵix na plóce. pat'óm
 uźau napaiŋu w'ortonikóu(!). jaŋy napiliše i pasnilli. žon uźau, šeu na
 kaňa ĵi skazau ĵim: piťniće kaňa. póslē pryĵěxau pán, popytaŋšo
 u ĵix: piťnićećo kaňa? čepēr skazau ĵemú: ty złožeĵ nad złožeĵem(!),
 kaľi ašće ŋkražěš spat paŋėnek t'óško. žon skazau: ŋkradú. i pa-
 šou žon da domu. i wěau zarézou baráŋcyki, uźau u tórbočku i zra-
 bŋušo sobakaŋu i staŋ skaŋytác po(ž) žvėryma. ĵahó upušćilli u kóm-

¹⁾ Može: iznóu.

natu. i ^uon ^użáu mīs pańének patażýjý toho baráńcyka. ianý pra-
snúliš i skazáli adná na (a)dnú ^ui poprasíli stórąža, pańesli ^uehó
no rěčku (!) topić. a ^uon ^użáu t^uóško ^ui pańós. pan skożáu (!) ^uemú:
ty złóżei nad złóżeiem, iży kraży bólei.

2. Był baháty kupéc i byłá ^u ^uehó dočká i syn. i ^uon ku-
pcowáu po śvéce. pat^uóm ^u ^uahó výrás syn. tohdá bácko pańór.
syn astáušo kupčevác po śvéce, ^ui żyý s sestróji. pat^uóm azańýšo
i stáli ianý żyć ^u trajiť. no ^uon ^uiak ^u p^uerót żyý s sestróju. nu sa-
strá ^une zalubíta ^uehó. todá ^uon pańéxau kupčevác. tohdá rožíýšo
rebónak ^u ^uiť. pryńéxau ^uon, i żónka ^uahó sastrečáe ^ui havóryé
^uemú, káže: bácyš, iakáia tvaia śastrá ^une prybytnica, da adbytnica.
pošékta sámuiju lěpsuiju brýčku. no ^uon ^uoi skożáu: hěto ^une maio
starénio, éto accóuskaio. i pańéxau znóu ^uon. pat^uóm ^uehó sostrečáat
žaná i hawaryé ^uemú: bácyš, tvaia śostrá (!) ^une prybytnica, da adbyt-
nica. zašékta sámoho lěpšoho kańá. ^uon skożáu ^uoi: hěto ^une tvaio
staréno, acóuskaio. i pańéxau ^uon apác ^u daróhu, ^ui prabiýu tam
céty mēsec. a pat^uóm kaľi ^uon apác vėrnuiýšo da dómu, to ^uehó
sostrečáe żónka, havóryé ianu: bácyš, iakáia tvaia śastrá, ^une pry-
bytnica, da adbytnica, zarézata svaiho rebónka. ^uon ničóho ^une ska-
žáu ^uoi, t^uólko skazáu párapku, kab zapróx páru kónei, i ^utażyu
sokérku patúkošek (!) i skożáu: iéżmo śastrá na spácyr. ^ui pańéxali
ianý ^u pólo. iéduć, raścé ^u póli dúp. ^ui złės ^uon z vóza i skazáu
na śastrú: mēreć dub rukámi. ianá stála mērać dup. ^uon ^użáu sa-
kėru, i atśék ^uoi pa tókoć rúki. ianá paśtá ^u sāt, a ^uon pańéxau
da dómu. a ianá śéta ^u cārskum saže i cārskiže iábtyka sorováta.
a car hěto doznáu, i skożáu: złubéco złóžeia. cārski syn poxažáu
po sadu ^uis sobakami¹⁾. sabáki obniuxali ^u kuścé, načali braxác. pryšli
pohležeľi, ^ui wohležeľi ieié. ^ui zabrali ieié da cārskaho pakóju, ^uo-
brali ieié ožeńo (!). i cārski syn azańýšo z ^uoi. pat^uóm ^uon pańé-
xau na wainú, ^ui skożáu ^uim: kaľi búže žićá, todá pryśléco da
mėné. i sam pońéxou ^u daróhu. a kaľi byťo žićá, na łulé mēsečyk,
na patýllicy zėózdocki, i ^uśá haťauá byťa zatátáia. ^ui napisáli pi-
smó, ^ui paśtáli da cará. daľi soľdátu, ^ui saľdát pańós. ^ui zaĩsón
kupcu (!) načavác. ^uiali ^uehó napoiľli ^uehó. papytáliše: kudý ty ižěš?
no ^uon skożáu: ia ^uesú da cará piśmó. t^uólko ^uon zosnúu, ianý

¹⁾ Može: ^ui s sobakami.

užali napisali druhého písmo, skožali: što ni k^uót, ni žéer, ni znáé što. a póse saldát zaiós tudá písmo. i car pračytáý, ži skožáý: što nibúé iéše, nexáý búže. ja pryjédu, pasmatrá sam. ži napisáý jemú písmo ži utažýu jemú u kéšénu. ž^uon isóu, ži zaišóu kupcá, ži astáýso načavác u jahó. tahdý uželi iehó znóu napožíli, i uželi tojó písmo, výnali s kišéni, a utažýli druhého písmo, štóby ieié i žicá strácié š sótu. tadý ž^uon pryj^uós da cará, i ianý pračytáli tojó písmo. i tadý zaptákali tse, i uželi ieié i tojó žicá, ubežáli žicá, i klímók za plécy. ianá ištá ži zarácéta napícsa uadiý. nahmútas pié uódu, i užató utapítoš žicá. nu bútto ž^uoi zdanútoš z néba: ratúí, ratúí, rebónok tanót. nu ianá usó stúxala. tadý snou (!) akožátos: ratúí, ratúí, rebónok tanót. ianá užatá, usúnuta kúksy svojé u uódu, tadý znašliše i rúki. ianá výnata svojó žicá ži paštá ži pryštá ianá tadý k tomu kupcá, i poprašítas u jahó, štóby služýé astácsy u iehó. nu iun skazáý: astauúše. a ianá skožála: tólko " možhó žicáci štóby ne zdymác čápki z hatawý (!). no ž^uon skožáý: takói bedý, nexáý búžet (!) sobé na hatawé zaušódy. nu todý pryjéxali usé paně, ži lubíli, štóby káski kozáý žim. tadý ianá skožála: "ot m^uoi xlópec uméje kozác káski, t^uólko što ž^uon u šápcy. ianý skožáli: takói bedý, nexáý salé kaže. ž^uon načáý hawarýé, snówa... xto skáže stówo, to sto rubléi pereiiná (!). no ž^uon stáý snówa hawarýé, što bytó. ianá skožála: pokín hěto hawarýé. a ž^uon skožáý: ktaží sto rubléi. pat^uóm ž^uon snáý šápkú, to asvéčito fšu xátu. tadý uželi kupcá i kupčýxu, zostreláli (!) žix, a cár zabráý ieié ži poiéxali u svojó cárstvo, ži stáli žýé pažýwác, dabrá nažýwác.

3¹). Bytó u bácka try syně, dva razúmnyje, a tréci dúren. panór žix bácko, astáliše adný širóty. tak ianý pašli šukác salé iakóho spósobu. tak byli u žix try uatě. važny samý bólsy, ni pradáý. pačóu druhí prádac watá, ni pradáý i hěty. tak dúren kaže: albo ja pačadú. tak bratě kážuc: kudý ty dúrinu, my ne pradali, a ty dúren lépci za nás. albo wáží. tak žon i pačóu. pryčóu u lěs, pryčazáý za xwaiinu. vouké nazbíráliše iěsci watá, a dúren pašóu da xáty. pytájué bratě: a žež hróšy? kaže: kupcě tarhújué, a hróšy skazáli záutra. ianý kážuc: "ot iak dúren, to dúren. watá addáý, a hróšei net. tak na záutrajo kážuc: iži pa hróšy. tak dúren pašóu.

u lěs, pawałiŭ xvajinu, našoŭ kaćót hrósej. nabraŭ hrósej kółko jamú skazałi, pryńós do dómu, addaŭ bratóm. dak ianý kážuc: xoŭ dúren, ale razumniejšy za nás. na ząutraŭn syskaŭ hrósy. dak ión kaže: e, kaže, dak uy ne védaŭce, kółko ja védaŭ hrósej. kaže: ja wédaŭ cety kaćót hrósej. ianý kážuc. pajéžem zabaróm. i pajéxali. zaprahłi kabýtu, pryjéxali u lěs, uzłažýli kaćót hrósej, pryvéžli da xáty. daróha była ćóres papóŭ dvór. ianý jéxali da xáty, pytaŭse póp: što uy wézeće? a ianý nakryłi łamácem (łamáco to takije šýski, što u lěse). toj dúren wós, kaže: dróŭa. póp kaže: "ot dúren, tak dúren, wéže łamáco, i kaže: dróŭa. kaže: a ja paidú, palažú. a ianý pryvéžli, i zakapali u humné, a pastáŭili dúrnia za wúhtem pítनावic: iak búže ići xto, dak ty šóisneš. a toj dúren wěaŭ palěno i za wúhtem stajaŭ. isóŭ póp, ión šóisnuŭ. waišoŭ u humnó i kaže: užó ja adnamú šóisnuŭ. ianý kážuc: kamú? papú. ianý hóži xawác hrósy, xawáli papá. papá dóma čekáli dóŭho. stáli rabic pamínki, pakłikali hétyx razúmnyx na pamínki, a dúren byŭ dóma. kaže dúren: ianý papá na bilłi, i támu piuc, a ja papá zabíŭ, i dóma. paidú ja, uŭpju (!). pryšoŭ tudý dúren, dak ianý pakryćali: čaho ty pryšoŭ? dak dúren kaže: uy i papá ne bilłi, da tut pieće, a ja papá zabíŭ, dy dóma. i ja uŭpju. dak papóŭ syn pytaŭcxa u dúrnia: što, što ty zabíŭ? dúren staj im raskázýwać. a razúmnyje papjíanšcyłis i pašli da xáty. zarézułi kazłá, a papá puścili u rěku, a kazłá xawáli u tñu jamu, a samý lálłi spać. tak pryšoŭ papóŭ syn iz dúrniem: pakáže (!) dúren že póp. kaže: kapaj. dúren kapaj, dastaj šérsći i pytaŭ: ci twój tátko u šérsći? ne, kaže, beš šérsći, kapaj bólej. to dúren kapaje, dastaj nóhi: ci twój tátko s kapýtami? kaže: né, beš kapýtoŭ, kapaj bólej. dastaj róha: ci twój z róskami? né, bež rókaŭ, a héto z róskami, kapaj bólej, kaže. dastaj kazłá. kaže syn: iug dúren, tak dúren. kazłá zakapali, a ión kaže, što papá.

4. U adnahó myžyká¹⁾ byŭ aźin syn. ianý iahó nazwali durným, a ión skazaŭ: paidú na šbét, pahležú. kałi durniéjšyx znajdu, to prydu da dómu, a kałi né, to ne paidú. "ot ión ižé daró(h)oiu, báčyc, bába paťóšce ptáco na rěcy. ión pytaŭcxa u báby: što ty bábo róbiš? a bába hawóryć iemú: paťóšcu ptáco z dačkóju. ión hawóryć bábe: vot traji dačká póže zamuš, i pryvéže žićá. žićá wýw(á)łcxa s kałýski, a kłópot (!) daś pa žićáci i zabje. bába

¹⁾ Patrz na stronie 83 uwaga.

skazáta daccý, ïi palecéli da dómu. a ï^uon pabráu ptáco mókrajo, sámajo lépsajo. izé ïon dálej, bácyé, bába rěšetom sónce tóu ié. t^uólko ynése u séni, sónce prapažé. a ï^uon havóryc: što ty bápko róbiš? ianá káze: "ot mužycók, ïa uséx xátax sónce iěse, a u maži nemá. a ï^uon káze: što daši, tuk puščú xátu (!) sónce. ianá pytáiesy: što tabé daé? ïon havóryc: dai kaptúr hróše. ïon vžáu sakéru, ïi prašék u xáce aknó. sónce zašvéčito. bába datá jemú kaptúr hróše, ïi samú ráda pa xáce kazaká skáče. ïi ïon izé dálej, bácyé, što bába kúrycu s kurenátami lié póuodom. ïon káze: što ty róbiš bápko? ianá atkážyvaie: "ot kúryca kurenáta pryvátá, ïi ne daie cyčki ïim. ïon havóryc ió: daši garnúšek hróše, to búdué i kurenáta iěsci, i kúryca. užáu ïon krupóu, i námačju, i pasýpau ïix na dóščečku. kúryca s kurenátami iěse krupé. ïi bába tadý datá jemú garnúšek hróše, i samú ráda, kazaká pašta pa xáce skakác. ïi pašóu ïon dálej. izé ïon izé daróhoju ïi bácyé ïon, lúži budúé na veróucy uatá, na stréxu cáhnué, a vót upinúiesy, ne xóce íci. ïon káze: što uy róbiš, lúži? što uy, káze, mne dašó? dašó mne kašelók hróše, to uót izése trauú. vžáu ïon šerp i palés na stréxu, sažáu trauú, i dau vatú, i voť stáu iěsci trauú. tudý dali jemú kašelók hróše, i samý rády, i pašli kazaká skakác. pašóu ïon dálej. izé ïon izé daróhoju, ašcahnúta jahó noč. ïon zaišóu u karémú, pytáiesy u jahó žydóuku: satkúl ty čalaščéku? a ïon atkážyvaie: s tóho světu. ianá havóryc: bácyu mažhó táta, mámu? ïon káze: čemúz ne, bácyu. a ianá pytáiesy: a ïak ianý tam xóžec? a ïon káze: xóžec abadrányie, ašarpányie. ianá káze: móže tabé daé ptáce ïi žének? dali jemú žének ïi ptáce ïi kaňá na daróhu. ïon séu i paiéxau. iěže ïon iěže, priéxau (!) u lés, ïi zles s kaňá, ïi puščú kaňá xadžíc. sam ïon izé ïi bácyé, u páni lažýc švíná s parasátami na dvaré (!). ïon snáu šápkú i stáu ktaňúiesy švíní. a páni vahléžeta praz aknó i káze: što ty róbiš mužycók? ïon havóryc: héto maži cótká, ïa iěié prašu na véšelo. ianá havóryc: što to švíná tabé havóryc? a ïon káze páni: što héto iěié žétki malénkiie, ianá škadúie ïix pakidác. ïon havóryc páni: kab héto páni datá páru kónei, i bryčku i švínú s parasátami. ïa iěié zavazú, ianá pabúže u méné na véšeli. i párobok zapróx páru kónei u bryčku, i zlažýli švínú s parasátami na uós. ïon séu ïi paiéxau. i sam adiéxauše u lés, ïi atróx kóni, puščú pažíc, a sam výcahnúušo na daróže addyxác. pryšóu k ió mužyk, ianá

jemni skozała: što mienie ašukaju mužycók. jon užaju kańa i nahajku, šeu i paiečaju iehó dahnać. i znašou iehó na daróže i pytaiecsy u iehó: či ne bácy ty tutoka ičaju mužyk na páru kónei, i u brýccy, i švina s parašatami na uóže? jon skazaju jemni: paiečaju tutoka, ale(!) pan iehó ne dahónić. kab mnie oddaju svaizhó kańa i nahajku, i kap svaizh addaju šápku i bóty, fšu svaizh ažéžu, tóby ja iahó dahañty. i pan paskidaju svaizh ažéžu. šeu i paiečaju. a jon paklaju ažéžu pódranu i tápci abuju, tyka čaháliše, i loh iehó čekać na daróže. toj paiečaju u les i pubraju kóni svaizh i paiečaju. ieže, ieže, dahañaje iehó žyd i pytaiecsy: satkúl ty mužycók? jon kaže: s toho šóetu. žyt kaže: mužyk, ty švina, trymaš kańa, ja būdu tyka drác, ja čebé pavěšu. jon kaže: dauďi būdu žerzďa. i včaju ad iehó kańa, i paiečaju u les. zapróx pečóro kónei, i paiečaju da xáty. toj žyd nadraju tyka i pryńós iehó věšać. šukaju jon iehó šukaju, ne znašou. užaju jon sám pavěšyše tam. a toj pán ležaju na daróže, i čekaju, pakúl jon dahónić toho ztóžeja. i zaračetoš jemni iešći, i pašou jon da xáty. no tólko pání iehó vahlěžeta, i kryknuła na párapka: hěto tai ižé ašukániec, biěce iehó u kárk. načali iehó bić u kárk, i jon čuć adazvajušo, što hěto ja sám pán, jon mené ašukaju. a tvoj priiečaju (!) da dómu i skazaju svaizm, što vy mienie nazvali durnem, anož iešć aščé durnišyije lúži na švéce za mienie. i staju jon žanicsa. i ažaniju i staju žyć s svaizm šemestvom.

5. Pášviu byďło, pošle ka pryxožiu šnědać, a pošle ká pryhnali byďło da xáty, da uady, i tady pahnali na pašu. i klaju na kary satómu i uóš v abóru i staju pašćitac byďło. tady pašou na pašu. zaňali byďło, i pryhnali u dvór. stal čahac vódu. i napaiili byďło i pahnali u abóru. stali nařazývac, i nařazali byďło. pašou u pekárnu, i staju večerać: kóm (kaša s kartópel), huraké.

6. Zagadki.

a) Adnó kaže: švetai Bóže, a druhó kaže: ne daš Bóže, a trećajo kaže: mnie ne še (!) róuno, či žen či nóć. Pól kaže: švetai Bóže (razvináiecsy), u žvéry kažuć: ne daš Bóže (kab ne razvinatoše), a vókný kažuć: mnie ne še róuno, či žen či nóć.

b) Ižé na kút,

i čáhne za sabóju za púp.

Džvéry.

c) V adnóm mėsće

kružou žvėsće.

Khubók.

- d) *Stajíc barán,*
na jóm sto rán,
što hák,
to znak. *Katótka.*
- e) *Lećíc ptáx.*
péraz bóży dáx,
streléc ubíly bez ružíá,
kúxar špók bez ahnú,
páni izéla bez róta.
Šneh lećíc, sónce ubíto, dosč špók, páni eto zemlá.
- f) *Ókoto jámy*
stajíc z bułayámi.
Miska, stajíc z łóskami.
- g) *Dzéd vývalíly, bába výtknuta.* *Suknó.*
- h) *U žéda víšíc, u báby záje,*
žed na bábu pažiráje. *Suknó (može raczej zóraw).*

II. Hryška, leśnik, lat około 50 i jego żona.

Luzne notatki.

Subst. i adj. masc. *xyórost, páparainník, brušnišník, ietabéc, véros, matačá, ierabók, xwóst, xamút, védník (!), šekáč, harščésník, šóršník, ułok (kačác beliznu), zaslón, trám, ptáx, avós, iechmén, šlímán* pl. *šlímny iěšč, katóžeš (z vahóju), uót čužý, bėty mox, kóński ščavél, ierbatózovy mox, statóuy kut (že stół stajíc), ryžopéresćenki, tancčyšy, v aharót, dva łušé, maxaviké, pakínuy iahó kalu šútoy, žikóu nabíuic zahónom, na pítóyku hažášcyx.* neutr. *védro, kryłó* pl. *kryłta, péro, véšało, réšoto, rádło (!), humnó, kistažo małakó.* fem. *suravěška (!), małína, harabína, alěšyna, duhá, daińica, stúpa, prášńica, kačarhá, apañivá, tárka, łáwa, stól, pałica, píłá, poperécnaia píłka, sakéra, bójka, katótka, snóynica, saxá, iábtyń, véjanka, sóika, cěp, baraná ležýc, ietóuya łápka, xwaióuaina łápka, na tauščýnú, pad łáykaju ležýc.* pl. *rěikiny¹⁾, žurayłiny, hráblí, žetudý, nóčvy, kanóplí, vítké, kasmátyje nóhi. vőšem, sto pežžešát*

¹⁾ Jest to siatka z postronków na obręczy, na siano. W wilejskim pow. sprzęt ten nazywają *pixéél*, we wieliskim pow. *pexcér*.

vošem. Verb. praes. *spúć. šudá ne ižé. parýto jak začvúćé, užé uča-
kájuć ad iahó. zahónimo, zanimáemo i hónimo, iek nazlirám, bá-
čać, taukúć šémjo (!). praet. umaryuše, strexá zhniťá, báto (!). imp.
iži svińi pitniŭ. inf. pryjěcać, kab u kastre šěcy, salúnka (sól taučy).*

Part. *xaťodno, tókmo, fšúdačy, hetačy, móo tréba, móo tut.*

D. Obidów.

Dwie dziewczyny, służące dworskie.

1. *Sadóček, sadóček, želóny listóček,
jak ni báču mîlenka(h)o, na mît mie ženóček.
pa sadóčku xażú, vínahrúžik tamlú,
a ja svaŭmú mîlenkamú daróžečku sažú.
badáŭ čabé mîty lixá dólu strýta,
jak praš čabé matadóho mené mátká bîta.
bîta, bîta, ieščé búže bići,
pakín, pakín kavaliru da mené xazići.
a ja ni pakínu, ja ni perastánu,
béto lićó rumánojo, žewóčońko majó.
a učóra pryjixau, šahónna paiéže,
učóra paŭtánuše, šahónna raspraščáuše.*
2. *Vešélnyje pészni.
Iásna iásna zórenka ašćaciťa púšču i dvúr,
iásnaho mésieca na ŭparót.
oi krásna krásna žévočka pakrašita plémjo iŭ rúť,
iŭ rúdnaho ŭóŭčénka na ŭparót.*
3. *Zastukaćéli waranýje kóni na dvaré,
zažvinéli zatatyje kúpki na stalé,
ulaknúťaše krásnaju žévočka u kamóry,
páta swojmú ŭóŭčénku na nóhi:
ne dáŭ mané ŭóŭčénko at šabé,
peralétuiŭ xaciť lěčecko ŭ čabé.*
4. *Širóta žévočka širóta,
šažéta za statóm jag złóto,
ištá da ŭóza jak róža:
xtóž mené širótu spomóže,*

spamaży bráčeiko spamaży.
 hexaĭ čebé šastrýco B^{ox} spamóže,
 da na p^{er}šum paróže.

5. Da uatýž maĭe da patauýje,
 da letáš maĭe da matudýje,
 žež vy márne prapálĭ?
 zyží m^ésecu, zyží ĭásny
 ĭák va m^lĭn^e kóto,
 vŷží žaučyno s^{er}co ĭady^{no},
 skažy xacá stóuo.
 rádub ĭa uýci, da pahauarýci
 s tabóiu stáci,
 m^{ie} luži kážuc, ĭa ĭ samá zudiu,
 čebé nⁱ kuxáci.
 sataub^eč^ečko dróbnoptásečka
 da pa sudóčku skáče,
 durnáia ž^eyka, bezrazúmnáia
 pa matóičyku ptáče.

6. Lužne notatki. ĭixuc. u žvóx. bałazé, sto dahudátase. tyje
 matýje. šemnátcaty h^{ut}.

E. Ławryszewo.

Mikałaj Maróziĭ, lat około 60¹⁾.

Lužne notatki. Subst. masc. narót, nar^{ót}, nós, za-
 kón, manapól, tóp, uót, razhavór, xłép, śwét, bes xłěba, na uós,
 hněvom, dum pa túbé. n. acc. pl. žadé, hadé, braté, katé, hałasé,
 vałasé, kancé, matatcé, vazé, haršké. xartóm. neutr. nespakóistvo,
 spakóistýje, žéto, Ławryšewo, ĭakójož m^{ir}énĭo, z v^uxa, trupłóm, d^ět.
 fem. ĭatróyka, ĭira, uxvóta, xf^íga, žónka, da šalótki, wótości, má-

¹⁾ Poeta domorostry, pisze wiersze przeważnie satyryczno-moralnej treści, językiem, który jest dziwaczną mieszaniną języka rosyjskiego i miejscowej gwary białoruskiej.

Kilka jego utworów wydrukuję, być może, w *Materyałach antropologiczno-archeologicznych i etnograficznych*.

čary, čerez vótku, aucú, vóunu, iak zraбі́taš małažicuú, v inšui xáče. pl. dačké, míské, halóšy. Adj. masc. xto lépszy, xto hóršy. ne-
bélłčki xłópčyk. na ródnoho báčka. neutr. žićá matóžo. fem. véšatá,
z iapručaje šersci, cytuju. pl. hórkiuje, hóršyje, šélskiuje, váranyx.
Pron. ižón, ianú, čabé, f čóm, u inšui, što usé, u fšex. Num. abú-
dva. Part. kaľi túlko, pa žvirski, asóbenno, bóľše, u perót, čépérečy,
tółko, čépér výrās, možno, krapčéi, yłásne, iakžo, uón, iz nóx.
Verb. inf. padhúlvać, zaščabnúć, svarýcsy. ptp. ahnóm žžárany
vócy. praes. daxóžu, stánu, atpránuš, pérékine, pažirúje, či máto
byvác, Bóh berežót, šažíc, hlažíc, pašažíc, čéšyc, tóž ličcsy, ličcsy,
što lón trépluć, čahažucsy. praet. uzrós, padrós, pryhós, razhavó-
ryvau, ne pryhavórývau, ja rašýuše, zvaľýuše iz nóx, pryvýčeka fka-
rańitaš, paprapiváli byki, paprapiváli i kóni.

F. Wiesiołów.

I. Stefka, dziewczyna 20-letnia.

1. Byłó u báčka try syné, dva razúmnyje, tréci dúren. iim
báčko skazáu pušćác hátki, že katórahó púže, attúl užác sabé pu-
nénku. tak u dvoux pólí hátki u pakóju, a trécaho u bałóce, u žáby
u róce. i fše try pažaniłise. tak čépér iim skazóu (!) báčko, katóraja
búže lépsaja haspadýna. skazáu iim napáčý pirahóu, katóraje bú-
duc lépsyje pirahé, tak búže tája haspadýna. tak hétyje takix pi-
rahóu dóbrýx napakłi, a hétaja žaba užatá raščyníta ruščýny, i vý-
kručita u pécy žírku, i nałitá raščýny, tak iajé byli lépsyje pi-
rahé at tyx. dak iim čépér skazáu báčko pašýć nastólniki. katóraje
búže lépsy, tája búže haspadýna. tak usó taié žáby lépsaio, pirahé,
i nastólnik, tak užó astaičesa tája žaba za haspadýnu. a iak ianá
raбі́ta nastólnik, adrězať paťatná i pašěkta na kusóčki, i uýsy-
paťu na dvór, výpušćita čeradu ćelát, i patúptali ćeláta i pańašili.
tak iak výšty tája žaba, iak žmuczńuta, tak zraбі́ušo nastólnik za-
róšsy, iak tyx žvóx. tak žéto iix pakłikali na iušélo, i pasažali za
stót. tak ianý píli uótku. iak pryžje da iajé uótki, dak ianá ne
pije(!), uýłiže(!) u rukáu, maxné na scénú, dle iajé róbičsa scéná za-
tája. iak wóžme zakusíc, tak ne iěšć, a kłažje u rukáu, maxné na
scénú, na scéné róbačsa załatýje kváty. tak ianý nahléželiš na iajé,

dak ěaný stál ěi hédak rubíc. tak ěaná zahńévataš, státa úcekác: na štó maěo ěerarabláěú. tak ěaný stál ěi ěiěé prašíc, kab ěe úcekáta, kap pabytá na íbásělě. day Boh nóě. tak užáú ad ěiěé mužýk atkráú hěty žáěi tútup. tak ěaná bytá takáěa pańénka, tólko zakláta. ěaná šukáta na ráno svaiěo tútuba, i fšě užo poustaváěi, tak ěaná státa pytáca: ěi ěe bácyú xto móěho tútuba. mužýk pryznáúšě, što spaěú. tak ěaná ěamú skazáta, što búžěš šukác dvanátcá hód i dvanátcá pouhódoú i dvanátcá ěěěecou i dvanátcá ěěěěl i dvanátcá žón. búžě na móry útká i búžě u útkěi ěiěó. tak ěon xažěú dvanátcá hót, fšo svaiěo atxažěú. našou hará, prašěú kab harót ztaěú ěamú těúú útku, i ražžór na móry. upáto ěiěó u móro. tak ěon prašěú usěx rakou, kab výnašěi ěamú ěiěó. ěamú výnašěi. ěon razěú i dastáú s tahó ěiěá svaiěú žónku, i z ěěú žyěé ěěěr. usó.

2. Ráno, ěak ěěduě u ěěrkou.

u ěěěělu ráěěěko,
 razěleháěi raynúěš daróženka,
 búžě ěěxác širótenka,
 s kasóú rusóú, z věěěkaú družýnaú,
 za ěěú ěěě bráěěiko.
 bráěěiko¹⁾ m^oěi róděěěkěi, ěe nahanděi kaěá na ús,
 ěe začáěi kasě rusě,
 ěe razěěi dróbný šěázě,
 kasá maěá pa sto zěótyx, šěezá maěú pa těšěěu.

3²⁾ ěak ěěduě pa maěudúú.

ěěxáěi swatóúěe
 ěěmo hěě ěelóny,
 ěěmo sad íběšónúy.
 sat paěamáěi, sakatá sahnáěi,
 i ěelónuúú rútu swáńki šěypáěi,
 zatátúúú ěášeěku k^oěěěi staptáěi.
 maěadá žěvoěka, kaěi búžěš nášu,
 to my sat atsážěm, sakatá pryznážěm,
 zatátúúú ěášku zěěěěk pazěóěě,
 ěelónuúú rútu sam Bóh zaróžěě.

¹⁾ Patrz Basin I. 1.

²⁾ Patrz Basin I. 3.

4. *Małady marszałček,
čáhó k nám najěxali,
či bõp małacíci,
či sačevícu kašící?
naš bõp pamalóčeny,
sačevíca u kapáx staříc,
žěvočka u čubóx šežíc.*
5. *Šukóuaja mečótečka
památá, paprátáta,
u śírty paskládáta.
śírty majé šyrókije,
stařé majé wysókije.*
6. *Iak paídú łuhóm nie łuhóm,
daróhaju hałaskóm,
dubrúuju...
xto mói hótás pačúje,
toi meńé pažátuje.
jāk pačuju mói uóičeńko
pa śvettlicy xóžacy,
prez akónco hléžečy:
kałi majó žićá pařé,
to nєxáju puhuláje,
a kałi majá nєbėstečka, to nєxáju pryukáje
k syrycy pšaničy,
k šyrókuju póstači,
i k čužóju wółaści.*
7. *Zaščiláje statě łáwy,
jěže hośc niebywátý,
jõn u póli nastajájuše,
jehó vėcer namaxájuše¹⁾,
jehó dóžžyk nakraplájúše.*
8. *Iak kłbluć karaváj:
žeuók łáva,
uóicu stáva,
palaži vóičeńko,*

¹⁾ Patrz Połona VII. 21.

jak to xarašénko,
što ja małażénka.

91). Młóda na tòm karaváji kniežyć:

Bóže mói, Bóže,
pasóbže mne Bóže,
kneževáci začáci,
małudómu žeućáci.
a svátíja nežełečka,
ščaslivíja hažinečka,
ne náta Bóhu w'ěry,
da svátóje nežělí.
jak nežełečka pryštá,
to ja młóda za stót paštá.
sadunýj saław'ěiko,
pazyč hatasócku,
k svetómu ženócku,
k svatúž nežełecy,
k ščaslivúž hažineccy.

10. Zazúlko, zazúlko, ne hótásno kuiěš,

hótásno da ne žátosno,
ne čutnó za iělničkem,
za bétym baréžničkem.
maładíja žěvočka ne hótosno pláčeš,
hótásno, da ne žátásno,
ne čutnó za žěvóčkami,
za hałósnyimi skrypkami,
žěvóčki pahtušýli,
skrypóčki patušýli.

11²⁾. *Ojčénko mói ródneńki,

čemú ku mné nu uyxóžiš,
čemú u mené ne pytáješ,
že ja dóuho báw'itase,
že ja pózno spažníłase,
či u póli žyto žáta,
či pšaniču véžáta,

1) Patrz Basin I. 1.

2) Patrz Łeczyce II. 5.

či u mėsće na rýnečku,
 pŕučy mót harélečku,
 či z žewóckamŕi hulájućy,
 či z małóicamŕi žartújućy.
 ja ũ bóžum xráme byuáta,
 na rušničku stajáta,
 załatý kryž žeržáta,
 Pánu Bóhu pryśaháta,
 Pánu Bóhu najmŕlsemu,
 swajnu družkú vérnějšemu.

12 ¹⁾. Bóžaja rádość

perelánuła sérdenko wóičenkavo,
 róbaćy wésěło žićáćajo.

13. Lužne notatki.

Iak tkúć: staćiu. nawóŕ, što nawŕiwájeća praža. panažě. sta-
 ćiu, na étyx staćiuax ležyć nawóŕ, i dóščečka, že sažića kabéta
 tkác. a panažě pat sp^uódom na žémli ležác prywóazany za týje ní-
 čelnicy, i nuhámi nastupájuć. jest bórdo, što čahájuća nŕtki. nabŕ-
 licy na bórže, bórdo trymájuća ũ nabŕllicax. níčelnicy wésajućsa na
 žérdoccy, kaćalké na žérdoccy. čajnók záuše (!) ũ rukáx trymájuć.
 iak nastupájuć na panažě, to paławŕina nŕtek ižě ũ hóru, a pała-
 wŕina ũ nis, i čejnykóm (!) zasóuyyauć. cýuěčki, cýuki. sukáto. to cýuki
 kładućsa na sukáto, i súćuć nŕtki. tadŕ cýuki ũ čejnók i tkúć.
 klěmpka.

Iak snuić: dua ktupké. ležyć žérdečka, i žwé kólcy. začahájuć
 nŕtki ũ kólcy, na snóuŕnicy snuić, krúćeć snóuŕnicu, jŕ jest htuśák
 i čyně, to dwa kutóčki: htuśák aŕŕn kaťóček, a ũ čynóx dwa. pa-
 tamú čyně róbaćsa, kab byťo iak prastupác, kab byľi žauě. nawóŕ.
 to buže pałatno. bórдем pryľjuć, tak i pałatno.

Pašěiu tnu (!). érci lón. trepác. česác. lon lépsŕy astajěća ũ ru-
 káx, kúžel, ũ zrěľi idúć na ščótku. zrěľi trasúć ũ kužěľi hórnúć,
 pruduć, na rućáiki prywŕwájuć, uić na ktupké, tadŕ užě snuić.

My iŕľi s sŕnažáci. iahó pazyuďľi. na zádnum, na perédnum.
 zapyňáľi kóni: zažeržáľi. hrapci sěno. kópy klásći. razhawórŕwaje.
 syrąia pšenica. Wesaťowo. támoka. paśažŕ. ižě ka mně. na harŕ. ne
 móže apranuća (ažěća).

¹⁾ Patrz Połona I. 26.

II. *Aksént Aléhika*, brat Stefki, lat okolo 20, chodzil do szkółki 4 lata.

I.¹⁾ *Byłó u báčka try syně. da báčko "umór, razžaliu im fšo baháctvo. pryšłós im pa adnóm vati. dva byłó razúmnyx, trěci nerazúmny. razúmnyje papródalí swajé uatě, a nerazúmneho astáyušo voł. razúmnyje havórač jemú: čemu ty ne pródaješ swajhó uatá durnu? od nexáj pabúže ieščé tróxa. záuťra ja pavudú iehó, pradám. i pavóu iehó u lěs, i pryvėzau iehó da ašiny. sam pryšóu damóž. py-tájecsa uatě (!), či pradáu uatá. né, ne pradáu, tólko sámí kupcě tarhújuć iehó. cérez nóć žžěli vouké uatá. on pryšóu na záuťraťo da ašiny, pahležėu, vatá net. pahležėu na ašinu, i kaže: a hžėš moi vól? jemú otvěta ne byłó. pryhležėuše ion na étu ašinu, pry kóreni u hétu ašine žírka. on pahležėu " hétu žírku, " tož žircy staidu mėdny horščók z hrósmi. on pakinu u tož harščók, pryšóu da dóma, i kaže swajim bratóm: iěžmo u lěs pa hróšy, kupcě daľ hróšy, ne móx prynešći. durnu ty, žákije hróšy, ty ne móx prynešći? iěžmo u lěs pa hróšy. zaprehli kańa, trėba byłó iěxac kaťa papó-vaho dóma. pryixali u lěs, da toje ašiny, dastali týje z harškóm hróšy, nabrali haliá, nakryli ji pavazli da xáty. týje dva razúmnyje pastali durnu da xáty. i ion išóu, uhleže u iehó póp, pytájecsa: kudý iěžili? iěžili u lěs pa hróšy. pryvėzli u humnó, pastavili durnu pitnavác, kap xto ni išóu, a samý zatóskaľi (zakópali) (!) hróšy. póp kaže: paidú, pahležú, žákije aný hróšy pryvėzli. póp išóu, duren katkóm papú dau pa łubé, póp povališe ji umór. ion pryšóu "u humnó, kaže bratóm: "žó ja švísnu pópu. a pytájecsa bratě: že tož póp? duren kaže: ležýć kaťa uhtá humná. iany pryšli, zabrali papá, zakapali u humné. syn papá čekau ažin žen, i druhí, nimá báčku. stau ion paminki spraulác, paklikau étyh bratou durnu toho, što zaľiu papá. iany pilí tam,¹ a duren byu dóma. pótym kaže: paidú ji ja uypiu. ja papá zaľiu, ji ni piú, a iany ne bili papá, da piúć. iany búťto prányje pašli da dómu. dastali z žámki papá, "kinuli u rėčku. zarėzali kazťa, zakapali u túu žámku. syn papá pytájecsa u toho durnu: a hžé moi báčko? ion kaže: u nás u humné zakópany. to póižem, pakážeš. pryšli u humnó: tut tvoį báčko. kapai Vašil. ion kapae, dakapauše da róx: či tvoį báčko*

¹⁾ Patrz Niehniecicze I. 3.

z roškani? *ne, kaže, bez róškau moŭ bácko, kapáŭ dálej. kapáŭ da nóx: či tvoŭ bácko s kapýtcami? ne, káa, bes kapýccau, kapáŭ dálej. kapáŭ, dakapáŭše da xvastá: a či tvoŭ bácko s xvósčikem? ne, káa, bes xvósčika, kapáŭ dálej. iek výk(ă)paŭ, tólko ne pŏb, da kažót. tyš kazáŭ, dŭren, što pŏp. hétož ne pŏb da kažót. ty byŭ dŭren, i iéz dŭren, i búžeš dŭren.*

2. Byŭ žétko i bápka, ianŭ žyli da stárášci bédno. žed na-zlŭráŭ kałasóŭ, namataćŭ, namatóŭ i speklŭ xléba. žéda i báby *ne bytŭ u xáce, lisá ŭubehta ŭu xátu, ŭzetá bułku xléba, i pabéhta káta sanažáci. báby hreblŭ sěno. lisá kaže: či nemá ŭu vás byčká paŭnėác na pŭražók? net, kaže. lisá pabéhta káta pášy. pastuškė pášćilŭ byđto, bylŭ haťódnyje. lisá kaže: pastuškė, wŭ pastuškė, či nemá ŭu vás byčká paŭnėác na pŭražók? pastuškė iěsci xacėli, ad-dalŭ iŭ byčká za pŭražók. lisá ŭzetá byčká, pabatá v łės. zrabítu sánki, zaprúhtá byčká, i iěže. ižė vŭk: padvéži, kúmko haťúpkŭ. né, ne padvézú. byčók umóryesa, sánki ztóměsa. xacá žėe łápki padvéži. nu, sažŭš, padvézú. vŭk próšć: padvéži iěščė žėe łápki. ktažŭ žėe łápki. paťažŭŭ i iěže. kúmko haťúpkŭ, padvéži iěščė xvós-čćik. sánki ztóměsa, byčók umóryesa. padvéži, kúmko haťúpkŭ xvós-čćik. búdu lužám šled zamātáć, lúži klesći búduć. nu, ktažŭ xvŭst iěščė. iek paťažŭŭ vŭk xvŭst, sánki ztámáliš. a štŭ, kumók, ŭa ku-zátu, što sánki ztóměsa. ižŭš ty, sánki rabŭ. ion kaže: ŭa *ne zra-blŭ sánek dóbryx tabė. ižŭ samá rabŭ. nu, to pŭtnúŭ byčká, ŭa paŭdŭ rabŭć sánki. lisá paštá, vŭk razadráŭ čėreŭo bykŭ, tudŭ napxáŭ sałómy, zašŭŭ čėreŭo, patpŭr kŭŭkŭm, a sam pašóŭ. pryštá lisá: zapreháŭše byčók. byčók staŭć, ni túrsŭe (ni pavarúšyesa) z mėsca. mo (!) tabė kŭŭčėk zamŭnėće? wŭŭŭŭnuta kŭŭčėk, byčók povałŭše. ax páđto vŭk, zadušŭŭ byčká. i samá paštá, lėhta na darŭže. lúži vėžŭš šeletcė, ianá ležŭć na darŭže. čėtaŭėk pėrėđni kaže: lisá ne-žywáŭa ležŭć. zádni kaže: ŭa važmŭ iěŭė. paťažŭŭ iěŭė káta bóćki, káta šelaccŭ. lisá dastátu dno u bóccy, výŭŭŭŭŭta šelaccė na da-rŭhu, samá złėžtu, padabrátu šeleccė, i státu iěsci. pryšŭŭ toŭ vŭk, káa: kúmko haťúpkŭ, hže nabráta rŭby? kaže: ŭ patŭncy ŭ rėccy natáŭŭta. vŭk kaže: začúži mŭnė tudŭ. lisá pryŭėłá da rėčki vŭŭka: "tačŭŭ ŭ hėtuŭŭ patŭnku xvŭst. vŭk utačŭŭ. trymáŭ, pakŭł rŭba ne naŭėėca. trymáŭ vŭk xvŭst, staŭ pryŭėrzác. tak ion papróboŭaŭ čuhnŭć, kaže: trŭxŭ čásko. pačėkáŭ, kaže, bółė naŭėėca. vŭk**

trymáú xvošt, pakúl ñe zamórs, íak rás. lísá káze: éähni. vóuk papróbo(v)au (!), ñe uýčehne xvastá. lísá káze: paláhú ía uu vósku. prybēhta u vósku, i káze: ížéce vóuka líč lúži. lúži usé palēhlē z vóski, báby z harsčéčnikami, s kačérhami. adná bába xlēp sažáta, palēhta z lapátaiu. lísá uaištá u xátu, uýbratá césto, pašta u lés. lúži pryšli da vóuka, vóuk íak pačahniú, výrvau xvošt, i pabēx. i našou lísú tūiu, lísá íeta césto. vóuk pytaáca: štó ty íeši? mazgé íem svaié. daí kúmkó hatúpkó mñe pakaštavác. dáíše hatavóiu u dubínu, búdut tvaíé mazgé. daí pakaštavác. dáta íamú krijsku pakaštavác. káze: smášnyie mazgé. dáíše łubóm uu dubínu. vóuk stúknuu raz łubóm u dubínu, káze: balíc. ty razhaníše, da mósno (!) dáíše. vóuk razahnáúše, i stúknuu mósno u dubínu, i zabíúše. lísá káze: ty móiho byčká zvóu s švétu, a ía čebé zbetá s švétu. i lísá pašta íeznú (!) pa lésu.

3. Byu žétko i bápka, méli sem avéceček, vólik rýžy, i kónik łysy. pryšou vóuk: žóu, žóu, bytó uu bápki sem avéceček, vólik rýžy, i kónik łysy. bába káze: žédu, dáimo my íamú žve avécečki. žet addáu vóuku žve avécečki. vóuk zaišs u lés i zadušýu. pryšou íeznú, tak salé: žóu, žóu, bytó u žétka sem avéceček, vólik rýžy, i kónik łysy. bába káze: addáimo, žétko, íemú žve avécečki íešé. žet addáu íemú žve avéčki. vóuk zaišs u lés, zadušýu. pryxóžie íeznú: žóu, žóu, bytó uu bápki sem avéceček, vólik rýžy, i kónik łysy. addáimo my íemú žédočku íešé hetyie try avécečki. štó ty bábo zdurnēta, addamó usé avéčki vóuku, štož nam astanéca. dáimo, žédočku hatubók, íemú try avécečki. žet addáu vóuku. vóuk zaišs i zadušýu u lése. pryxóžie: žóu, žóu, bytó u bápki etc. addáimo, žédočko, vólíka rýžaho. žet addáu vóuku vólíka rýža(h)o. pryxóžie vóuk i apác: žóu, žóu etc. bába káze: addáimo my íemú kóníka łysa(h)o. žet káa: štós nam bápko zastanéca, addalí avéčki, dalí vólíka i kóníka. bába káze: my starýie íi tak pabúžem. pryšou vóuk íeznú: žóu, žóu, etc. žet káa: štós ía tabé dím. addáu avéčki, dau uatú rýžaho, i kaná łysa(h)o, čépér berý i bábu, ñeši salé. addáu i bábu vóuku. vóuk ñós bábu, i umariýúše. stav addyxác, i zasnúu. bába ućaktá at vóuka, pašta uu hórát, kupíta put másta, zalēžta na stól žéda xáty, prekručíta žírku, a žet šerót xáty wariýu kášu. bába kínuta łóšku másta. žet pamešau kášu, i smášnaia káša. žet káze: séraia varónka, kíñ íešé másta u kášu. bába íešé ukí-

nuła mąsta u kásu. i żet ieščé kaže: sėraĩa varónka, kín ieščé mąsta u kásu. baba kaže: ia ne sėraĩa varónka, da twaiá żónka. żet kaže: to złaś, kałi maiá żónka, búżem ieści kásu. ižžėłi kásu, i stałi żyć pażyvác, i dabrá nażyvác.

G. Audziewicze.

1. *Baba z Aužėvič (Aužėvičy, kále Ščorsy), lat około 30.*
1. *Šahódnia Kupáło, ząutra Iún,
a búże małóicy lixo vam,
búże vam lixo lixójo,
čėpėr hańće sabaki u póło.*
- 2¹⁾. *Laćėłi húsėnki čėres sút,
čas tabė Pólečko na pasát.
a štoż vam húsėnki da tahó,
ieś u mėné mátečka dle tahó.
paścalėće kabarcó, ia śádu,
błahastávı mátečko iu paĩdú.*
3. *Varaný kónik na stáiejcy rehócy (!),
a brat ś sėstróiu rasstáćise ne xócy (!).
iėżmo śastrýco rázem da dómu,
búże nas mátká vėčėraći ždác,
búże twaiá, śastrýca, łóžečka suxáĩa ležáci,
paśćėlka twoiá búże tuk ležáci,
búże mátká swaiė dačúški ždáci.*
4. *Da hutá pčatá pa barý letájućy,
da mądók zbirájućy.
da plákata udóvońka pa sadóčku xóžaćy,
da dróya žbirájućy,
alėd hatájućy, žėci hadájućy.*
5. *Sakút k aknú pryletáe,
daĩa dónko prynádunku,
nėxáĩ pryyukáe.
iakújuż mátko prynádunku dúci?
ścałi dónko paśćél bėtu,*

¹⁾ Patrz Sienieżyce III. 11.

i lažéceše spáci.
 xoć ja šcalú, xoć ne šcalú
 to sakúl ne lažýcsa,
 a za majé liětyje rúčki
 abéruć žaržýcsa.

6. Lužne notatki. Tútacy. alé. směšno náttó. prysužili. z žé-
 verem. addali. šéjuć. támačy. a hróšy to máto zaplaćit. žóve xáće.
 brat pašéjau lónu. dy xacéla. dy astaluše. paškadavála iěhó. vot aščé
 ažínatcać h'ót. použésatú lět. pl. b'ólšenkije. na róskasy. žecéj. i'óji.
 zuvadúć za stúl. čepérecy. véšélnaia pšsna. ne, múšić, ne čutnó. ne
 róbać. zkirájućy, svajé žétki hadújućy, pa sadóčku xóžačy. za ma-
 tadým žýco, učéca, krasatá. pryhavórvau. hóť.

II. Dzieweczyna, lat około 16.

1. Byu panić krulóvić, xážtu na palaváno. stajíc xátka na
 kuráču nōscy, u tóji xátcy try panénki. anná(!) kaže: kab mēné panić
 krulóvić vžáu, to iab iámú annóju hótečkai fšo vójsko apšýla. dru-
 háa kaže: kab mēné panić krulóvić vžáu, to iab iámú annóju bú-
 tečkai fšo vójsko výkarmíla. tréca kaže: kab mēné panić krulóvić
 vžáu, to iab iámú zaťatýje žétki važíla. ion pryšóu da domu, dy
 havóryć máccy: katóruju mne, mátko, brác? či mne tuiju brác, što
 annóju hótečkai fšo vójsko apšýje, či mne tuiju brác, što (a)nnóju
 bútečkai fšo vójsko výkarmić, či mne tuiju brác, što zaťatýje žétki
 vóžić? mói synók, samó vójsko apšýjecsá, samó vójsko výkarmicsá,
 a zaťatýx žétek na búže. dak ion tuiju vžáu, što zaťatýje žétki vó-
 žić. i ianá státa u čensku. ion pašóu na palaváno. ražíušo u iěje
 xłópčyk, na túbé mēsec, na patýlicy sōnco, na hružáx žvázdy. iahó
 vžalá mátká, zaňastá na žažínicy zakapáta. iun pryšóu s palavána,
 vžalá bába paťazýla žuká na paymísku. ianá státa druhim u čensku.
 ion pašóu na palaváno, ianá iahó ne puskáe: palážiš iakije mēné(!)
 žétki. no ion ni pastúxau, i pašóu. ražílaše u iěje žévočka, na túbé
 mēsec, na patýlicy sōnco, na hružáh žvázdy. bába vžalá, zaňastá
 na žažínicy zakapáta. pryšóu ion s palavána, bába vžalá paťazýla
 žábu na patmísku. vot mói synók, iakije tvajé žétki, to žuké, to
 žáby. ianá státa tréćim čensku(!). ion ižé na palaváno, ianá iahó ne
 puskáe: palážiš, iakije majé žétki. no ion iěje ni pastúxau. ražíušo

* *ieje* *xlópčyk*, na *łubé* *měšac*, na *patýlcy* *sónco*, na *kružáx* *žvázdy*. nu *bába* *užalá*, *zanastá*, na *žažincy* *zakapáta*. *iŏn* *prysóu* s *pala-vána*, *bába* *vžalá* na *patnísku* *žuká* *pačážyta*: "ot *mój* *synók*, *ia-kiŭ* *tvajé* *žétki*, to *žuké*, to *žaby*. dak *iŏn* što *rabić*, *tréba* *žónku* u *lěs* *začasí*. *naktáu* *iŭ* *xleba* *navatóčku* i *zavós* *ieje* u *lěs*. *užáu* *táiu*, što *annóiu* *hótečkaiu* *jso* *vójsko* *apsjŭje*. *výrasto* tam *try* *ha-línki*, že *tŭje* *žétki* *zakópány*, na *tyx* *halínkax* *zalatŭje* *lištké*. *výže* *toj* *panič* *krulóvič* s *svajěiu* *tóiu* *žónkaiu* *paražác*, što *iŏn* *vžau* *druhúiu*. *tŭje* *halínki* *havórac*: *nášu* *mámu* u *lěs* *zavós*, a *máćexu* *užáu*. dak *ianá* *káže*, *táia* *žónka*, na *paničá* *krulóviča*: *tréba* *hětyje* *halínki* *šséc*, dy *zrabić* *łósko*. dak *tóŭ* *panič* *krulóvič* *vžáu*, dy *šsék* *tŭje* *halínki*, dy *zrabiŭ* *łósko*. dak *ianŭ* na *tóžo* *łósko* *lěxčy*, dak *ianó* *havóryc*: *nášu* *mámu* u *lěs* *zavós*, a *máćexu* *vžáu*. *táa* *máćexa* *káže*: *tréba* *hětaio* *łósko* *pašéc*, dy *u* *pěc* *ukínuć*. *toj* *panič* *krulóvič* *stau* *sěc* *łósko*. *atlućeto* *try* *trŭsački*, *dva* *hatupké*, i *anná* *hatupka*. *ianŭ* *pa* *xáće* *latájuć* i *havórac*: *nášu* *mámu* u *lěs* *zavós*, a *máćexu* *užáu*. *táu* *máćexa* *káže* na *paničá* *krulóviča*: *tréba* *hětyje* *hatupké* *parézac*. dak *panič* *krulóvič* *káže*: *paklič* *kúxara*, dy *nažáŭ* *iŏn* *paréže*. dak *tóŭ* *kúxar* *prysóu* *rézac*. *stáiu* *iŏn* *nóš* *va-strŭje* *ap* *paróz*. *tŭje* *hatupké* v *aknó* *f* *šŭbu* *dalše*, dy *palacěti* k *máćary* u *lěs*. *annó* *šeto* na *plačŭ* i *druhóio* *šeto* na *plačŭ*, a *trécáio* na *hatavé*. *ianŭ* *stáli*, *tŭje* *žétki* *havaryc* z *máćereiu*. *dyk* *máci* *káže* na *tŭje* *svajé* *žétki*: *ižéce* *vy* *da* *báčka*. *xlópčyki* *dva* *pašli*, a *žěvočka* u *máćery* u *lěse* *astatáše*. *máci* *káu* na *tŭŭi* *svajé* *žétki*: *laćéce* *u* *parót* *hatupkámni*, a *dále* *zrabéceše* *žebračkámni*, *kála* *báčkovoho* *dómu*. *ianŭ* *zrabiliše*, *idúć* u *xátu*. " *tóho* *paničá* *krulóviča* *bál*. nu *tŭje* *žebračké* *prósacsa* u *ŭahó* *ná* *nać*. dak *iŏn* *skazáu*: *nažáŭ* *sabě* *idúć*. *máćexa* *vŭyskačŭta*: *kudŭ* *hětyje* *žebaké* *búduć* *ići*. tak *ianŭ* *kážuć*, *tŭje* *žebračké*: *my* *xóć* *za* *pěcu* *peranačŭŭiem*. tak *ianŭ* *pašli* *načevác* *za* *pěc*. *panič* *krulóvič* *užáu* s *karópkaiu* *harěči*: *xto* *hětyje* *harěči* *peracatače*, *tómu* *pačabóinu* *círěčŭje* *addám*, a *xto* *ni* *perecatače*, *xto* *harěškau* *ni* *perecatače*, *tómu* *hatavá* u *daťoi* *póŭže*. tak *tŭje* *žebračké* *akázvajuca* *za* *pěcu*: *my*, *káže*, *perecatŭem*. tak *táa* *máćexa* *káže*: *kudŭ* *palěžeće* *žebaké* *g* *hědakamu* *pánu*. dak *skazáu* *toj* *panič* *krulóvič*: *nažáŭ* *sabě* *idúć*, *catájuć*. *ni* *perecatájuć*, to *hatóŭu* (!) u *daťoi* *póŭduć*. dak *ianŭ* *stáli* *ŭamú* *scatić* *tŭje* *harěški*. *byu* *panič* *krulóvič*, *try* *harěški* u *karabéc*. *xážiu* *iŏn* na *pa-*

laváno, try haréški u karabéc. stažic xátka na kuráču, nóscy, try haréški u karabéc. u toj xátcy try pańénki, try haréški u karabéc. anná káže: kam(!) méné pańic krulóvič vžáu, to jab jamú annóju hótečkajū fšo vojško apšýta, try haréški u karabéc. druhája káže: kab méné pańic krulóvič vžáu, to jap jamú annóju bútečkajū fšo vojško vijkarmíta, try haréški u karabéc. trécaja káže: kam méné pańic krulóvič vžáu, to jab jamú zaťatýje žétki važíta, try haréški u karabéc. pryšou pańic krulóvič da dómu, dy havóryc mácery, try haréški u karabéc. mátko, katóruju mne brác, či mne táju brác, što annóju ihótečkajū fšo vojško apšýje, try haréški u karabéc. druhája káže: kam méné pańic krulóvič vžáu, to jab jamú annóju bútečkajū fšo vojško vijkarmíta, try haréški u karabéc. trécaja káže: kam méné pańic krulóvič vžáu, to jab jamú zaťatýje žétki važíta, try haréški u karabéc. mój synók, samó vojško apšýjecsú, samó vojško vijkarmícsú, a zaťatýx žétek na búže, try haréški u karabéc. nu ion pašou na paleváno, pańic krulóvič, try haréški... jahó zónka státa u čánsku, try haréški u karabéc. ražíušo u ieje xátópčyk, try... na túbė mėsac, na patýlčcy sónce, na hružáh žėázdy, try... nu bába zahastá na žažíncy zakapáta, try... dyk ion pryšou s palevána, pańic krulóvič, janá jamú patažýta žuká na pažmísku. vot mój synók, jakije toaie žétki, to žuké, to žaby, try... pańic krulóvič, tréba zabásci u lés, try... dak zabós ieje pańic krulóvič u lés, dy pakínuu ieje tam, try... dyk ion vžáu táju, što annóju hótečkajū fšo vojško apšýje, try... tam vjrašto try hańinki, že týje žétki zakópány, try... zaťatý listók i šerébrany, try... našu mámu u lés zabós, a máčexu vžáu, try... tája káže, jahó zónka, što annóju hótečkajū fšo vojško apšýje: tréba hétyje hańinki šséc. šsáčj kaa try hańinki, zrabí łosko, try... zrabíu łosko, janý na tojo łosko lėxčy, tak janó ušó havóryc: našu mámu u lés zabós, a máčexu vžáu, try... dak janó, tojo łosko havóryc: našu mámu u lés zabós, a máčexu vžáu, try... tak janá káže: tréba hétajo łosko pašéc, dy u pec ukinuú, try... ion stáju šéc, pańic krulóvič. atlačětošo try trěsočki, dva hatupké i hatúpka. janý havórac letájučy pa xáce: našu mámu u lés zabós, a máčexu vžáu, try... dyk janá káže: paklíkać kú xara i parėzac týje hatupké. pryšou toj kúzar, staj ion vustrýc nš ap paróc. janý uv akno u šýbu dalšje, dy palaćělí da mácery, try... prylačělí da mácery, annó šeto na plačý, i druhójo, a tréco

na hałatvé, try... tak ianá kaže: ižéce žétki da báčka, try... la-
céce u parót hałupkámi, a dále zraščéce žebračkámi. dyk ianý
pryšłi da báčka, próseca ná nač, try... puščéce ná nač. táia má-
čexa kaže: kudý u pójžéce, hédakije žebraké, try... tak ianý ká-
žuć: my xóć za pčeu pėranačújem. panič krulóvič vžáu s karóp-
kaju harėři na hótoy i nóšić pa xúce, try... xto harėški éty pėra-
scatúe. tije žebračké kážuć: my harėški pėrascatúem, try... dak
toj panič krulóvič skazáu: lěšće sabé catúije tije harėški, try...
tak ianý žlėžli dy stáli scatác, try... dak tije žétki kážuć: ty
naš pápo, a my tvaie žėci, try... iėžmo pa mámu. dak ión tiju
druhúju žónku na zalėžnuju bóranu dy razadráu, i tiju bábu,
a pa svaiju žónku, pa pėrsuju paiėxau. pryčós tiju žónku pėrsuju,
tak ianá užó móxom zarastá u lėse.

2. Zaxacéta bába bahútaju býci,
pasažita kurapátu, kab výčeta žėci.
kurapáta zdóxta, žėci pamurýta,
byta u mené čórna lúlka, ja ieie kurýta,
patažýta na palicy, skínuta, razbíta.
oh Bóže moi Bóže, hže mne lúlki vžác?
jak paidú ja na taržók lúlečku kuplác,
lažýe lúlka šarót rýnka, z něskim tarhavác.
tam žėuicy krasáuicy šýli vyšyváli,
i mneš maładómu lúlku starhaváli.
za lúlečku kapčiečku, za cybučók gróšyk,
kurý kurý moi młenkož, bó ty mnė xaróšy.
kurý, kurý, da ne zakuráše,
na čužýje xaróšýje da ne zahladúše.
bo čužája žónka jak kałina hórka,
a maiu młénka jak mót satažénka.
jak paidú ja u kabačók harėlicu pić,
tam ležało sa try bábe, xóćuć mené bić.
anná kaže: sváce, a druhája: bráce,
a trécája: kúne, pad bóč ražnóm súne.
jak súnuta rás, dak ja pakačúšo,
kótom kótom kále płótem (!) u krapivú kcačúše.
tam žėuicy krasáuicy krapivcušku žáli,
a mneš maładóho vóčeń napužáli.

jak uyskačy s krapivj, jak uždaje ion u boka,
palažće krasaŭ'icy, jakí ja uysóki.

jak vjskačy s krapivj zakasaŭ kałósu,
palažće krasaŭ'icy jakí ja xaróšy.

3. Lažjé Iašénko zabity,
čornym kitáem nakrjty.
fstaváŭ Iašénko ne lažj,
sudtáŭ kóni dy bažj.
praběx Iašénko try mǐli,
pryběh da žárkuŭ kałiny.
ax ty kałina małina,
učóra čyrvónaŭa bytá,
šahóna drévo žmėnita.
jakóto to drévo iatavéč,
tuššėŭ kavalěr iek udaŭéc,
za kavalěrem dóuho spác,
za udaucóm ráno trėba ustác,
žėtkam abėdac hatavác.
a ion káže: pėrsaŭa žóna lėpsaŭa,
druháŭa žóna hóršaŭa,
pėrsaŭa žóna ieg zará,
druháŭa žóna iek sayá.
sáunika (!) u lėše ptáški žré,
mačóxa u dóma žėci bié.
jak my mačóxi ne ználŭ,
rázem za stótom sadálŭ,
jak my mačóxu paználŭ,
nerás za pėcu plákalŭ.

H. Łeczyce.

I. Iustyna Askėrkava, vulgo Bacučjxa, kobieta lat okolo 60,
z Wiesiołowa, zamieszkała w Łeczyceach. (Tutaka ašminátcaty hót,
a dauńėŭ žytá u Nahńėvíčax, šėmnátcač hót stužjta, a dauńėŭ na
Vėsatóve žytá, u Vėsatóve ražjtaše).

1¹⁾ Był bałatyr Márko, i tak jon był uńrt tańó, štu Bór na abét xazjón k jemú. i byli u jehó try dółki, adná była náttó nęcaróšajá, bółšajá, a šerédńajá była "óceń xaróšajá, a ménšajá była "ot tak sabé, nęcaróšajá. tak éto jon uńáu, dy skazáu daccý sámuj brytęćšuj uńci u súsnu, ięgžo uńó Bór paabędaje, dy pryži da xáty. tańdá žžęłau Márko šklány móst, i zatatýje paręncy, i pasażyu vartauńiká pítńavác, kab nikóho ne puskáu na toj móst, adńó iag Bóh búže ići, nęrań iźé. i iźé staręńki žadók, šivęńki. tag éto vartauńik káže: žędołku moj hańubók, ne iźi šudóju, túta ni móžno xazić. tag éto začarnuńšo: iag ni móžno, tag ja ni pańdú. i pašón pa próstu, Pérez hráž. aź jehó nólłi ne hrážnuć, da pa čęrxu vídúć. tak jon éto davá prasić: čerńęćeš i iźęće pa móšće. tag éto žadók búže kazác: ja i šudóju pęreńdú, uż meńé ne čnevážyli, ja i Pérez hráž pęreńdú. tag hęto uńó toj žadók ni pašón tudý na abét, da pašón "u súsnu, že tája žęnuška, i próšęcy "u ięię, kap pušćita ná noć. ianá káže: žęduško moj hańubók, túdžo net ničońo. dak jon káže: lepęj iak pat płótom, u budýńčynie. tągžoš toj žętko pašón, da vjęčar strań (!) try sańómeńki, tak zrańbtaš póńna súsńa, tak adńó iak avajm lęčy. tak éto ianý načúńuć. pryxóžuć dva áńety, i próšać: Bóže, Bóže, kabęta žiękam pakúńuće, či ratavác, či ne. dak Bór atkázjvaje: ratúńće, iak móžno. tak pryxóžuć znou dva áńety: Bóže mity Bóže, iakúju to dólu dać. tak Bór atkázjvaje: nęrań búže bałatyr Márko. tag éto toj bałatyr Márko ždáu, ždáu, Bóha nemá. pęrcištá tája pará, jon pašón g vartauńiká. vartauńik káže: ińšón žadók šivęńki, i prámo na móst išón, ja jehó ni pušćiu, skazáu: žęduško moj šivęńki, ne iźęće šudęma ne lęá xazić. iek ni lęá, to i ni pańdú. i pašón jon pa próstu Pérez hráž. aź jehó nólłi ni hrážnuć. ja iahó prašiu, štob čerńuńše ići na móst. jon skazáu: uż meńé ne čnevážyli, ja pęreńdú i šudóju, pa próstu. i pašón práma pat súsnu. tańdý uńó jon bałatyr Márko pašón u súsnu. iek acęńńu súsnu, dag uńó syznáu, štó był Bór. pytáńęcy jon u svaję dački, tag dačká jemú havóryć: načaváu tut. pryxóžęć u nócy dva áńety, pytáńęcy: Bóže mity, kabęta žiękam pakúńuće, či ratavác, či ne. ratúńće, iak móžno ratúńće. tag znou pryxóžęć žýuo dva áńety: Bóže mity Bóže, iakúju to dólu dać? Bór skazáu: dańće dólu, nęrań búže bałatyr Márko. tag éto toj bałatyr Márko

¹⁾ Patrz Łyczycze II. 1., Połona I. 11.

užáú i zapisáú jakóho měsca, jakóho čystá ražítošo toío žicá. tak ion paiěrou pa světu šukóč. s paúhóda šukáú, i našóú, dopytáúšě. šukáú, šukáú, pakúl i našóú iěhó, toho máľčyka, štu tahdý ražítošo, iěk u iěhó zapisano. i tómu žicátku iiměho dáno Márko. i hěto ion žó prošic: pradái mne hětaio žicá. u mēnē svaix žecēi nēt. hěto ia barú sabě za sýna, búdu u škóty addavác, búdu uučýc, tak jak i svoio žicá, česýcsa búdu ia z iěhó. bēdnaia bytá kaběta, pakvá-pitaše na žénġi, i addatá. iak brat Márko s pótu iěhó, tak ianó učetó za pázuxu katká, a bahatýr Márko ni báču, štu u iěhó iěšć katók. iěk pryčós iěhó damóġ, skazáú česēi u lēs, u pášcu, i razla-žýc ahón, i uukínuc v ahón, i dastác sērcó, i pryčesēi mne na pa-kás, što užó nēt iěhó. stúhli tġie ražžaváúc toío žicátko, i ptáčuc, až u iěhó za pázuxoiu katók, u toho žicátka. i užali toho katká, razadráli, i uukínuli v ahón, a žicátko pat kústom pasažili, i pa-čali sērcó na pakás s tócho katká, i užó padali iemú, užó nimá toho máľčyka. tak ion hěto užó rát, što užó nimá. ionžo mō s pa-úhóda iěžžiu, šukáú, pakúl našóú. našóú užó, i stráciu, to ion rát, stó nimá. tag hěto ion paiěrou znou žěto pa světu. i hěto byli u tóm lēse utóuy. prylehli da toho kústa sabáki, i brěsuc, česēto brěsuc. pryčóžic tudý pán, značýcsy nē streláú ružiom, da ták pryšóu. i sežic žicátko, zabaúľáicsy listóčkami. ion bróšiu ružio svoio, i uxvačiu toho máľčyka k sabě na rúki: hěto u mēnē žětek nēt. hěto mne užó Bóh dáú máľčyka. i zavarnáú kóni, hóži užó hležéc utóuy (!), da pa-čós máľčyka u damóġ. ah žónko, žónko, xučēli zabíc jakóho žvéra, až ia našóú sabě u lēse máľčyka, takóho pěknaġo, až ia z iěhó nē načesúše. tágžoš ianý toho máľčyka hležác, i česacsy z iěhó. až ion rašcē ni pa hadóx, da rašcē pa časóx, hrámoty berécsy xórošo sam praš šebē. tag hěto papáúše bahatýr Márko k tómu pánu na česē. pasýťáic iěhó pán pa štoimbic, iak stúhu i skazáú na iěhó: Znai-žón. dak bahatýr Márko pytáic: pačámú to ion Znaižón. paleváno bytó u takóm i u takóm lēse. prylehli sabáki da harěxavoho kústa i brěsuc česēto. iaz bácu, tam žvéra nēt. ias tudý ni streláú, da ták padyšóu, aš tam šažic máľčyk iž¹⁾ listóčkami zabaúľáicsy. ia iěhó uxvačiu na rúki, i pačós damóġ. hěto mne Bóh dau, štu u mēnē svaix žecēi nēt. tag hěto bahatýr Márko prošic toho pána, kab ad-úš da maiē žónki písmó. tak ion vġpisaú iemú písmó, i zapisáú,

¹⁾ Može: i ž listóčkami.

štu try dački u iehó iěśe, źbe nepénknyje, a šarėdniaja sámaia penkniejšaja. i štop iek pryźe ion da xáty, štož žonka iehó sprátala. hėto toj rebónok, katóraho ja kazau u lėse spalíc, aź iehó stúli ni spalili, u harėxavum kúśce pasažili. a byli utóuy, iehó pan našou i zabrau da šubė, i hėto toj málčyk. i atprátiu iehó s piśmóm da žónki. on isou daróhau, prydakúcyto iamú iducy, šeu sapačyc pat cėrkauu, že báfuško iže u cėrkau. i hėto ion zadrámáu. vėdnó piśmó z za pázuři, báfuško vyna tojo piśmó, i raspecátau, i peracytáu, i užáu tojo piśmó báfuško skasaváu, da jinšeio napísau. iak Márko prystáu da svaiě žónki, kap stráćita, dag báfuško napísau piśmó takóio, kap s sámaiu penkniejšeu dačkóiu azańita, kab zarėzata iatavica sa źvé, uot napísau kólko tam gńrcau činá, i kólko tam harėtki, kap pénknaio česėlo zrabita. tak ianá iek pryšou, davaj za česėlom zaŭixácsy, i zrabita česėlo, azańita. tahdú Márko pryjėrau damó, i kaže: ja že tabě kazau, kap ty iehó stráćita, a ty užata, i azańita is sámaiu penkniejšeu dačkóiu. iek ni stráćita ty iehó, tu ja stráču čebė. ianá užata iemú i tojo piśmó padatá: iuž ni rabita svaiěiu vóleiu, iú ták rabita, iak mńe napísano. bahatyr Márko užau čytác, i tahdý užó paznaú, i hėto svaiđ žané havoryć: heto užó mńe Bóh dau zamarakė, ja písau ták, a napisatošo hėdak. užó, kaže, hóži ja kłapaćiesy. a dalei užó adúmouše, i stáu ion prašić svaiě stúhou: uŭkapajće iámku na iahó peraxódax. ion búže ići, a u paraváćies samý. ion búže ići, iek uváliesy ion u iámku, dak u iehó zataščėće. starý pan spíc da dvanástaho časú, a maładý ustaie čuć śwět, i raspraułajć rabótniki. a toj žen, iek uŭŭkapana iámka na maładóho, dak ion spíc, mńita i dvanástaja. a starý ustau u dvanátcatóm časú, i hėto pašou śmėto. dúmaie sabě, štu užó iehó nėt, štu užó iehó zataščyli. užó ion śmėto pašou ušúdy i uvaliŭše u tuiu iámku, štu čelėu kapć na maładóho. uvaliŭše starý, a maładý spíc. stúli tije stáli iehó zatóskvac (pesók sýpac), ion kaže: ni zatóskvacie u mėnė, ja naš pán. ianý kážuc: tólki tabě badi, štu ty náš pán. patamú što maładý byu lėpszy, i da luźci, i da stúhou, da tix katóryje kapáli iámku. toho zataščyli, a maładý astáuše na iehó ražájstve. ieg Boh dau iehó dól, iak ražáuše, dak na iehó ražájstve astáuše.

2. (Búže róuna toj káscy). Byu źėtko, i bytá u iehó dačka. pryjėrali da ićie sváty, pytáuesy, že kaná pryėezác. ianá kaže:

pryvéžéce kaňá či da žimy, či da lěta. ianŷy da xáty zaŷarnŷlŷše. hěto, káže, ianá mámo durnáŷa. ŷtož ianá nam skazała, pryvéžéce kaňá či da žimy či da lěta. dak máci káže: ŷto ne ianá durná, da eto wŷy durny. (Tu nastěpuje w opowiadaniu luka, którą mi pózniej Voľčók uzupeľnil: pyťajecsa máci: či stajali tam sáni? ianŷy kážuc: stajali. a či stajau tam wós? ianŷy kážuc: stajau. to hěto wŷy durnyje, ianá razumnějšaja za wds. ianá nam záhatku zahaniła, a wŷy ne bėdali, ŷto iŷi adhanuė. eto wds kaľi stajic, to éto lěto, a sáni kaľi stajac, to éto žimá). tak ianŷy zaŷarnŷlŷše, dy znou k iŷi pryjěxali, pyťajucsy: žes tvoŷ bácko? pašou lúžem bėdu rabic, a salě hŷrsuŷu. ianŷy ućekli at iěje znou da xáty. tak ianá, mámo, durnáŷa. my pyťam: že tvoŷ bácko? pašou lúžem bėdu rabic, a salě hŷrsuŷu. máci káže: taki ne ianá durnáŷa, da wŷy durnyje. bácko kapěe ianké na swajom póľi, kab lúži ne wicžŷŷwali u pólo. iěće, káže, znou. tak ianŷy pryjěxali. tak ianá búže kazac: kaľi wŷy mne adhaděce try záhatki, tu ja bėdu harětku pić. ŷto harjć bes pótomie, a ŷto rašće bes kóreň, a ŷto bážŷć bez nŷeček? ienŷy zaŷarnŷlŷše, i znou at iěje ućekli. pryxŷžec ianŷy da xáty, i havarac, ŷto ianá durnáŷa. dak máci havarjć (!): ne ianá durnáŷa, dak eto wŷy durnyje. sŷnco, káže, šwěcić i pečć bes pótomie, kámen rašće bes kóreň, a wadá bážŷć bez nŷeček. iěće, káže, k iŷi taki. tak ianŷy pryjěxali k iŷi, adhaděli záhatki: búžem harětku pić. címžoš (!) wds častauac, či tym, ŷto miz nŷx, či tym, ŷto z dúpy, či tym, ŷto spat xwastá? ianŷy ućekli g mácery, i kážuc znou, ŷto ianá durnáŷa. máci káže: ŷto éto ne ianá durnáŷa, da wŷy durnyje. syr i másto da wu karouy miz nŷx, a iáŷka kúryca nešć spat xwastá, wadŷma, a kaŷbáŷy wadŷmaš z dúpy. tak iek daćuŷšć pán, paštáŷy paštancá, kap pryšou starjŷk da dvará. tak ion i pryšou. dau pan iáŷek adhatŷwanyx: nexai pasáŷic, ŷtob wŷšli kurčáta. tak ion pašou da xáty starjŷk, i pťace wŷó: wŷd zliňeš, prapažěš pras swaji natúru. iágžoš tut kurčáta wŷduć z hatŷwanyx iáŷek. ianá wžatá: táto, ne bėdu, wŷduć. iáŷka pabita, i šěli iěšci. a na iúšku (ŷto kŷmŷn začŷnájecsy) iěmėn usŷpała, i paštáŷila na žarŷ. pakul anŷ iáŷka ŷěľi, to iěmėn aš pačernėŷ. ianá hěto wžauŷy, da u xústečku: nešć da pána, nexai šěje iěmėn, kab hěty iěmėn uzyšou i narŷš kurčátam na krapě. pan wŷó pyťae: ŷto ty starjŷk skážeš? mŷiá dačká kúrkku pasaŷila, kurčáta skŷro wŷduć, i prŷstila iěmėnu da pána, kap

pan pašeŭaju iečmėnu, kab abyšoŭ kurčatam na krupė. toŭ pan at
 ieħo zabráu: iągžoś kap to s pálenoho iečmėnu da naroś iečmėn na
 krupė? a žėś to páne vídano, kab ad hatuŭanyx iejele ŭyšli kur-
 čata? tak pan bŭže kazáć: kadá(!) ianá takája ŭmínica, razúmínica —
 vėdu iėdyn ščośek lónu — štoŭ ianá napráta štúku tálek (tálki na
 patatnó). i ión panoś da dómu iŭ pláće: „od zhlíneś, prapužėś pres
 svoiŭ natúru. ianá káže: cíxo, táto, ni badij, naprádu. ŭzató vė-
 ník spat prypeka, atlamáta dubėc, s kórux vėličyni (što ŭu kórux xa-
 váiecsy), i paśátá da pána, štoŭ pan s adnahó drėva zrabíu jsej
 varstát, kólko króśna trėba tkáć. dak toŭ pan žirk v aknó, pytá-
 iecsy, že tójo drėvo. dak žet káže: ne panóčku, tud drėvo. pan káže:
 žež ianá. ŭymáje z rukavíczy, i paduie pánu toŭ dubėc. pan káže:
 iągžoś to ja s adnahó dupcá da jsej varstát zrablí? a iągžoś páne
 vídano, kap s adnahó ščośka lónu da naprásči štúku tálek? ka(h)-
 dáž ianá tvaíu dučká takája ŭmínaija, i razúmnaíja, kab ianá da
 ménė i ni štá, i ni iexata, ni daróhaju, i ni bez daróhi, ni hótaju,
 i ne ažėtaju, ni z haśćincem, ni bez haśćínca. tak ianá ŭzátá ŭátku,
 tŭju štu rýby tóveć, i ŭśá uħarnútaśe tóju ŭátkaíu, i ŭzátá za pá-
 zuxu ħarabíja, a pad druhúju pázu ŭzátá pėŭŭu, i ŭzátá kaztá
 na paŭažėc, i šėta na kaztá vėrxóm, i paíexata da pána. kazót
 kalahínkaíu ižė (što kalasó kóćiesy), a ianá na abápoť kaztá na-
 hánni apiráečsy, prámo pryíexata u dvór. vėau pan psánni zatra-
 vŭj ieje su ztóści. ianá puścíta spat páxi pėŭŭa, psė paluécŭi za
 pėŭŭem, a ianá prámo k pánu u pakóŭ. i vaíštá u pakóŭ, puścíta
 ħarabíja. tak pan užó zavŭínúŭse ieje častauđć, posazŭj razem s sa-
 bóju: žeby ty maiŭx sudóu ne sužíta, od bŭžem my žanicsy s tabóju.
 a na štóže mne pánskiŭ sudė sužíc. iexau četavék padaróžny, pa-
 prašíŭse načeváć, tam u druhóho četavéka na vóscy. i bytá ŭ ieħo
 kabýta žerėbnaíja, u nócy ažarabítaś. patkaćitoś žerebía pat kalóśa.
 toŭ četavék káže: maiė kalóśa žerebía pryvólŭ. a toŭ četavék káže:
 maiá kabýta pryvėtá žerebía. svaryłŭse ianý, krėpko svoryłŭse. paśłŭ
 da pána sužícse. pan iix russužŭj: v ažíŭ bok vėžėće kabýtu, a ŭu
 druhŭi bok kaćėće kalóśa. kałŭ pŭiže žerebía za kabýteju, to kabýta
 pryvėtá žerebía, a kałŭ pŭiže za kalasní, tó kalóśa pryvėłŭ žerebía.
 paŭalŭ v ažíŭ bok kabýtu, a ŭu druhŭi bok pakaćílŭ kalóśa. paśtó
 žerėbía za kalasní. pan káže: eto kalóśa žerebía pryvėłŭ. toŭ četa-
 vék káže: kólko kalós u ménė bytó, a žerebáci(!) ni vódnoho ne bytó.

i stav plakać toj čelavék. státo páni škóda, káže: búžem my řexac s pánem pa peskú tahdy ři tahdy. ažmí (!) katók, da katkóm pa peskú Pérez kónmí. pan búže pyťac: co róbiš dúrnu? ři řec, páne, řa rýbu řaulí na peskú. co ty dúrnu mívíš, kab na peskú rýba byťa. že to vídano, kab na peskú rýba byťa. a že to páne vídano, kap kalósa žerebířa pryťeli. u mené kalós uon kólko stářic, a žerebířa ři vódnoho řimá. a řek řa kabýřu kupřu, to ři kabýřa žerabřa pryťelá. a hěto pán řžo míví tómu čelavěku: hěto čebě móřa řóna naryčýřa. na xurmaná káže: varać kóni nazát. a na řónu káže: řec at mené, řer sabě řto tabě nairmířeřo, i řto tabě nairlupřeřo, i řec at mené, řtop ty mařix sudou ři suřřla. řágžo řa at pána tak paředu. řek mené pan brářu, my čestayářise, tak my ři čepér paryřny pačestavácsy. stáři anř čestayácsy, řaná sařšem mař pře, a uřo pána řtíře, kap řmát pan přu, kap pána řupářic. tak pan upřuře i uřo pánač pačerář. skazářa xurmanóm zaktadáč kóni, bráč pána uřněřci da karěty. i pavářřli da řeře uřica. xurmaně řnalř z uřoza, pařařřřli na řošku. dak řaná xurmaně atprářřla da dvurá, a uřo pan tam načře. přošic pan: řtířa, pódař uřody. řaná mívřic: řtá řtířou řémař. pan pyťáře: řeř řa řeřc? řaná atkázřvare: u mégo uřica. pan dúmou, dúmou, adúmouře, řto to řeřc. ax, káže, žeby čebě díabřli vřěřli, řař tabě mívřu, řer sabě, řto tabě nairmířeřo, i řto tabě nairlupřeřo, i řec at mené. dak řaná káže: mře pan nairmířy, mře pan i nairlupřy. řa pána zabrařa i pavěřřa da svégo řica. toř pan dúmay, dúmou, adúmouře, řto hěto přářdy, řto řaná ře dúřen. nakazář pan xurmanóm, řtop pryřexařli zabrařli da řáty. řeg zabrařli da řáty, tak i čepér řyřuř u mēseř abóřo.

3. Žalón barkín žalón nad uřo aharóřo,
xaroš nař pan xaroš na uřně nad uře paně.
na řóm súkřni zřářuř (menářuřsa),
pad řím kóni hřářuř.
da uřkač páne uřkač
try kúpe harěřki,
a čevóřtuřu módu,
svařřm řněřkam na uřhódu.

4. U nářo(h)o pána
řixaróřařa řtářa.
řalř řalř pa sóřněřku,

a čépér žnemó pa mėsacu.
 iek pa sóuneiku žali,
 dak širpóu ne hublali,
 a iek pa mėsacu žali,
 dak šerpý pahublali.
 katóraia šerpók našta,
 dak táia damói pašta,
 a katóraia pačerała,
 táia užó u póstači načavála.

5. Pará damói pará,
 papála užó rašica,
 raińnia i večérneia,
 ráńneia ledóuia,
 a vüčérńnia medóuia.

6. Vesnóuaja pėsna.

Žyła udóva na padóle,
 mēta sabē žévec synóu,
 a žesátuiu dačků šváčku.
 syný rašli, u razbóji pašli.
 dačka rastú, za kúpčyka zámuš pašta.
 paižcali kupcaváci,
 stáli u lěse načaváci,
 užali ahón raztažyli.
 naižcali razbóinicki,
 uželi kupcá dy zabili,
 kupčýšečku zvezáli.
 usěš týje spác palahlí,
 a sámy ménšy ne tažýuše,
 s kupčýškaia razmoulaže.
 kupčýšečko maładáa,
 skažý mne atkul ródom,
 atkul ródom, atkul ptódom,
 iak na iúmeńo nazváć.
 maio iúńio Kačurýna,
 žyła udóva na padóle,
 mēta sabē žévec synóu,
 a žesátuiu dačků šváčku.

synj rašli, u razbõj pašli.
 dačká rastá, za kúpčyka zámuš pašlá.
 pažexali kupcaváci,
 stáli u lěse načaváci,
 užali ahón razlažjli.
 naižexali razbõjnički,
 uželi kupcá, dy zabíli,
 kupčyšěcku dy zvezáli.
 jsěš tyje razbõjnički spac palahli,
 sámý ménšy ne lažyše,
 s kupčyškaŋu razmaulě.
 «stáñeš brátcy ne lážěče,
 štož my brátcy parabíli,
 uželi švágra dy zabíli,
 a sěstru uželi dy zvezáli.

7¹⁾. Paǰú ǰa kále bródu,
 šukájučy svõjho ródu.
 abyštáz ǰa kruhóm bródu,
 ni naštaže svõjho ródu,
 tólko našta kalínušku,
 pry kalíne maľínušku.
 ǰa ǰ kalínku sašnědata,
 a maľínu saľědata,
 svõjho ródu ne wědata.
 paǰúž ǰa kruhóm lěsu,
 paǰúže hukájučy,
 svõjho ródu šukájučy.
 strěne méně móǰ uõičenکو,
 strýne méně móǰ rōdněnki:
 kudý ižěš žićú maǰó,
 oǰ kudýš ižěš maľadǰo?
 u prōc paǰú móǰ uõičenکو,
 u prōc paǰú móǰ rōdněnki.
 at kahós ty žićá maǰó,
 at kahós ty maľadǰo,
 ci at švókra, ci at švėkrōŋki,

¹⁾ Patrz Połona I. 41.

ći ad źévera ći ad załóŭki?

“oi at śwókra moŭ “óŭčénko,

at śwókra moŭ ródneŭki,

oi at śwókra at švékróŭki,

ad źévera ad załóŭki.

šwókor káže: narýŭnica,

a švékróŭ káže: pamýŭnica,

a źéber káže: palatúxa,

a załóŭka káže: památúxa.

bácko káže: věrníse žićá maió,

oi věrníse maładóŭ,

bó ty dúrny rózum máieš,

čamú śwókrú ne atkážeš,

čamú śwókrú i švékróŭcy,

źéweru i załóŭcy,

skažy: ŭ póli švíná narýŭnica,

a ŭ dvaré (!) súčka pamýŭnica,

ŭ lěse ptúxa palatúxa,

a ŭ humně mětá památúxa.

a ia ŭ xcće haspadýŭna,

svóŭmu mŭžu žená mŭla.

8. Krásnaž ia pa sádu xadžta,

krásnaž ia krapívušku žáta.

žálaš ia žáta i nimnoško nažáta,

zdáješež ia ni s kím ni stajáta,

tólkož ia z mŭlým havaryta.

mŭlenkoŭ moŭ mŭtoŭ družócek,

čútaže ia na čebé patúhu,

póŭžeš ty ŭ vaŭčymuŭ službu.

ŭózměže i mehé s sabóŭ,

ni zavŭž mehé žandóŭ,

da nazavŭš mehé ródnaŭ sestroŭ.

ŭónžo búže kazác:

ušež mehé axfícéry zndŭuc,

štó ŭ mehé ródnaŭ sestrý nētu,

tólko že iešć žená maładáta,

i tája razłúki žadaŭa.

výduž ja na hóru krutúju,
 udýruše ja ab zémle syrúju,
 cáško tož syróž žamlícy,
 tágžo mne bez mítoho druškú žýci.

9. Zasuńěta u lěse sasónka,
 zabalěta wu Marúsi haťóyka.
 Marúsa na tožu ležáta,
 čórny m platkóm haťóyka zčenzána.
 pryjěxali try kazáki s pótku,
 razvězáli Marúsi haťóyka.
 ažin káže: ja Marúsu znáju,
 druhí káže: ja Marúsu lublú,
 třeci káže: ja Marúsu wazmú.
 zahanúta Marúsa zahátku:
 xto z za mórou try žělě dastáne,
 tož z Marušěju na kaběrcy stáne.
 ažin káže: ja i kóněi na máju,
 druhí káže: ja žěla ne znáju,
 třeci káže: ja i try kóni máju,
 ja try kóni máju, ja i try žělě znáju.
 ažin kónik jag hótup šiwěnki,
 druhí kónik jag žáčet reběňki,
 třeci kónik jek wóran černěňki.
 šupym kaňóm da móra daiědu,
 a rabým kaňóm móro pčaiědu,
 a čórny m kaňóm da žělu daiědu.
 jak stay kazák da žělo kapáci,
 prylečěta zazúla kapáci:
 kidaž kazáče žělo kapáci,
 jěc kazáče Marúsu xaváci.

10. Razubíuáše želón důbe,
 fšež čas maróz búže.
 prybíráše udóvin sýne,
 fšež čas paxót búže.
 ja i marózu ne baiúše,
 fšež čas razayúše.
 ja i paxódu ne baiúše,

fšeĩ čas pryberuše.
 iek šáduž ja na kónika,
 ušem rázgam skłanúše,
 uýbaćáće sušédečki,
 štu z vámi brańúše,
 uýbaćáće krasáyečki,
 móže i naprykryúše.
 palúúće daróžecku,
 štóby ni pylíla,
 razvažáće maiú mátku,
 štóby ni tužýla.
 palúúli daróžecku,
 taki pśók kúryć,
 razvažáli maiú mátku,
 taki mátká túžyc.
 laćić wóráń š čužyx starón,
 da ni pėrakráće,
 šažić mátká v akóniečku (!),
 pa synóčku płáće.
 čórny hátki i bėly ptáški
 uzdynéceše u hóru,
 maładýje žaunėrunki
 vėrnéceš da dómu.
 o rádyb my pavarnúcsy,
 nás pan ni puskáće,
 šėžaćy u kanceláry na skrýpoccy hráće.
 smyk stružóuy, a skrýpečka z rúty,
 iag zaíhraće, sérco váne,
 na ukraĩnu idúćy.

11. Da dóbraja da hažinečka nastála,
 mátká synká pa nūvėxnečku pasłála.
 pasłála šėm kazaćėnkau (!), vóšmyi vós,
 kábžoš mne nėvėxnečku da pryvós.
 datá datá šėm bėlyx sýrou na stránu,
 kap (p)ryvéžli mne nėvėxnečku na stánu.
 datá datá šėm túlerou na pĩu,
 kap pryvéžli mne nėvėxnečku na žĩu.

12¹⁾. *Iak ubirájecsý iéxač :*

Sýpce pšaniču u nóuue (!) karýtu,
 karméce kóni u veľikuju daróhu.
 u toj daróze troji uarótu,
 u pěršyje uaróta měsěčyk uzýže,
 a u druhije uaróta sóuňeiko uzýže,
 a u trěćeje uaróta Ščepánko uzijěže.
 měsěčyk uzýže, vídněnko búže,
 sóuňeiko uzýže, cóplenko búže,
 a Ščepánko iag uzijěže, veselénko búže.

13. *Svatě iak pryjěduč, éto maładóji paiuč :*

Naiéxali svatý z bahataji xáty,
 znač ix pa móu'e, što ianý panóu'e,
 znač iix pu licy, štu ianý pańčy,
 znač ix pa uubráni, štu ianý pryslány.

14. *Trěba maładúju da věncá výpravič :*

Krásnaia Aūdúľko prybiráise ne báuše,
 čebě kšěnc nažydač,
 cěrkouku atmykáč,
 prystóty zaščitáč,
 aytáry prystaúlč,
 uas maładýx nažydač.
 bráčeiko móž rōdněnki,
 pažiš ty da stáienki,
 uýber kuńa uaranóho,
 da sámó(h)o naiľěpšaho,
 sámoho razbějšaho.
 iěžžo ty * pěrót mēnē,
 i * pěrót maizé družýnečki,
 zakažyš ty kšenzóm i žakóm,
 kap cěrkouki nē atmykáli,
 kap prystótoy ni zaščitáli,
 kab atturóu nē prystaúláli,
 kab nas maładýx nē věncáli.

¹⁾ Patrz Basin I. 2.

15. Jak przyéduć pa maładúju.

«óŭčénko mói ródniénki,
 da iakińež hético lúži,
 čahóž iený najěxali,
 móže ianý iěści xóćuć,
 a móže iený pić xóćuć,
 a móže ianý daróženki pytaŭcysy.
 kali iený iěści xóćuć,
 vŭpieš im bóren xlěba,
 xóć móiho karauaju.
 móže iený pić xóćuć,
 uŭkać im bóčku piwa,
 xóć móiho perapoiu (znáčycsy eto ieie perapoi, piuc ha-
 rětku na ieie česeli).
 kali iený pytaŭcysy daróženki,
 ukazyš ty im daróženku
 pad noutu karčómonku.
 u toj karčómey šynkarečka maładaja
 swajú dačku zamuš daie,
 s pasaham bahátsuju,
 da na lico beliešuju,
 stánam prystajnejšuju,
 iz¹⁾ móuju ražnejšuju.

16. Bětaja da berėžinka,

začém bėta da nie želana?
 iagžoš mnie želanoi býci,
 da što žėn kupać iėduć,
 na karėni ahon kładuć,
 pad čarė dymy iduć,
 pad halio iiskry sypuć,
 haleiko pasyxaće,
 lišėiko apadaće²⁾.
 krásnaja žėnočko,

1) Može: i z móuju.

2) Porównaj: Nosoviča *Słovar bėtorusskago narčėija* str. 117.
 pod wyrazem „golblė“.

čamú maľadá, da na wěšeta?
 idgžo mne wěsatōi być,
 da štu žěn swatě iěduć,
 štu nežěli perapōi wazuć,
 mōižo wōičenka pōjēc,
 maŭi mātēcku hōžēc,
 mēnē maľažēnkaje prošēc.

17. *Važanúja.*

Zučēm rěčka smútno ptywěš,
 začēm bįstra smútno ptywěš,
 či rýba zmućita?
 mēnēž rýba ne zmućita,
 naualńica bįta.
 čakó žěyka xmúrno xóžis,
 čehó krásna xmúrno xóžis,
 či matúla bíta?
 mēnē matúla ne bíta,
 samý slózy lűcse,
 štu do mēnē maľadōii
 nauudátyje slűcse.
 ianý slűcse, nauudátyje,
 pa trų, pa čatųry,
 ažin xóžic kála xáty,
 tópčē rútu mátu,
 druhi xóžic pa sėnuskax,
 rűcėnki tamāe,
 trėci stajic ² kancų statá,
 slózonki ranāā.
 ne dāžoš mēnē mātko u starųiu žarėyiu,
 da addāžoš mēnē mātko u nōuųiu hubėriu,
 u nōuųiu gubėriu, i u wěsótųiu sėmju,
 že žėwėrou try čatųry, lublű žartauāci,
 zatűwicy iak sestrųcy, lublű žyto žāci.
 z²ōińhom pōstać syrókuųiu, bűžem padžynāci,
 iek šāžemo patűdnouāć, lublű razmāulāci.

18. *Swaŭa máci ni čužāja,
 swajē žětki pabužāu (!),*

nebéŭnečka samá ŭstaje,
nebéŭnečka samá ŭstaje,
na bór vaťe ŭghańaŭe.
núce ŭaťe núco ŭu póto,
a jaś paŭdu na dubróŭu,
da mítaŭo na razmóŭu.
vybėh zaŭko na daróšku,
złamaŭ kónik lėŭu nóšku,
a míliaŭki práŭu rúcku.
śeŭ míliaŭki i lamentúie,
sŭaŭiŭ máŭcy rapartúie:
paŭiż mátko da piénicy,
ŭaźmíż módu try šklaniŭcy,
ŭaźmíż módu try šklaniŭcy,
nebéŭnečku atruciŭi.
nebéŭnečkaŭ ne durnáŭa,
tóhoŭ módu da i ne bráta.
śceliż mátko paścél bėtu,
śceli mátko páryŭnečki,
a naŭėŭnie ŭupśŭnečki.
nebéŭnečkaŭ ne durnáŭa,
ŭupśŭnečki pa(a)tkłádaŭa.

- 19¹⁾. *Kážuė lúŭi ŭto ja pamru, a ja xócu żyći.*
kólko żyŭŭŭ na śóm śóėe, to ŭmíráci trėba.
zastaŭeŭsy srybto złoto daraliŭe śaty,
trúdnóŭ nam s sabóŭu na toŭ śwėt zabráci.
xóŭbyŭ my iŭx zabráli, ianyŭŭ nam ne trėba,
tólkoŭ trėba śtyry dóŭki i sáŭen ŭamli i spaścno z néba.
ięg zazŭóneć va ŭśe zŭony pa śmėŭci ŭ haŭtŭu,

1) Ta i następne pieśni nie są czysto białoruskie; są to pieśni pierwotnie polskie, które w ustach ludu białoruskiego uległy procesowi powolnego, stopniowego przekładu — stąd wyrazy o wyglądzie fonetycznym polskim, jak np. *čátło*, *s preklantėmi* etc. — i, dodajmy, takiemu przekręceniu, że nieraz niepodobna sensu wyrozumieć. W tomach XVI. i XVIII. »Zbiorn wiadomości do antropologii krajowej« znajduje się kilkanaście tego rodzaju pieśni białorusko-polskich, zapisanych przez prof. Baudouin'a.

paktańuše ušemu světu, ušoi swaioi ražine.
 iek púsceče hryšno čáto u htybókije dóty,
 nasýpluc pískóm uócy, ne žírnu nikóli.
 astańucse rebru ſi bóki i z hatavóiu rúki,
 póiže dúša neščašliva nešmertětny (!) múki
 (póíže dúšu nešmertělna na věčnyje múki).
 a dadíc mne smútnu trínu i tvárdojo tóžo,
 ne dáí Bóže u hrězah uměrci litašćioyi Bóže.
 pamántańžoš četavěce na usú swaiu strátu,
 iak ty Bóhu věrne stúžyš, taku vóžmeš zaplátu.
 pakáise četavěce péret swaioi žyžinu,
 ščyro spavadańise, i Bóhu malise,
 s swaím bližním pamirýse,
 ſi atpušci abídy, ſi prastán źle čynići,
 búže dúša nešmertělna u něbe sa ščantěni žýci.
 a ſibo ty ne prastaneš źle čynići,
 búže dúša neščašliva u pěklu s preklantěni žýci.

20. Dúša mója grěšna čěgo se směńciš,
 uđaušy kryš pánski syžǵise z měsca.
 baišše dúša nažógnuc kryža,
 pras kryš pánski to abróna bližej.
 póžmo gašćincom da kryžu ščentěgo,
 nu źle čerpěci ſi tukí ne ztěgo (!).
 čerpěu Pan Iězus čěnskiu kryž nōša,
 ſi umár na kryžu i za nás to proša.
 či namáš takěgo abyž byu pakóvať,
 a nu mažom šeróctěv meně paratovať.
 atarvauše (!) Iězus i to stúžc svěmu,
 a ni dáí zažínuc těmu mizerněmu.
 a Iězu naš Iězu, Iězu naš karóna,
 iěse naš pryjácel, ſi věčna abróna,
 a my lúži grěšny abražajem čěbe,
 a Iězu zniťuńse, prymíž nas da šěbe.

21 ¹⁾. Išta sabě svěnta Maryja,

¹⁾ Porównaj u Romana Zawilińskiego: »Gwara Brzezińska etc.«
 w »Rozpraw i sprawozdań z posiedzeń wydziału filologicznego Akademii

a Iézu moi Iézu švénta Marýja,
 šukájučy Bóžaho sýna,
 a Iézu moi Iézu Bóžaho sýna.
 stréta Marýja tróji žydóu'i,
 a Iézu moi Iézu, tróji žydóu'i.
 ax vy žydóu'i Bóžyie zrájcy,
 a Iézu moi Iézu, Bóžyie zrájcy,
 či ne vížál'i Bóžaho sýna,
 a Iézu, moi Iézu Bóžaho sýna.
 ažin káže, što ja i ne vídaju,
 a Iézu moi Iézu što ja i ne vídaju.
 druhi káže: ja i ne słychaju,
 a Iézu moi Iézu ja i ne słychaju.
 tréci káže: i pa głósu ne znaju,
 a Iézu moi Iézu i pa głósu ne znaju.
 pašli Marýja pazdrauľajučy,
 Bóžaho Synócka šukájučy,
 a Iézu moi Iézu šukájučy.
 strýta Marýja tróje anóty,
 a Iézu moi Iézu tróje anóty.
 ax vyž majé mity anóty,
 a Iézu moi Iézu mity anóty,
 mity anóty Bóžyie stúli,
 či ne vížál'i Bóžaho Sýna,
 a Iézu moi Iézu, Bóžaho Sýna.
 ažin káže: ja i vídaju,
 a Iézu moi Iézu, ja i vídaju.
 druhi káže: ja i słychaju,
 a Iézu moi Iézu, ja i słychaju.
 tréci káže: ja i sám tam byvaju,
 a Iézu moi Iézu, ja i sám tam byvaju.
 tam na góry drévo pítujuć,
 a Iézu moi Iézu drévo pítujuć,
 drévo pítujuć, kóśceł budujuć,

Biblioteka P.W.S.S.
 w Krakowie

a Iézu moj Iézu kóšcet budújuć.
 u tóm kašćele try gróby staiić,
 a Iézu moj Iézu try gróby staiić.
 u péršum hróbe sam Pán Bux lažýć,
 a Iézu moj Iézu, sam Pán Bux lažýć,
 u druhom hróbe švénta Marija,
 a Iézu moj Iézu švénta Marija,
 u trécum hróbe Synócek Bóžy,
 a Iézu moj Iézu Synócek Bóžy.
péret Pánem Bóhom švécy harěli,
 a Iézu moj Iézu, švécy harěli,
péret Maryjeju anóty pěli,
 a Iézu moj Iézu anóty pěli,
péret Synom Bóžym kvátek rašćěitaju,
 a Iézu moj Iézu, kvátek rašćěitaju.
jak vylánuu s tóho kóatku ptáx,
 a Iézu moj Iézu, s tóho kóatku ptáx,
jak palánuu dyk pad nebesá,
 a Iézu moj Iézu, dyk pad nebesá.
iamuž neboša attvarýliše,
 a Iézu moj Iézu, attvarýliše,
jšyscy anóty suktanílise,
 a Iézu moj Iézu suktanílise.

22. Kryžu švénty kryžauány.

Iézu naš karány,
ax uy žýži, lut pahány,
uy Iezusa zamenčýli,
ná kryš réncy raspínali,
gvóžžni nóli pryblínali,
krey Iezusa dastauáli,
krukóm sérce dastauáli,
krey Iezusa razlínáli.
iejo mátka pry tóm býta,
i pat kryžem vomleuáta.
ćíco mátka, ni ulenkáise,
ju na kryžu spac kladúše,
tréćegódná (!) z mértvyx ustánu,

búžem myslí razmyšľáči,
kudýj pasťe pasyťáči.
Páule i Pétre iž da pékta¹⁾,
žeš tam kluče pékelnýje,
vypuž dúsy nečinnýje,
tólkiš tóži ni vypúskai,
ktúra dúša sahrašyła,
uóicu i mátku ianá bíta.
ia i ni bíta, tylko réncy padnašyła.
a za tójo padnašého,
nemá s pékta ujbavéna.
ia ni (s) svého pamyslěna,
braći i šóstry mne válēli.
o iešć u pékle brytva wostra,
ni zastěpěć brat ni šóstra,
uójeń sróji i dym akrútny,
póžže dúša po šěť abľúdny.
štoť ia máta tóžo znała,
toť ia uóicu nólí mýta,
uóicu i máccy nólí mýta,
i tůub uódu samá píta,
i s tégob ia šo časýta.

23. Luźne zapiski.

Sušetka. xťópec. n. sg. f. pahánaia. báato. n. sg. m. vum, hťot, pľatťók. na traiťx. g. sg. sanaťaťci. žťóe žauťčťnie. xľib iťěci. acc. žanť. aťžin byť u maskalťx u stťžbe. prp. mťma. xťópcťki bťľšťž. n. sg. čěpak. pl. čapeť. pťc sťstrau. brťta ni vťdňaho ne byťť. žanťcsy. u hrťx. kastaprťu. Sukťľnik u Nehňeťčťax, u stťřx. kťěc paťčapťjecs, tak iťň daťc řady. bťcsy bťđuť. voc. hťspaťži, hťspaťži. adv. hťži. paťžěmo. ja kaťž. Łťka Kapacěviť. d. sg. sťnnamu. rabťťnika. na nťc. pěraxťdy. bťže kaťžc, u mťně žěčěj net. pl. narťny. kaťľ pasťťťňuť. žěcťkě. zapťľľvainť. adj. řasťľňaiť.

1) Porównaj u Brücknera: »Drobne zabytki języka polskiego« w X. tomie II. seryi Rozpraw Akademii Umiejętności, Wydział filologiczny na str. 250—252.

II. Kuźminka, kobieta lat około 40.

1¹⁾. Był baháty Márko. sabiráuś na čěśc Bóha k sabě prusić. Bóh u nišsaho²⁾ vabráuśe, i pryśóu. tak ión kaže: iži g bėdnui udarė. iun pryśóu g bėdnui udarė. a bėdnaiia udavá xvarėta. dak udavá kã: nimá že lėxcy. tak iun kã: na žėmli láhu. stau ión načavác. pryšli ánety, próśac Bóha: Bóže naš naiuýšsy, ražitošo trójo rełónkou, iakúiu iim dólu dać? tak ión adnamú skazáu, što utané. a vóuk lėx, i próśicca u Bóhu pražyvócca. ión iemú skazáu bėdnaije udavý čakuxu izžěści. ión kã: Bóže naš naiuýšsy, iak ianá búže žyc z mátyimi žécimi. Bóx skazáu: ianá i hėdak búže žyc. tahdý dau Bóx śwét, tak Bóh azdaravíu žancýnu tuiu. táu žancýna raskazáta, što dabró zastaniěcca tamú málcyku. i baháty Márko paixau i atkupíu toho málcyka, dy na uódu puściu, čereu rasparóuśy. iexau póp s páropkom. kále iahó vadá vřsaxta, i ianá zabaułatošo. póp zabráu k sabě málcyka. baháty Márko pryixau da papá. skazáli na iahó: Náizen, pamiji tųski. nu i iemú státo dımacca, čamú to ión Náizen. nu tak ión vžau atkupíu iahó, i pastáu ión iahó du ludaiėda, kab ludaiėt stráciu iahó. dak iahó žaná ludaiėdava z datóna na datón pėrakínutu, dak ión hótkau zrałiús. i pryśóu ludaiėt, kaže: že tut Šćatý Dux ieśc? ianá atkázvau, što nemá, i iamú múvić: iaki, kaže, ia son śniła, što iśóu málcyk, i pėravóšcyk u iahó pytáuś, što užó dažeto vózačy. padyxóžic ión dálej, i staić žudók śiuy: spańani aba mńé, što užó śśivareu stójačy. nu dak ianá užó skazáta ludaiėdu, i ludaiėt skazáu: padyśóuśy udaryć iehó, dyk z iehó pasýplecca zótoto, a pėravóšcyku, xto búže pėrauóžic, i vėstó u rúki, i samómu ići. ianá tahdý iahó vžatá i pėrakínutu z datóna na datón, i zuóu ión stau málcykom. ianá raskazáta iamú, štop toho staróho udaryu, i z iehó pasýpatoś zótoto. ión nabráu kólki mux ieści. ión padyxóžic k pėravóšcyku, a pėravóšcyk kaže: spańani aba mńé. ión kã: pačakáji iag daidú. nu tak ión pėrauóś iahó, i ión iamú skazáu: xto búže prusićca pėrauóžic, tak čestó kã u rúki dau, i sam iži. nu pryśóu málcyk užó da bahátaho Márka i pryńóś zótota śmat. bahátamu Márku

1) Bardzo niedokładnie zapisane z powodu zbyt szybkiego tempa mowy u tej kobiety. — Patrz Połona I. 1.

2) ← niśsaho.

abyśtó, što niżé ne prapáu, dak ión kaže: że ty nabráu žének smat? ión iemú raskazáu, že užáu. ión kaže: paidú i ia naбарú. tak ión ne daišóu i daišóu da peravóšcyka. a peravóšcyk vésłó u rúki, i pašóu. baháty Márko i čépér uózić, a málčyku i dabró zastatósó i čépér. usá.

2. Byu u báčka ażyn syn i ničóho ne méli. ión kaže: dai mne acéć xacá ażyn šax (paytará hróša). dau báčko. ión i pašóu. ión padyxózić, tak neśé četavék katká. káa: dai mne četavéce katká, ia tabé dam šax. ión atkázwae, što barý i tak, ión škódlivy (škódy róvić). padyxózić dálei, bažýć katók za iim. i véžé četavék sabáčku. tak ión káa: barý četavéce i tak. dálei ión padyxózić, hanájuć kab zabíć žmáju. nahnúyse, kála šýji akrućitaš. dak ión, zmáryu (!) iahó son. na dvanáćć dnei, načéi pračnúyse iun, katók lažýć, i sabáčka, a žmáji nemá. tuk ión pašóu iśčuý, i kaže: eto ne žmejá, da páni zakláta. kúa: búže tabé davác, kólki ne xaróćeš, i skažý, kab datá najjaśnějšy kámušek. ión tahdý výšeu, i sprasiť najjaśnějšy kámušek, kab tóšać státa. tahdý užó šeu pařexau da dómu. i výšeu báčko, tak ión káa: zdrástvui báčénka. báčko atkázwaje: ty ne mói syn, bo mói z dómu pašóu žebračók, a héto pryřexau panić na xaróšyx kónax. káa: ničavó báčénka, stánem ranéi, búže fšo mudra-néi. toj káa: iži da karalá, štop karól za méné svaiú doč výdau. ión pryšóu užó báčko da karalá, kaže: zdrástvui vaše vysókoblahoróde. tak ión káa: zdrástvui, čahó pryšóu? tak ión atkázwaje: štop karól svaiú doč výdau za sýna. ión kúa: štop syn žžétay pamóst xarósy, at sýnavoho dvará da da karólskaho. báčénka užó pryšóu da dómu: začapili, kúa, karalá, ne zdumác, ni zhadác dóbromu matajcu kásku skazác. nú kaa, báčénka, fstańem ranéi, búže fšo mudrenéi. dak ión výšeu kámuška sprasiu, štop stáu pamóst iamú, sreblená dóska i zaťatá, i sreblený štopók i zaťatý. dak ión znou báčka pastáu. iži, kaa, da karalá, štop karól svaiú doč výdau za méné. nu ión znou pašóu. pryšóu znou da karalá. karól: zdrástvui, čahó staryčók pryšóu? pryšóu, štop karól za majhó sýna svaiú doč výdau. štop tvoj syn žžétay, kab za nóć súd výgras, i začéviu, i kap acévóu i daspéli iábtyki, kab dačká ištá rvać za nóć. pašóu užó starýk da dómu, i užó pytae u iahó syn: što karól atkazáu? báčko kaže: začapili karalá, ni zdumác, ni zhadác, dó-

bramu matajcu skúsku skazác. karol skazáu: štóp syn žžěłau za noč sat. syn kaa: ničavó báčenka, jstáhem raněž, búže fšo mudre-
 něž. dumaže, sprasiu najiasnějšy kámušek, štób za noč sat stáuse,
 srablanj list y (!) zaťatj, srablanójo jabłoko i zaťatójo. i znou báčku (!)
 výpraviu da karalá, štop karol svaiu doč vjday. ion pryšou užo
 da domu, syn pytávecca: što atkázu (!) karol? karol skazáu, štop
 papě askaujje (!) i žaké askaujje stáli, i cérkou askuvája, tahdj ja
 svaiu doč vjdam. nu báčko pryšou da domu, i synu atkázyvaje:
 što začapili karalá, štó kaa ni zdumác, ni zhadác dóbromu matajcu
 kásku skazác. ničevó kaa báčenka, jstáhem raněž, búže užo mudra-
 něž. ion najiasnějšy kámušek sprasiu, štóp státo za noč usó, i vy-
 praviu znou báčka, štop karol vjday svaiu doč. nu báčko pryšou:
 zdrástvui, da karalá. karol sprášyvae: čevó staryčok pryšou? pry-
 šou, štop karol svaiu doč vjday. skazáu, štóp najtúčšyje karólskix
 tóšaži byli, i štób najtúčšyje rebáta karólskix byli, tahdú svaiu doč
 vjdam. báčko pryšou da domu, i syn sprášyvae: što karol skazáu?
 karol kazáu, štób najtúčšyje rebáta karólskix, tahdú svaiu doč vj-
 dam. tahdj užo paičevali da čancá užo. pavancálise, tahdj pašli
 spác. dyk ianá atkázyvae: ja tažě prysaháta, a ty mne prysaháu.
 pryznáš, za štó dastaváu, jabłyka i pamúst? ion kaa: u mené
 kámušek iešć najiasnějšy. kaže: pakazy mne. tak ion pakazáu. ianá
 užata, atkráta. i skazáta, najiasnějšy kámušek sprásiť, štób mne,
 najiasnějšy kámušek, štóp najtúčša tóšac státa, i štób najiasnějšy
 kámušek k'óč dastáviu. i zičeata u druhúju zěmlu, da druhóho.
 pryšou tahdj karol, zasažiu jahó u turmú: že dačkú stráćiu? ka-
 tók pašou s sobáčkau i dastáviu jamú iešći, i pašli kámuška iskáć.
 pryšli da móra, sabáčka kaa: peraptyvu. a katók kaa: ja né. tak
 sabáčka kaa: sažis na mahé. ion šeu i peraptyli. pašli tahdj
 kámuška iskáć. katók žak začau dušjé mýšy, mýšy prajěli škatútu,
 i kámušek dastáli, i katók užau žo s sabáčkau panós. pryšli da
 móru, i znou sabáčka kaa: peraptyvu, a katók kaa: ja né. kaa:
 sažis na mené, ja znou peravazu, adnó, kaa, ne pytaš u mené, či
 dalóko bérer, bo žak, kaa, zaxóču skazác, dak upušću kámušek utó-
 pícsa. zaxaćiu ion skazác, i upušćiu. peraptyli, skatánili (zmućili)
 móro, kab rýba kámušek vyķinuťa na bérer, a rýba vyķinuťa. ianá
 užali, i znou pašli. pryhešli užo jamú u turmú. ion výseu s turmj,
 i sprasiu, kaa: najiasnějšy kámušek, štom (!) majá žuná tut státa.

tahdý užo najjaśńějšy kámušek, štoś tósał stála. pryvézaju žanu du xvasta kanu, puściju žanu u čystaio pólo: nexaí šelma žaná sa mnoí ni žyta, š čužymí mužámi nažyvótaś, satótkix madoŭ napi-vátaś.

3. Daŭńějšo vínšaváno.

Zdráam¹⁾ žetáam (zdráiem žetáiem) pánu pánei.

proše pána nie haržić,

na gánoček vynažić,

zalatý venók pakupić.

na móry śina vóda ružlívájecca,

naš pan pěkno prybíváiecca.

da uŭ žněiki bajóry,

či usó u póli żyto dažáli?

na baťóce želónyje květki,

i tam dažynałi pěknyje žéŭki.

na baťóce želónyje kráski,

tam prybyŭałi starénkije bápki.

dažáli żyto da daróhi,

výhnałi lisüčki...

u náśuho pána zalatáa mísečka,

běłym skúcercom zastáŭsy,

xlėbom sólu natažýŭsy,

čyrvóncami abtažýŭsy,

běłym sýrom zavaršýŭsy.

ni pa takému mói panóčku vanóček,

květačka pa zlatému,

pa zlatému daŭała,

květačku kuplała,

vanóček viła, na hałóŭku kłała,

pa niŭcy xažíła, u Bóha zražáju prašíła:

zaraží Bóže pánu i pánei pšaniću,

fšakuju pašniću,

sýspadu karanísto, a z vérxu kałasisto,

z vérxu kałasisto,

na póli kapámí,

1) Pewnie ze: zdrávja.

- a u staraně tarpámi,
na takú maľótno,
a u žažý patxónno
(padyxóžic póynaia žěška),
a va mľině mótoto,
kab Bóh dau pánu i pánei pa karmánax zótota xórašo.
4. Iek pryváduć užo maľaduju:
Da pryjěxau maľóčyk,
pryvos zau'ivátnočku,
pastú'iu na gánočku,
sam pašou da švatľicy,
da rúdnaie šastrýcy:
pryu'itai zau'ivátnočku
(u párkel zau'ivaiuc maľaduju),
što stajic na gánočku.
da iagžo mne pryu'itaci,
kal' ne uměju nazváci.
nazvi xóc Watynkaju (takaa prykaska),
búže u xáce haspadyńka.
sustrýu švekrátko iaié,
i pytáaca: ci uměješ fšo žěto rabíc,
i ci máješ maiá navěxno čym žažú nakryć?
švekrátku moi tátu,
štób ja byta za maľoženka,
kab ne uměta fšahó žěta rabíc,
i kab ne mětu čym žažý nakryć.
- 5¹⁾. Ieg z vėncá užě pryjěduć:
Tátočku moi roňnenki,
čamu ka mne ne uyxóžiš,
čamu meně ne pytáěšše,
že ja maľadá dóyho báu'itase,
ci u polí žyto žála,
ci pšanicu vėzáta,
ci u karčómcy huláta.

1) Patrz Wiesiołów I. 11.

báw'itase u Búžym dóme,
 na rušničku stajála,
 załatý kryž (!) źeržála,
 perscónocěk pameńála,
 Pánu Bóhu prysahála.
 tátočku mói ródneńki,
 užóž ja tvaia ne slúžečka,
 užó ja tvaia ne věrnaia,
 tahóž ja užó věrnejšaia,
 s kím na rušnikú stajála,
 załatý kryž źeržála,
 perscónec pameńála,
 Pánu Bóhu prysahála.

6. Lužne notatki.

Byu Márko, sabirajuše na česć Bóha k sabě prašić. Bóž sabirajuše u nišsaho i prysóu. tak jon kaže: ižǵi g bėdnuǵi udavė. a bėdnaia udavá xvarėta. tak jon prysóu, kǵ... tak iana kǵ: nimá že lėxcy.

Dažėne iamú, dažeuáje. támaka, tútaka. palažú. dvóio matýx žećėi. padyxóžic. praddǵi kǵ. 1. pl. hanuėm. f. žmejd. četavėk. daydė. tótki kótki. kǵmušok. pajėxay. mudranėj. karól. za nóč. začapili. n. sg. f. załatáa. dastáw'iy. trasúcsa. za maihó. załatóio. dazrėli. žžėtay. karólskix. kǵsku skazác. mudrenėj. zvėncǵališe. zańašli da Nómna. ja čė (!) peruvėzú. čarpí. kót. imp. dastǵńco, výkínco. pryhós. toǵ. pa vózduse. spaiė pėšnu. baľe tre da žećėi, tre ići.

III. Starzec 80-letni.

Iek vėčėrac vydajė, kapústu pastávic, i trėižy švėckai abvėžė strǵnu tǵnu, i tadý pácery havórac, pa pólski, katóry umėje pa rúski, alė u parót tǵje pólskǵie havóryc, što žadė i prážady pa pólski havaryli. pácery zhavórac, i tahdý užó vósmuė pa čǵrcy harėtki, i výpǵuė, a tahdý užó peraxryšćic tǵnu strǵnu i toǵ bácko či tam stǵrşy, načynǵte iėšći. piróx lažýc na stalė šu nóč. vížec nixtó ne vížec, alė havórac, što žadė pryxóžac, i žvėry pracynǵǵuė, i patamú iak sažǵcsa iėšći, to po tróšecku žėla švėncónoho ukidǵǵuė u iǵmku.

Těsě u hod žadůy pácóro. žatavěc žak výsorně tak i u druh přetamůuse. u dvox xazíli. skuláčka. přerabóblivali. dažžě idúć.

IV. Šćepán, lat około 35.

Tútočy. na vůlčy. pláčeće. vývaražu. žož. zaižexoy. bruškóuy, spínkóuy. zabúžecsy. što tré. alé tré. tútačy. skul. podlětki.

I. Pouszewo.

I. Dóca s Póuřeva, služaca we dworze lyczekim, lat około 20.

1. Było u mátki try dačků, jědna šyła vysyváta, druháža ztótom aktadáta, a třećaia u skryni skladáta. ani(!) žyli u lěse. nedalóko jix žyu mežvéc. xazíu pad aknó, kab žak jědnu dačkú at mátki vžác. to žon niják ni móh užác. pryšláu katká pad aknó. kot pryšóu pad aknó, i havóryć: tyll, tyll, bytó u mátki try dačůski, jědna šyła vysyváta, druga ztótom aktadáta. stárša vybehta za kotóm, kót prapáu, a žaki to kľubóček pokaćyšo u nórku. žaná za žim paběhta v nórku, aš tam mežvéc če(!) krósna, i havóryć žož: žěuko, ževico, či ne uměješ krósnoy tkać? žená káže: čemu ne uměju, uměju. mežvéc káže: ná, pačěy. i daý žož žabtečko i káže žož: ty usúdy, usúdy xazí, tólko tudá ne žži, že žyčkám zavázano, mástem zamázano, koubasóž zaščěpleno. žená usúdy xazíta, zaxacěta i tudá paići. tam lúži nežyvýje ležác, pabityje. žená nahnútaš tam paležěć, xto tam iěść, i urańita žabtečko. anó pamazátošo u króy. mežvéc pryšóu da dómu, káže: žěuko žavico, pakažy žabtečko. žená pokažáta. on paležěy, što u krytí, pavóy žejě tudá i razydráu, hótoy atšěk. pryšóu kót užó pa druhúu pad aknó. žanú výšta, kót prapáu, i znóy kľubóček pokaćyšo v nórku. aná paběhta za kľubóčkám, tam mežvéc krósna ččě, i káže na žejě: žěuko ževico, či ne uměješ krósnoy tkać? žená káže: uměju. načetá tkać, daý žož mežvéc znóy žabtečko druhójo, i žož prykázvaže: jšúdy, jšúdy xazí, tólko tudá ne žži, že žyčkám zavázano, mástem zamázano, koubasóž zaščěpleno. žená usúdy xazíta, i tudá zaištú. padyštú sestrý hležěć, vraníta(!) žabtečko. žaná žehó padnáta, apćiráta, apćiráta, što ženó byto u krytí, papťakáta, što i žož búže šmérc. pryšóu mežvéc da dómu, i káže: žěuko ževico, pakažy žabtečko. aná pakazáta, on žejě pavóy tudá, že

ićie sestra i atšėk ioi hotoy. pryšou kōt znoy pad aknó, i trėciuju
 užó paklikau. i trėciaja výšla. kot prapáu, tólko pokaćius kłubócek
 v nórku. iená za iim pabėhta, tam mežvėc šežić, i krósný čce, i ha-
 vóryc: žėuko žėvico, či ne umėies krošencoy tkac? iená kaže:
 umėiu. i ioi dau iabłeczko i skazau: jsudy, jsudy xazi, tólko tudá
 ne iži, že tyčkom zavázano, mástem zamázano, kaybasoju zaščėpleno.
 iená užetá iabłyczko, pažazyta na krósnax, a samá paštá. jsudy
 xaziła, usudy vsó pabačyta, pa svaix sóstrax papłukata, da i pry-
 štá u tñju nórku. pryšou mežvėc i kaže: žėuko, žvico, pakažy iá-
 blyčko. aná pakazata, iabłeczko bylo čystaio, to mežvėc dúmau, što
 iená tam ne bytá, to ion skazau: my s taboi pažėnimsa. žyli ieny
 tam, žyli, byu * ieié xłópcyk i bytó u ichó adnó vúxo mežvėžajo,
 tak iehó zváli Mežvėžajo Vúsko. zaxacėta iená kab iak ućećy da
 mátki, da svaic. iená užetá Mežvėžajo Vúsko, usažita u kupýrek
 (skryńa) i začynita. pryšou mežvėc da domu, iená iemú kaže: za-
 naši maióž mátcy pópetu, ianá prašita, tólko ne aćčyniaž, bo vėcer
 raznešė. tak mežvėc panós. a tam byu ne pópet, a Mežvėžajo Vúsko.
 tak ion nós, nós, zaxacėtoš iemú paležėc. a mátkka iehó nacyćyta,
 iak tólko búže mežvėc atčyniac, to ty hukai u kupėrku: a ia čiuu,
 a ia báču, što ty xoć(!) kupėrek atamknuc. tak mežvėc pašou. pry-
 nós da mátki, pastaviu, da kážu(!) čėšcy: ia tabė prynós pópetu.
 tak iená kaže: dóbre, pryneši iešćė bólej. tam iehó učestavata, upa-
 žita, mežvėc iže, da katóšamĩ trešė. a ianá iemú u pėret skazata,
 što iek(!) zanešėš tož kupýrek, to búže stajac druli nahatovany. iek
 pryžeš, tak bery druli, i neši, a menė ne začapai, i ni havary, bo
 ia budu stajac na žetóbe na kućė. a ianá vžetá snóp satómy pry-
 bráta, i tak zavėšita, bútto samá sabė v ocy. mežvėc pryšou próci
 ieié, ne havóryc, da užau kupýrek, i panós. zaxacėtošo iemú taki
 paležėc, što tam iěšė. a ianá samá bytá u tómu kupėrku, i tak ha-
 vóryc: a ia čiuu, a ia báču, što ty xoć kupėrek atamknuc. tak ion
 ne atmykau i panós. prynós aznou(!) da čėšcy. to ion dúmoy što iehó
 iešćė lėpš učastuiuc, aš ion iek tólko pastaviu kupėrek, to iahó i ka-
 tómu prahnáli, i sa dvará s tóho. tak ion pašou užó płaćućy. tož
 Mežvėžajo Vúsko byu náttó dúžy, tak výže na ulicu, to žėci žerė,
 to báby žerė, starijie, a katóraho iek vóime za nósku da i pad
 nėbo patkine. to iuduc na iehó žėdušku i žálecca. to ion ažin ras
 našou na ulicy ihołeczku, i kaže svaieimú žėdušku: paži žėduška

zrabí mne butavú šempudóvuju. žéduško panós k kavalú, to tam z jehó jednú usé směx sastrójiť: što ty starýk zhtupěy, kap z jihótečki da zrabíu butavú. tag žéduška i pryšou da dómu, taki ion šeržity na svajehó vnúcka, i káže jemú: što ty Mežvéžajo Vúsko výdumou, pastavú mehé ni znač kudá. to ion jemú havoryc: neši žéduška, nexaj kužnec váryc jihótečku, to něšto búže. a kaľi ne xóč nešči, to fšo ravnó žéduška razžarú čelě da ji pad něbo patkínu. zažáljuše žéduška, da i panós aznou kužnecú, da i prošic kužnecú: paškadúj majé stárošči. kužnec načavú vvarýc ihótečku, tak zvarýu šempudóvuju butavú. tag žéduška izě da dómu i šnejeccy, a Mežvéžajo Vúsko strečaje žédušku da i havoryc: a štó žéduška, zvarýu butavú? to dáj, ja zapróbuju, či mócnaju. jek patkínuy pad něbo, da patstávju méženy pálec, tak butavá zlamátaš. to žéduška berý hčtuju butavú, da neši kužnecú, nexaj ion jeje pėrevaryc macně, kab byťa pėtnútač pudóu. žéduška panós, kaval varýu varýu, da navarýu, što užó dvátčac pač pudóu vážyc. žéduška izě da i pláče, a Mežvéžajo Vúsko strečae, da i pėsenku pajě: čehó žéduška pláčeš? ax moj unúcek, kužnec butavú pėrevaryu. a Mežvéžajo Vúsko užavú butavú, da jek patkínuy pad něbo, a patstávju druhi pálec, tak butavá annó sahnútaš. to ion vžavú atahnúu da ji z žéduškam raspreščavšě, da ji pašou. išou ion išou, na ustrěcu jemú četavěk izě: kudá izěš Mežvéžajo Vúsko? a ty kudá izěš, Vėrnidúp? ot izěm rázem. išli jený išli, izě jim na ustrěcu četavěk, i pyťaja (!) u jix: iak vy zavócoš? ažin káže: ja Mežvéžajo Vúsko, a druhi káže: ja Vėrnidúp. a ty jak zavěšše? on káže: ja Vėrnihará. to izóm rázem. išli jený išli, zašli u lěs. tam stajic xátka, a u toj xátcy net nikóho. jený astallš načavúč, zhatavěli sabě večeru, tak vxóžic žet Škókač¹⁾, baradá z tókač, šem sót smalanóji púki. jek vajšou, jek zalásnuu (zamacniú): xto pryšou u majú xátu? a Mežvéžajo Vúsko jek užavú butavú, da jek švísnuu, to žed aš bórada zadrúu.

2. Žijli sabě žed da bába. žed lavíu rýpkú. natavěli rýpki, pašli u lěs zbirác dróva. našta bába tápac: žětku vo žětku, ja našta tápac. ne neši bápko da dómu, bó búžeš plákač. našou žětko kórěyk: bápko, vo bápko ja našou kórěyk. naši žětko da dómu, utóžym u kaľičél (!), da búžem katyxác, to búže xtópčyk. prynasli da dómu, da utažyli u kaľičél i stáli abójo katyxác: lúli, lúli kórěyk,

¹⁾ Može tež: s Kókač?

pókul bůże xłópčyk. tak naślise i hałóuka. bápka káže: źétku, uo
 źétku, užó ieś i hałóuka. kałyšém bápko tu búduć i rúčki. tak
 naślise i rúčki. bápko, vo bápko, užó ieś i rúčki. kałyšém źétko
 tó búduć i nóški. lúli lúli k'órčyk pókul bůże xłópčyk. tak naślise
 i nóški. bápko, uo bápko, užó ieś i nóški. dobre źétku, naxađi bůże
 synók Vánuška. výras xłópčyk. iehlžij z źétkám rýpku łavić. źétko
 sustarėu, Vánka káže: źétko, ty užó starý, ia paidu ażyn rýpku
 łavić. paiėxau Vánuška rýpku łavić, a mátk a za im abět pry-
 nieśtá i klíče iehó: synku Ivánko, pryptývi g bereškú, nieś matačká
 i tvarasķú. pryptýu g bereškú, da papaiėu, da rýpku výsypou, da
 znou paiėxou łavić. a vėźma šeźėta u kuśće, da čúta, što mátk a
 Vánku klíkata, da výřta s kústa, da davá hukáć na Vánku gru-
 bým "svoiím hótásəm: synku Iivánko, pryptývi g bereškú, k tabė
 mámhėnka pryřtá, xataźėu¹⁾ pryňeśtá, mářlennyx, źárənnyx. Vánka
 pryptýu g bereškú, iená iehó za hałóuka, da u meřók. pryňeśtá,
 pastáwita u sónkax na túcy. a svoiři daccy prikazáta, kap pėć
 dobre napaliťa, da Vánku spēktá iři na abět. a samá pařtá u řs.
 dačká pėć napaliťa, da užó iže Vánku bráć, da u pėć nieści,
 a Vánka u iėi prošicsa: pačákáři, sestřyc a, ne nieś meńe u pėć,
 da panaři u rėčku, papamýři u perót. iená panestá iehó u rėčku,
 da meřók razvėzáta, da xacėta iahó pamýř z bėřcha, a iřn káže:
 da ia ulėzu htýbeři, da lėpř pamýřiř. iak razvėzáta meřók, tak iřn
 u čeynóček, da i papťu, rýpku łavić. iemú mátk a ieznou abět
 pryňeśtá na druhi źėh, da i klíče iehó: synku Vánka, pryptývi
 g bereškú, ia abět pryňeśtá, xataźėu, mářlennyx, źárənnyx. Vánka
 pryptýu, da papaiėu, da rýpku výsypau, i ieznou paiėxau łavić,
 a mátk a ne znáia (!), što Vánka pabýu u vėźmėnnyx łapax. a vėźma
 šeźėta u kuśće, da ieznou čúta, što mátk a Vánku klíkata. iená tójo
 dúmaje: što ia Vánku syimáta da dómu zaiastá, a hėto Vánka
 rýpku łavić. aznou výřezta s kústa, da tójo dúmaje: a nu ka pa-
 próbuiēm, móže i syimáiu znou. da i hukáje: synku "Wánka, pry-
 ptývi g bereškú, nieś matačká i tvarasķú. a Vánka dúmaje: hėto
 ne máčcyn hałasók, ěto vėźmėn hałasók, da havóryć iři: paři ieřće
 k kavalú, da iazyk nakiři, tahdy pakłičeř. iená pařtá, iezýk naka-
 uáta, da i pryřtá, da i huká(ie) takim ěėenėkim hótásəm: synku

¹⁾ Napisałem przez x, kojarząc błędnie z wyrazem xataźėć —
 powinno być h. Ob. w Słowniczku pod h.

Vánka, pryptýví g bereškú, k taľé mámenka pryšťa, xalažéu pry-
 nestá, máslannyx, žarannyx. Vánka pryptýu, a vézma z za kústa,
 dy za haťóuku, dy yu mešók. nesé iehó, da i pryhavórvaje: čépér
 ne uvajžoš (!) at meňé. unestá iehó y svajú xátku, da pustávíta na
 prýpečku, i skazáta daccý, kab ne nestá druhí ras myé takóho
 ašukánca, bô ižon znou yčéé. dačka péc napalíta, da yňastá tapátu,
 da paťazyta na prýpečku, da tahdý i mešók razvézáta, i havóryé
 Váncy: pavažémse Vánka. Vánka šeu na tapáce, da yšó to hótouu
 spúšcié, to nóhu spúšcié, a vézmina dačka kaže jemú: prósto sác.
 a ižon paprávicsa teps, da na druhí bok hótouu sítlic, da i rúku
 spúšcié. ax iakí ty Vánka dúren, ne ymúješ iak na tapáce važicsu.
 da samá šeta, da nóhi patkórčyta, i rúki pryharnúta, i hótouu
 nazát pavarnúta: yot tak Vánka sác. a Vánku ijeé u péc, dy za-
 mázau, a sam výbex na yúlicu. tam stajáu iávar vysóki, ižon za-
 lěš na iávar, šeu na vārškú, da i sažíc, da i pėsenku pajé. a vė-
 žma pryšťa, da péc atqdráta, da dački naižetaš, da i výšta na
 yúlicu da i pakačítaš, i havóryé: pokačúše, povalúše, Uánčyného
 mása naižúšyše. a Vánka na vārškú sažíc, da i havóryé: pakatajše,
 dráh, povalúše dráh, svajé dački mása naižúšyše. jená uzťavútaš,
 da pašťa, da ieščé nahryžtaš, da iežnou výšta, da i havóryé: po-
 kačúše, povalúše, Vánčyného mása naižúšyše. a Vánka iežnou kaže:
 pakačúše, pavalúše, svajé dački mása naižúšyše. jená hlánuta yu
 hórú, xto to havóryé z ijeu, da takí ne véryé, što Vánka tam. da
 ieščé pašťa dačků iěšci. a y ijei dački byu pėrsceň na pálcy, jená
 iek hryžta, tak i našta pėrsceň. tahdý vžatá tapór, i pašťa iávar
 seč. a Vánka z vėrxú hukáje: tó y kámeň, to yu iávar, tó y kámeň, to
 yu iávar. jená tapór výtupíta, šékta, šékta, dy i tapór ne beré. da
 kínuta tapór, da davá zubámi hryšci, da zťamáta svoj kťýk. pa-
 šťa k kavalú nóuy rabíc kťýk. da zrabíta nóvy kťýk, da pryšťa,
 da iežnou státa hryšci. a lečeta čáta hušci, a ižon havóryé: huši
 lėbeži, skínce po pėrú, i iu z vámi poleču. jený skínuli pa pėrú,
 ižon vabrúše, tólko ne stauáto iédnaho pėrá. a z zádu lečeu zeščý-
 pany hušenók, a ižon havóryé jemú: zeščýpany hušenók, skín mne
 pėró, iu s tabóju paleču. hušenók skínuy jemú pėró, tak ižon fšei
 vabrúš, da i paleču. a vėžma hryžta, hryžta, iávar pavalúše,
 da i Vánki nětu.

K. Załóski pad Astášynom.

I. Gienia, służąca we dworze łyczyckim, lat około 20.

1. Było u bábka try syně, dva razúmnyje, ažin Iván dura-
čók. pásčyn jon šem hót ščine. sahtašlīs jahó muzykí u rékruty
paddć. užyn bábko zapróx kaná, i pavós jehó. pryvós v adnó cár-
stvo, he prymájuć. pryvós u druhójo cárstvo, he prymájuć. pryvós
u trécajo, nasýpau jamú báryn kalásku hrósci, i atprábju jehó da-
móž. i daju jemu jiná Iván darahokúpleny. no, Iván darahó kú-
pleny, iěžmo my s tubóju vajavác. iěcali janyj iěcali, i prystaju na
móry na výsypte karabél. výšla sama stárša šestrá. no, Iván da-
rahó kúpleny, naž báryn važ brat na móry na výsypte pomiráče. užé
pačavinu lužčij pamérto, užó pačavinu tašažčij padóxtó. pačíše, pačíše
šestrá plákać. zažernútaše ji nazát paštá. výšla šeladóršaja i tak
šitno pláče: Iván darahó kúpleny, vaš báryn, naž brát na móry,
na výsypte pamiráče, užó trécaja časć lužčij pamérta, trécaja časć
tašažčij padóxtó. pačíše, počíše šestrá plákać. zažernútaše ji nazát
paštá. výšla samaža ménšaja, i tak šitno pláče: Iván darahó kú-
pleny, naž brát, vaš báryn na móry na výsypte pamiráče. iek upórše
Iván uv adnú ščenu hačavóju, a u druhitju nahámi, i razčernuju
karabél. iže jon iže, bjuća try čerčáki. ox "vy čerčáki, za što vy
bječoso? pamór naš bácuška, pakínuju nam try vėščy, ji my ni mó-
žem jix razžallć. a iakliěš uásyje vėščy? skáćer, ji* pabelánka, i za-
latyj kavór. ty čerčáka leći u toj bók, a ty čerčáka leći u toj bók,
a ty čerčáka na záxat sónca. šėu na załatyj kavór: no, załatyj ka-
vór, hešć mēnė tudyj, hže mōj báryn, na móry na výsypte pamiráče.
iek pryjėxau da báryna, razastaju skáćer, uztažju pabelánku, ušėm
dayoľno pić i iěšć. no, kaže, báryn, pažėdu ja čėpėr ženicsa. pry-
iěcali jenyj uv adnú xátu. máci jix skazáta: što my vam navėrym
i napáčom, kalí vy usó pažaścó, to addám mēnšuju dačkú Mėrju.
dak jyn sahtašájėcsa. stažáta kuxnja nad rakóju, było try kuxarė,
było try lekažė. što jenyj napakúć, i padadúć, usó pažėli, iěšćé i máto.
iek uztažju jon pabelánku, dak jehó nixtó ni báčyc, iek jon praz
aknó u rėčku ukińe ji kryčjć: čėšća, čėšća padavaj bólše. iěšćé
byu ažin pėiben pat pėču ślepj. i tahó zarėžali ji upekli, i tak
iěšćé máto. užó zrałiłi pryhavór taki, zarėžac jehó samóho, žal
dački Mėrji za takóho addavác. jon xáčju praz aknó ućėj, ji at-

šéklí jemú pa kalěni nóhi. ižé ión daróhaju, stajíc kaláska i šezíc šlepý, i stajíc bezrukí. ión káže: ty bezrukí veží, a ty šlepý popixái, a ja beznóhi búdu ičzac. ičxali iený ičxali.... što kúpec' uatá, zarěžuć ji upekúć iehó, i samí ne znájuć, hže ión žénecca. prypilnaváli, iek vėžma prybežýć, uxópic i panešé. znašli iený ieié nórku, na harý pat kámeňem. zarězali iený sórak uatáu, pažžiráli z iix kózy, parabili hózy. i znašli ianý ieié šápku, i skazáu Iiván darahó kúpleny: ja sádu ji puščéce vy méné tudá, kudá vėžma nášyx upčěanyx vatáu našita. i wupuščili iený iehó tudý. pryšóu ión v adnú xátu, šezíc stársaja sestra, šýje, i tak šitno pláče: počíše, počíše, Iiván darahó kúpleny, nášqia mátuška z bětaho světu pryběhta. iená očě ušěi čas sažróć. sažróć, ni sažróć, a ja xacú z iěju vídácsa. to paži Iiván darahó kúpleny, pa lěvu starané stajíc mőcnaio pıvo, pa právu starané stajíc stábaio pıvo. pašóu Iiván, papazakáčvau (perekáčju) bócki, papereinėvau šáblí. pryštá vėžma, i stáli iený bícsa. bilis iený bilis: Iiván darahó kúpleny, daí óddyx, napiěmse pıva. iek napilise, Iiván pakrapčýu, a vėžma astaběta. bilise iený, bilis. no, Iiván darahó kúpleny, čehó ty ad méné xóceš? ja xacú, kap pryrašli nóhi i pácy. paži ty u tıju i u takıju stúdiu, utačý, pryraštúć talě nóhi. pašóu ión, utačýu, pryrašli nóhi, a pátvau (!) nět. pryšóu ión u druhıju xátu, tak šitno šedóřšaja sestra pláče: počíše, počíše, Iiván darahó kúpleny, nášqia mátuška z bětaho světu pryběhta, iená čěb ušěi čas sažróć. sažróć, ni sažróć, a ja xacú što mne pryrašli pátcy. paži ty Iiván u takıju ji takıju stúdiu, utyčý, pryraštúć talě ji pátcy. pašóu ión utyčýu, advalilise i nóhi. pryšóu ión u trěciu xátu, sámaja ménšaja dačka Mářia šezíc i tak šitno pláče: pačíše, pačíše, Iiván darahó kúpleny, nášqia mátuška z bětaho světu pryběhta, iená čěb fsej čas sažróć. sažróć ni sažróć, a ja xacú s něi vídácsa, što mne pryrašli nóhi i pátcy. iek pryštá vėžma: jé, jé, přěsnaja dušá u xáce iešé. čehó ty Iiván ad méné xóceš? ja xacú, što mne pryrašli nóhi i pátcy. plúnuta iená iamú na nóhi i pryrašli. xócecsa iamú užó na běty svět. pryšóu ión, šeu ión u svaje hózy, i pačahnúu ión. pačěahnúli iehó kryšku, iek uhléželi vėžminu šápku, i puščili nazát. znašóu ión takıju pticu, što iená výněsta iehó na běty svět.

2. (*Kápašcaŭa, pajúć támača hétu pésiŭ*).

Xto bédy nie znáje,
 nexasi mehé pytaje,
 a xtó bédy nie wédaaje,
 nexasi sa mnozi abédaje.
 šeżić bédá pad mastóm,
 iéduć lúži s xwarastóm.
 užó bédá razyhráta,
 usé kalósa pałamála.
 "ot hžé užáuše toj Tarós,
 i toj bédú zá łop trós,
 a hžé užáuše toj Prak¹⁾óp,
 i toj beže u mórdu tróp.
 paštá bédá da Džeńisa,
 a Džeńisa ¹⁾ wýšla týsa.
 paštá bédú da Haurýta,
 ad Haurýta nósam rýta.
 paštá bédá za starcami,
 ukráta tórpu s suxarcami.
 paštá bédá da papá,
 bili bédú iek snapá.
 bili bédú bili,
 užé bédú zabilí,
 užó bédá pamérta,
 i nóhi zawérta.
 paťazylí pad wózam,
 astupili abózam.
 najéxato žydaŭio, stało bédú rabavác,
 něčeho z bėdy, něčeho z bėdy, něčeho brác.
 uželi misku, uželi ji múk,
 zastátase bėda ták.
 uželi wėnik, památó,
 bėdy u dóma ni byló.
 kab ja u dóma bylá,
 dak jab i hėtaho ni dałáp.

¹⁾ ← aź Džeńisa.

3. Uot tám, uot tám v annóm měsće,
 tancuáto šaucóu žvėsće.
 šaucě, kraucě, sólňiki, zdólniki,
 šanauátŷ, kanavátŷ,
 pałkóuňiki i ĵenerátŷ,
 ĵanŷ pílŷ i hulálŷ,
 čarnabrŷvu namauálŷ:
 ox tŷ mŷta, čarnabrŷwa,
 či ne zdóxta hŷe kabŷta?
 uot tám u tŷze pry daľňe,
 zdóxta u pópa ŷve kabŷle,
 adná uróna, druġa tŷsa,
 adná učóra, druġaġa ŷŷsa.
 švėnci úxa, švėnci brŷxa (!),
 ni papsúġze m^uoġ brát úxa.
 a ġa škúry ni papsúġu,
 ġeg zaňáu, tag advartúġu
 (aŷŷarė, ŷniňe škúru).
4. Pa haróŷe¹⁾ xaŷŷta, leńódušku taňŷta,
 či ġa u čebė m^uoġ mŷlenki za náġmičku stuŷŷta.
 ġeg za náġmičku stuŷŷu, náda ŷėnuški ptaćić,
 kaľŷ u čebė za kuxárku, náda čóbatŷ paŷŷć.
 šúdy túdy ġa i paŷtá, maġė čóbatŷ stajác.
 čėraz rėčenku ġidú,
 ġa ġek pčótuška hudú,
 a ġa s ródam syġidúse,
 za cybúlku ulephúse,
 za cybúlku to za mák,
 paŷtá zámuš, užó ni tak.
 mėné bácko hadaváu,
 xľěba i sólŷ ni daváu.
 mėné máma hadaváta,
 xľěba i sólŷ ni daváta,
 kab ġa vėlkaja ne rastá,
 kab ġa zámuš ne paŷtá.

¹⁾) = pa aharóŷe

nie za vášo ja upitás,
 ja upitáse za toj syr,
 što moj péven nanasiu.
 a moj péven haspadár,
 ion usé kury papródu.
 adnu túju čubátuju,
 túju kínu na xatu,
 pasažiu na snapě,
 ji neśe iáiek trj⁴ kapě.
 ja prystáulu drabínu,
 zaharnu iáica u karzínu.
 pańasú ja na taržók,
 addám žydu vėś datžók.
 kamú rúp, kamú dvá,
 kamú trj⁴ rublá datá,
 tómu žydu starómu,
 vot pác rublėi samómu.
 a moj bácko lixi býu,
 za piánicu zúmuś dáu,
 pat paróham zapraháu,
 pat prýpečkam paharáu.
 a ja ju pécy palíta,
 tyje vatě spalíta,
 širyu-biryu, na iermák,
 maix vólčikau nimá.

5. Zaxacėta bába da zabahaćėci,
 pasažíta kurapátu, kab vývėta žėci.
 pasažíta kurepátu(!), čornažo pėro,
 výšežeta kurapáta darahóžo pėro.
 výpuścíta bába na padvóro pásćić,
 samá šėta na ulicy kužellicu práścī.
 xmárka nastupáe, dóžžyk pakraplǎe,
 pará, pará, babúlenko, kurčáta zbíráci.
 usėc ni sabráta, trójo zataptátu,
 ah Bóže moj mīlenki tróje zataptála.
 ah Bóže moj mīlóxenki, da štóz mīne rabíci,
 iek pryjóže moj starénki (!), búže mēné bīci.

iek pryžexau moji star¹énki(!), da palés na pěkku:
 babúlenko, hačubénko, kurčát ni čuváci.
 kurčát ni čuváci, ne búže čuváci,
 vypuścila na padvóro, lúži žživováli.
 iak užau star¹énki syružu dubínku,
 zabíu bábu, zamačáiu, usú bábinu spínku.
 kap tačé staryčók užó ruká atsóxta,
 zabíu bábu, zamačáiu, aš traxá ni zdóxta.
 kap tačé staryčók buradá ablězta,
 zabíu bábu zamačáiu, što na pěk ne *lězta.

L. Ostaszyn.

I. Dziewczynna lat około 20.

1. Byłó u báčka try syné, dva razúmnyje, tréci durný. stáli
 anij žalicsa, adharažili pa try katučé (xlevé). ulečéto młátšemu žvé
 čeláci, i druhómu razúmnomu vlečéto žvé čeláci, a durnému adnó.
 toj durný vžau zaréžau svojo čelá, uysušyú škúrku, paňoš prada-
 váci. ion išou, pa daróže spaścihnúta iehó noč. padyšou ion pat xa-
 žáima(!), prósicse načevác. padyšou ion pad aknó, stau prašicsa. xa-
 žáima dómu ne byló, tólko žénščyna. tak ion zalés na xátu, žžór
 stalevinu, i pažiráu, što bába róbič. bába pěkta tam fšo varýtá,
 bez muzyká. pryžexou mužyk z lěsu, dag dúren žlez z harý, stau
 prašicsa: xažáin, xažáin, puści méné noč pperenačevác. xažáin
 "stáu, i aččyńtu žvéry, puścíu u xátu. šeu xažáin včéćerác, klíče
 dúrna k salé včéćerác. toj dúren žeržau nayačóčecku š škúrkeju. pa-
 tažyju nayačóčeku pat statóm, začüpiu dúren nayačóčeku, tája škúrka:
 túp. xažáin pytačesa u toho dúrna, što aná kaže, škúrka. dak toj
 dúren kaže: héto tvaia žónka píralié pěkta. xažáin stau píralié
 dastauác s pčy, dy iěsci. dúren začüpiu nahóju škúrku znou, dak
 tája škúrka: túp. xažáin pytačesa: što ianá kaže tačé? ion kaže:
 tvaia žónka kaže, što harýtka stajíc u pčy. dak toj xažáin da-
 stau harýtku, píu s tym dúrnem. dak toj dúren začüpiu škúrku
 znou, tája škúrka tupač. xažáin pytačesa, što ianá kaže. ion kaže:
 što u vášui xáce nepryjátnik iěsc. xažáin pytačesa: štoš jemú ra-
 bič? toj kaže: dustauáji hardču yódu, i l¹ po usěx kuthóx, a pat

пёц усú выліўдзі. дак іон іек лінуу, тўіу ўоду, дак лёзе пёп spat
 пёчы, так тоі дўрєн за пёпа, а тоі зажаіін за тóho пёпа, сталі
 іehó біц. ка́же зажаіін: прадзі мнє чєлавєчку шкурку. ту тоі ка́же:
 куплаі. тоі ка́а: што́с табэ да́ц? тоі ка́же: дай ты мнє тўіу пóуну
 шкурку hróšej, to іа табэ прадám. дак тоі зажаіін дай іемі пóуну
 шкурку hróšej. to тоі дўрєн прысóу да хаты, да на разúмныіе ка́же:
 от іа, ка́же, анó чєлатко мєу, а ўу, ка́же, двóіє ма́дєцє, даг бóлєі
 hróšej вóзмєцє за сваіє. так т́ііє разúмныіє в́зalı пастўхalı дур-
 нóho, парэзалі т́ііє чєлата, пасєклі тўіу шкурку на кауáлкi, ды
 паиєслі прадавáц. дак нixтó нє xóцє купла́ц. разúмныіє ка́жуц: што
 нам рабі́ц дурнóму, што іон нас хєдак звóу. трэба іehó, ка́же, за-
 бі́ц. іанý зачє́лі дурнóho забі́ц, дак іон па́чуу, што xóчу́ц іehó за-
 бі́ц, дак іон узáу ма́цєру старúіу, ды прыбру́у f сваі́о азэ́іо, дак
 іек ісóу разúмны, дак думоу разúмны, што дўрєн ша́зі́ц. анóш нє
 дўрєн, да ма́цi. іонзо́ш іек дау ма́цєры (sakєraіu), дак іанá в́зalı
 павалі́ташє. так іон нарабі́у крýку: забі́лі маі́у ма́тку. дак тоі дў-
 рєн в́зau паса́зі́у ма́тку у вóзє, абха́ціу ієі́є (kab іанá шєжэ́та), па-
 ставі́у ко́шык ієі́єц, ды па́вóс да Naváhrutka. прысóу жы́т, ка́же:
 ба́пко, па чóм іа́і́ка? даг зачє́піу ієі́є, дак іанá нє акáзýвaієcsa.
 дак тоі дру́гі ras, пxнóу ієі́є, дак т́ііу ба́ба з вóзу, а тоі дўрєн
 за тóho жы́да, нарабі́у крýку: маі́у ма́тку жы́д забі́у. так тоі ка́же:
 є́і́xo, є́і́xo, нє крýчý, што заxóчє́ш, тóо табэ дум. тоі дўрєн ка́а:
 насýп мнє пóуну тўіу ка́тамáшку hróšej. дак тоі жы́д насýпáу ка-
 тамáшку пóуну hróšej. тоі дўрєн прыі́єxau да хаты, ды ка́же на
 разúмныіє: іа за сваі́у ма́тку старúіу ку́лкi hróšej в́зáу, а ўу,
 ка́же, за сваі́є жанкэ́ ма́ладыіє так бóлєі пабра́ліb hróšej. так т́ііє
 разúмныіє пастўхalı дурнóho, пабі́лі жанкэ́, і паі́єxalı да Naváhru-
 tka s пабі́тымі жанка́мі. прыі́єxalı анý да Naváhrutka, дак s кан-
 цєлáры стáлі на ііx крýчáц, і забра́лі ііx у канцєлáрыі. дак іанý
 сталі прасі́csa, што нам дўрєн хє́то сказáу пабі́ц. ўы́пусці́лі ііx. пры-
 ш́лі анý да хаты, разúмныіє: што нам, ка́же, рабі́ц є́тому дурнóму?
 ка́а, трє нам ад хє́таho дурнóho і́цi ўу прóч. в́зalı, пас́лі ат тóho
 дурнóho ўу прóч. чєпэр дурны́ жы́вє, в́іно́ пі́є(!), па баражэ́ чє́тлó,
 і в рóцє нє бы́лó.

2. *Lečéu hólup čerez vódu, dai vadá píči (!),
 ož časčo mne da širótónce iči služýči.
 iek výdu ja na útečku, stánu za varóta,
 níxtó mené ni začépič, bo vědna širóta.
 iek výdu ja na útečku, ževóčki hulájuč,
 mené vědnu širótonku slóski ablivájuč.
 iek pačú^žo Bóžy synók z vysókocho néba:
 čahó pláčeš širótonka, če(h)ó tabé tréba?
 dau Bóž rúčki, dau Bóž nōški, prašvėtlyje uócka,
 rabí, pracúš širótónka da cómnaje nōčki.
 žen rabíta, nōč rabíta, rabóta na míta,
 sádu ja věčerač, pažirájuč s krýva.
 paťazú ja xľp i tōšku, výdu na daróšku,
 zatamlú ja bėty rúčki, paljúcsa slóski.
 a Bóže moí mīlenki, neščásnaia dóla,
 ražíta mené mátk a švatiy žen neželú,
 datá mne līxúju dólu, nížé ja ne žėnu.
 paňasú līxu dólu na tór x praduváci,
 kážen znác, što līxáa, ni xóceč (!) kupláči.
 a píuč lúži harėlicu, šíry hūši uódu,
 da lečéce šėry hūši až da maihó ródu.
 ne kažéce šėry hūši, što ja tut harúju,
 da skažéce šėry hūši, što ja tut panúju.
 jag būžece šíry hūši prájdu kazáci,
 to na būže rónny bratkó šastrýcejú zváci.
 iek sarvú ja z róžy kvėtku, puščú ja na uódu,
 ptyóí, ptyóí z róžy kvėtka, až da maihó ródu.
 ptytá, ptytá z róžy kvėtka, pry bėreškú státa,
 výšta maiá mátečka, kvėtočku paznáta.
 da če(h)ós ty maiá dacúšečko hėdak szmurńėta,
 mūsič maiá dacúšečko šem nežel xvarýta.
 ni xvarėta maiá mátečko ni adnóž hažínki,
 da zbalėta szmurńėta bes svajė ražínki.*
3. *Óičenko moí rónnenki, čahó mnóju čužájěše,
 što ja š čužým žvėncátuše,
 da š čužým čužážėmcom,
 du ne s svajím kaxáncom.*

s kahó ja śmeiátaše,
 tamú ja papátaše,
 s kím ja pítá, iěta,
 s tym ja ślúbu nie měta.
 ževóčki maié šestrycy,
 da lepěi nie znáčiše,
 iek lubiŭšyše rasstáčiše,
 da lepěi nie lubicsa,
 iak lubiŭšyše raztúčyčsa.

4. Bráćeŭko moi rónnenki,
 da uŭži na uútečku,
 da žérni pad zórečku,
 katóraa zará hraě,
 a kátóra putuxáe.
 ránniaja zará hraě,
 a večérna putuxáe,
 tam maiá mátka paxažáe.
 ianá u Bóha sprašáecsa,
 na vešélo spēšáecsa.
 mátečko maiá rónna,
 kal'i za lāsámi,
 to śačy rubámi,
 a kal'i za harámi,
 búdu kapačė naŭmáci,
 búdu hóry kapúci,
 svaŭú mátku na vešélo zváci.
 iešć u miené mátko^u mnoho,
 a rónnae niŭódnae.
 da vádúć miené pa rádónku,
 da nie śčyru práúdónku.
 iany svaŭó žiáć máŭúć,
 du ušú práúdu astaułáŭúć.
 iany svaŭó žiáć máŭúć,
 du ušú maiú dólu astaułáŭúć.

M. Basin.

I. Kobieta lat około 50.

1¹⁾. *Pérša nežélenka, druhó(10) vaskreséno,
ne méta sabé véry da švátóž nežéli.*

*jek nežélenka pryšlá,
ja matadá za stót zaišlá,
iz ručmánym venočkom,
z zatatym perscónéckom.*

2²⁾. *čepér že: Bráćeiko moi rónnienki,*

*ne raspletáí kasý majé,
ne razlíváí slazý majé,
majá kasá rusénka,
majá slazá drabnéenka.
paštá že majá kasá
pac (!) cómnyje lesá,
pad bétójo herézeiko,
pat tónko10 haréseiko.*

3. *Mátočko majá rónnaja,*

*1 yprauláí, ne zabauláí,
ni pazni mené y dóma.
kalí spózniš níené y dóma,
to dúže mie maršátečku,
razúmno(h)o žážečka,
majhó ródno(h)o bráćeika.
mátočko majá ródnaja,
blahastávi matadúju,
da vécá jedučy, y Bóha dólu (!) prósačy,
hažinečki ščastlívaje.*

4³⁾. *Sýpce pšanicu y nóuyje karýta,*

*karméce kóni y veľiku daróhu.
1 veľiku daróze tróži waróce.
1 péršyje varóta sónce zýže,
1 druhíje varóta mésec zýže,*

1) Patrz Wiesiołów I. 9.

2) Patrz Wiesiołów I. 2.

3) Patrz Łyczycze I. 12.

- * tréceie naróta małóičyk uziéże.
 sóńco zýže, cóplenko búže,
 mésiečyk zýže, vídneńko búže,
 małóičyk uziéże, véšelénko búže.
- 5¹⁾. Iéxali svatóve mima haŭ želóny,
 mímno sat ŭ'iśńóuy,
 sat pałamali, sakałá sajmali,
 załatúiu času kónmi staptali,
 želónu rútu svánki śčypali,
 ŭ krásnae źévočki práudy pytalí.
 krásna źévočka, kałi búžeś náša,
 to my sat apśážim, sakałá prynážim,
 załatúiu času złótnik pazłócić,
 želónuiu rútu sam Boh zaróžić.
6. U nežélu ráno išli małóicy hrańučy,
 śápočki šybájučy.
 ažin małóičyk ni hráe,
 iun času ni máje,
 iun času ni máje,
 da ślúbu pryłiráecsa,
 Hóspodu Bóhu kłanáecsa,
 niženko, pakórnenko,
 Pánu Bóhu pryziómnenko.
7. U nežélu ráneńko,
 płákala śirótuńka,
 pa vilicy xóžečy,
 * Bóha dóli próšečy.
 začu* sam Boh z nebós sxóžečy,
 na abłóki stupájučy,
 *anólika(!) pytajučy:
 vanóliki(!) stúški máje,
 što na źemli za hałasé,
 pudyxóžeć pad nebesy?
 éto płáče śirótónka,

1) Patrz Wiesiołów I. 3.

pa vŭlŭicy xóžečy,
 u Bóha dóli próšečy.
 Boh daŭé dólu xlebaŭŭŭu,
 a Syn Bóžy hrašaŭŭŭu,
 a anólŭiki fšelákuŭu.

8. Bráčeŭko moŭ ródneŭki,
 či vėlŭš ty mne šésči,
 či ieščé pastajáci,
 u Bóha dóli paprašáci,
 hažinečki ščasŭŭaŭe.
 ne sádu, ne sádu,
 na svaŭóm pasáže,
 nexáŭ bráčeŭko uóŭže,
 mŭné pabŭa(h)astávič,
 na pasáže pasážič.

N. Sieniežyce.

I. Pastuszek z Sieniežyc, lat 12, chodził do szkółki przez 2 zimy.

1. Dŭ, dŭ, da kažól baradŭ. pajéxou na mészę kósku kupŭlác. na što táa kasá? sėno kašíc. na što tóŭo sėnco? karŭ^ukgm davác. na što týje karŭ^uki? maŭakó daŭíc. na što tóŭo maŭakó? syr rabíc. na što tuŭ syr? pastuškŭ davác. na što tuŭ pastuškó? karŭ^uki pásóvič. a hžé týje karŭ^uki? u pólo pahnáŭ. a hžé tóŭo pólo? trašćóm zarastó. a hžé tóŭo trašćó? žeučata pažáŭ. a hžé týje žeučata? xłópcy pabraŭ. a hže týje xłópcy? pošŭ hóry kapác. što u tóŭ harŭ? zaŭatáa žėška. što u tuŭ žėscy? zaŭatáa miska. što u tóŭ misky? zaŭatáa łóška. što u tóŭ łóscy? zaŭatáa žerná. hže tóŭo žerná? kapŭŭn uxapŭŭ. hže tuŭ kapŭŭn? paléceŭ u móro.

2. Byŭ saŭé žėtko z bápkajŭ. byŭ ŭu ŭx try synė. dva razŭmnyje, a trėci dŭreŭ. staŭ razŭmny žanicsa. pastaŭŭi dŭrŭna za harškámi. pašou dŭreŭ, kupŭŭ haršku^u, i ižé, i stajác katké. dŭreŭ kaže: što ŭŭ stajácé, brátcy, bes šapók. pakŭáŭ ŭm haršké. pry-xó(ž)íc da dómu. hžėš tvaŭé haršké? stajáŭŭ katké, ŭa pakŭáŭ na ŭx haršké. pastaŭŭi dŭrŭna pa sól. kupŭŭ dŭreŭ sólŭ. ižé, pié(!) sabáka vódu: štu piėš brad bes sólŭ? usŭpaŭ adnŭ žmėnu, i pyŭáacsá:

a što brat, sałódna uadú? sabaka ničevó ni káže. ión vysypou usú sól. prycho(ž)ić da dómu. hžeš tvaú dúrnu sól? piť sabaka vódu bes sólí, a ja iemu pasaliť. iži dúrnu pa lúži, praší iix na vášelo. ižéce muščyny, ženók ni baréce. pryšli muščyny. pytaŭcsa: hže uá-šyje žanké? dúreń kazóu (!) ne brác ženók. ižiš ty pa žanké. pašóu dúreń pa žanké. ižéce žanké, žecéj ne baréce. pryšli žanké. pyta-ŭcsa: hže vášyje žéci? kazóu dúreń ne brác žecéj. ižiš ty dúreń pa žéci. pažexou dúreń pa žéci, paktóu na uós, i uvezát žéci, pry-vós. výšli žanké pa žéci, žéci dúreń pouuóázvou i padušíť ix. žanké pláčuć pa svaix žécax. iži dúreń, naliváŭ harétku. pašóu dúreń, užóu pásitek, pryšóu da bóčki, lié(!) u pásitek harétku. iak výliu usú harétku z bóčki, tahdý šex na bóccy, i iehžić pa tóŭ harétcy, i za-bú(v)iu. pryšóu k nemú brát: čamú ty ne nešés, dúreń? pačekáŭ, brat, daŭedu. nu i iónžo pryjezou da žvéreŭ i stúkae u žvéry: ač-čyni, brat. aččyniť brat iemu žvéry, paliťs harétku. áx ty dúrnu, što ty zrabiu, na što ty harétku razliu? ja brat hétomu ne vinovát, što harétku razliťúse.

3¹⁾ Byu sabé žétko z búpkaj. byťo u iix dva syné, ažíń dú-reń, druhí razúmny. pavóu dúreń karóuu pródac. vžež praz lés, skrypić berézina. iun pryvóu da taié beréziny karóuu i káže: xó-češ kupić maiu karóuu? berézina ničó(h)o ne atvéčuć, a uśo skry-piće. pryvezóu karóuu da beréziny i káže: daŭdŭ hróšy za karóuu. a berézina uśo skrypić. dúreń káže: zóutra adduší hróšy. a beré-zina uśo skrypić. pašóu dúreń da dómu, pytaŭcese brat iehó: pra-dóu karóuu? pradóu. a što ty użóu za ieié? ničevó ne użóu. ja pryvezóu da beréziny, ianá so skrypěta, xacéta kupić. kazáta, u zóutra hróšy andám (!). pašóu dúreń da taié beréziny: andaváŭ hróšy. a berézina fšo skrypić. andaváŭ hróšy, a héto ušéičas zašakú. a berézina fšo skrypić. ión vžóu, ššek tñu berézinu. pasypališ z ieié hróšy. on padabráu hróšy, i pańós da dómu, i pakazóu svajmú brátu: ód brat, kólko ja vžóu za svaiu karóuu. pavóu brat i svaiu pródac. pryvezóu da beréziny, a sám pašóu da dómu. na zóutro pašóu pa hróšy. prycho(ž)ić da beréziny i káže: andaváŭ hróšy, bo ušéičas zašakú. a berézina ničóho ne káže. ión iššek berézinu, i ničóho u ióŭ nimá. pašóu ión da dómu, i prósić u bráta svajehó

¹⁾ Patrz Wiesiołów II. 1. i Niehniewiczze I. 3.

dúrňa: hžé ty brat nabráu tak véle hróše? u beréžine. a čamúžo ja iššék beréžinu i ničóho w (!) žož nimá.

4. Byu sabé žétko z bápkai. byló wu jix try syné, dva razúmnyje, a tréci duren. panór jix bácko, i kazóu jim: pryščóće wy synké maié, pítmúće wy méné usáki pa nóčy, Pérez stáršy, tadý šeladóršy, a dalej wžo sámý ménšy, duren. pryščtós išci pítmavác stáršemu. stáršy baičesa, próšic u dúrňa: paži bráče, peranačuú za méné. ja tabé dam iščci, ažéžy, i usó ja tabé dam. pašóu duren, lúx na mahíle i lažýc. podymáčesa mahíla, i vylás bácko i káže: čamúš ni iščóu stáršy? baičóušo išci, paprašíu u méné, kap já pašóu za jahó. dau jamú šarsćinu i ká(ž)e: iži sabé da dómu. jun iščóu, ukačóušo u bałoto, pryščó(ž)ic da dómu i káže: ná lúxo tabé, jak ty ni xacéu išci. da méné bíu, bíu bácko i wu bałoto ukínuu. pryščtós išci šeladóršomu, ion próšic u dúrňa: paži bráče, peranačuú za méné, ja tabé zaplaču. pašóu duren, i lóx na mahíle. lažýc, padymáčesa mahíla i ustaie jehó bácko i káže: čamú ne pryščóu šeladóršy syn? ion paprašíu u méné, kap já za jahó pašóu. dou jemú šarsćinku i káže: iži da dómu. ion pryščóu, ukačóušo u bałoto, i pryščó(ž)ic da dómu: ax ná lúxo tabé, ne xacéu ty išci. méné bíu, bíu bácko, i ukínuu u bałoto. pryščtós išci ménšemu, dúrniu. ion pašóu, lóx na mahíle, i lažýc. tak i padymáčesa mahíla, i ustaie jehó bácko: a štó synku, ty za jix xážíu, a janý za čebé ne pašli. dou ion jemú šarsćinu: iži da xáty. pryščóu ion da dómu i lóx spác. sašníu són, što cárau doč iže zámuš i wybiráa sabé muzyká. skuzóu ion swaiim brátóm. braté pozapraháli kóni, i paiěxali. i duren káže: i já paiědu. a braté (je)hó kážu: kuaj ty duren paiěžeš? čebé tam zabiú. ničóho, taki paiědu. paiěxat taki duren. pryěxat u lés, užóu swaihó kaná zabiú, i kiški i kósci wýtras a škúru pavěšíu na kúséc. i prysmalit šersćinku, pryléceu k nemú kón. on pras právo wúxo ulés, a praz lúwo wýles, i zrabíušo taki xaróšy, i paiěxou. laćic jehó kón pa wózduxu, pryléceu da cára. i uhléžeu swaié braté, i kápmu jim swaiěiu naháikajú, a sam poléceu, poléceu da cárskiě dućki. janá jehó palubíta i jamú pićác na túbé pryłapíla, i paiěxou ion da dómu. pryěxou u lés, šlěs s kaná, praz lúwo wúxo ulés, a pras právo wýles, i zrabíušo iznóu taki sámý, ieki byu, abadrány. pryščóu da dómu i lóx na paťu, i ukrućíu łop anúčeju, pićác tuiú, kab braté ni paználi, što ion

іеhзiу да сáрскііе дачкі. прыіеhзáiуc брацэ да дóму і кáзуч: што ты ўкруцiу дiрeн hóto^у свáiу? бу маiа hаtуvá балiц. а што ў bráтeы там чiлi? трéбa быtó дiрiну і тaбэ iэxаc, то ты чi^уby, што тáм hаwарылi. iак кáпнi^уby тaбэ hэдak, iак нáм, то iі залiуby.

5. Byu sobé žetko z bápkoj. méli anj kúrkí i húski. pastiat(!) dět répy. unáziyše u iix mežvéc. pašou žet pitnovác, adrubít me-dvédú nóhu. pryšou madvéf k nemú, káže: húski spát, kúrkí spác, adnó maia bápka ni spíc, moiu vótnu producy, maió máso iedučy. hím bápko, žžém. *oi žetko bau'ise(!), dámo m'ému(!) kúrečku (dámo iemú kúrečku). dál iemú kúrečku. pašót mežvéc, pasažit na karčeckú. pryšót mežvéc iznou, káže: húski spác, kúrkí spác, adnó maia bápka ne spíc, moiu vótnu producy, maió máso iedučy. hím bápko, žžém. bába usyta (!) (výsažila) hótoy prez aknó, kúa: čehó ty pryšou mažvéc? dět paxnúť bábu, madvéf užáť pańós, pasažit na karčeckú a sam pašót. pryxódiť meďvéf g bábe, a bába: ni dastáneš ty žžésci. mežvéc výt, báby ni dastáť, i pašou. bába žlézta i pašta. ižé tak ižé, stajíc xátka na kuráču lúpey. vaštá bába u xátku, tam xarašo u xáccy. bába pašta poizskúta i napítaš matakú. pryšli kózy i kážuc: u náši xáccy néxto byť, močocká napítše. pastávím my kazta pitnovác. bába káže: zašni kazót. kazót zasnúy. bába vylezta spot karýta, napítaš močoká, i znou lehtá pot korýtam. pryšli kózy, ká(ž)uč: néxto u náši xátcy byť, i kazót ne pitnovát, močocká napíušo. pastávím my druhóho kozta. bába káže: zašni kazót. kazót ni zasnút. bába vylezta spot karýta, stúta píć matakó. kazót zlu-óit bábu, i prósić u hejé: búć bápko u náš, hledi nas, karmi nas, i poi nas, i dói nas. bába káže: xarašo. pašli kózy na pášu, a bába astátaše dóma. užáta syr bába, poňestá svoimú (!) dědu. zalézta na hóru, pradráta děrku, a dět spát na pécy. aná ukimuta iemú u rót. dět rassmakavát y (!) káže: saróka či varóna, ukín bółš,bo smašneńko. ukimuta bába iješće krýšku. ionžoš palés šukác na hóru, našót svoiú bábu na harý i pytaje: dě ty bápko bytá? ná(!) kúa: tyš mené mežvécú addát. i prósić u hejé: zavedi bápko mené tudá, gde ty bytá. ianá zaveťi iehó u tuiu xátku, gde kózy žyvúć. tám kak naičtše žet, kak stát pardél, upužálš kózy, i palatéli na dikiye lózy.

6. Lužne notatki. Iak pamór moj tátko, šém hót iak pa-mór, a maihó žáćka pamérta žónka, maia mátká da da žáćka pē-reižštá. ianý žyli nevénčeny. a vžó to pamérta maia mátká žve ne-

želi, iek aná pamérta. pazyčali hróšy šmát, pežžesát dva rublé, i ni andaváli ni kryški. a čepér iak aná pamérta, nu mne z začkom tréba andác. — Hót. ródny. žonku. syšliše. pry žom. pryčali. žalíc. try kapé. pašeželi. ne andali. anná. s pou kapj. haroř.

II. Žylńska, kobieta lat około 50, z Ohorodnik, wioski o wiorstę odległej od Sienieżyce, zamieszkała od wielu lat w Sienieżycach.

1. Byu žét, dy z bábažu. méli sabé pa dacej. bábina dačká da z žédavyje žžékavataš, bíta iajé. ienáž vjetá prašíc, plákać: tá-tuško móž mülenki, zabažiz méné xot (!) na službu pastáju. ion káze: hžež ia čelvé žétki na službu pastáju, kaľi ty ieščé sa-šém ničóho ne móžeš rabíc. zrabiju zaľatúju prášničku, i šeu-kóužu kužélku, véraćence dáju. no izi, káze, žétki za mnóju. i pryšli u pústy dóm, i káze: šaž žétki, praži. tak ianá prežé i pláće, što adná. práta aná da hažiny žesátaže, da ažinátcataje, tak státo šunéc. pryľacéu čórt i próšíc ieje: žéyko žavíca, rusáa kašica, pažém hulác. a ianá atkážyvaie: iak ia paidú hulác, kaľi u méné nimá pańčoř. iek ion palaćeu, dak ianá káze: póiče kúrki ráno, što mne¹⁾ státo čórnejo, varuxátao, iek švíná paruxátao. tak ion pryľacéu, prynús pańčoři: žéyko žavíco, pažém hulác. iak ia paidú hulác, kaľi u méné nimá čeravík. ion palaćeu pa čeravíki. ianá káze: póiče kúrki ráno, što mne státo, čórnejo, varuxátao, iek švíná paruxátao. prynús iun čeravíki: žéyko žavíco, pažém hulác. iak ia paidú hulác, kaľi u méné nimá kašúli. tak ion i palaćeu. ianá tak znóu próšíc: póiče kúrki ráno, što mne státo, čórno varuxátao, iek švíná paruxátao. tak ion prynós kašúlu: žéyko žavíco, rusáa kašica, pažém hulác. ianá atkážyvaie: iak ia paidú hulác, kaľi nimá u méné spadníčki. tak ion i palaćeu. ianá próšíc: póiče kúrki ráno, što mne státo, čórno varuxáto, iek švíná paruxáto. pryľacéu, prynós spanníčku: žéyko žavíco, rusáa kašicu, pažém hulác. iag ia paidú hulác, kaľi u méné nimá xústki. tak ion pašóu, prynóšíc xústku. ianá káze: póiče kúrki ráno, što mne státo,

1) Može: štom mne ← što mne.

čorno ŭaruxáto, iek švíná paruxátáta. tak ión pryxóžíc, xústku pry-
nósić: žéŭko žávico, rusáa kásica¹⁾, pažém hulác. iák iá paidú hu-
lác, kal' u méné nimá stuški. tak ión i pašóŭ, (iá)ná káże tak:
póŭce kúrki ráno, što mne státo, čorno(ió) ŭaruxáto(ió), iák švíná
paruxátáta. tak ión pryhús stušku: žéŭko žávico, rusáa kásico,
pažém hulác. iák iá paidú hulác, kal' u méné nimá padúški. tak
ión pašóŭ pa padúsku. iená prósić: póŭce kúrki ráno, što mne
státo, čorno, ŭaruxáto, iek švíná paruxátáta. tak pryhús padúsku:
žéŭko žávico, rusáa kásico, pažém hulác. iák iá paidú hulác, kal'
u méné nimá páryny. tak iún pašóŭ pa párynu. ianá káże tak:
póŭce kúrki ráno, što mne státo, čorno ŭaruxáto, iek švíná paru-
xátáta. pryhós iún i párynu: žéŭko žávico, rusáa kásico, pažém
hulác. iák iá paidú hulác, kal' u méné nimá kažúxa. tak ión pa-
sóŭ pa kažúx. a ianá káże: póŭce kúrki ráno, što mne státo, čorno
ŭaruxáto, iek švíná paruxátáta. pryhús iún kažúx: žéŭko žávico,
rusáa kásica, pažém hulác. iák iá paidú hulác, kal' u méné nimá
šermáhi. ión pašóŭ pa šermáhu. ianá káże: póŭce kúrki ráno, što
mne státo, čorno ŭaruxátéto, iek švíná paruxátáta. pryhós šermáhu:
žéŭko, žávico, rusáa kásico, pažém hulác. iák iá paidú hulác, kal'
u méné nimá hrósej. tag ión pašóŭ pa hrósy. ianá káże: póŭce
kúrki ráno, što mne státo, čorno, ŭaruxátéto, iek švíná paruxátáta.
pryhús ión hrósy. tak pėben kákarekė. a ión i palaćėŭ tahdŭ. daŭ
Bóh žen, pryšóŭ bácko iėiė hlėžėć: a što ty tut dáčuško (!) róbiš?
ianá káże: kužėlku pradú, i ćépér tátuško źerni, iákóu u méné
baháćto. tak ión vėžúŭ tátka zabráŭ tóto baháćto, i pavóŭ iaiė da
dómu. táta užó báliŭna daćká pazavėdavála ióŭ, źėdouŭŭi daccŭ,
i: zrabí mne źėtko prášnicu załatúŭŭ, kužėlku šėŭkóŭŭŭŭŭ, vėraćėnce
załatóto. zavaží méné tudŭ źėtko, že i tvaia byłá. źed zrabíŭŭ załat-
túŭ prášničku, šėŭkóŭŭŭŭŭŭŭ kužėlku, załatóto vėraćėncá, i skazáŭ:
iži ze(!) mnóŭŭ. i zavóŭŭ iėiė tudŭ ŭŭ vėtreŭŭ mlin, pasužíŭŭ iėiė,
káże: pražiš, iek tólko priŭŭže da ćėbė čórt, búže praśc ćėbė hulác,

¹⁾ W formule tej wyrazy: „žávica“ i „kásica“ wymawiane em-
fatycznie, akcent rozkłada się na dwie sylaby, przyczem obie ulegają
wzdłużeniu, czego już osobno nie zaznaczam. Nie odrazu zdałem so-
bie sprawę z istoty tego objawu, stąd oba wyrazy nie we wszystkich
wypadkach w powyższy sposób wyróżnione.

tak ty praśi u iehó. tak iŏn i pryłéceu: źéuko, źábíco, rusáa ká-sica, pažém hulác. iák iu paǵdú hulác, kalí u mené nimá pancóx i čeravík, saróčki, spanhicy, xústki, stúski, padúski, parýny, ka-žúca, šermáli i hrósy. iŏn pańex, za rás usó čýsto pryńós, i paśóu z iŏi hulác. huláu(!), huláu, uýtres z iějé usó čýsto, kóści máso, i škúru pańésiŭ na harý. nimá taié užó dački báńiny, źén nimá iŭ druhí. tak táa bába státa praśíc: źétku moi hańubók, palaží, že ianá tam źétaše (báz zúbou bylá). toj źét paśóu, pahlažéu, annós taié źéuki annó kóstečki ležác. pryśóu da dómu, káže: bábo, "zó tvaié dački nimá na śvéce. ianá búže kazác: čamúś to źétku? vuzmi kósyček, i paží padbary kóstečki. iená pryśta, padabráta kóstečki. tak neśé. a u iŭ bylá súčecka, ižé za bábaŭ za tóiu, i káže: źáu źáu, źédáu¹⁾ dácká, u karéce iézžíc, źáu źáu, báńiná dácká u kaśali bráščýc (kósyček, što éto kartóški kapájuć). ianá uŭxapíta paléncu, bába táa, papuściła tym paléncem, pėrabíta nóšku. iená takí skáče súčecka táa na tróx nóskax, i káže znóu: źáu, źáu, źédáu dácká, źáu, źáu, u karéce iézžíc, źáu, źáu, báńiná dácká, źáu źáu, " kaśali bráščýc. bába táa uŭxapíta paléncu, papuściła na tŭu súčecku, i druhúju nóšku pėrabíta: što ty pádło brėšeś? a ianá takí skáče "só na žóóx nóskax: źáu, źáu, źédáu dácká, źáu źáu, u karéce iézžíc, źáu, źáu, báńiná dácká, źáu, źáu, " kaśali bráščýc. "xapíta bába paléncu, papuściła na tŭu súčecku, pėrabíta i trėcuju nóšku. ianá skáče na annóŭ nóscy: źáu źáu, źédáu dácká, źáu źáu u karéce iézžíc, źáu źáu, báńiná dácká, źáu źáu, " kaśali bráščýc. bába uŭzátá paléncu, papuściła na súčecku, pėrabíta i čėvórtuju nóšku. tak táa súčecka kóćicsa: źáu, źáu, źédáu dácká, " karéce iézžíc, źáu, źáu báńiná dácká, źáu, źáu " kaśali bráščýc. bába uŭzátá paléncu, papuściła na súčecku, i uŭzátá zabíta "zó saŭsém súčecku. "zó iŭ báńni kańéc, i iu tam bylá, mŭt, ŭinó pítlá, u róce ne byló, pa baražé annó paćúktó.

2. Byu zdičyk. iśóu iŭn u haróx, sustrėu uóžyka, i stáu na-

1) W formułce tej (mówionej w ogóle głosem sklamrzącym) wyrazy: „źédáu“, „báńina“, „dácká“, „bráščýc“ wymawiane emfaticznie, z oddzielaniem pauzami poszczególnych sylab, tak, że każda sylaba ma swój akcent, przyczem wszystkie ulegają wydłużeniu, czego już osobno nie oznaczam. Zresztą nie we wszystkich wypadkach taka wymowa wyróżniona.

śmeiáuśo zaičyk z uóżyka: kudá ty kryuołápy ižéś? tak uóżyk zanyžliuśe na iahó, zazłauáuśe na zaičca: što éto takó'o, što ty mne (!) nazyyau kryuołápy. tak kaže: póižemžeś my na uýperetki. pryśóu da dómu uóżyk, da svajé žónki, kaže tak: iži, u tó'm iž u tó'm mészcy stañ. a pryśóu da tóho zaičca: nu póižem na uýperetki, u takó'io i takó'io mészco. tam žónka stajic uóžykaua, a tut uóżyk stajic sam z zaičem, i havóryč jemú: paižém na uýperetki. tož zaičyk pałazýu uúski na plecáx i kaže: ráz dva, i paśóu. znyśóu, stajic tam žónka, a ion éto dúmou, što uóżyk sam pryłacéu. tag znóu kaže zaičyk: pažém ieścé ras. tak pałazýu zaičyk uúski na plecáx: ráz, dvá. pryłetá'e nazát, zystáu uóžyka tam. tak kaže: paižóm ieścé ras. (f)šo ñe véryč zaičec uóžyku, što héto ion iehó uýperežiu. paižóm ieścé ras. pałazýu zaičyk uúski: ráz, dvá. pryłacéu tréci ras. króu syñnułáśe z nózdrou iž uupáu. tak uóżyk kaže: xot (!) tvajé nóli dóuľhiie, a majé karótkiie, ja čelé žčóu taki ś s'vótu.

3. Byu žét z bábañu. m'li aný sabé pa daccý. dak tak i sámó žédaua dačká i báľina, dak báľina dačká z žédouež hłumitáśe. jená nučelá płakać, žédaua dačká, kaže: tátuśko, pa-stáu m'ne stuzýč. ion atkázýva'e: ñe móžeś stuzýč, ieścé bláhá'a. dau iđi prásničku i załatá'o v'racéncu, pavúu ieje nat krynicu, i pasažýu ieje tam, kaže: praži, iek upažé v'racéncu, tak (!) i samá bžýž za ijm. tak iak v'racéncu upáło, tak jená iž pabéhła za v'racéncem. bžýč, dak bžýč, aś tam stajic iúbtyñku: žéuko žávico¹⁾, rusá'a kásica, atraśi miné, sabé iábtečko uóžmeś, i mne pakíneś. jenáś atrastá, sabé iábtečko uželá, i iábtyncy pakínula. bžýč dak bžýč, stajic hrúška: žéuko žávico, rusá'a kásica, atraśi miné, sabé hrúšku uóžmeś, iž mne pakíneś. tak ianá atrastá, sabé hrúšek uželá, i hrúscy pakínula. bžýč, dak bžýč, aś tam stajic žéska čéstá: žéuko žávico, rusá'a kásica, zamaśi miné, i usaži miné, sabé bútečku uóžmeś i mne pakíneś. zamaśila i usa-žila, spēktá sabé bútečku, uželá, i žéscy pakínula. bžýč, dag ba-žýč, stajic parśúk: žéuko žávico, rusá'a kásica, zakaľi miné, i as-maľi miné, sabé sálcu uóžmeś i mne pakíneś. žéuka uželá, zaka-lótu, i asmaľila, sabé uželá sála i tam pakínula. bžýč dak ba-

¹⁾ Patrz str. 155. ¹⁾

žýč, aš tam u lése stajíc xátka na kuráču nōsco. jenú zaxóžíc tudý u xátku tiju, kaže: Paxvalóny Iézus. na w'éki. že ty žýuko xóžíš? uot išta, zaišta da uás. móžep ty patkáta krašón? ianá atkážvæ: patkú. jená užata ieje pavetú u kamórku: usúdy xazí, usúdy xazí, annó tam ne iží, hže týcom zavázano. tak šeta žýuka krósna tkác. a w'ézma pabrátá želéznyje taukačý, pašta u lés. heta žýuka pašta tam, hže týčkom bytú zavázano. razvézata, aš tam hróšy. jenáž hetyx hróšy nabráuŝy mēx, dauđi učukác. tak prybēhta da paršuká, pamínuta paršuká. tak táa vézma lačie, užó vécer šumie. prybēhta da dómu, pahlažeta, žýuki nimá dóma užó. pahlažeta i hróšej nimá. dauđi dahanúć. bažýt (!) dak bažýč, iž želéznyimi taukačými. prybēhta da paršuká: paršúk paršúk, či ne báču tut žýuki behučý, mēx hróšej nesučý? ne, ne báču. bažýt dak bažýč, stajíc žéska: žésko žésko, či ne báčyta tut žýuki behučý, mēx hróšej nesučý? ne báčyta. bažýt dak bažýč, stajíc hrúška: hrúško, hrúško, či ne báčyta tut žýuki behučý, mēx hróšej nesučý? ne, ne báčyta. bažýt dak bažýč, stajíc iábtyнка: iábtyňko, iábtyňko, či ne báčyta tut žýuki behučý, mēx hróšej nesučý? ne, ne báčyta. tája žýuka pryšta da dómu, mēx hróšej prýnestá. dak užó báčína dačká próšie: zabaží miné žétku. iun ioi dau prášničku, i zatatóo veračéncó, pasažiu ieje nat kryńiceju: iek veračénce upažé, tak ty samá bažý. veračéncó upáto, tak i jená palbēhta. bažýt dak bažýč, stajíc iábtyňka: žýuko žávico, rusáa kásica, atraši miné, sabě iábtečko uóžmēš, i mne pakíneš. nimá kalí, tréba bēxčy. bažýt dak bažýč, aš tam stajíc hrúška: žýuko žávico, atraši miné, sabě hrúšek uóžmēš, i mne pakíneš. nimá kalí, tréba bēxčy. bažýt dak bažýč, aš tam stajíc žéska česta: žýuko žávico, rusáa kásica, zamaši miné, i spačý miné, sabě bútečku uóžmēš, i mne pakíneš. nimá kalí, tréba bēxčy. bažýt dak bažýč, aš tam stajíc paršúk: žýuko žávico, rusáa kásico, zakaši miné, sabě sátca uóžmēš, i mne pakíneš(!). nimá kalí, tréba bēxčy. bažýt dak bažýč, aš tam stajíc xátka u lése na kuráču nōsco. uaxó(ž)ie u xátu, aš tam vézma krósna ččé. Paxvalóny Iézus. na w'éki. žýuko, žávico, či ne patkálap ty krašón? a čamúš, patkú. usúdy xazí usúdy xazí, annó tam ne xazí, hže týčkam zavázano. ty ččý krósna, a iá paidú. vzelá želéznyje taukačý, i pašta. a žýuka heta pašta tam nabráta hróšej i pašta. annóš vézma bežýč za jóiu ž želéznyimi taukačými. prybēhta da paršuká:

paršúk paršúk, ci ne bácyu tut žéŭki behučý, mēh hrósej nesučý? a od bažý, to dahóniš. bažýt dak bažýc, as (!) stajíc žéska césta. žésko, žésko, ci ne bácyta tut žéŭki behučý, i mēh hrósej nesučý? a "ot bažý, to duhóniš. bažýt dak bažýc, aš tam stajíc hrúšku: hrúško hrúško, ci ne bácyta tut žéŭki behučý, mēx hrósej nesučý? a od bažý, tak dahóniš. bažýd (!) dak bažýc, as stajíc iábtyńku: iábtyńko iábtyńko, ci ne bácyta tut žéŭki behučý, mēx hrósej nesučý? a "ot bažý, to i dahóniš. dahnáta, i zabíta tŭju žéŭku, žaléznyńni taykačámi, za tójo, što ni pasłuxata, trašci i katóc, i mešic, dag zabíta. táa bába "žó ždáta, ždáta, i pryxóžita šukác, ánnó (!) kóstečki našta.

III. Patúša Łukóško, żona ekonoma w Sienieżyczach, lat około 30.

1. Byu krul s krulóvu, i ne bytó u iix žeciej. začeli ianý štob byli žeci. iéxali za hranicu, véléli kúceru kónč zaktádać. výseu kúcer, adzypvájecsja iemú z néba: začekái iešće páru góžin, bu búže vélka navalnica. vašsój kúcer i gavarýc: najiašnéjšy krúlu, nelžá pułirácsa pu daróhu, bo búžeć (!) vélka navalnica. ión atkúzŭvaje iemú: što ty znáješ. tak vuxóžic da stájni tašoží zaktádać. státa vélka navalnica, adzypvájecsja z néba iemú: što kuhdá xóce krulówa meć žeci, to nexái patstáŭ'ic mednicu, i naliiej (!) u šklánku uadyj i uýpíe žve šklánki, tak zastúpic na dva syná. uaxóžic kúcer i havaryc: najiašnéjšy krúlu, nexái krulóŭa uýpíe žve šklánki uadyj. zastúpic na dva syná. krulóŭa vypíta žve šklánki i zastupíta na dva syná. bytá u iix málenku súčecka, béhta napitášo i zastupíta na dva sobáčki. klač istá napitáše, zastupíta na dva kóniki. tak krulóŭa méta dva syná, súčecka dva sabáčki, klač méta dva kóniki. tŭje syná rašli pa časám, ni pa gadám, i praišli usé klásy. tymčúsem xócuć adiežžác ad "ójca. pabráli sobe pa kóniku i pa sabáčecy, i vyiežžáiuc u druhójo cárstvo. pryiechalí u druhójo cárstvo, da štúpa, ánnó sustrellí, iže mežbész z mežvenátami. iený celili strelác, atkúzŭvaje mežbéc: krulevičy ni strelájce nas, vežnéce sabé pa mežbésziku. uželi iený pacetoválišo, ažin poiejexu v adnó cárstvo, a druhi u druhójo. pryiežžáje stárszy u druhójo cárstvo, aš tam uséj górad

želóbaju apcáhnen(!). zaíexou na kvatêru, pytácsa, što takóto, što usêi górad želóbaju apcáhnen. gavarác jemú, što tut iesé žmejá z dvanáctacmi haťavámi, jená usó kušaje lúži. a to iesé u cara adná doč, i ión xóce túju doč skúšac. i apcáhnúu želóbaju usêi górad, i próšic, što xtop spašiu doč, to zastúneća majim našlédnikom. tak u žesátuiu hažinu večeróm vedúc užo ieie da taié xátki s paťkavóiu múzykaiu, acéc pťáče, i mátuška pťáče. pryvêli ieie u túju xátku, i raspreščáusó acéc i máťka. ianá sežíc i pťáče, kšónsku cýtáče. adnoš krulétič skazáu na svojó mežvêža: paizóm brat s tabóiu. móže my êtu caróinu spašóm at šméréi. pryxóžac da xátki, tak caróina dúmata, što móže žmejá, i abamlêla. krul havaryc: caróna ne pahúćese¹⁾, bo otó izé vaš spušícel. tag zaráz žmejá u dvanástuiu hažinu svojím cmókom paćahnúta xátku. tak krul gavarýc na mežvêža: brat Ramúška, pasabi ka hétui caróine, kub žmejá ni skúšatu ieie. adzývúeća žmejá: što takóto tam iesé, što ni dajóc mne caróiny žžesci. tak u dvanástu hažinu žmejá uxóžic(!) z vadý i havoryc na krúla: pójzem na plác. tak adzývúeća žmejá: bí mené. krul havoryc: ne, ty mené bí. tak žmejá iak udýryta, duk krul ničevó, a u žmeji fse dvanáctac haťou zvalťose, iek krul výceu. čepéreka car pryxóžic u xátku hležéc, éi žyudáia daćká iehó iesé. tag vócec z vélkaiu rádošcu zapytáusó: xtoš čelé spašiu at šméréi? havoryc, što krul z druhó(h)o cárstva. krul pasťau pa iehó, zapytáu: ty at šméréi atkupíu majú daćkú? iá, kaže. iek atkupíu majú daćkú at šméréi, tak čepér búžeš majím našlédnikám. zaráz zakazáu pa usóm cárstve, kab zlivráliše na svázbu, što z druhó(h)o cárstva krul atkupíu daćkú majú at šméréi. zrabili svázbu, pažaniliše i car palatíinu cárstva apisáu za toio, što atkupíu at šméréi daćkú iehó.

2. Byu u staryčkú katók i pévník. pašou staryčók s starúxoiu hže uu hósci, pakínuli katká s pévníkom u dóma. i byli u iix zaťatýje žarónca. palayáli palayniké, zaišli uu túju xátku, ukráli žarónca. pryšou žed z bábaui da dómu, aš nemá zaťatýx žaróncoy. pytácsa (!) žet u pévníka i uu katká: že zaťatýje žarónca? kaže pévník: palayniké ukráli. kaže žed na pévníka: kali ne syščeš, to iu tabé hólou atsaki. pašou pévník pťácuý. išou tak išou, pry-

¹⁾ Može: puhúćese.

xóžic da tóho, hže byli palayniké. annoš u pána šmat hašcéi. pryšou ión pat kredens i dauái speváć: tut toj pán, što žarónco yukráy, kákarékū. atkázývaie pan: xto to speváie? lakaíi atkázývaíu pánu: što péveñ néki pryšou, i speváie, što tút toj pan, što žarónco yukráy, kákarékū. atkázývaie pan: zanašéce yu iehó da ptášniku, da kuréi. tam iehó pévni zabiúć (!). a ión mey s sabóiu lisá, i káže na lisa: lis, lis, iži ty pažary usé tije kúry. výšey lis, pažór usé kúry. yxóžic na záutraio axmistrýia da ptášniku, adnoš usé kúry lis padráy. ianá da pána: što pan zrabiú z étym pévnem, što héty péveñ usé kúry padráy. pan káže: što iemú za diábel takómu pévnu. zanašéi iehó na abóru da vóty, to iehó yatě zabiúć tam. a ión mey s sabóiu vóuka, káže na vóuka: vóuk, vóuk, iži ty padušy fšeí nabytek pánski. vóuk výšey, usé karóuy padušy. na záutraio ráno pašli pastuxé na abóru, adnoš fše karóuy padušeny ležáć, adno péveñ xóžic pa abóry i speváie: tut toj pán, što žarónco yukráy, kákarékū. pastuxé da pána, kážuć: što pan zrabiú, što pévna v abóru kínuli i fše karóuy padušy. pan káže: što iemú za diáblí, pévnu takómu. užáć iahó da stájni, i y stajéunyie kóni ykínuć, to iehó kóni zatópćuć. a ión mey s sabóiu mežvéža, káže: mežvéc, mežvéc, padušy usé hétyie kóni pánskie. mužvéc pryšou, fše kóni padušy, adno péveñ xóžic i speváie: što tut toj pán, što žarónco yukráy, kákarékū. xurmané pašli da pána: što pan zrabiú, pévna ykínuy, fše kóni padušy, a sam xóžečy spevú: što tút toj pán, što žarónco yukráy, kákarékū. što iemú za diábel tamú pévnu, addáć iemú zatátóto žarónco i nexáí on subé ižé. usá.

3. Naséioy žet répy. unážnyse u túiu répu mážvéc i usú túiu répu ión vyiadáy, a kidaý naćínku. pašou žed hlažéc répy, répa ne cétaia. pryšta liska i skazaťu: žedu, žedu, dai mne páru kuréi, to ia tobé mežvéža zóvadú š svétu. a yu iehó byu byćók trećáčók. i paixou žed u lés, stau pry pni, a liska béhajućy pa lése kryčýć: tulú, tulú, či ni bácyli vóuka, mežvéža? a žet atkázývaie, dle pna stójećy: ni bácyli páne, ni bácyli. liska káže: što y cébé na yóže lažýć? a žet káže: katóda páne, katóda. liska káže: kap katóda, top tapór yubity byu. mežvéc káže: žétku, ubí tapór. žet ubíy iemú tapór uf šéchnó. tak i znou liska béhajućy pa lése káže: tulú, tulú, či ne bácyli vóuka, mežvéža? žet atkázývaie: ni bácyli páne, ni bácyli. lis káže: a štoš u cébé na yóže lažýć? katóda páne, katóda.

líška káže: *uýjnéé* tréba tapará, kab bytá rasséta (!)¹⁾ *hatuá*. *mežbéc* káže: *žétku ššécýj* mne *ji hótou*. *žet* *iek* *šekaníu*, *atsék* *hótó*. *prýbéhá* líška, i káže: a štó, *ja mežbóža* s *švétu žóetá*, *čépér* *žédu* dáj mne páru kuréj.

4. Byu *žet* z *bápkaju*, *měli* *katká* *ji péyníka*. *pašou* *žed* z *bába* *ju hóšce* (!), a *katká* i *péyníka* *pakínuli* *ju dóma*. *pašou* *katók* na *utóuy*, a *péyníka* *pakínui* u *dóma*. *prýštá* líška i káže: *péyník*, *péyník*, *aččyní* mne. a *péyník* káže: *ahá*, *ty uóžmíš* *mené* *uxópíš*. a *ianá* káže: *bíjdtó* *pasú*, *lúlečku* *zakurú* i *tápki* *tólki* *pahréju*. *upuščíu* *péyník* *líšku* u *xátu*. tak *ianá* *skoó* na *táuu*. *péyník* na *pót*, i *líška* na *pót*, *péyník* na *pěč*, i *líška* na *pěč*. *líšku* *uxvačíta* i *pañestá* *péyníka*. *péyník* *kryčýj*: *kóče* *bráče*, *mené* *líška* *ñesé*, *pa žóutyx* *paskóx*, *pa éomnyx* *laskóx*. tak *katók* *iek* *pačúu*, *prýběx*, *adebráju* u *líski* *péyníka*, i *nabíu* *péyníka*, i *sam* *pašou* *z nou* na *utóuy*, i káže: *nikóho* *ni* *puščái*, *bu* *ja* *paídú* *dalóko* na *utóuy*. *prýštá* *táa* *sámaa* *líška*, i *státa* *prašéca* u *xátku*: *péyník*, *péyník*, *pušči* *mené* *pahréca*. a *ion* káže: *kalí* *ty táa* *sámaa*, *ty* *mené* *uxópíš*. *ianá* káže: *što* *tížu* *katóg* *zabíu*, a *ja* *druháa*, *ja* *čebé* *xva* *táč* *ni* *búdu*. *puščíu* *péyník* u *xátu*. *péyník* *skok* na *táuu*, z *táuy* na *stót*, s *státá* na *pót*, s *pótu* na *pěč*, *líška* *uxapítá*, *ji* *pañastá*. *kryčýj* *péyník* *z nou*: *kóče* *bráče*, *mené* *líška* *ñesé*, *pa žóutyx* *paskóx*, *pa želónyx* *laskóx*. *katók* *ne* *pačúu*, *užetá* *líška* *zañastá* *ju nóru* *péyníka*, i káže na *žéci*: *búžem* *čépér* *pačýj* *péyníka*. *prýšou* *katóg* *da dómu*, *ñimá* *péyníka*. *zrabíu* *skríjpkú* i *sánččki*, i *butauú*, i *šeu* *paiéxou* *pad nóru*, *stau* *hrác*: u *nášajé* *líski* *péñcero* *žátek*, *ažín* *syn* *Taukáčyk*, a *drulí* *Smárkáčyk*, *tréci* *Pupatýšyk*, *čecvórtý* *Ha* *týšyk*, *adná* *dučká* *Rúška*, a *druháa* *Paráška*, *samá* *máci* *Sěha* (*Aksěna*) na *pěcy* *setu*. tak káže *máci*: *synké* *pažéce* *pahlažéce*, *xto* *to* *tak* *xórošo* *perečináe*. a *ianý* z *nary* *lézuč*, *Smárkáčyk* i *Taukáčyk*. *kót* *butavóju* *iek* *výtnui*, tak i *pabíu* *ix*, i *z nou* *šažíc*, káže: u *nášajé* *líski* *péñcero* *žátek*, *ažín* *syn* *Taukáčyk*, *drulí* *Smárkáčyk*, *tréci* *Papátýšyk*, *čecvórtý* *Ha* *týšyk*. tak *ianá* *pasýláe* *z nou* *Ha* *týšyka* *ji* *Papátýšyka*, *dažé* *im* *puk* *dupcůu*: *ižéce* *pryhñéce* *Taukáčyka* *ji* *Smárkáčyka*, *bo* *pará* *užó* *péyníka* *pačýj*. tak *iený* z *nary* *lézuč*. *katóg* *butavóju* *pabíu* i *týx*. *líška* káže: *paždúž* *ja* *čépér* *samá*. *užatá* *puk* *dupců* i *léže* z *nary*. *kot* *butavóju* *líšku*

¹⁾ Može raščáta?

zabíu, a sam pašou u nórú, annóš péuník sažíć na pécy. katók kažé: ja talé kazáu, kap ty nikóho ni puskáu. zabráu péuníka, i uýleží z narý, i pabráli lise na sánki (!), i pavezli da xáty. pry-
ježžáuć da xáty i klíčúć: žédu, žédu, prymí lise da xáty. žet pry-
núu lise, i pazdymáu škúry, i zrabíu bábe šubu.

5. Oj dúže dúže da časélo búže,
nášeja žévočka veselénka búže,
veselénka búže, dy i zámus póiže,
zámus póiže, a nášqia uítečka veselénka búže.
6. Pajéžeš žévočko da dóli šukóc,
praši svajhó uóičenku kańa zakładác.
zatažý uóičenku zatažý,
da bityje taláry patažý.
hexú čelé dačúsko Bóx spumóže,
da u toj ščasliwu daróže,
a na majóm pėrsóm paróže.
- 7¹⁾ Xažíta žévočka pa rýnku,
da našita u rúckax kalínku.
a u ieje maťóicy tarhúúć,
pa sto talárou iój daúć.
ne pradám maťóicy, ne pradám,
bó pavazú kalínku u čužý kráj.
tam čužáa staraná,
kab ne bytó že uóckam saramá,
kab že my séli, zapéli,
a kab že stáli, zahráli.
8. Za ścanóju za kreńanóju,
šépčúć, havórac, pa čivénku móu'ec.
sóžonko (!) žévočku k sabé namauláe, dy nauučae:
stúxuj žévočko majé mátečki,
ja tvaie stúxou, ieg da čelé iéxou.
ziéžiju kónika, da nieježžáno(h)o,
staptáu bóćiki, da nenóšenyje,
zlamáu šapéčku, u rúckax nósecy,
čelé maťadóji u mátki prósecy.

1) Patrz Połona VII. 19.

žévočko maia, nepráudy tvaia,
 žiéžžiu kónika, da na palauáne,
 a stuptáú bóciki, da na pahuláne,
 zlamáú šápečku yú rúckax nósečy,
 čužyx (maładyx) žeuócek da yú tańec próšečy.

9. Zukauáta zazúlka yú sadóčku
 prytažyúšy haťwku k liśtóčku:
 bédnaia maia haťwka na švéce,
 xto maio hnežžéiko razayúé,
 i xto maie žétońki y bór pađeré?
 akazáúšo satawéiko yú barý:
 ne płáč zazúlko ne tužý,
 iú tvoí satawéiko ne čužý,
 ia tvaio hnežžéiko razayúú,
 i tvaie žétońki y bór pabaru.
 zapłákata žévočka yú šwatlicy,
 prytažyúšy haťwku k stalńicy:
 xtož maíú kosóńku rasplecé,
 méné da šlúbu zabežé?
 akazáúšo bráčeiko y kamóry:
 ia tvoí šastrýca razóny,
 iú tvaíú kósóńku (!) rasplatú,
 i ia čebé da šlúbu zabazú.
 búže tabé daróška iag dóška,
 búže tabé kalahínka iek strétku.

10. Da na harý waśilki začúti,
 kremanúú hóru yśú ukrylí.
 da tudéú iśta žévočka pamalénku,
 a za ióú uóičénko pačixénku.
 na iži uóičénko za mnóú,
 bu ni máú razmóuy s tabóú,
 máú ia razmóuy s kim ińšym,
 s swaím mienkím najmílšym.

- 11¹⁾. Da léceli húsońki céres sát,
 čas tabé žévočko na pasát.

¹⁾ Patrz Audziewiczze I. 2.

štož vam húsónki da tahó,
iešć u mēhé mátečka dle tahó.

12. Da pryjěxali svatké,
iix kónqm pa try hatké,
im samým da pa čatýry.
svadněčku šemilětočka,
šažíc za stalóm iek květočku.
a svatóčki panóčki,
pa uóšto pryjěxali,
či pa haróx či pa sočey'icu,
či pa krásnuju žévočku?
my ni pa haróx ni pa sačevícu,
da pa krásnuju žévočku.
naž haróx nemáóčeny,
sačevíca u kapáx stajíc,
a žévočka u stuskáx šažíc.
my haróx pamatóčimo,
sačevícu u humnó žvážóm,
a žévočku k sabé uóžnom.

13. V aharóže vřěnka, u sadú žvé,
čivil ianý xarašénko aběžvé (!),
a na iix lišćeko rebóo,
xaróšyje maładýje abóq.
u póli u póli iedlavéc,
da u'ilá žévočka tam vénéc.
da zvilá vénčyk zasnúla,
pryléceta zazúlka, na čúta.
stúta zazúlka kaváci,
da načetá žévočka plákać,
stálu u ieje zazúlka pytaći:
na kahó žévočko žal májš,
či ty na kahó čužó(h)o,
či na svajhó uóičénka staró(h)o?
ia ni na kóho čužó(h)o,
na svajhó uóičénka staróho,
štó dalóko zamuš addajé,
da za šémžesát mil pad Lubléc,

i ne valíc mne často u hóscah byé.
 i iěščé u švékrátka týdňa nemá,
 užó moi uóičénko pastý šle:
 prybyuáí dačuško da mēhé,
 bo mne cáženko bes cábé.
 fšo maió padvório smurnéto,
 i usá maiú šeméika spysněta,
 čyrvóna-a kalína usá zóata.
 iek maió žicátka ka mné na dvór,
 státo maió padvório usó hráci,
 státa maiú šeméika huláci,
 čyrvóna-a kalína začvítá,
 pa bétom čvétu íáhatki,
 da to maihó žicáci záhatki.

14. Věšělnyie.

Da šlúbu žévočko, da šlúbu,
 da nazát kóniki stupájuć,
 barauóio žéleiko kapájuć.
 barauóio žéleiko, barauóio,
 da u barý stajáto šuměto,
 u załatóí šklánecy kípěto.
 tóo mēhé pazmélío upaiúto,
 ienó mēhé da šlúbu spažniúto.

15. Ax ty xmél mói xnielók,

žeš ty žimu žimaváu?
 žimaváu ía žimú,
 u těse na tyčyncy.
 ax ty syn mói synók,
 zúčym pózno xóžis?
 žátuicsa usé žeučáta,
 mnóho škody róbiš.
 puščáí puščáí žátuicsa
 fše lúži na mēhé,
 maťudáa maťódečka
 marháta na mēhé:
 kídqi saľdat ružio čýsćic,
 da pryxóž da mēhé.

a pryżiś ty da miené
 v abéże y hażinu (!),
 a ja svajhó staryčká
 uýšlu pa kałinu.
 iž i starý z baradoŭu
 kałinu łamác,
 a ja svó(h)o kazačká
 upuščú da xáty.
 a iek upuščú da xáty,
 načnú cataŭdác.
 sažíc kazák za statóm,
 uúsy zavindaŭe,
 maładúŭu małódečku
 k sércu pryžymáe.
 sažíc kazák za statóm
 varénički tóniú,
 maładóŭe małódečki
 ž žalu sércu krójiú.

16. Ah žimá majá marožliwa'a,
 praśú ja čibé ni zmarož miené
 s pazódu idučý, masyrúŭiúcy,
 a y prýŭi ruceý kańá ŭ'edučý,
 a ŭ l'ŭi ruceý ružió hesučý.
 ax ružió majó bahatýrskajo,
 haťu'ka majá kapal'erska'a,
 na majóŭ haťu'cy kúžerki ŭniúsa,
 za majé kúdry žévočki biúsa (!).
 ax ni biéceše i ni svaréceše,
 za majé kúdry pahažéceše.
 ax pajdú pajdú ŭ nóŭy garadók,
 a kuplú aicú (!) nóŭenki dvór,
 svajoŭ máťuscý zaťatý pakóŭ,
 a šastrý svajoŭ darahóho sukna,
 a brátu svajmú varanóho kańá,
 a šelme žańé dračanuŭu plé,
 ińá š čužymŭi zažyvátaše,
 óńcá módu napŭŭátaše.

uynósiť žená šklánečku víná,
 ni samómu piť, ni taváryšu dať.
 samómu piúšy, na švéce ni žýť,
 taváryšu dať, hrešná búže.
 ax kínu vínó ap syrúju žamlú,
 syrája zemlá ni beré víná.
 pryvážu žanú (k) kónškamú (!) xvastú,
 a puščú kaná yu želónyie tuhú.
 nexúž moį kónik napasávecsa,
 a šelmu žená napyučávecsa.
 ah bažýť kónik z želónyh tuhú,
 a y šelmy žany užó nimá duxú.

17. Brandúšečki (šmésnyie pési. ne pajécsa, tuk perečinávecsa).
 Džaučynečko krásna, že uóliki pásta?
 pad dupcání, z maľaicání, že trau'ica rastá.
 a ia čebé vížeť, iek ty uatě hnáť,
 da baiúšo začapiť, matúla stajáť.
 tatúlenko dobry, matúle lixá'a,
 stúkajučy, hrúkajučy platě patumáť.
 18. Céres sát, vínagrát pa uódu xadža,
 da ne dáužo mne Bóx, kahó ia lubíť.
 dáužo mne Bóx kahó ia ni znáť,
 a za týje perabóry, što perebiráť (ia uýbrata).
 19. Dárma ka mne xóžiš,
 dármá bóty bióš (!),
 xóc ty mehé lubíš,
 zámuš ne važmóš.
 ni xadž ka mié
 yu čyrvónyx bótax,
 ni raľi šladóy
 u maľix varótax.
 bo majé šladě
 naróbež badij,
 uýu'eduť s xleyá
 karóyu i uatá.

IV. Xfédär Ševéc z zaścianku Krávyčy, lat około 20.

1. Byu žét i mēu sabé try syná. dva razúmnyje, ažin durný. i byu sat xarósy u iix, i ptúška pryletáta v éty sát. ni mahl'i iený zlaóvíc ieje. skazáu svaiim synóm: katóry ieje dastávić, toj haspadárku pačuýć. dau im kóni, dvóm éтым dóbryje kóni, razúmnyim, a durnómu bláhóho kaná, xudóho. paiéxali ianý daróhaiu, pryjeh-žájuć na daróhu, staić try stúpě, i na tux stúpóx napisano, katóry paiéže u právo, tómu dóbro búže, a katóry paiéže u lévo, tóho kaná vóuk žžésć. durný paiéxau u lévo, užáu vóuk, kaná žžeu iehó. ion staić, płáče. vóuk skazáu: sažiše na mēné. i ion paiéxou. pryjéxali u dvór, i dastáli ptúšku, katóraa pryletáta u iix sát. vóuk dastáu i addáu durnómu tómu i káže: žaržý. a sam pašóu, iěšćé jemú žéyku dastáu. i pryjéxali na tójo mēso, že iený byli. vóuk skazáu: ne kłaziše spać. sam pašóu u svaiu daróhu. užáu durný, dy lóx. pryjéxali iehó bratě, dy zarézałi. zabráłi túju žéyku i túju ptúšku, katóruju ion u'ós. vóuk pryšóu, palažéu, što durný zabity. ležáu koň zdóxtyi¹⁾, vóuk ulēs u títup iehó. prylecéli varóny i stáli míso iehó iěšći, tó(h)o kaná. užáu vóuk zlaóviu varónu ma-ladúju, i skazáu: kałi pryńesēs huiúšcyje i žyuiúšcyja uady, tak addám. i pryńašli. ion užáu durnóho ażyvóu. pryšóu da báčka durný. iehó bratě ažaniliše s tóju. ion stáu báčku raskázývac, iag byłó, iek aný rabili. vžau bácko pabíu iix, syně svaiě razúmnyje, a durnóho pasažíu na haspadárcey.

¹⁾ Može jednak: zdóxty i vóuk.

SŁOWNICZEK.

Słowniczek niniejszy nie wyczerpuje całego materiału językowego, zawartego w tekstach — jest to słownik dyfferencyjny, a podstawą dyfferencji są słowozbiory: *Nosoviča Slovarʹ bėlorusskago narėdija* i *Lenstroem'a Wörterbuch I. Russisch-deutscher Theil* 5-te wyd. Jest więc w moim słowniczku to tylko, czego niema w tych obu, z uwzględnieniem jednak różnic strony fonetycznej, morfologicznej, semazjologicznej i syntaktycznej wyrazów, zawartych w wyżej wymienionych słownikach i w moich tekstach. Co do różnic fonetycznych, muszę zauważyć, że oczywiście nie wszystkie możliwe uwzględniałem; tak przedewszystkiem nie uwzględniłem alternacji: ros. *ѣ, д'* || błr. *é, ž*, ros. *г* || błr. *h*. Dalej nie brałem pod uwagę niejednakowości akcentu w wyrazach u *Nosoviča* czy *Lenstroem'a* a w naszej gwarze. Spotykają się też w tym djalekcie wahania akcentowe w obrębie jednego wyrazu (abstrahując od wahań, właściwie od rozkładania się akcentu w wierszu, o czem mowa na str. 77); w takich wypadkach oba akcenty możliwe zaznaczam n. p. *kudémá*. Dwa znaki akcentowe w compositach znaczą akcent podwójny. Co się tyczy innych różnic fonetycznych i niekonsekwencji, jakie z ich racji w układaniu słowniczka popełniłem, to wskażę na nie w następnej części, mianowicie w uwagach o fonetyce i morfologii języka tekstów; w paru słowach nie da się tych niekonsekwencji uwidocznąć i wyprostować. Konsekwentniej udało mi się przeprowadzić sprawę różnic formalnych — bo też to o wiele łatwiej było zrobić. Kilka stałych a dość obfitych kategorii formalnych wyłączyłem ze słowniczka; zamieszczam je w następnej części, bez podawania znaczeń — są one zapisane u *Nosoviča* albo u *Lenstroem'a*. Nim przejdę do dalszych różnic, kilka słów jeszcze o dopiero co wymienionych. Otóż fonetyczna i formalna strona wyrazów nastrończyła mi jedną trudność: co zrobić w wypadku, jeżeli teksty dają kilka różnych wyglądów wyrazu? Formy różne każdą z osobna wyszczególniałem. Różne wyglądy wyrazu, powstałe wskutek działania praw głosowych, panujących w naszej gwarze, wypadało sprowadzić do jednego

typowego — i tej trudności właśnie jak należy nie rozwiązałem (dzięki chybionej zgoda metodzie opracowywania niniejszego słowniczka i całej pracy wogóle). Różne wyglądy fonetyczne, podobnie jak różne formy, osobno wyszczególniałem, ale i tu zabrakło konsekwencji i nie zawsze i nie wszędzie tak zrobiłem. Może uwagi, dodane na końcu zdołają te różne niekonsekwencje wyrównać. Do wyszczególniania odmiennych form i wyglądów fonetycznych posługiwałem się często klamrami: []. I jeszcze o jednej trudności, może nie zawsze szczęśliwie rozwiązanej, napomknę. Oto często teksty nie dostarczały mi wszystkich form zasadniczych wyrazu: nom. gen. (sg. czy pl.) przy subst., gen. m. f. n. przy adj., inf. i 3 sg. przy verb. Wypadło rekonstrukcje przedsiębrać — gdzie nie byłem pewny, postawiłem gwiazdkę: * gdzie pewność była większa i możliwsza a nie chodziło o rzecz ważną, gwiazdkę pomijałem.

Uwzględnianie różnic znaczeniowych doprowadziło mnie pewnie nieraz do przesady — ale to chyba najmniejsza szkoda. Zresztą ostatecznie zawsze zachodzi pewna różnica, pewien odciśnięcie znaczeniowy w tych wypadkach przesadzonej troskliwości o zaznaczenie dyferencji; przekonanie się o tem ma ułatwić dawana (może często nie bardzo właściwie) tu i owdzie frazeologia, dodawane cytaty z zaznaczeniem, skąd wzięte. Znalazło się kilka wypadków, gdzie albo zgoda nie uzyskałem znaczenia albo też znaczenia nie jestem pewny. Przyznaję się do tego w każdym wypadku albo słowami albo też znak zapytania przy znaczeniu podanym stawiam. Pytajnik też położyłem, gdzie rodzaj imienia niepewny. Różnice syntaktycznej natury odnoszą się do rodzaju, liczby i kategorii werbalnych, np. trans. || intrans.; na inne wskazuje frazeologia.

Co do zapożyczeń, liczniejszych polskich i mniej licznych rosyjskich, sądziłem, że dobrze będzie ze słowniczka je wyłączyć; tak też uczyniłem, inna rzecz, że pewnie nie zbyt krytycznie tego dzieła dokonałem. Zwracam wreszcie uwagę, że umieściłem w słowniku parę wyrazów, których w tekście niema, przygodnie zapisanych.

Słowniczek.

a

abhaćić, -aćić, v. tr., obłożyć gałęzmi. podeprzeć: abhaćiu źeźe (kab iana šezęta), L. I. 1.

ab-, abyjěrać, -jěže, v. intr., objechać kołem, nałożyć drogi.

abudva, -ýx, m., aběžve, -ažvóx, f. num., obydwaj, obiedwie.

abyjěi, -ýže, v. intr., 1) obejść, dokoła czego, 2) obejść, o zbożu, 3) v. imp., obejść, zdziwić kogo: bahátamu Márku abyšćó, što nižé ne prapáyu, H. II. 1.

ačermót, -a, m., Ob. nepazarótny.

adahndć, adžeńe, v. tr., odegnąć.

adbýtńica, -y, f., kobieta marnotrawna, niszczyicielka: šastrá ne prybytńica, da adbýtńica, pošekta sámuiu lěpsuiu brýčku, C. I. 2.

addymać, -je, v. tr., odbierać.

adhatóvany, -aia, -aio, adj., ugotowany.

adiěxacsq, -žecsq, v. rfl., odjechać.

adnóš, ej., i, i rzeczywiście, a, aż, a to, tu, aż to, tu, ale: adnóš krulěvić skazáyu na svaiho męžvěža, N. III. 1. adnóš práudy, A. I. 18. adnóš tam byli razbójniki, A. II. 1. pašli pastužé na abóru, adnóš fše karóuy padušeny ležác, N. III. 2.

ad rána, adv., od rana.

ad rázu, adv., od razu, zaraz.

advalicsq, -alicsq, v. intr., odpaść: advaliliše i nóhi, K. I. 1.

advědać, -je, v. tr., wywiedzieć się o czym, poznać: svaiho ródu advědatq, A. I. 41.

ad zarána, adv., od rana.

ažunić, -ńe, v. tr., odziać, włożyć.

ažěć, -eje, v. tr., jak wyżej.

ažěža, -y, f., odzież.

ažin, anná, annó, num., jeden, -dna, -dno.

ažináncaić, num., jedenasie, podobnie i inne liczebniki do 19 włącznie.

aharóžo, -a, n. coll., ogrodowe rośliny.

ahurók, -rká, m., ogórek.

Ahéjka, -kí, n. pr. m., Ahejka.

axryścić, -ýścić, v. tr., ochrzcić.

axvóta, -y, f., ochota, wola.

aieiei, intrj., ajajaj, ajejej: *aieiei*, *što tam róbicsa*, A. I. 18.

ajér, -u, m., ajer, tatarak.

akazácsa, -ážecsa, v. rfl., odezwać się.

akáz[ý]vacse, -ięcse, v. rfl., 1) odzywać się: *kryčýć: aččyni. a ianá
ne akázývacse*, A. I. 17. 2) trafiać się: *akázvacse mne
žýuka*, A. I. 28.

akładác, -ię, v. tr., okładać.

akólica, -y, f., okolica, zaścianek.

akóńečko, -a, n. dim., okieneczko.

akrásá, -y, f., okrasa do strawy.

akréńco, -e, n., klucz, stado: *try akréńce žuraulóu*, A. II. 4.

akryuácsa, -ięcse, v. rfl., okrywać się.

Akséna, -i, n. pr. f., Ksenia.

alé, adv., tak, np. *či užó pryjéxali? alé*.

Aleksándry, *-aho, n. pr. m., Aleksander.

alésyna, -y, f., olszyna.

alátki, -dák, pl. f. dim., oładki, smażone placuszki z kartoflanej
kaszy, Ob. **hałažé*.

alatkóuy, -aia, -aio, adj., oładkowy.

andác, -dásć i -dažé, v. tr., oddać.

an[n]ó, ej. i adv., 1) ej. a, a to, aż, aż tu: *pryxóžić bába na mé-
sto, annó dva mužyké biúcsa*, A. III. I., Ob. *anóš*, 2) adv.
tylko.

an[n]óš, ej., a, aż, a, aż tu, tymczasem, a jednak, przecie: *pašóu
u nóru, annóš péynik sažić*, N. III. 4., *anóž iješ aščé dur-
něšyie*, C. I. 4. Ob. *adnóš*.

anúćnik, -a, m., szmaciarz.

ánhel, -a, m., anioł.

apanayác, -úję, v. tr., zaskoczyć: *nóč iahó upanayáta*, A. I. 32.

apanivá, -ý, f., naczynie kuchenne, rodzaj patelni.

apécérčise, *abatércse*, v. rfl., obetrzeć się o co.

- apisać*, -*píše*, v. tr., przepisać na kogo, zapisać komu.
aráty, -*aho*, m., oracz.
arėšyna, -*y*, f., leszczyna.
askauj, -*ája*, -*ójo*, adj., woskowy.
Askėrkava, -*y*, n. pr. f., Oskierkowa.
asmalić, -*dlić*, v. tr., osmalić, opalić.
asouy, -*aia*, -*aio*, adj., osinowy.
astác, -*ńe*, v. intr., u *vóli*, postąpić wedle woli: *astán Bóże u vóli*,
štu búże, tu búże, A. I. 28. = dziej się wola Boża.
aścahnńć, -*ńe*, v. tr., zachwycić, zaskoczyć: *aścahnńta iahó nóć*,
 C. I. 4., Ob. *spaścihnńć*.
aścarožny, -*aia*, -*aio*, adj., ostrożny.
aśmína, -*y*, f., miara rzeczy sypkich, $\frac{1}{8}$ beczki czyli 16 garncy.
aśminátcaty, -*aia*, -*aio*, num., ośmnasty.
aśće, adv., jeszcze.
aśukáńec, -*ńca*, m., oszukaniec.
aśukvác, -*aće*, v. tr., oszukiwać.
at, prp. c. gen., od, przy comp.: *lėpšyie pirańe at tųx*, F. I. 1.
atátata, intr. onmp., oznaczająca szybkie mówienie, terkotanie: *iak*
prylaćeų, atátata, atátata, A. III. 1.
atądrác, *aźżarć*, v. tr., oderwać, otworzyć gwałtownie: *peć atą-*
dráta, I. I. 2.
at hėtul, adv., stąd, odtąd.
atkáz[ŷ]vác, -*ie*, v. intr., odpowiadać.
atkráści, -*kraże*, v. tr., wziąć potajemnie, ukraść.
atlaćeśe, -*lėćicse*, v. rfl., odlecieć, odskoczyć: *atlaćeśo try trėso-*
socki, G. II. 1.
atślůżvác, -*ie*, v. tr., odsługiwać co: *ńexái aná mńe atślůzvaje hė-*
tyie hróśy, A. I. 30.
atsouąc [atsóvvać], -*aie*, v. tr., odsuwać, wysuwać: *atsouąi stół*,
 A. I. 18., *atsóvvańć stół śérót xáty*, A. I. 27.
attvarjćse, -*óryćse*, v. rfl., otworzyć się.
atvaróx, -*ahú*, m., twaróg.
Aųdúlka, -*ki*, n. pr. f. dim., Eudoksja.
avėćečka, -*ki*, f. dim., owieczka.
azdarańić, -*óńić*, v. tr., uzdrowić.

aznóu, adv., znów, cf. *ieżnóu*.

ażernúcse, *-ńécse*, v. rfl., obejrzeć, oglądać się.

b, b̃

báato = *byváto*.

babuleńka, *-ki*, f. dim., babuleńka.

bácúskoŭ, *-áva*, *-ávo*, adj., 1) ojców, 2) księży, popi.

baćóńo, *-e*, n. coll., nać buraczana.

baháctvo [*bahástvo*], *-a*, n., bogactwo.

bańáry, *-ou*, pl. f., nazwa, nadawana żniejom obcym, z dalekich wiosek: *da ŭy żńéiki bańáry*, H. II. 3.

baistrák, *-á*, m., dziecko: *baistraká zrańić* = urodzić dziecko.

balésć, *-i*, f., choroba.

bandá, Ob. *šandá*.

bańżúk, Ob. *šanżúk*.

Barácin, *-a*, n. pr. m., Boracin, wioska.

baránčyk, *-a*, m. dim., baranek.

barauŭ, *-áia*, *-óio*, adj., borowy, leśny.

baržéi i *baržžéi*, adv., comp. do *bórzdo*: *kónni baržéi arécse*

A. IX.

barkún, *-u*, m., borkun, nostryk, melilot lekarski, *Medicago falcata*, L.

bta(h)astávić [*btaastávić*], *-stóvić*, v. tr., błogosławić.

btałi, *-áia*, *-óio*, adj., słaby, małych sił.

bóren, *-xna*, m., bochen, chleba.

boláčki, *-ček*, pl. f., zajady, strupy koło ust u dzieci.

bólšeĩ, adv., więcej.

bórzdo, adv., szybko, skoro, sporo.

bońka, *-ki*, f., maselnica.

*b*ólšénki*, *-aia*, *-aio*, adj., duży.

brácse, *berécse*, v. imp., mieć się: *berécse pat pou dńá*, A. I. 45.
= ma się ku południowi.

brandúšćeka [*branżúšćeka*], *-ki*, f. dim., wiersz żartobliwej treści, często bez sensu (z umysłu) i nie do śpiewu przeznaczony, Ob. *perećinása*.

braščác, *-jć*, v. intr., brzęczeć, szczekać, klekotać, o odgłosie, jaki wydają kości o siebie uderzające.

brátava, -y, f., bratowa.

bráznuć, -źne, v. intr., brzęknąć, szczeknąć.

Bró[d]jnik, -kou, n. pr. pl. m., Bronniki albo Brolniki, wioska.

brúx, -a, m., brzuch.

bruškóuy, -aia, -aio, adj., znaczenia nie zanotowałem.

bruśńišnik, -a, m., krzew bruszniczy

brýca, -y, f., Ob. *kaścéräyo*.

brytćeįsy, -aia, -aio, *sámy*, suprl. do *brytki*, najbrzydszy.

brywó, -á, n., pl. *brówa*, *bróy*, brew.

bryzglina, -y, f., jakiś krzew.

búryn, Ob. *śúr yn*.

býć, *ięć*, v. intr., żyć, mieszkać: *przyjechal* śudý, *dawáź być*, A.

I. 28.

býlnik, -a, m., bylica. *Artemisia vulgaris* L.

beréżeiko, -a, n. dim., brzezinka.

beréżina, -y, f., brzoza.

beréżinka, -ki, f. dim., brzózka.

bic, *bieć*, v. tr., zbijać, zdzierać: *dármā bóty bióś*, N. III. 19.

bós, -zu, m., bez, *Sambucus niger*.

c, ć

cárouy, -aia, -aio, adj., carów.

caróyna, -y, f., córka cara.

catác, Ob. *scatác*.

cérkay, -kiwi, f., cerkiew.

cmók, -a, m., wetchnięcie w siebie powietrza, wdech: *źmeįá....*

svajim cmókom počahnúta xátku, N. III. 1.

cýlny, -aia, -aio, adj., cały.

ćatúxa, -xi, f., cielica.

ćarómšyna, -y, f., ezeremcha.

ćelěski, -kou, pl. f. dim., wózek.

ćelny [*ćelny*], -aia, *aio*, adj., cielny.

ćéńci, -cey, pl. f?, sznur konopny, lejce ze sznura sporządzone, wyraz nie używany w potocznej mowie: *uįű ćéńci* (*lěicy*),

búdu ćáhać z batótu ćérći, C. I. 1.

čehótg, -ǫy, pl. n., j. w.

čepéřečy, adv., teraz.

čepéreka, adv., j. w.

čóplenko, adv., cieplutko.

*čvét, -u, m., drzewo, znaczenie to tylko w pieśniach występuje:
a zbudiŭu xátónku z lipóvaho čvétu, A. I. 38.*

č

čarnabryŭa, -y, f., czarnobrewa.

čáta, -y, f., stado, ptaków.

čatéry [čatyry], -óx, num., cztery.

čürastó, -á, n., trzos.

čėčėvėrykóm, adv., czwórka, koni.

čėtačėček, -čka, m. dim., człowieczek, używ. w formie voc. w przemówieniu.

čėpak, -pka, m., czepek.

čėrcáka, -ki, m., czarcik, djablik.

čėreŭ acc., brzuch, żywot: čėreŭ raspároŭšy, H. II. 1.

čėrvóny, -aia, -aio, adj., czerwony.

čėstauácsy, -uėcsy, v. rfl., częstować się.

*čúp, -ba i pl. čubė, -óŭ, m., weselny stroik z kwiatów i wstążek
misternie sporządzony.*

čynė, -óŭ, pl. m., czyny, część składowa warsztatu tkackiego.

*čyrŭčyki, -kou, pl. m. dim., w zagadce użyta nazwa dla płóz
przy saniach.*

*čyšto, adv., zupełnie, całkiem: uŷtres z iėiė uśó čyšto, kóści mńśo,
N. II. 1.*

d

dałiŭácsė, -iėcsė, v. rfl., dobywać, włamywać, dobierać się, o złodziejach.

*dácsa, dałėcsa, v. rfl., uderzyć się w co, o co, rzucić się dokąd:
hałupkė v akńó f šybu dałėše, dy palaćėłi, G. II. I.*

dačúšečka, -ki, f. dim., córeczka.

dačúška, -ki, f. dim., j. w.

da dómońku, adv., do domu.

dažić, -*ne*, v. imp., dokuczyć, dojeść, obmierzać komu.

dažeuać, -*ie*, v. imp., dokuczać, dojadać, obmierzać komu.

dahańić, -*hónić*, v. tr., dogonić.

daī, imp. do *dać*, w połączeniu z inf. i dat. subj. występuje w funkcji indic. v. imp.: *daī iamū pahlažić*, A. I. 11. = zachciało mu się popatrzeć.

daīnīca, -*y*, f., skopek do dojenia.

dālefi, adv., dalej, następnie, potem.

daťóček, -*čka*, m. dim., dołek.

daťón, -*a*, m., dłoń.

damátouški, -*aia*, -*aio*, adj., dałmatowski.

Damátoušćyna, -*y*, n. pr. f., Dałmatowszczyzna, wioska.

današić, -*nóšić*, v. tr., donosić: *ia iahó da parý na današīu*, A. I. 15.

dapytácese, -*jećse*, v. rfl., dopytać się.

darahokúpleny, -*aia*, -*aio*, adj., drogo kupiony, epitet, Ob. K. I. 1.

dármo, adv., za darmo.

daróžěčka, -*ki*, f. dim., dróżka.

dastaváć, -*ie*, v. intr., osiągać: *mehé bizūn dastaváu kancóm*, A. I. 2.

datól, adv., dopóty.

daunēi, adv., dawniej.

daunēišy, -*aia*, -*aio*, adj., dawniejszy, staroświecki.

dle, prp. c. gen., obok, przy.

dóččyn, *daččyná*, -*ó*, adj., córczyn.

dóšić, adv., dość.

dóžžyk, -*a*, m. dim., deszczyk.

dōňka, -*ki*, f. dim., córka.

drabhēnki [*dróbñenki*], -*aia*, -*aio*, adj., drobny.

drašón, -*snū*, m., rdest plamisty. *Polygonum persicaria* L.

dróbnoptášečka, -*ki*, f. dim., mały ptaszek.

druhīm, adv., powtórnie, po raz drugi.

družyna, -*y*, f., 1) orszak weselny, 2) towarzystwo, kompania:
da žaučīny slěcse. a ianá kaže: či slīše, či ne slīše, ne tvajá družyna, A. I. 43.

družynečka, -*ki*, f. dim., orszak weselny.

dulínka, -*ki*, f. dim., pałka z dębiny.

duračók, -*čká*, m. dim., głuptasek.

durńeć, -ie, v. intr., szaleć.

dū, intrj. onmp., naśladowująca głos dud, kobzy: *Dū, dū, da każoť baradū*, N. I. 1.

dy, cj., i, a.

ďěrka (!), -ki, f. dim., dziurka: *pradrąta ďěrku*, N. I. 6.

ž

žąžečko, -a, m. dim., wujaszek.

žāu - *žāu*, intrj. onmp., naśladowująca skomlenie psa.

že, adv., gdzie.

žecinieć, -ńca, m., złośliwy demon, szkodzący dzieciom: *tahdŷ da ŗahó patsūńecse žecinieć (eto zły dūx)*, A. I. 25.

žėdočko, -a, m. dim., dziadek.

žėdou, -aŷa, -aŷo, adj., dziadów.

ženóček, -čka, m. dim., dzionek.

žerkáč, -á, m., stare, zdarte pomiotło.

žėtki, -tek, pl. comm. dim., 1) dziatki, 2) voc. używany w przemówieniu w funkeji sg.: *hžėž ŗa cėbė, žėtki, na slūžbu pa-stāŷlu*, N. II. 1.

žėto, adv., gdzieś, kędyś.

žėtońki, -kou, pl. comm. dim., dziatki.

žėućá, -ci, pl. -ta, n., dziewczę.

žėućonočko, -a, n. dim., dziewczątko.

žėućyn, -a, -o, adj., dziewczynin, córeczyn.

žicácy, -aŷa, -aŷo, adj., dziecięcy.

žmuchać, -ńe, v. intr., dmuchnąć.

žóu - *žóu*, intrj. onmp., naśladowująca wycie wilka, cf. *žāu*.

žubák, -á, m., dziób.

žvėśće, num., dwieście.

ř

řšėićás, Ob. *uřšėićás*.

řšėlák, adv., rozmaicie, różnie.

řšėlákki, -kaŷa, -kaŷo, adj., rozmaity, wszelki: *řšėlákkię rysunki vy-rysóvaŷe*, A. I. 13.

řšėdaćy, adv., wszędy.

řšėdy, Ob. *uřšėdy*.

řėbrál, -á, m., kwiecień.

g

gwókać, -će, v. intr., kwakać.

h, ħ

haiúšcy, -aia, -aio, adj., gojący, uzdrawiający.

hák [hák], intrj. onmp., naśladowająca odgłos uderzenia siekiery.

halalót, -lódu, m., deszcz lodowaty, marznący w powietrzu.

haleikó, -á, n. coll. dim., gałązki.

**hałažé*, -éy, pl. f., Ob. *atátki*.

hałaščóka, -ki, f., gołoledź.

haťátki, -dek, Ob. *atátki*.

haťubenka, -ki, f. dim., gołabka.

hatýš, -á, m., golas, w znaczeniu gołej ręki i w znac. penis.

Hatýšyk, -a, n. pr. m. dim., nazwa młodego lisa w bajce, Ob. N. III. 4.

hanavícy, -oy, pl. f., spodnie.

hanícse, *hónícse*, v. rfl., ścigać, dopędzać: *braće, hónícse néxto*, A. I. 30.

haníc, *hóníc*, v. imp., mieść: *kaľ śneh hóníc i kale płóta nahóníc*, tak *eto kurhaně*, A. I. 45.

hará, -ý, f., górna kondygnacja, góra, piętro, we młynie.

haraběi, -biá, m., wróbel.

haraběiko, -ka, m. dim., wróbelek.

haračina, -y, f., jarzębina.

harác, -é, v. tr., orać.

haržíc, **hóržíc*, v. tr., gardzić: *próse páná nie haržíc*, H. II. 3.

harčlica, -y, f., gorzałka.

harčlečka, -ki, f. dim., gorzałeczka.

harčsejko, -a, n. dim., leszczyna.

harčski, -kay, pl. m. dim., orzechy laskowe.

harčxavy, -aia, -aio, adj., leszczynowy.

harčxi, -xay, pl. m., orzechy laskowe.

harót, -rta, m., orzeł.

haršččėnik [haršččėšnik], -a, m., drażek z żelaznymi widełkami na końcu do wydobywania garnków z pieca.

hátstvo, -a, n., paskudztwo, przezwisko.

Haurýto, -a, n. pr. m., Gabrjel.

hazá, -ý, f., chłodna i pochmurna, jesienna pogoda: *hazá: xółodno, ni dóšč ni pahóda*, A. I. 45.

hže, adv., gdzieś.

hédak, adv., tak.

hédaki, -aia, -aio, pron. dem., taki, -a, -ie.

heŭiko, adv., tyle.

hésty, -aia, -aio, pron. dem., ten, ta, to.

hétaŭy, adv., tutaj.

héto, cj., to: *a héto Vánka rýpku tóvić*, I. I. 2.

hétý, -aia, -aio, pron. dem., ten, ta, to.

hłuśak, -á, m., lewy koniec (*hłuŭi kańéc*) nawoja, część składowa warsztatu tkackiego: *ŭi jest hłuśak i čyné, to dwa kaťócki: hłuśak aŭin kaťócek, a ŭ čynóŭ dva*, F. I. 13.

hnežžéiko, -a, n. dim., gniazdko.

hniści, -ie, v. intr., gnić.

hótečka, -ki, f. dim., igielka.

hólka, -ki, f. dim., igła.

hólou, acc. do *haŭaŭá*.

hórba, -y, f., kupa.

hóžy, -ou, pl. m., wyraz, zdaje się, przez opowiadającego przekrecony i niestosownie użyty: *pažžirálŭ z ŭix kóžy, paraŭilŭ hóžy*, K. I. 1. *hužŭ*, -óŭ, znaczy rzemyki, którymi się duhé przymocowuje do ohłobli.

hráb, -u, m., grab, drzewo grabowe.

hráć, -ie, v. intr., 1) grać, mienić się, migotać, 2) grać pod jeźdźcem, o koniu.

hradóŭu, adv., bokiem, stronami: *hradóŭu ižé dóšč*, A. I. 45.

hrapéi, *hrebé*, v. tr., grabić, siano.

hrapéise, *hrebécse*, v. rfl., grzebać się w czem.

hrecuŭá, -xi, f., hreczka.

hubláć, -ie, v. tr., gubić, tracić.

huláć, -ie, v. intr., tańczyć.

huláno, -a, n., zabawa, tańce, uczta.

húska, -ki, f. dim., gaska.

híbáć, *híble*, v. tr., gniesić, zagniatać: *híbluć karaváŭi*, F. I. 8.

líra, -y, f., czupryna.

x, ǵ

x ($\Leftarrow k$), prp. c. dat., na: *ǵéhžila máci što ǵažélǵi x tórhu*, A. VII. 6.
xǵǵi $\Leftarrow$ *ǵexǵǵi*.

xamúǵa, -y, m., cham, przezwisko.

xátǵǵnka [*xátunǵka*], -ki, f. dim., chatka.

xlebaǵǵy, -ǵǵa, -ǵǵio, adj., chlebowy: *Boh daǵǵe dólu xlebaǵǵǵǵu*, M. I. 7.

xmúren, -rna, -rno., adj., chmurny, zasepiony, zasmucony.

xoč $\Leftarrow$ *xóčeš*: *što ty xoč (!) kupérek atamknúć*, I. I. 1.

xrést, *xrystú*, m., chrzest.

xvaǵǵna, -y, f., sosna.

xvaǵǵǵovy, -ǵǵa, -ǵǵio, adj., sosnowy.

ǵižy, -ǵǵa, -ǵǵio, adj., chytry? *pad žeuǵǵǵynu ǵǵižu (ǵǵitraǵǵa) (!)*, A. I. 40.

i

imǵǵa, -ǵǵy, f., mgła.

ispat, prp. c. gen., z popod.

iššéc, -šecé, v. tr., ściać.

Ivánko, -a, n. pr. m. dim., Janek.

iz, prp. c. gen. i instr., z (cum i ex).

izhadúć, -ǵe, v. tr., odgadnąć.

iznóǵy, adv., znów.

iž[ž]éšćǵi, -éšć, v. tr., zjeść.

ǵ

ǵǵbǵǵčko, -a, n. dim., jabłeczko.

ǵǵbǵǵyko, -a, pl. *ǵǵbǵǵyka* i *ǵǵbǵǵyki*, -kou, n., jabłko.

ǵǵbǵǵynka [*ǵǵbǵǵǵnka*], -ki, f. dim., jabłonka.

ǵǵbǵǵǵn, -i, f., jabłoń.

ǵǵžerko, -a, n., biedronka.

ǵǵxú, intrj. onmp., naśladująca ujadanie psa.

ǵǵłouǵǵina, -y, f., odłóg długoletni, raz na lat kilka lub kilkana-
 ście po należytem odleżeniu zasiewany.

ǵǵprúǵy, -ǵǵa, -ǵǵio, adj., wieprzowy, świński.

ǵǵraǵy, -ǵǵa, -ǵǵio, adj., *ǵǵraǵǵǵa vóǵna*, wełna z jagnięcia pierwszy
 raz ostrzyżonego.

ǵǵśnóśenǵi, -ǵǵa, -ǵǵio, adj., jaśniutki.

żąg za větečku, adv., natychmiast: *hěty četavék žąg za větečku vŭrnyŭšo da xáty*, A. I. 45. [*eto prěntko vėlma, bõ ničoŭo tal: ne možno sxaćić, iek vėtačku*]¹⁾.

iedłabéc, -ucú, m., jałowiec.

iehżić, -ić, v. intr., jeździć.

iek rás, adv., jak należy, akuratnie, całkiem: *a pòśle rólic xátu. zróbić iek rás*, A. I. 29.

iełniček, -čka, m. dim., gaj jodłowy.

ieprúk, -ú, m., wieprz.

ierabók, -pká, m., jarząbek.

ierbá, -ý, f., wierzba.

ierbatózovy, -aia, -aio, adj., *móx*, gatunek mechu, rosnący w łozinie.

ieščé, adv., jeszcze nie, np. *ci užó pryšoŭ? ieščé*.

ieznóŭ, adv., znów.

įibo, cj., jeżeli: *a įibo ty ne prastáneš*, H. I. 19.

Iivánhelja, -i, f., *śvataja*, Ewangelija św.

įivína, -y, f., wierzba iwa, *Salix caprea*.

Įurei, -ria, n. pr. m., 1) Jerzy św. 2) dzień św. Jerzego.

įušéc, -ýć, v. intr., lać się strumieniem: *króŭ z įix tak įušýć*, A. III. 1.

k, k̄

ka, [kā, k̄ā] ← *kāže*, 1) = *kāže* 2) part. bez określonego znaczenia, używana w tym samym zakresie, jak np. ros. *gritz*: *pòśle ka pryxożiŭ śnėdać, a pòśle k̄a pryhndli byđło*, C. I. 5.

kařarcó, -á, n., kobierezyk, dywanik.

kaćałkė, -kóŭ, pl. m., część składowa warsztatu tkackiego: *kaćałkė na źėrdoccy*, F. I. 13.

káčq, gen. sg., forma, nie występująca w potocznej mowie, zamiast *kať*, prawdopodobnie dla rymu zrobiona: *pasaziłi harabiŭ na paróže ŭ xáće, įak lixóho káčq*, A. II. 4.

kaćałkʷq, -q, n., deszczulka na rękojeści z wyciętymi karbami do maglowania bielizny, nawiniętej na wałek (*wółqk*, -łkq).

kaćaniq, -a, n. coll., kaczany kapuściane.

ka[h]dá, adv., kiedy.

kaxáñec, -nca, m., kochanek.

kaxáñeiko, -a, n. dim., kochanie, miłość.

¹⁾ Tego frazesu niema w tekstach.

kákarēkū, intrj. onmp., naśladowająca pianie koguta.

kala i *kale*, prp. c. gen., koło, przy, obok.

kalahínka, -*ki*, f. dim., koleina, głębokie ślady kół na drodze.

kalóska, -*ki*, f. dim., rower.

kalósa, -*ós*, pl. n., wóz.

kalúška, -*ki*, f. dim., kolec, igła z drzewa szpilkowego.

kalībél i *kalībél*, Ob. *katubél*.

kálivo, -*a*, n., żdźbło, łodyga.

katótka, -*ki*, f. dim., 1) kłoda, pniak do rąbania drzewa, 2) kłódka.

katubél, -*li*, f., kołyska, na sznurach albo na biegunach.

kámušek [-*ok*], -*ška*, m. dim., kamyczek.

**kanál*, -*á*, m., niezrozumiały dla mnie wyraz, nieużywany w potocznej mowie: *a ʔén ižé moji mužyk s kanálá*, A. VII. 4.
Może to niezrozumiane i przekręcone przezwisko „kanalja”
a może = kanał, rów?

kanušyna, -*y*, f., konieczyna.

Kapacévič, -*a*, n. pr. m., Kopacewicz.

kapáč, -*á*, m., kopacz.

kapánica, -*y*, f., rów, fosa, wzdłuż grobli.

Kápašaya, -*a*, n. pr. n., Kaposzczewo, wioska.

kápnuc, -*ne*, v. tr., kropnąć, skropić kogo; *i kápnuc ʔim svaiěju naháikažŭ*, N. I. 5.

kapytco, -*a*, n., kopyto.

karabéc, -*pcá*, m., koszyk.

karabél, -*blá*, m., okręt.

karaličánski, -*aia*, -*aio*, adj., korelicki, z Korelicz.

karaništo, adv., korzenisto: *zaraži Bóže... pšaněcu... sýspadu karaništo*, H. II. 3.

karayác, -*i*, f., łózko: *spác kłaziŭšo na čisóju karayác*, A. VII. 3.

karčóŭka, -*ki*, f., korcówka, skrzydło w kole wodnem we młynie.

karčecók, -*čká*, m. dim., karczyk, pieniek.

karčómonka, -*ki*, f. dim., karczemka.

Karélicy, -*ič*, n. pr. pl. f., Korelicze, miasteczko.

Karéty, -*aho*, n. pr. m., Koreły.

karémušlik, -*a*, m., koromysło.

Karémušliki, -*kou*, n. pr. pl. m., jakaś konstelacja, w której skład wchodzi 3 gwiazdy w jednym rzędzie.

karólski, -aia, -aio, adj., królewski.

káry, -ou, pl. f., wóz do zboża.

karytko, -a, n. dim., korytko, spodnia część kosza, sypiącego ziarno do środka kamienia.

kasmáćica, -y, f., kosmatka, o rękawicy i o pudendum muliebre.

kaścéräuo, -a, n., kostrzewa, *Festuca*?

kašél, -lá, m., koszyk łubiany, do zbierania kartofli.

katě, -óu, pl. m., kotki, bazie wierzbowe.

kazačénko (!), -a, m. dim., kozaczek.

kazakóu, -ówa, -ówo, adj., kozaków.

kłínók, -nka, m. dim., kawałek pola w kształcie klinu.

**kłažćese*, **kłažćise*, v. rfl., kłaść się: *spać kłažćuśo*, A. VII. 3., forma nie używana w potocznej mowie.

kłaścíse, *kłažćese*, v. rfl., kłaść się, być kładzionym.

kłópot, -a, m., mlon, drążek, którym się obraca kamień w żarnach.

kłúmók, -mka, m., tłumok.

knýr, -a, m., knur, kiernoz.

**knýža*, -i, f., książka: *s knýži byłá skáska*, A. II. 6.

kneževáći, -úje, v. intr., zawodzić, o pannie młodej, która przed ślubem płacze i zawodzi.

knežýć, *knežýć*, v. intr., j. w.: *młóda na tóh karaváji knežýć*, F. I. 9.

kóxlík, -a, m., kaszel suchy.

kola, Ob. *kala*.

kólcý, -ou, pl. n., część składowa warsztatu tkackiego: *ležýć žer-dečka i žbó kólcý. začahájuć nítki u kólcý*, F. I. 13.

kole, Ob. *kale*.

kólko, adv., ile.

kółce, -ou, pl. n., koleczyki.

kónski (!), -aia, -aio, adj., koński.

kórč, *karčá*, m., karcz.

kórčyk, -a, m. dim., karczyk.

kósónka, -ki, f. dim., kosa, warkocz.

kóšýček, -čka, m. dim., koszyczek.

kótux, -a [*katúx*, -á], m., kotuch, zagroda w oborze, stajni, dla cieląt, źrebiąt.

kółka, num., kilkoro: *sežiť četavék kółka*, A. I. 32.

k'óm, -u, m., kasza kartoflana.

kraį, adv., krajem, brzegiem czego: *pařl'ó žeyčá za hrybámi, kraį dal'inaįu*, A. VI. 1.

krapívuska, -ki, f. dim., pokrzywa.

krasáyečka, -ki, f. dim., krasawica.

Kráy'icy, -ič, n. pr. pl. f.? Krajewicze, zaścianek.

kremaný, -áa, -óio, adj., krzemieny.

krójić, -ić, v. imp., krajać się: *matadóje małódecki z žal'u s'érco krójić*, N. III. 15.

krośénca, -ou, pl. n., krosna.

**kružě*, -óu, pl. m.? kręgi, kółka? wyraz nieużywany w potocznej mowie: *v adnóm m'ésce kružóu ž'wěšće. kłubók*, C. I. 6.

kryłó, -á, n., poła: *póuno kryłó*, A. I. 45.

kryška, -ki, f. dim., odrobina, mała ilość; różne przypadki używane adverbialnie w zn.: trochę, troszkę.

Kryšyłóuścyna, -y, n. pr. f., Kryszyłowszczyzna, wioska.

kryšýna, -y, f., szakłak kruszyna, *Rhamnus frangula*.

kułélec, -lca, m., kupeł, do przechowywania odzieży.

kudáx-kudáx, intrj. onmp., naśladowająca gdakanie kury.

kudémá, adv., dokąd, którędy.

kužélka, -ki, f. dim., kądziel.

kužél'nica, -y, f., kądziel, przyrząd do przędzenia.

kužél'ica, -y, f., kądziel.

kukátka, -ki, f., kukułka.

kúla, -li, f., pałka zakrzywiona.

kułaké, -kóu, pl. m., zęby drewniane w kole trybowem we młynie.

kupálo, -a, n., 1) wigilia św. Jana, 2) ognie palone w ten dzień,

3) kupałnik pospolity, *Arnica montana*.

kupcaváci, -úje, v. intr., kupeżyć.

kupčýšečka, -ki, f. dim., żona kupca.

kupčýška, -ki, f. dim., j. w.

kúpenka, -ki, f. dim., Ob. *kúping*.

kúping, -y, f., kupina, mała wyniosłość ziemi.

kurapáta [*kurepáta*], -y, f., kuropatwa.

kurapátka, -ki, f. dim., j. w.

kurčá, -ci, pl. -tu, n., kureczę.

kúry, *kurěj*, pl. comm., kury, drób.

kureńá, -ci, pl. -ta, n., kureczę.

kurhané, -óu, pl. m., zaspły śnieżne.

kuryć, *kúryć*, v. intr., wzbijać się w tumanach: *paliváli daróžecku takí pesók kúryć*, H. I. 10.

kurýnny, -aia, -aio, adj., kurzy.

kúžel, -u, m., len oczesany: *lon lépsy astajécse u rukax, kúžel*, F. I. 13.

Kiśel, *-u, m., kisiel, potrawa.

l, l'

lābica, -y, f., lwica.

lebedá, -ý, f., lebioda, *Atriplex hortense*.

lebóduška, -ki, f. dim., j. w.

Ljá, -i, n. pr. f(!), dzień św. Eliasza: *a pryšlá Ljá*, A. I. 36.

lón, -u i *lónú*, m., len.

lubánicki, -aia, -aio, adj., lubanicki.

Lubáńčy, -ič, n. pr. pl. f., Lubaniecze, wioska.

Lubléc, -ecá, n. pr. m., jakaś miejscowość: *dalóko zámuš addajé, da za sémžeśat mil pud Lubléc*, N. III. 13. nazwa ta oznacza tu, zdaje się, wogóle dalekie strony.

ludajédou, -ava, -avo, adj., ludojadów.

lbeńá, -ci, n., lwię.

lécéčko, -a, n. dim., latko.

lěy, *lěwq*, m., lew.

lišćejko, -a, n. dim. coll., liście.

ł

Łáxman, -a, n. pr. m., Łachman, przezwisko.

łamáčo, -a, n. coll., suche gałęzie opadłe, łom.

łapátka, -ki, f., przednia noga owcy.

łápeńka, -ki, f. dim., szmatka.

łástouka, -ki, f., jaskółka.

łasúnčik(!), -a, m. dim., łakomic, człowiek łasy na coś.

Ławryséwo, -u, n. pr. n., Ławryszewo, wioska.

łóm, -u, m., suche gałęzie opadłe, łom.

łóp, łbá i łubá, m., 1) czoło, 2) łeb.

łósko, -a, n., łózko.

Łukósko, -a, n. pr. f., Łukoszko ¹⁾.

łúp, łuba, m., łub, drewniana osłona z klepek na kamień młyński, nie pozwalająca rozpylać się mlewu.

łúp, intrj. onmp., naśladująca trzaskanie wyschłej skóry.

łupać, -ie, v. intr., wydawać trzask, o skórze wyschłej.

łyćo, -a, n. coll., łyko.

m, m̃

má = *máceru*, acc. do *máci*: *jóp tvaǐu má*, A. I. 45.

máci, -ery i dat. *mátary* (!), f., matka: *trásca mátary tvaǐoǐ*, A. I. 45.

máćera [*maćóxa*], -xi, f., macocha.

Mái, Ob. *Maióvyie Džadě*.

Maióvyie Džadě, n. pr. pl. m., obchód Dziadów w dzień, nazywany „*Sómuxa*“, Ob. u Nosoviča pod tym wyrazem.

malénečki, -aǐa, -aǐo, adj., małeńki.

mal'nuška, -ki, f. dim., malinka.

małódečka, -ki, f. dim., młódka, młoda mężatka.

małótno, adv., omłotno: *na takú małótno*, H. II. 3.

Máräčko, -a, n. pr. m. dim., Marek.

markáč, -á, m., tryk.

Márkatič, -a, n. pr. m., Markowicz.

Márkou, -ova, -ovo, adj., Marków.

Márk²⁾o, -a, n. pr. m., Marek.

maróžlivy, -aǐa, -aǐo, adj., mroźny.

Márja, -i, n. pr. f., Marja.

másłenny, -aǐa, -aǐo, adj., maślany, na masle usmażony.

mátčyn, -a, -o, adj., mateczyn.

matúlicy, Ob. *šatúlicy*.

mo [*mō*, *mōo*] $\Leftarrow$ *móže*, adv., może: *mo(!) taǐé kiǐócek zamináte?*

F. II. 2.

móhlčy ²⁾, -ou, pl. f., mogiłki, cmentarz.

¹⁾ W tej formie podała mi jedna z kobiet swoje nazwisko po mężu. Ob. N. III.

²⁾ $\Leftarrow$ *móhčicy*.

mósno, adv., mocno.

muščýnski, -aia, -aio, adj., męski.

mýza, -y, f., nozdrza, chrapy, u konia.

marćóak, -á, m., nieboszczyk, trup.

mežvė[že]ńá, -ci, pl. -ta, niedźwiedź.

mežvėži [*mežvėży*], -aia, -aio, adj., niedźwiedzi.

mežvėžik, -a, m. dim., niedźwiadek.

meńácsa, -iěcsa, v. rfl., mienić się, błyszczeć: *na ióm sukni ziańuc* (*meńáńucsá*), H. I. 3.

měsco, -a, n., 1) miejsce, 2) miejscowość, 3) rynek.

měsčyk, -a, m. dim., miesiączek.

mězeny, -aia, -aio, adj., -y *pálec*, mały palec.

mílóxenki, -aia, -aio, adj., miły: *ah Bóże moį mílóxenki*, K. I. 5.

mímo, prp. c. acc., mimo, obok, koło.

minavícý, -ou, pl. f., drogi okolne: *minavícami abyjěxáu*, *dy da* *Vílín*, A. I. 23.

miz, prp. c. gen., między.

n, ń

nańilicy, -ou, pl. f., część składowa warsztatu tkackiego, lada tkacka; są to dwie żerdzi poziome, w które się wstawia „berdo“ czyli płocha.

nabóį, -u, m., wysoki pokład śniegu na drodze, utrudniający jazdę: *a iak napré šmat śněhu*, *zróbicse yysókaiá daróha*, *tu kážuć*: *nabóį veľiki*, *ńimá iak iěxác*, A. I. 45.

nabytek, -tku, m., dobytek, o bydle.

nácei $\Leftarrow$ *inácei*, adv., inaczej, bo inaczej: *nácei ńixtó ne móže iahó pastryxčy i padhańić*, *iak arót*, A. I. 8.

načénio [*načėńo*], -a, n. coll., przyrzady rzemieślnicze.

nahdóve, adv., przedwczoraj, onegdaj.

nahanńić, -hónńić, v. imp., nadać, nawiać: *kal’ śněh hónńić*, *i kále plóta nahónńić*, *tak eto kurhaně*, A. I. 45.

naįćić, *nóįže*, v. intr., najść, napadać: *šaróš*: *śnieh nóįže* (!), *i pad-mérznie*, A. I. 45.

naįmńicka, -ki, f. dim., najemnica.

nakauać, -uįć, v. tr., nakować, coś na kowadle.

- nakraplácsa*, -*יעsa*, v. rfl., nakropić się kogo: *iehó dóžžyk nakrapláýše*, F. I. 7.
- na krómeńci*, adv., na kawałki, na drzazgi: *b^uóčku pałiý na krómeńci*, C. I. 1.
- ná-* i *ná lixo*, intrj., wyrażająca niezadowolenie, gniew, zwykle w połączeniu z dat. osoby, o którą chodzi: *áx, káże, ná lixo mñe*, A. I. 30, *ná lixo tabě*, N. I. 5.
- namařácsa*, -*יעsa*, v. rfl., nazginać się czego: *iehó véčer namaxáýše*, F. I. 7.
- na nekali*, adv., na przyszły rok.
- na pakás*, adv., na pokaz, na dowód.
- na paradvéšne(!)*, adv., na przedwieśniu, wczesną wiosną.
- napásćić*, -*pásćić*, v. tr., napasać, na pastwisku.
- napérći*, -*pré*, v. imp., naprzec, nawalić: *a iak napré šmat šnéhu, zróbicese wysokaia daróha*, A. I. 45.
- na ránejo*, adv., przed świtem, do świtu, Ob. A. I. 45.
- na ráho*, adv., wczesnym rankiem, Ob. F. I. 1.
- narvác*, -*rvé*, v. tr., napędzić: *véčer narvé dažžú*, A. I. 45.
- naryjńica*, -*y*, f., epitet świni i przezwisko, dawane kobiecie pluchowatej, cf. *paryńice*.
- nascác*, -*ýc*, v. intr., naszczać do czego.
- nastávić*, -*ic*, v. tr., nastawić: *samavár*, A. I. 13., *kułdk*, A. I. 28.
- našléx*, -*ha*, m., nocleg.
- na tói čas*, adv., natenczas, wtenczas.
- nátto*, adv., bardzo.
- navatóčečka*, -*ki*, f. dim., Ob. *navatóčka*.
- na upar^uót*, prp. c. gen., przed, wyprzedzając: *zóreńka ašbačila púšcu... méseca na upar^uót, ... žévočka pakrašiła plémio i i rúst i rúdnaho ^uóičenka na upar^uót*, D. 2.
- Naváhrudek*, -*tka*, n. pr. m., Nowogródek, miasteczko.
- navalńica*, -*y*, f., nawalnica.
- navatóčka*, -*ki*, f. dim., torba płocienna.
- navózvać*, -*je*, v. tr., nawozić czego.
- navázvacse*, -*iecse*, v. rfl., przyczepiać się do kogo, czepiać się kogo, pretensjami niesłusznymi prześladować.
- na záutrajó* i *na záutro* [zoutro], adv., nazajutrz.

nażiehżaćse, -iecse, v. rfl., *nażjeżdżać się*.

na żżék, adv., *zrabíć*, na złość zrobić, *przykrość* zrobić komu.

Ob. *żżékavacsa*.

nóčka, -ki, f. dim., *nocka*.

nóčvy, načóy, pl. f., *niecki*.

nórka, -ki, f. dim., *norka*, *jamka*.

núće i núćo, intrj., *nuże*, używana przy popędzaniu wołów.

nažélka, -ki, f. dim., *niedziela*.

Nahnévíčy, -ič [*Nehnievítčy, -ou*], n. pr. pl. f., *Niehniewicz*, *wioska*.

nea.ráiny, -aia, -aio, adj., *nieporządny*, *plugawy*, *pluchowaty*.

neboś $\Leftarrow$ *nebože*, voc., używany w tej formie dla 3 rodzajów, *nieboże*.

nećerebleny, -aia, -aio, adj., *nieotrzebiony z gałęzi*.

nežélečka, -ki, f. dim., *niedziela*.

neželenka, -ki, f. dim., j. w.

nežéla, -li, f., *niedziela*.

nechrýšćeny, -aia, -aio, adj., *niechrzczony*.

nieježžány, -aia, -aio, adj., *niejeżdżony*, na którym jeszcze nikt nie jeździł, o koniu.

nelžá, v. imp. w funkcji adv., *nie można*.

nepayarótny, -aia, -aio, adj., *niezgrabny*, *nieruchawy*, *ciężki*.

nepráudy, adv., *nieprawda*.

neprzyátnik, -a, m., *nieprzyjaciół*, *wróg*.

neskólki, adv., *ileś*, *trochę*.

neščasny, -aia, -aio, adj., *nieszczęsny*, *nieszczęśliwy*.

neščasliwy, -aia, -aio, adj., *nieszczęśliwy*, *fatalny*.

neběrnečka, -ki, f. dim., *synowa*.

neběnceny, -aia, -aio, adj., *niezaślubiony*, który nie wziął ślubu kościelnego.

nićelnicy, -ou, pl. f., *nicienice*, *tkackie*.

nižé, adv., *nigdzie*.

nińá, v. imp., *niema*.

ńtsma, adv., *twarzą ku ziemi*.

ńišsy, -aho, m., *zebrak*.

ńižeńko, adv., *niziutko*.

Ńmən, -mna, n. pr. m., *Niemen*, *rzeka*.

o

óhohó, intrj., ohoho: *óhohó, jak stánu ja uam fšém płaćć*, A. I. 30.

oiejóŕ, intrj., ojej: *oiejóŕ, iešćé lépeŕ*, A. I. 13.

okłáp, -brá, m., październik.

ót, intrj., ot.

óŕ, rodzaj intrj. demonstratywnej, oto: *óŕ tám, u tóŕ wóscy*, A. I. 30. cf. *uón* i *wén*.

p, p

paašúkvać, -ie, v. tr., pooszukiwać.

pa(a)tkłádać, -ie, v. tr., poodkładać.

pabłahastábić, -stóvíć, v. tr., pobłogosławić.

pabužáć, -ie, v. tr., budzić.

pabelánka, -ki, f., biała siermięga płócienna, chałat.

paćiśénku, adv., poeichu.

paćisnuć, -šne, v. tr., poeisnać: *pryšłá Prečýstaŕa, zaŕała, dy pać-snułá (zaŕała lišćé)*, A. I. 36.

pačestavácsy, -úŕecsy, v. rfl., poczęstować się.

padaražáć, -óžaŕe, v. intr., podróżować.

padaróžny, -aho, m., podróżny, wędrowiec.

padáć, -dáść, v. tr., *na súł*, podać do sądu skargę.

paddymáć, -ie, v. tr., podejmować, podnosić.

padhałić, -hólić, v. tr., podgolić.

padhałicse, -hólicse, v. rfl., podgolić się.

padhól'ivać, -ie, v. tr., podgalać, golić.

padhul'vać, -ie, v. intr., podweselać, podechmielać sobie.

padŕahžáć, -ie, v. intr., podjeżdżać.

pádło, -a, comm., padlina, ścierwo, przezwisko.

padráć, -žaré, v. tr., porozdzierać.

padušýć, -dúšýć, v. tr., 1) po-, nacisnąć, 2) podusić, pozaduszać.

padvóŕio, -a, n., wyraz nieużywany w potocznej mowie, którego znaczenia nie mogłem ani się dopytać, ani sam wykombinować; może „obejście“, może „czeladź“? *fša majó padvóŕio smurnéto* etc. N. III. 13.

padvóro, -a, n., podwórze.

- padyxażyć, -xóżyć*, v. intr., 1) podchodzić, 2) rósć, o cieście: *padxóżyć pónaia żéška*, H. II. 3.
- padžynać, -ie*, v. tr., podżynać, żąć.
- paharác, -é*, v. tr., poorać.
- paharaŭać, -iŭe*, v. intr., nabiedzić się, ucierpieć wiele.
- pa[h]lánuć, -nie*, v. intr., poglądać, spojrzeć.
- pa.xażyć, -aŭe*, v. intr., chodzić, przechadzać się.
- paiehżać, -ie*, v. intr., jeździć, przejeżdżać się.
- paieżda, -y*, f., powóz.
- pakaŭácsy, -kaŭeśsy*, v. rfl., skruszyć się, opamiętać się: *pakaŭiše četaŭeče pėret svaioŭ żyźnu*, H. I. 19.
- pakapác, -ie*, v. tr., po-, skopać.
- pakázvać, -aŭe*, v. tr., pokazywać.
- paklikać, -če*, v. tr., zawołać kogo.
- pakórnieńko*, adv., pokornie.
- pakóša, -y*, f., łąka lub pole świeżo skoszone.
- pak*ól*, adv., póki, dopóki.
- pakraśić, -kraśić*, v. tr., ozdobić, uświetnić: *krásna žėvočka pakraśila plėmjo ŭ rėt*, D. 2.
- palatuxa, -xi*, f., latawica, epitet ptaka i przydomek, dawane kobiecie, nie pilnującej domu.
- palauńik, -á*, m., myśliwy.
- palatúška, -ki*, f. dim., latawica, epitet ptaka.
- palėncó, -a*, n., polano.
- palėno, -a*, n., polano, we młynie: *u hėto karýtko staŭlájėsa palėno, a hėto palėno u kámeń uxóżyć*, A. I. 22.
- palėták, -tka*, m., zagon dworskiego gruntu: *palėták páński, a haspadárski nazyvájėse śnúr*, A. I. 45.
- palėcsa, -lėcsa*, v. rfl., polać się: *palėcsa ślóska*, L. I. 2.
- Pałandia, -ó[i]*, n. pr. f., Połona, wioska.
- pałauy, -aia, -óio*, adj., płowy: *Da ŭatýż majė da pałauyje*, D. 5.
- pałkóuńicki, -aia, -aio*, adj., pułkowników.
- pałó, -á*, n., poła: *važmí majhó pałá, adaróí*, A. II. I.
- pałónka, -ki*, f., płonka, przerebel.
- pałúdnouać, -uie*, v. intr., obiadować.
- pałúkošek, -ška*, m., półkoszek.
- pałúński, -aia, -aio*, adj., połuński, z Połonej.

Patúša, -i, n. pr. f. dim., Apolonia.

pamaléj, comp. do *památui*, wolniej: *pamaléj kóni*, A. I. 30.

pamálénkuj, adv., zwolna, pocichu: *Sydár pamálenkuj havóryć: stóž*, A. I. 30.

pamataćić, -óćić, v. tr., wymłócić.

památui, adv., pomału, powoli.

pamarkitauć, -úje, v. intr., stanowić się, o owcach: *ći pamarkitaułi aóéčki*, A. I. 30.

pańatúza, -zi, f., zamiataczka, nazwa dla miotły i przezwisko nieporządnej kobiety.

pańéz, Ob. *pańíz*.

pańinúć, -ńé, v. tr., pominąć kogo, przejść mimo kogo.

pańíz i *pámiż*, prp. c. gen., między, pomiędzy. cf. *ńiz*.

panajadące, -ięce, v. rfl., ponajadać się.

panańiwąć, -ię, v. tr., ponalewać.

panaże, -óu, pl. m., część składowa warsztatu tkackiego, podnó-
żek, pedał.

papaćómku (!), adv., pociemku.

papażěści, -ięść, v. tr., pojeść.

papamyć, -ię, v. tr., pomyć.

páparanńik i *páparńik*, -u, m., paproć.

papúści, -pażć, v. tr., trafić na co, dostać co: *ći papálb hédakię kóni*, A. I. 30.

papúściśe, -pażće, v. rfl., dostać się dokąd: *papáuśo u żeréyńu*,
A. VII. 3.

papazakáćwać, -ię, v. tr., poprzetaczać.

Papławy, -ou, n. pr. pl. f., Popławy, wioska.

papóu, -óuua, -óuuo, adj., popi.

pa práuże, adv., na prawdę, na dobre, porządnie: *jak stali iený pa práuże uśe tróx áahnúć*, A. I. 30; *tak pa práuże zańiu*, A. II. 1.

papródać, -ię, v. tr., posprzedawać.

pa próstu, adv., prosto przed siebie, na przelaj.

papuścić, -púścić, v. tr., rzucić czym: *papuściła tym palěncem*, N. I. 1.

paputácsa (!), -ięcsa, v. rfl., popytać się.

Papatyśyk, -a, n. pr. m. dim., Popiołek, w bajce nazwa młodego
lisa, Ob. N. III. 4.

papereńiwąć, -ię, v. tr., przemieszczać.

paŭiánščycsa, -ycsa, v. rfl., popić się.

parabić, -róbić, v. tr., porobić, narobić: *štóž my brátcy para-biŭi*, H. I. 6.

paraiěści (!), -iěść, v. tr., przegryść.

parasxażicsa, -xóžicsa, v. rfl., porozehodzić się.

Paráska, -ki, n. pr. f. dim., Paraska.

parátkam, *iačkím*, adv., jakim sposobem.

paraśeści (!), -žé, v. tr., pozbawić życia, uśmiercić.

paraśeści (!), -žé, v. tr., przewieść, na łódce.

párma, adv., — *kónni*, parą koni.

paršúk, -á, m., prosiak.

paruxáty, -aia, -aio, adj., prośny? *čórnejo varuxátejo, iek šviniá pa-ruxátáa*, N. I. 1.

pary[i]ńice, -y, f., Ob. *naryńnica*.

parýto, -a, n., jakies ziele: *parýto iak začvićé, užé učakájuć ad iahó*, C. II.

pasażác, -ie, v. tr., poposadzać.

pasklikác, -ie, v. tr., pozwoływać, zwołać, sprosić.

pasnúć, -śńé, v. intr., posnać.

paspuščúć, -ie, v. tr., pospuszczać.

pastaiáńnie, adv., zawsze.

pastryháć, -ie, v. tr., przypalać, przypiekać, włosy: *a ianá švéčkaju pastryháje ieié*, A. I. 26.

paścélka, -ki, f. dim., pościel.

paścilić, -ie, v. tr., podścielać, słomę pod bydło: *stáu paścilić bydló*, C. I. 5.

paśeści, -śužé, v. intr., posiąść, poposiadać: *ianý iuduć na vós pa-śaduć*, A. I. 27.

pášitek, -tka, m., gęste sito, rzeszoto.

pášbić, -ić, v. tr., paść, na pastwisku.

pašńica, -y, f., wszelkie zboże: *zaraži Bóže... pšanicu, fšakuju pašńicu*, H. II. 3.

pašydaravác, -úje, v. intr., zadrwić z kogo, urządzieć psikusa: *móže s kahó pašydarúju*, A. I. 30.

patapícse, -tópícse, v. rfl., potopić się.

patxóžyvacse, -iēcse, v. rfl., przechodzić się, chodzić tam i z po-wrotem.

patrónno, adv., określające dobre wyrastanie ciasta: *a u žažy pat-xónno*, H. II. 3., Ob. *padyxažić*.

patkáć, *paččé*, v. tr., potkać, na krosnach.

patkórčyć, -*yć*, v. tr., podkureczyć, skureczyć, przygiąć ku sobie: *nóli patkórčyła*, I. I. 2.

patkúrčyca, -*yca*, v. rfl., skureczyć się, przycupnąć.

**patpásiče*, -*a*, m., pastuszek: *a hety xłópcyk za patpásiče*¹⁾, A. I. 12.

patrébnyje récy, pl. f., bielizna: *iany užó im pakázvajuc svaie patrébnyje récy*, A. I. 26.

patróšečku, adv., potrosze, troszkę.

patsúnucse, -*ńecse*, v. rfl., 1) podsunąć, przybliżyć się, 2) przycepić się do kogo, napaść kogo: *kaš vóspa patsúnutše*, A. I. 45.

patsúšeži, -*eu*, pl. comm., na *patsúšeži ići*, u sąsiadów kątem zamieszkać.

patúha, -*li*, f., wyraz nieużywany w potocznej mowie, znaczenia nie znam: *čutáže ia na čebé patúhu*, H. I. 8.

patušyć, -*túšyć*, v. tr., stłumić, zagłuszyć: *ne čutnó... za hatósnymi skrypkami... skrypocki patušyli*, F. I. 10.

paŭažéc, -*ccá*, m., postronek, uzda: *užala kažla na paŭažéc*, H. I. 2.

pa^wwymać, -*ie*, v. tr., powyjmować.

pavarušyca, -*rúšyca*, v. rfl., poruszyć się, drgnąć.

pavažica, -*vóžica*, v. rfl., powozić się, użyć jazdy.

pavyhańać, -*ie*, v. tr., powyganiać.

paŭančacca, -*iecca*, v. rfl., pobrać się, wziąć ślub.

paččérać, -*ie*, v. intr., powieczerzać.

pazamykáć, -*ie*, v. tr., pozamykać.

pazańmerzác, -*ie*, v. intr., pozamarzać.

pazarėzwaca, -*ieca*, v. rfl., pozarzynać się.

pazbaŭlć, -*ie*, v. tr., pospraszać, pozapraszać: *pazbaŭlć fšex na bál*, A. VIII. 1.

pazdymać, -*ie*, v. tr., pozdejmować, pościagać.

pazhrabć, -*ie*, v. tr., zgrabić, zboże.

paznć, -*ie*, v. intr., poznać, przekonać się: *ia paznaŭu, iakójo lix^o*, A. I. 15. *Iúrej paznaŭu, što...*, A. I. 5.

¹⁾ Formę tę możnaby też uważać za acc. gen. sg. do nom.

**patpásič*, cf. u Nošoviča „*podpásovič*“.

- paŭŭirác*, -ie, v. tr., poŭdzierać.
- pčó*, *pčó...*, intrj., używana przy nawoływaniu wołów.
- pčótuška*, -ki, f. dim., pszczołka.
- panúć*, -né, v. tr., pehnać, trącić kogo.
- plyváć*, -ie, v. intr., pływać.
- podlétki*, -kou, pl. m.?, młode ptaki, nie umiejące jeszcze latać.
- Pólsč*, acc. do *Pólsča*, n. pr. f., Polska.
- pótoień*, -mie, m., płomień.
- pópeńko*, -a, m. dim., pop.
- pará*, -y, f., doba: *búże múčycsa hédak cýłuju póru*, A. I. 25.
- pótem*, adv., potem.
- pottykáć*, -ie, v. tr., podjudzać, poduszczać.
- pouhódy*, -ou, pl. m., półroczce.
- poumérić* (!), -ie, v. intr., poumierać.
- pouuŭiváć*, -ie, v. tr., powybijać: *zuby pouuŭivátq¹⁾*, A. I. 7.
- pouuŭázvać*, -ie, v. tr., pouwiązywać.
- pozabuváćse* (!), -iecse, v. rfl., pozapominać.
- pozabiváty* [*pazabivúaty*], -aia, -aio, part. praet. pass., pozabijany.
- pozapraháć*, -ie, v. tr., pozaprzęgać.
- póykidáć*, -ie, v. tr., powrzucać, dokąd.
- Póuševo*, -a, n. pr. n., Pouszewo²⁾, wioska.
- prabyć*, -búże, v. imp., przeminać: *prabyło try hódy*, A. I. 28.
- pračnúcsa*, -nécsa, v. rfl., ocknać, przebudzić się.
- pračynáć*, -ie, v. tr., niedomykać: *i źwéry pračynájuć*, H. III.
- prahnáć*, -žańé, v. tr., napędzić, wygnać.
- prakałatáći*, -ie, v. tr., przepłukać, przeprać.
- Prak³⁾óp*, -a, n. pr. m., Prokop.
- prapíć*, -píé, v. tr., przepić. w zn. przez picie odmienić co, uniknąć czego: *što naznáčeno na radú, tu nie prapíeš na nádú*, A. I. 28.
- praśnica*, -y, f., przyrząd do przedzenia, prześlica.

¹⁾ Wygląd ten dałby się sprowadzić albo do pierwotnego „*po-uŭivá-*” albo do pierw. „*po-vybivá-*”.

²⁾ Forma polska byłaby »Pilszewo« od »pilch (popielica)«; biał. *póux* = kret.

prašvėtly, -aia, -aio, adj., jasny, wesoły, o oczach.

prat, prp. c. instr., przed: *prat tými hadámi*, A. II. 3.

prájdónka, -ki, f. dim., prawda.

práudy, adv., prawda, naprawdę, rzeczywiście, prawdziwie, dobrze.

pránučyšyno, neutr. adj., *žićá*, prawnuczę.

prau'ėtrėć, -a'e, v. intr., wywietrzyć się: *nezdážo žón prau'ėtrėć*,

A. VII. 20.

praválvacsá, -iecsá, v. rfl., załamywać się.

praz, prp. c. acc., o: *pažuc pėšnu praz hėstu lebadū*, A. I. 44.

pražyvėccá, -žyvėccá, v. rfl., przeżyć, przekarmić się.

prėšny, -aia, -aio, adj., świeży: *prėšnaia dušá u xáće*, K. I. 1.

prútko, adv., sztywnie. Ob. *slápkó*.

prybrác, -berė, v. tr., 1) ubrać, w odzienie, 2) przygotować, przysposobić.

prybýtñica, -y, f., epitet kobiety gospodarnej, dbałej o to, żebym dostatek domowy zachować i pomnożyć: *šastrá ne prybýtñica*, *du adbýtñica*, C. I. 2.

pryčėkáć, -a'e, v. tr., przeczekać, poścignąć, dotknąć kogo: *paráluš žix pryčėkáć*, B. I.

prydačųć, -yć, v. imp., dokuczyć komu.

pryhavór[ų]vác, -ie, v. intr., przygadywać komu.

pryiehžćć, -ie, v. intr., przyjeżdżać.

prykaska, -ki, f., nazwa, imionisko, epitet: *nazví xóć Watýnkajū* (*takáa prýkaska*), H. II. 4.

prykázvác, -ie, v. tr., przykazywać.

prýklat, -du, m., kamień albo krzyż, zatknięty na mogiłce w głowach.

prýkidać, -ie, v. tr., przyrzucić, przykryć coś czem: *prýkidaū hėtuju žámu lómom*, A. I. 30.

prymúrek, -rka, m., przymurek, występ muru: *stanlájuc žehó na prymúrek*, A. I. 13.

prýmy, -ou, pl. f., u *prýmy prýć*, osiąść przy żonie na teściowym gruncie.

prýmėrga^uvácse, -ųėcse, v. rfl., przymierzyć się: *žek prýmėrga^uváušo, i nascáu*, A. I. 30.

prýnáduñka, -ki, f. dim., przynęta.

- prypék*, -a, m., przypiecek: *użała vėnik spat prypėka*, H. I. 2.
prypėci, -prė, v. tr., przyprzeć, przygnać: *and zaraz ix prypė*, A. I. 45.
prypiracse, -iecse, v. rfl., przypierać się, cisnąć się koło kogo: *pry hėtum četaėėku prypiraiėmsa, to my hėtym i žyury*, A. I. 32.
pryrėzac, -že, v. tr., przyciąć, obieać.
prystót, -a, m., ołtarz.
prybaści, -žė, v. tr., *žića*, urodzić dziecko.
pryvecel, -a, m., sąsiad, przyjaciel, gość weselny: *panove suėėži, panove pryveceli*, A. I. 26.
pryždac, *-žžė, v. tr., doczekać się czego.
ptašnik, -u, m., kurnik.
púsca, -y, f., las wszelki dużej rozległości.
pusćac, -ie, v. tr., *žėrewo*, ścinać drzewo.
pacóry, num., pięcioro.
paržec, -žić, v. intr., wydawać z siebie gazy.
parót, adv., najpierw.
Patrók, -aká, n. pr. m. dim., dzień św. Piotra.
pärýnečka, -ki, f. dim., pierzynka.
peraxódy, -oų, pl. m., drogi, którymi się codzień chodzi, codzienna, zwyczajna droga: *uųkapaie iamku na iahó peraxódax*, H. I. 1.
peraxryścicse, -xryścicse, v. rfl., przeżegnać się.
peraxryścić, -xryścić, v. tr., 1) przeżegnać, 2) ochrzcić.
perakrakać, -če, v. tr., przekrakać: *laćić wóran š čuųyų staron, da ni perakraće*, H. I. 10.
peralėtovać, -uie, v. tr., przepędzić lato: *peralėtuju xacá lėćecko u čabė*, D. 3.
perapóž, -óžu, m. trunek, zwykle wódka, pita przy zmówinach przez uczestników tego obrzędu, w chacie panny młodej¹⁾.

¹⁾ Ceremonia ta odbywa się w ten sposób, że swat i ojciec panny młodej biorą od państwa młodych po butelce wódki, błogosławia ją i zlewają do jednej miski (*harėłku zluųýć*, Ob. A. I. 26.), potem czerpią z niej łyżką i nalewają do czarki, która krąży pomiędzy uczestnikami obrzędu.

pera[s]catać, -ie, v. tr., policzyć, porachować.

perėcinácsa, -ácsa, v. rfl., być recytowanym: Brandúšečki (śmėś-nyje pėśni. ne pajęcsa, tak perėcinácsa), N. III. 17.

perėcinác, -ác, v. tr., recytować: xto to tak xórošo perėcinác, N. III. 4.

perėiehżác, -ie, v. intr., przejeżdżać, skąd dokąd.

perėláuń, -ńe, v. tr., przejrzeć, przejać wskrós: rádość perėlá-nuła sérdenko wójęńkavo, F. I. 12.

perėlamácsa, -ácsa, v. rfl., przełamać się.

perėlastouka, -ki, f., niby „przejaskółka“, pieszczotliwa nazwa dla dziewczyny.

perėpalíc, -palíc, v. tr., prze-, spalić.

perėpác, -pńe, v. tr., rozpiąć, przeciągnąć.

pėret, adv., najpierw. Ob. wyżej pėrót.

pėreżycse, -życse, v. imp., przeżyć się: iak pėreżytóso, tak i dó-bre, A. I. 28.

pėrşy, -aia, -aio, adj., pierwszy, przedni, najlepszy.

pėuńnik, -a, m., kogut.

pėro, -a, n. coll., pierze.

pilńavác (!), -úje, v. tr., pilnować.

pískat, -u, m., pisk, kwik.

pizşél, -ć, m., pudendum muliebre.

pizma, -y, f., wrotycz pospolity, Tanacetum vulgare L.

r.

radónka, -ki, f. dim., rada.

ražyny, -ou, pl. f., zaraz po urodzeniu się dziecka rodzice z babką przepijają do siebie gorzałką — nazywa się to „rażyny píc“: bába pryxózić... kabėta máje žićá... i piűć rażyny, A. I. 27.

rákam, adv., na czworakach.

ramėńcyk, -a, m. dim., rzemyk.

ráno, adv., rano.

rańėj, adv., comp. do ráno, wcześniej, raniej.

ránica, -y, f., ranek.

rás, pėrşuű (!), adv., pierwszy raz.

Ráskq, -ki, n. pr. f., jakieś imię żeńskie.

raskładác, -ie, v. tr., rozkładać.

raskużělīcsa, -īcsa, v. rfl., rozkędzierzawić się, więć się w loki,
o włosach.

rasplācvacsq, -īcsq, v. rfl., spłacać się, rachunki załatwiać.

raspraułác, -īe, v. tr., rozporządzać, wydawać rozporządzenia:
raspraułāje rabōtīnki, H. I. 1.

rašćvītác, -īe, v. intr., rozkwitać.

**raššēty*, *raššēta*, *-o, part. praet. pass. (do inf. *raššēc* czy do inf.
rašćć?), rozciąty: *kab bytā raššēta (!) hałayā*, N. III. 3.

rašćēmīvác, -īe, v. tr., otworzyć przemocą: *rašćēmīvāiuc iēmūt
rót*, A. I. 25.

rašćyna, -y, f., rozczyn, rozczyzna, ciasto zakwaszone, z którego
chleb robia.

rašćynīc, -čynīc, v. tr., *rašćyni*, zacząć ciasto na chleb.

raunavácsa, -ūīcsa, v. rfl., równać, wyrównywać się.

razabrācse, *razberēcse*, v. rfl., rozebrać się.

razarvác, -rvē, v. tr., rozerwać, rozpędzić, przerwać, wstrzymać:
vēcer.. razarvé dóšč, A. I. 45.

razbarānīc, -ōnīc, v. tr., rozbronić, rozdzielić bijących się.

razbōjīnīček, -čka, m. dim., rozbójnik.

razbējšy (!), -aia, -aio, *sāmy*, suprl. do **rēzvy*, żwawy, ognisty,
o koniu.

rāzem, adv., razem.

razhavórjvác, -īe, v. tr., rozpowiadać.

razvērnić, -vērīe, v. tr., rozburzyć: *razvērniū karabél*, K. I. 1.

razvīc, *razavīē*, v. tr., rozwinąć, rozburzyć: *xto muio hñežžēiko ra-
zavīē*, N. III. 9.

razydrác, *ražžaré*, v. tr., rozedrzeć.

razyhñācse, **ražžehēcse*, v. rfl., rozpędzić się, w przenośnem zna-
czeniu: *iēš, iēš, űabōš ty razyhñātase u bēdnaho haspadarā
zaxāčēta napīcse. da naīēščīse*, A. I. 18.

razyhrác, -īe, v. intr., rozigrać, rozhucać się.

razzūcse, -īecse, v. rfl., rozzuć się.

razzuvácse, -īecse, v. rfl., rozzuwać się.

razzuvác, -īe, v. tr., rozzuwać.

ražavīlác, -īe, v. tr., rozdziawiać, gębę, paszczę.

ražlīvácse, -īecse, v. rfl., rozbierać się.

raźnějšy, -aia, -aio, comp. do **rážny*, przytomny, rezolutny, rażny:

dačkú... iz móuajiu raźnějšuju, H. I. 15.

raźvínácsy, -iěcsy, v. imp., rozwidniać się, dzień.

rěčynka, -ki, f. dim., rzeczka.

rěikiny, -ou, pl. f., siatka z postronków na obręczy, na siano.

rěsoto, -a, n., rzeszoto.

róčyščo, -a, n., kawałek ziemi, oddalony od majątku, folwark?

miejsce urodzenia i stałego pobytu?

rónnienki [*rónnienki*], Ob. *rōdnienki*.

*równia*¹⁾, comm., ze znac. adj., równy, -a, -e, czemu: *búže równa toj káscy*, H. I. 1.

rōdny [*rōnny*], -aia, -aio, adj., rodzony.

rōdnienki, -aia, -aio, adj., j. w.

rubá, -ý, f., wyrębana dróżka w lesie: *kaľi za lāsámi, to šačý rubámi*, L. I. 4.

ručmány (!), -aia, -aio, adj., ruciany, z ruty.

ručénka, -ki, f. dim., rączka.

rušénki, -aia, -aio, adj., rusy, jasny, o włosach.

rušniček, -čka, m. dim., Ob. *rušník*.

rušník, -á, m., ręcznik, kawałek płótna, który swacha podściela państwu młodemu pod nogi przy ślubie.

rúta, -y, f., ruta, *Ruta graveolens*.

Ryhórou, -awa, -awo, adj., Grzegorzów.

Ryh[^u]ór, -a, n. pr. m., Grzegórz.

Ryh[^u]órk^o, -a, n. pr. m. dim., j. w.

rypčyna, -y, f. dim., rybka, epitet dziewczyny.

ryžoperěščénki, -aia, -aio, adj., ryżo-, rdzawopióry, o jarząbku.

ržyščo, -a, n., ściernisko po życie.

s, š

sabáčečka, -ki, f. dim., piesek.

sabáčka, -ki, m. dim., j. w.

sabáka, -ki, m., pies: *havóryć sabáka maładý da staróho*, A. I. 21.

sabědać, -iě, v. tr., zjeść na obiad.

sazáć, -iě, v. tr., sadzać.

¹⁾ Cf. ros. *rovnja*, cz. *rovně*, pol. *równia*.

- saĩmáć*, -*je*, v. tr., pojmáć, schwytać. cf. *syĩmáć*.
Sakóľnik, -*a*, n. pr. m., Sokolnik.
sakéra (!), -*y*, f., siekiera.
salánka, -*ki*, f., moździerz, stępka drewniana do tłuczenia soli.
sałažéhki, -*aĩa*, -*aĩa*, adj., słodziutki.
sałavéĩusko, -*a*, pl. -*ki*, m. dim., słowiczek.
sátco (!), -*a*, n., sadło, tłuszcz wieprzowy.
sałódný (!), -*aĩa*, -*aĩa*, adj., słony.
sałómenka, -*ki*, f. dim., słomka, ździebelko słomy.
sańéc, -*má*, m., NB. *beréžina*, brzoza pospolita, *Betula alba*.
sańíce, -*y*, f., NB. *beréžina*, brzoza płacząca.
sanažác [*sánažác*] (!), -*i*, f., sianożęć.
sánki, -*kou*, pl. f. dim., sanki.
sapačýć, -*ne*, v. intr., spocząć.
sasónka, -*ki*, f. dim., sosenska.
sastrečác, -*áe*, v. tr., spotykać.
sastróić, -*ić*, v. tr., *šmėx s kahó*, wyśmiać kogo.
sašńědać, -*je*, v. tr., na śniadanie zjeść.
sašńić, -*ić*, v. tr., *són*, sen mieć.
s atkúl, adv., skąd.
sáwunka (!), -*ki*, f. dim., sówka.
sažác, -*žńé*, v. tr., zżąć.
sažrác, -*óć* (!), v. tr., pożreć.
scatác, -*je*, v. tr., przeliczać, liczyć, rachować.
sérdenko, -*a*, n. dim., serduszko.
sxmurněć, -*je*, v. intr., zachmurzyć się, przybrać smutny wygląd:
fšo maĩó padvóřio sxmurněto, N. III. 13.
sxaćicse, *sxaćicse*, v. rfl., schwycić, porwać się, wstać nagle.
sxĩlĩć, *sxĩlĩć*, v. intr., skłonić się, zejść z najwyższego punktu,
na niebie: *ot užó iak s padnńá sóńco sxĩlĩć*, A. I. 20.
sxĩlĩcse, *sxĩlĩcse*, v. rfl., ustąpić drogi komu, zjechać w bok?: *xur-*
mán: hėĩ, na bók. aný sxĩlĩlĩse i iėduć památuĩ, A. I. 30.
skaródný, -*aĩa*, -*aĩa*, adj., zakazany do jedzenia w czasie postu
i wogóle mięsny.
skatauĩó, -*á*, n. coll., bydło, przezwisko.
skauytác, -*je*, v. intr., skowytać.
skąłanuć, -*ńé*, v. tr., skłócić, zmaćić: *skąłanulĩ... móro*, H. II. 2.

s kráju, adv., na kraju, na brzegu.

skrýpki, -*kou*, pl. f. dim., skrzypki.

skrýpočki, -*kou*, pl. f. dim., skrzypeczki.

s krýva, adv., krzywo, zukosa: *pažirájuć s krýva*, L. I. 2.

skuláčka, -*ki*, f. dim., wrzód.

skívica, -*y*, f., górna, poduszna część szczęki, wogóle twarz: *uśó mužyká pa skívicaŭ*, A. I. 3.

stápkó, adv., słabo: *prútko stóžić*, *stápkó vósić*, A. II. 5.

Smarkáčyk, -*a*, n. pr. m. dim., Smarkaczek, nazwisko młodego
lisa, w bajce, Ob. N. III. 4.

smútno, adv., mętnie, o wodzie.

smyk, -*a*, m., 1) smyk, do skrzypiec, 2) ramię żurawia studziennego.

snównica, -*y*, f., część składowa warsztatu tkackiego, przyrząd do
snucia nici, snuwalnia.

sokérka (!), -*ki*, f. dim., siekierka.

sóunežko, -*a*, n. dim., słoneczko.

sóžonko (!), -*a*, m., sądzony, przeznaczony, nazwa dawana narze-
zonemu. cf. u Nosoviča „*súženka*“. A może to: *sóžonko*?

spałóxacse, -*iecse*, v. rfl., spłoszyć, wyłąć się.

spałóxać, -*ie*, v. tr., spłoszyć, przez spłoszenie nawrócić, owce.

spannička, -*ki*, f. dim., spódniczka.

spaścihnúć, -*ńe*, v. tr., zaskoczyć: *spaścihnúła iehó nóć*, L. I. 1.

spómnić, -*ić*, v. tr., wspomnieć, o kim.

spórćicse, -*icse*, v. rfl., zepsuć się, nadweryżyć siły i zdrowie, pracę
nadmierną: *ty iješć maładŭ, móžeš spórćicse*, A. I. 28.

spot [*spat*], prp. c. gen., z pod, z popod.

spraćiułacse, -*iecse*, v. rfl., sprzeczać się, z kim: *spraćiułáje z iimi*,
A. I. 18.

spúst, -*a*, m., upust, na rzece przy młynie.

spyńać, -*ie*, v. tr., zatrzymać, konie.

spyńicse, *spyńicse*, v. rfl., 1) zatrzymać się, 2) powściągnąć, uspo-
koić się.

spyśńeć, -*ie*, v. intr., zhardzieć.

spínkóuy, -*aia*, -*aio*, adj., znaczenia nie znam — wyraz ten sta-
nowi parę z wyrazem „*bruškóuy*“.

sreblenŭ, -*áia*, -*óio*, adj., srebrny: *sreblenŭ stúpók i załatŭ*, H. II. 2.

staćiuá, -ý, f., i pl. staćiua, -ou, część składowa warsztatu tkackiego, stalwarki, staniwo.

stáda, -y, f., stado.

stajéuny (!), -aia, -aio, adj., stajenny.

stalevína, -y, f., pokrycie dachu, strzecha.

stalńica, -y, f., stół.

staptáć, stópce, v. tr., zdeptać, podeptać.

staréńio [staréno], -a, n., staranie: *nie tvaio staréno*, C. I. 2. = to nie twoja rzecz, to nie do ciebie należy.

stóučkyk, -a, m. dim., stoliczek.

st^uóiká, -ki, f., stolik z wyrzniętym otworem w blacie, w który się wstawia dziecko, żeby nie upadło: *st^uóiká: héto što žićá malénkaio stawóúecse*, A. I. 45.

stráćić, -ić, v. tr., stracić, zgładzić.

strúxi, -xou, pl. m., strachy, widziadła.

strenéno, -e, n., strzemie.

strepanúcsa, -ńécsa, v. rfl., otrząsnać, wzdrygnąć się.

strużóuy, -aia, -aio, adj., wystrugany z drzewa: *smýk strużóuy*, H. I. 10.

stryżé -bryžé, indecl., w zagadce nazwa dla owiec.

stúkać, -ie, v. intr., stukać, stukotać.

stupá, -ý, f., *čórnaia*, ślady końskie na śniegu w czasie odwilży aż do czarnej ziemi.

stúpka, -ki, f. dim., stępka, kadka na wodę.

subiráć, -ie, v. tr., zbierać.

súččeka, -ki, f. dim., suczka.

suxadréuýna, -y, f., suchodrzew, *Lonicera xylosteum*. L.

suxaréc, -rcá, m., chleb suchy.

suxvaláć, -ie, v. tr., wychwalać.

sukáto, -a, n., część składowa warsztatu tkackiego, przyrząd z korbą do nawijania cewek: *cýuki kładúcsa na sukáto i súćuc nítki*, F. I. 13.

suktańicsy, -kłónicsy, v. rfl., skłonić, pokłonić się.

suravéška (!), -ki, f., syrojeszka, grzyb.

sustaréc, -ie, v. intr., postarzeć.

sustrećáć, -ie, v. tr., spotykać.

suśdečka, -ki, f. dim., sąsiadeczka.

sušém, adv., zupełnie, całkiem.

sušetka, -*ki*, f., sąsiadka.

sutónvacsa, -*iecsa*, v. imp., oznaczające tę porę, kiedy się już zmierzchno i ciemność zupełna zapanowała. Ob. A. I. 45.

svacéja, -*i*, f., swacha, urząd weselny — o jej funkcjach ob. A. I. 26.

svacéjka, -*ki*, f. dim., j. w.

svánečka, -*ki*, f. dim., Ob. *svánka*.

svánka [*svánka*], -*ki*, f. dim., urząd weselny — dziewczęta, które towarzyszą panu młodemu, kiedy jedzie do chaty panny młodej.

svatók, -*tká*, m. dim., swat.

svatni, -*aia*, -*aio*, adj., swatów.

svatóček, -*čka*, m. dim., Ob. *svatók*.

sváty, -*ou*, pl. m., staranie się o żonę.

syći, -*žé*, v. intr., zejść skąd: *uysókaia hará*, *ni syći*, *dy ni žiéxaci*, A. VII. 17.

syjčíte, -*žécsy*, v. rfl., zejść skąd, ruszyć się: *syjčíte z mésca*, H. I. 20.

syjmác, -*je*, v. tr., Ob. *sajmác*.

syjnou, -*ava*, -*avo*, adj., synów.

syryjca, -*y*, f., surowa, wilgotna, niewysuszona, epitet pszenicy.

syskác, -*sýšce*, v. tr., odebrać, odzyskać.

sýspadu, adv., ze spodu, spodem, dołem.

syznác, -*je*, v. intr., poznać, przekonać się.

ščahnó, -*á*, n., tylna noga u zwierzęcia, np. u owcy, niedźwiedzia etc.

ščahnúc, -*né*, v. tr., 1) wciągnąć, do góry, 2) ściągnąć, kogo czym, uderzyć: *dva rázy jamú jek ščahnúy*, A. I. 28.

ščamniéc, -*je*, v. intr., ściemnieć.

ščírta, -*y*, f., sterta.

šéhónašni, -*eja*, -*ejo*, adj., dzisiejszy.

šéhónna [*šahón[n]a*], adv., dziś.

šeledóršy [*šeledóršy*], -*aia*, -*aio*, adj., średni wiekiem.

šemarysty, -*aia*, -*aio*, adj. num., urob. od num. coll. *šéméro* i spełniające czasem jego funkcje, siedmiorzysty: *šemarystaho* (zam. *šemaryx*) *lublú*, A. VII. 3. = siedmioro, siedmiu kocham.

śemłika, -ki, f. dim., rodzina.

śemilėtočka, -ki, siedmiolatka: *svańečka śemilėtočka*, N. III. 12.

śėń, -i, f., sień.

Śėńq, -i, n. pr. f., Ob. *Aksėha*.

śėńcáp, -abrá, m., wrzesień.

śėńuški, -kou, pl. f. dim., sionki.

śėrót, prp. c. gen., na środek: *atsórvajuc stół śėrót xáty*, A. I. 27.

śėrpók, -pká, m. dim., sierpek.

Śėvėc, -ucá, n. pr. m., Siewiec.

Śícco, -a, n., Sito, konstelacja gwiazd.

śiki, -kou, pl. f., uryna.

śitno (!), adv., silnie, mocno, bardzo.

śiłować, -uie, v. tr., siłować, zmuszać.

śirótońka, -ki, f. dim., sierotka.

śivėnki, -aia, -aio, adj., siwy.

ślózonka, -ki, f. dim., łezka.

śliman, -mna, m., jakiś gatunek węzów czy gadów, cf. u Noso-
viča „*sliven*“.

śm'ėtnicek, -čka, m. dim., śmietnik.

śo ← *uśó*.

śóle, adv., tego roku.

śónki, -kou, pl. f. dim., sionki, sień.

śśivareć, -ie, v. intr., osiwieć.

śudėmá, adv., wtedy.

śvėcėlnik, -a, m., rodzaj lichtarza, do zatykania łuczyny płoną-
cej: *śto łučynu uutykajuc*, A. II. 4.

śvėkrátko, -q, m. dim., ojciec męża, świekr.

śvėkróu, -yvi, f., świekra.

śvėkróuka, -ki, f. dim., świekra.

śvėńci, wyraz niezrozumiały dla mnie, nieużywany w potocznej
mowie: *śvėńci úxa*, *śvėńci brúxa* (!), K. I. 3.

śvėtác, -aė, v. intr.: *śvėt śvėtáė*, A. VII. 16. = świta, brzask
się robi.

śvėiná, -í, f., świnia.

śvėiren, -rna, m., świronek, spiżarnia.

š

šaľdú-baľdú, intrj. onmp., 1) naśladowująca bełkotanie indyka,

2) nazwa wilka w zagadce.

šaľpatácsa, -*póčecs*a, v. rfl., trzepotać się, o ptakach.

šanayál, -*a*, m., wyraz niezrozumiały dla mnie, nieużywany w potocznej mowie, Ob. K. I. 3.; może zepsute „*šapováľ*“?

šandú-bandá i *šanžúk-banžúk*, wyrazy z zagadki, nieużywane w potocznej mowie, Ob. A. II. 5.

šaróš, -*óšu*, m., szorstka skorupa lodowa na śniegu, który już zaczął tajać.

šarščína, -*y*, f., szerścina, włos koński.

šatúľicy-matúľicy, nieużywane w potocznej mowie wyrazy z zagadki, Ob. A. II. 5.

ščósek, -*ska*, m. dim., pasmo lnu wyczesanego.

šerščínka, -*ki*, f. dim., szerścinka.

šlácse, *šlécse*, v. rfl., wlec, włóczyć się: *da žaučýny šlécse*, A. I. 43.

šmórh, intrj. onmp., oznaczająca spieszne wymknięcie się dokąd: *a majú žónka šmórh da akanóma*, A. II. 2.

šmórháč, -*je*, v. tr., obrywać: *šmórhaje ľiščo z bačóvine*, A. I. 31.

šnúř, -*a*, m., zagon, długi a wąski, chłopskiego grantu.

šólník, -*a*, m., może przekręcone „*šýľník*“ = ten który szyje szylem, szewc: *šólníki zdólníki*, K. I. 3.

šóršník, -*a*, m., wieszadło?

što rás, adv., co raz: *što rás, to ušó hóřeĩ*, A. I. 15.

štúka, -*ki*, f. *tálek*, Ob. *tálka*.

šuméc, -*íc*, v. intr., obchodzić, niepokoić kogo: *hótomu razbóĩ ne šumíc*, A. I. 30.

šupšýnečka, -*ki*, f. dim., cierń głogowy.

šúrka, -*ki*, f., stos drew narąbanych.

šúřyn-búřyn, intr. onmp., odpowiadająca mniej więcej polskiemu łap-cap, szast-prast: *šúřyn-búřyn, na ěermák*, K. I. 4.

šybáč, -*je*, v. tr., wyrzucać w górę: *šápočki šybájučy*, M. I. 4.

šydár, -*á*, m., figlarz, drwinkarz, lubiący ludziom figle płać.

Šydár, -*á*, n. pr. m., Szydar.

šydaróu, -*óua*, -*óuo*, adj., szydarów.

šýšterýna, -*y*, f., szakłak ciernisty, *Rhamnus alpina*.

t

tudŭ, adv., wtedy.

takóŭ[ŭ] będy, zwrot advrb., odpowiada mniej więcej pol. zwrotom: mniejsza o to, mniejsza z tem etc.: *ięć mńlenki, takóŭę będy, pryłaskáŭu xłópcá s čužóŭ staranŭ*, A. VII. 2.

tálent, -u, m., dola, los: *kupéckim źéćqm tálent, iak bačké kupcámi, to i źéći búduć kupcámi*, A. I. 11.

tálka, -ki, f., pasmo nitek do tkania: *tálki éto níci. stúku tálek: tryćgć tálek* etc. A. I. 45.

támačy, adv., tam.

Taróš, -a, n. pr. m., Taras.

tarpóček, -čka, m. dim., Ob. *tórp*.

taržók, -škú, m. dim., 1) targ, jarmark, 2) plac targowy, rynek.

táto, -a, m., tato, ojczulek.

tátuško, -a, m. dim., tatuś.

taučŭše, -kćese, v. rfl., tłoczyć, cisnąć się, leżeć pod nogi, szwendać się, przeszkadzać: *źéći taŭkćese*, A. I. 45.

todá [*tódá*], adv., wtedy.

tóŭ, tája, tóŭo, pron. dem., tamten, tamta, tamto.

tórp, *tarpá*, m., zasiek, w stodole.

tólki będy, adv. zwrot, znaczący mniej więcej: nie nie szkodzi, właśnie dlatego: *tólki taćę będy, štu ty náš pán*, H. I. 1.

traśó, -á, n. coll., trzcina, sitowie.

traŭćę, -y, f., trawa.

tré $\Leftarrow$ *tréba*, cf. *mo*.

tręćčók, -čká, m. dim., trzylatek, o bydłętach: *byćók tręćčók*, N. III. 3.

tręćim, adv., po raz trzeci.

tręćy, adv., trzykroć.

tróŭi, traŭix, pl. num., troje: *tróŭi żydóŭi*, H. I. 21., *tróŭi waróće*, M. I. 4., *tróŭi ŭarótoŭ*, H. I. 12.

trućicsa, trućicsa, v. rfl., gryźć, trapić się.

tryśćén, -a, m., przybudówka do chaty, sienią od niej przedzielona, o 3 ścianach, służąca za komorę.

tryvóha, -lii, f., trwoga.

tudéŭ, adv., tędy.

tulú-tulú, intrj. onmp., używana przez lisa w bajce. Ob. N. III. 3.
tútup, -ba, m., 1) ciało ludzkie bez głowy, kadłub, 2) kadłub
 zwierzęcy bez wnętrzości, wypatroszony, 3) skóra: *ad iaié*
mužyk atkráj héty žábi tútup, F. I. 1.

tumanók, -nká, m. dim., mgła.

túrsnuć, -šné, v. intr., poruszyć się, drgnąć: *ni túrsné (ni pava-
 rūšyca) z mēsa*, F. II. 2.

tútočy, adv., tutaj.

tutún, -ú, m., tytoń.

tvaražók, -škú, m. dim., twaróg.

tylí-tylí, intrj. onmp., używana przez kota w bajce. Ob. I. I. 1.

tymčasem, cj., 1) tymczasem, ale jednak: *tymčasem Bóhu žákā-
 vać za prabyty čas*, A. I. 28. 2) i oto, aż oto: *tymčasem
 xóuć adieżžác*, N. III. 1.

týsač, -a, m., tysiąc.

u

ubryžicse, -brýžicse, v. rfl., zabrudzić, powalać się.

ubýć, -búže, v. intr., wybyć gdzie, wytrzymać: *na móže ubýć ni
 ažin lókaŭ*, A. I. 15.

ubícse, -bićcse, v. rfl., wtargnąć. przemocą, a niepotrzebnie: *kakáŭa
 ždeš samašétsaŭa ubításe*, A. I. 4.

učóračy, adv., wczoraj.

u dałóček, adv., na dół: *kaćtýse vanóček z harý u dałóček*,
 A. VII. 21.

u dałóŭ, adv., na dół, na ziemię.

u damóŭ, adv., w domu i do domu.

u dóma, adv., w domu.

udóvoŭka, -ki, f. dim., wdówka.

udýrycsy, -ycsy, v. rfl., rzucić się o co: *udýruše ja ab žémłu sy-
 rúŭu*, H. I. 8.

udýryć, -yć, v. tr., uderzyć.

uharnúcsy, -hécsy, v. rfl., obwinać, okrzęcić się czem.

uhniebíć, -čvíć, v. tr., rozgniewać, zagniewać kogo.

uhóleŭko, -a, n. coll. dim., węgiel.

uhráznuć, -žné, v. intr., ugrzęznąć.

uxážić, -xóžić, v. intr., wchodzić: *paléno u kámeŭ uxóžić*, A. I. 22.

- uxóžyny*, -ou, pl. f., „wchodziny“, ugoszczenie sąsiadów w nowo-
postawionej chacie.
- uі́eçać*, -že, v. intr., wjechać, dokąd.
- uі́ežžyvać*, -ie, v. intr., wjeżdżać, dokąd.
- ukaćcsa*, -iecsa, v. rfl., utarzać, ubabrać się w czym: *ukaćoŭsio u bałoto*, C. I. 5.
- ukaćany*, -aia, -aio, part. praet. pass., utarzany, uwalany: *uśeі u sážy ukaćany*, A. I. 16.
- uklepácsa*, -iecsa, v. rfl., pomylić się, nie poznać kogo, wziąć kogo za kogoś innego.
- ukrúćyvać*, -ie, v. tr., okręcać, obwiązywać, sznurami.
- ukisácsa*, -ácsa, v. rfl., kisać, ukisać się.
- uláhi*, -hou, pl. m., *póžniie*, czas przed północą, Ob. A. I. 45.
- ulepícse*, -lépícse, v. rfl., chwycić się czego: *ulépícse za varóŭku*, A. I. 7.
- ulěści* [*uulěści*], -že, v. intr., wleźć, dokąd.
- ułažyć*, -łožyć, v. tr., włożyć.
- umarýcsa*, -mórycsa, v. rfl., zmęczyć się.
- u dážyce*, -icse, v. rfl., zwlec się, znęcić się dokąd: *unážyŭse u tuiŭ répu mažóć*, N. III. 3.
- unúček*, -čka, m. dim., wnuczek.
- unúk*, -a, m., wnuk.
- uńeści*, -śe, v. tr., przynieść.
- u próč*, adv., — *ieć*, precz odejść, uciec.
- upuścić*, -puścić, v. tr., upuścić, uronić.
- upuścić*, -puścić, v. tr., wpuścić.
- upućácsa*, -iecsa, v. rfl., przestraszyć się.
- upérćise*, -précse, v. rfl., oprzeć się o co, nacisnąć co: *upórse lівan u adnŭ śceni hałavóju, a u druhiuŭ nahadzi*, K. I. 1.
- uręzać*, -že, v. tr., skropić, uderzyć kogo czym: *jak uręže papá púhoju*, A. I. 16.
- usažić*, -sážić, v. tr., wsadzić, wpakować.
- uskóćyć*, -yć, v. intr., wskoczyć dokąd, wpaść.
- ustávić*, -ić, v. tr., wstawić.
- usýpać*, -pe, v. tr., wsypać.
- uśeі*, *uśa*, *uśo*, pron., wszystek.
- uśećácsa*, adv., natychmiast, zaraz.
- uśelaki*, -aia, -aio, adj., wszelaki, wszelki.

uśúdy, adv., wszędy.

utyčýć [*utačýć*], -*tóčýć*, v. tr., wetknąć, wsunąć, włożyć.

uv [*uf*], prp. c. ace. i loc., w.

**uvažíć*, -*že*, v. intr., ująć, uciec: *ne uvažíš (!) at méné*, I. I. 2.

uvažýć (!), -*lóžýć*, v. tr., włożyć: *žón uvažýju dačků*, A. VIII. 2.

u vócy, adv., na oczy, w zn. nigdy: *dabrá u vócy na báčyju*, A. I. 28.

užnácsy, *uzdymécsy*, v. rfl., podjąć, wzbić się, o ptaku.

užléxác, -*že*, v. intr., wjechać, dokąd: *a u tréćie uaróta Šće-
pánko užléže*, H. I. 12.

uzlaváccy, **uzblújeccy*, v. rfl., rozgniewać, rozzłościć się.

u zóutra, adv., jutro, nazajutrz.

uzrašć, -*é*, v. intr., wyrósć.

uzyć, -*yže*, v. intr., 1) wejść, o słońcu, księżycu, 2) zejść, obejść,
o zbożu.

u žimóju, adv., w zimie.

u, *u*, *u'*, *w*, *u*, *v*, *u*

**oŭ* [*oŭ*], intrj., oj: **oŭ žétko baŭŭše* (?), N. I. 6.

**uććki*, znierruchomiały casus, pełniący funkcję v. fin. ze zna-
czeniem: uciekać.

**uaxaxážić*, -*xóžić*, v. intr., Ob. *vaxaxážić*.

uarušýcsa, -*rúšýcsa*, v. rfl., poruszyć się, drgnąć.

uátka, -*ki*, f., sieć na ryby.

uobráć, -*beré*, v. tr., ubrać kogo w co: *uobráli jeje ožéno* (!), C. I. 2.

uóćep, -*a*, m., obłak żelazny, na którym uwieszone wiadro przy żurawiu.

uólik, -*a*, m. dim., wołek.

uón [*uón*], intrj. demonstr., ot, oto. cf. *oń* i *ven*.

uóžykoŭ, -*áŭa*, -*áŭo*, adj., jeżów.

ukrýć, -*je*, v. tr., okryć, zakryć: *vašílki začvóli... hórú usú u-
krýli*, N. III. 10.

uyxážić, -*xóžić*, v. intr., stanowić, przedstawiać, reprezentować,
stawać się czem: *to hetaŭo žićá užó uyxážić tréćajó pakaléno*,
A. I. 35.

uýmčác, -*yć*, v. tr., wywieźć szybko skąd kogo: *xurmán méné
praz héstú pałónku i uýmčau*, A. I. 30.

uyróblivácsa, -*jeácsa*, v. rfl., wyrabiać się, robić się: *a u kámeň
uyróblivajácsa veľikaju žírka*, A. I. 22.

uŭzdaróŭl'ŭć, -aŭ, v. intr., przychodzić do zdrowia.

u'isnóŭy, -aŭa, -aŭo, adj., wiśniowy.

wałśémnik (!), -a, m., czarownik.

Wałŭnka, -ki, n. pr. f., Wołynianka, z Wołynia, epitet oznaczający, zdaje się, pochodzenie z dalekich stron wogóle: *naŭó xóc Wałŭnkaŭu, H. II. 4.*

wó, intrj., ho! hej! nawołując kogo: *pastuské, wó pastuské, F. II 2.*

wohléżec, -ić, v. tr., Ob. *vahléżec.*

W'íl'na, -i, n. pr. f., Wilno.

vabrácsa, -berácsa, v. rfl., 1) ubrać się, 2) przebrać się za kogo:

Bóh u niššaho vabráuše, H. II. 1.

vahléżec, -ić, v. tr., dojrzeć, spostrzec, zobaczyć kogo.

**vaxaźić, -xóźić, v. intr.*, wehodzić.

waŭéŭny (!), -aŭa, -aŭo, adj., wojskowy.

wałóŭski, -aŭa, -aŭo, adj., wołoski: *wałóŭskaho markačá, A. I. 30.*

vapnúc, -ńé, v. tr., wepchnąć, napchać czego.

varaněŭki, -aŭa, -aŭo, adj., wrony.

varanóseŭki, -aŭa, -aŭo, adj., j. w.

varapáxa, -xi, f., ropucha.

varéniček, -čka, m. dim., piróg nadziewany, po ugotowaniu podsmażony.

varuxáty, -eŭa, -eŭo, adj., poruszający się?: *što mŭe stáło čórneŭo varuxáteŭo, N. II. 1.*

Vašílko, -a, n. pr. m. dim., Bazyli.

vén [wén], intrj. demonstr., ot, oto, a oto, cf. *ón i uón.*

vnúček, Ob. unúček.

vóćec, vóŭca, m., ojciec.

vóŭčėŭko, -a, m. dim., ojczulek.

vóŭčėŭkou, -ava, -avo, adj., ojców.

vóllček, -čka, m. dim., wołek.

Volčók, -čká, n. pr. m. dim., Wolezok.

vomleŭać, -ie, v. intr., omdlewać: *i pat kryžem vomleŭála, H. I. 22.*

wórek, -rka, m. dim., worek.

wóspa, -y, f., ospa.

wóšim [uśim], num., ośm.

woučėŭá, -či, n., wileczę.

wówožen, -dŭa, m., giez bydlący.

**vúhet*, -*hla*, m., węgiel, narożnik.

**vuxažiť*, -*xóžiť*, v. intr., wchodzić? czy może wychodzić?: *vu-xóžiť da stáñni*, N. III. 1.

vúlej, -*lja*, m., ul.

vúľica, -*y*, f., ulica.

vúmeňo (!), -*a*, n., wymię.

vuprahác (!), -*je*, v. tr., wyprzegać.

výarać, -*e*, v. tr., wyorać.

výceć, *výtne*, v. tr., wyciąć, uderzyć: *dvanáćeť haťou zvaliťosc*,
iek krul výceťu, N. III. 1.

výći, -*že*, v. intr., wyjść.

výhräpći, -*ke*, v. tr., wygrzebać.

výježžác, -*je*, v. intr., wyjeżdżać.

vylánuć, -*ne*, v. intr., wyrzeć, wyglądnąć.

vylázić, -*íc*, v. intr., wylazić skąd.

výrabícse, -*róbićse*, v. rfl., wyrobić, wydobyć się skąd, szczęśliwie:
rát, što výrabijušo, A. I. 13.

vyróblivać, -*je*, v. tr., wyrabiać w. zn. uprawiać, ziemię.

vystúha, -*hi*, f., wysługa, przysługa.

vystrúhvac, -*je*, v. tr., wystrugiwać, z drzewa.

výsyp, -*a*, m., wyspa: *na móry, na výsypě*, K. I. 1.

výšežec, -*íc*, v. tr., wysiedzieć, osiągnąć co przez siedzenie: *u dómg*
ničó(h)o na výšežu, A. I. 16.

výšej, adv., wyżej.

výtnuć, -*ne*, v. tr., wyciąć, uderzyć: *k*ot buľavóžu iek výtnuťu*, N.
III. 4., cf. *výceć*.

výtryvac, -*je*, v. intr., wytrwać, wytrzymać.

vašći, -*že*, v. tr., przeciągać, o wymowie: *at Paľanóž vádić i vá-*
dić, praćážno havórać, A. I. 45.

váršók, -*ška*, m. dim., wierzchołek, drzewa.

váťrouka (!), -*ki*, f. dim., jątrewka, żona brata mężowego.

věčerać, -*je*, v. intr., wieczerzać.

vědňik (!), -*a*, m., pomiotło, miotła.

věxec, -*xća*, m., wiecheć, słomiany.

věžanka, -*ki*, f., maszynka do wiania zboża.

věľma, adv., bardzo; występuje też w funkcji adj., np.: *a tahďy*
věľma hóľod byťu, A. I. 28., *a iějě báćko věľmá pľáňica*, A. I. 28.

veličyná, -i, f., wielkość, wymiar.

velika-žuxavički, -aia, -aio, adj., do W. Żuchowie należący.

veračanó, -á, n., wrzeciono, żelazna oś koła młyńskiego.

vernić, *vérne*, v. tr., kłaść, zwałać, ładować: *beré za hétuju skryńnu i vérne na wós*, A. I. 16.

Vernidúp, -ba, n. pr. m., Wyrwidąb, mityczny bohater, występujący w baśniach ludu białoruskiego.

Vernihará, -ý, n. pr. m., Waligóra, Ob. *Vernidúp*.

vesnóuy, -aia, -aio, adj., wiosenny.

veśaléc, -ie, v. intr., weseleć, weselszym się stawać.

Veśalóvo, -a, n. pr. n., Wiesiołów, wioska.

veści, -žé, v. tr., *žićá*, rodzić dziecko.

vétryček, -čka, m. dim., wietrzyk.

vić, -i, f., stado lecących gęsi lub łabędzi: *žéveć víci lebežóu*, A. II. 4.

vinahrážik, -a, m. diin., winnica, wyraz tylko w pieśniach używany.

z, ž

za, prp. c. gen. acc. instr., 1) c. gen.: zamiast: *peranačuŭ za méné*,

N. I. 5. — od: *durniešyie lúži... za méné*, C. I. 4. — 2)

c. acc.: o, z powodu, przez: *za maié kúdry žévočki biúcsa*,

N. III. 16. — 3) c. in.: a) od, przez, z powodu: *ne čutno*

za žévočkanŭ, za hałósnymi skrypkami, F. I. 10. — b) o, z:

ne máju za čém samá żyć, A. IV. 1.

zabá(v)ić, -ić, v. intr., zabawić, zatrzymać się gdzie i nie wracać.

zabulác (!), -ie, v. tr., zabawiać, kogo.

zabít, -bié, v. tr., zatkać, zasypać, o pyle: *žak zabić hórto*, A. I. 45.

začapícse, -čépícse, v. rfl., zaczepić się, zawadzić o co, potknąć się o co.

začāpíc, -čēpíc, v. tr., zaczepić, potrącić co: *začāpiu nahóju škúrku*, L. I. 1.

zahanúć, -hé, v. tr., *zāhatku*, zadać zagadkę.

zahnévacsá, -jēcá, v. rfl., zagniewać się.

zahóvliuacse, -jēcse, v. rfl., zagajać, goić się.

zahrác, -ie, v. intr., zagrać.

zajahžác, -ie, v. intr., zajeżdżać, do kogo.

zaići, *zóiže (!)*, v. intr., 1) zaiść, o słońcu: *sónco ne zóiže*, A. IX.

2) zaiść, wstąpić, do kogo.

zajímacse, -íecse, v. rfl., zastępować kogo, zajmować czyje miejsce:
zajímáúšo za xurmand, A. I. 15.

zajímacse, -íecse, v. rfl., mieć stosunek płciowy z kim: p^oop lu-
búy rýzmantawu z^oónku,... alé íešćé ne zajímáíecse z íéú, A. I. 13.

zajímac, -íe, v. intr., zajmować: zajímáí valé, A. I. 32.

zajímac, -áíe, v. imp., na zarú, świta, dnieje: švét švétáíe, na zarú
zajímáíe, A. VII. 16.

zakalaćíc, -óćíc, v. tr., zamieszać.

zakawác, -uíc, v. intr., zakukać, o kukułce.

zakópíac (!), -íe, v. tr., zakopywać.

zakúsuać, -íe, v. tr., zakąsywać, przegryzać.

zalažýć, -óžýć, v. tr., urządzić: car zalažýú (!) bal, A. VIII. 1.

zalaávečo, -a, n., załawie, miejsce, przestrzeń pomiędzy ławą a sto-
łem lub ścianą.

zalažýcse, -óžycse, v. rfl., założyć się, o zakład.

Załoski, -kou, n. pr. pl. f., Załoski, wioska.

zaluóicq, -y, f., siostra męża.

zamałúćíc, -óćíc, v. tr., zamlócić, zbić na kwaśne jabłko, kogo.

zamaraké, -kóu, pl. m., zamroczenie, otumanienie: Bóh day zama-
raké, ía písáú tak a napísátošo hédak, H. I. 1.

zámuš, adv., użać, ożenić się (!) z kim: vot ía žanúšo, xóć mužýj-
čku užáúby zámuš, A. I. 30.

zamećína, -y, f., zamieć, zadymka śnieżna.

zaminác, -áíe, v. intr., przeszkadzać: mo talé kíúócek zamináíe,
F. II. 2.

zanić, z^oóime, v. tr., 1) zając, zgarnąć: pryšlá Prečýstaia, zaniatú
dy paćisnuła (zaniatá listé), A. I. 36., 2) zając, otoczyć: z^oóí-
mom póstać šyrókuú, búžem padžýnáci, H. I. 17.

zapál[í]uać [zapálíuać], -íe, v. tr., zapalać, zaświecać.

zapláúeiko ¹⁾, -a, n. dim., łąka a raczej pastwisko podmokłe, nad
brzegiem strumienia?: kóník varaúóšenki, pa zapláúeíku skáće,
A. VII. 9.

zapyńác, -íe, v. tr., zatrzymywać, konie, wodę.

zapyńíc, -pýńíc, v. tr., zatrzymać, kogo.

¹⁾ cf. cz. zaplav, srb. zaplava ze znac. »zalany, zatopiony teren«.

zará, -*ŷ*, f., pl. *zóry*, 1) gwiazda poranna i wieczorna, 2) wogóle gwiazda.

zardńe, adv., wcześniej: *kap pryxóžili zardńe*, B. I.

za róz, adv., od razu, za jednym razem.

zárášnik, -a, m., młodniak, młody las.

zareuci, -*rebé*, v. intr., zawyć: *vóyk zaróu*, C. I. 1.

zarzác, -*ržé*, v. intr., zarzeć.

zastón, -a, m., ławka.

zástónka, -*ki*, f. dim., deska do zakrywania pieca chlebowego a raczej „czeluści.“

zasmarnnúć, -*ńé*, v. tr., zacisnąć, pętlącą: *pětlóju užáju i zasmarnnúu iehó*, A. V. 1.

zastác (!), -*ńé*, v. intr., zostać gdzie, przyjść dokąd: *dak vot zastáju (!) u hėtuju vósku četaóék u prýmy da źėyki*, A. V. 1.

zastukaćć, -*ić*, v. intr., zastukotać: *zastukaććli... kóni na dvaré*, D. 3.

zastupić, -*úpić*, v. intr., zastąpić: *zastúpić na dwa syná*, N. III. 1.

zasupónvać, -*ię*, v. tr., kańá, związywać rzemieniem (*supóna f.*) kleszczyny chomąta na koniu.

zasćabnúć, -*ńé*, v. tr., zacerować, zaszyć.

zasěć, -*sećé*, v. tr., zsieć, ściać, drzewo: *bo ušėčas zaśakú*, N. I. 3.

zašćepić, -*ščėpić*, v. tr., zaszcześcić, zatknąć czym: *kupbasóu zašćėpleno*, I. I. 1.

zatašćýć, -*tóšćýć*, v. tr., zasypać, ziemią albo piaskiem: *dak uŷ iehó zatašćėće*, H. I. 1.

zatóskvać, -*ię*, v. tr., zasypywać: *ni zatóskvaíće uŷ mėńé*, H. I. 1.

zatykać, -*ię*, v. tr., zatykać. co gdzie: (*barėžnik śakúć...*)... *u xáće zatykańuć*, A. I. 19.

zaušódy i zaušúdy, adv., zawsze.

zaušlicse, -*icse*, v. rfl., zagniewać się.

zau'ixácsy, -*ięcsy*, v. rfl., krzątać się koło czego.

zau'ivátńočka, -*ki*, f. dim., „zawijana“, epitet panny młodej, którą po ślubie, kiedy jedzie do domu męża, zawijają w perkal: *pryŷitáju zau'ivátńočku*, H. II. 4.

zawázwać, -*ię*, v. tr., zawiązywać.

Zavažéro, -a, n. pr. n., *Zajezerze, przysiółek Połonej.

zavárćć, -*ić*, v. tr., zawinać w co.

zabárnúć, -vérne, v. tr., 1) zawrócić: sáhi zabárnúy, A. I. 6., 2)

zadrzeć: bedá pamérta i nóhi zavrérta, K. I. 2.

zavéja, -i, f., zawieja, zadymka śnieżna.

zabérnúcsy, -hécsy, v. rfl., nawrócić, skrócić, obrócić się.

zavérýwać, -je, v. tr., zémłu, zastawiać ziemię, grunt?

zavóisnuć, -šne, v. intr., zawisnąć.

zazłayácsa, -újeća, v. rfl., zagniewać się.

zazúla, -li, f., kukulka.

zazvíněć, -ić, v. intr., zadzwiezczyć, zabrzczyć.

zazálčesa, -icsa, v. rfl., załabiedzić, u-, pożalić się.

zaxaxážić, -xóžić, v. intr., zachodzić, dokąd.

zbalěć, -je, v. intr., zbileć, zblednąć.

zdarúio (!), -a, n., zdrowie.

zdólnik, -a, m., zdolny, do ręcznej pracy, zręczny, rzemieślnik:

śólniki, zdólniki, K. I. 3.

zdúmac, -je, v. tr., wymyślić, ubrnąć sobie co.

zdurněć, -je, v. intr., oszaleć.

zdymúć, -će, v. tr., zdejmować.

zeščýpany, -aia, -aio, adj., obskubany, obdarty, z pierza.

zhóžicse, zhóžicse, v. rfl., zgodzić, wynajść się.

zhłupěć, -je, v. intr., zgłupieć.

*zjáć, -je, v. intr., lśnić się, błyszczeć, migotać: na ióm súkni zjá-
juć (mėnájúća), H. I. 3.*

*zła^u]wóć[i], złó^u]wóć, v. tr., 1) złowić, złapać, 2) złapać, zagar-
nać, sierpem: na šyrókum póli žytá ne zła^uwóći, A. I. 34.*

zlúžić, -ić, v. intr., schodzić, niknąć, tajać, o śniegu.

złážyj, złóžyj, v. tr., 1) włożyć, nałożyć, 2) nałożyć, ubrać, odzienie.

złúčváć, -je, v. tr., j. niżej.

*złučýć, złúčýć, v. tr., harěłku, złączyć, zmieszać razem, złąć, do
jednego naczynia: pabłahastavéće harěłku złučýć, A. I. 26.*

Ob. wyżej *šerapõž*.

zmaróžić, -ić, v. tr., zmrozić, zamrozić.

zmućić, zmúćić, v. tr., zmacić.

*znašići, znóšić, v. tr., znosić, poznosić: na uženékum póli snapóy
ne znašići, A. I. 39.*

zhístóžýć [zhístóžýć], -yć, v. tr., zniszczyć, zgubić kogo.

zóytra, adv., jutro.

zraŭai, -u, m., urodzaj.

zrēbi, -ou, pl. f., pakuły: *lon lepšy astajęcsa u rukax, kužel, a zrēbi iduć na ščótku*, F. I. 13.

zbenčacsy [*zbenčacse*], -ięcsy, v. rfl., pobrać się, ślub wziąć.

zbeści [*zbaści*], -žé, v. tr., *ś śwetu*, zgłodzić, pozbawić życia kogo.

zvić, **saŭié*, v. tr., zwić, uwić.

**zyć*, *zyže*, v. intr., wejść, o słońcu i księżycu.

z za, prp. c. gen., *z za*, *z poza*.

ž ($\Leftarrow$ *z*), prp. c. gen., *z*, *ze*, w zn. dla: *ž mené buže hętaho*, A. I. 11.

žajac, -e, v. intr., ziać: *u žeda višić, u baby žaje*, C. I. 6.

žamlica, -y, f., ziemia.

žauč, -ou, pl. m., pusta przestrzeń między nićmi osnowy, w której lata czółenko: *kab było jak prastupác, kab byli žauč*, F. I. 13.

žžekavacsy, -uęcsy, v. rfl., pastwić się, znęcać się, nad kim.

žživovác, -uie, v. tr., urzec, urok zadać: *kurčát... lúži žživovali*, K. I. 5.

želežko, -a, n. dim., ziółko.

žérko, -a, n., lusterko: *nóyo žérko ni karćić*, A. VII. 3.

žerná, -ci, n., ziarno.

žernúc, -né, v. intr., spojrzeć, popatrzeć.

žirk, part. onmp. w funkcji v. fin. ze znaczeniem: spojrzeć, rzucić okiem: *pan žirk v akno*, H. I. 2.

žžehžac, -ie, v. intr., zjeżdżać, w bok.

žžehžacse, -ięcse, v. rfl., zjeżdżać się do kogo.

žžexaci, *žžéže*, v. intr., zjechać.

žžlési, -že, v. intr., wleźć: *žžlész na mené, pačész mené*, A. II. 5.

žžlési, -že, v. intr., zleźć, skąd.

žžlić, **žžalić*, v. tr., wylać, co na kogo.

žžmatúć, -ie, v. tr., zmiatać.

žžmerkác, -ie, v. imp., zmierzchać się.

žžvaścičse, -žžécse, v. rfl., ściągnąć, zgromadzić się: *žžvačóšo fšo iehó plemá*, A. I. 34.

žžbenčac, -ie, v. tr., dać ślub komu.

žžvérhnuć, -nie, v. intr., poronić, o klaczy.

Žžvižěno, -a, n. pr. n., święto Podwyższenia Krzyża św.

žžžlési, *žžžlésć*, v. tr., zjeść.

ż

żał, -li, f., żal.

żárenny, -aia, -aio, adj., smażony.

žárki, -aia, -aio, adj., czerwono-żółty, pomarańczowy, epitet kaliny.

žarónco, -a, i pl. -a, -ou, n., żarna.

žebračók, -čká, m. dim., żebraczek.

žetudý, -óy, pl. f., żołędzie.

žérdočka, -ki, f. dim., część składowa warsztatu tkackiego, drą-
żek, na którym wiszą nicienice.

žerébny, -aia, -aio, adj., żrebny.

žereljá, -či, n., żrebie.

— žo[ž], 1) part. wzmacniająca, doczepiana na końcu wyrazu,
— że. 2) ← yžó[ž].

žónčyn, -a, -o, adj., żonin.

žuravlína, -y, f., żurawina, jagoda.

žydauió, -á, n. coll., żydzi.

žýdou, -ova, -ovo, adj., żydów.

žýla, -y, f., żyła w zn. penis: *u nášaho knýra na šem sažón žýla*,
A. II. 5.

žyųšcy, -aia, -aio, adj., uzdrawiający: *kaľi prynešés haľuščyje*
i žyųščyjü uady, N. IV. 1.

žžác, sažné, v. tr., zżać.

žžárany, -aia, -aio, adj., spalony: *ahnóm žžárany vócy*, E. I. 1.

Zapożyczenia polskie.

advaxtaréc, -úje, v. tr., nieużywane w potocznej mowie, niezrozumiałe dla mnie: *a ia škúry ni papsúju, ieg zaňdu tag advax-túju*, K. I. 3.

axf'icer, -a, m., oficer.

Alés, -a, n. pr. m. dim., Oleś.

andynáruia, -i, f., ordynarja.

Antóni, -äho, n. pr. m., Antoni, św.

ánet [ańót], -a, m., anioł.

anólik, -a, m. dim., aniolek.

aryštánt, -a, m., aresztant, przezwisko.

bawalníčny, -aia, -aio, adj., bawełniany.

bélki, -lek, pl. f., belki.

bryžě, -óu, pl. m.?, koronka do garnirowania, obszewka koronkowa, ogarniowanie koszuli, kaftana, czepek: *to i nastá-
u'ila bryžě*, A. I. 36.

budóula, -li, f., budowla, budynek.

budýnčyna, -y, f. dim., budynek.

bułkóuy, -aia, -aio, adj., bułkowy, z bułek.

cáty, -aia, -aio, adj., gieneralny, do wszystkiego: *i cátaia u iahó
była haspadýna*, A. I. 15.

cybučók, -čká, m. dim., cybuszek.

čóngle, adv., ciągle, wciąż.

dračaný, -aia, -aio, adj., druciany, z drutu.

dúpa, -y, f., pars posterior.

dyspužycia, -i, f., dyspozycja: *і́exau... Iúreĭ da Bóha na dyspu-
žycie*, A. I. 5.

žáty, *-ou, pl. comm., dzieci: *na kancý kóaty, što róbić žáty*,
A. II. 5.

ženkiúie, 1. sg. praes., dziękuje: *ženkiúie pánu*, A. I. 2.

žičko, -a, n., dziecko. Ob. *pakútavać*.

žíša, adv., dzisiaj.

fatýga, -gi, f., fatyga, trud: *štoš tańé búpko za fatýgu zapláćić*,
A. III. 1.

fěčcer, -a, m., felczer.

gałészo, -a, n. coll., gałęzie, łom: (*xłúd: gałészo, halió*), A. I. 30.

granatóuy, -aia, -aio, adj., granatowy: *spadńica maiá, granatóuaia*,
A. VII. 10.

gróš, -a, m., grosz.

Haliáš, -a, n. pr. m., dzień św. Eliasza.

Hrabńicy (!), -ou, n. pr. pl. f., dzień N. P. Marji Gromnicznej.

hrabńičny, -aia, -aio, adj., gromniczny: *zapal'ila hrabńičnuju švé-
čku*, A. I. 17.

húra, -y, f., góra, zaspá śnieżna: *tak eto kurhaně, a ně, húra*, A. I. 45.

indyk, -a, m., indyk.

jenerał, -a, m., generał.

Ierbóuski, -aho, n. pr. m., Wierzbowski.

iermák, -u, m., jarmark: *šúryn-búrýn na iermák*, K. I. 4.

kancelára, -y [*kanceláruja*, * -i], f., 1) w ogóle pokój: *nás pan ni puskáje, šéžacy u kanceláry na skrypoccy hráje*, H. I. 10.

2) pokój w lokalu urzędowym, kancelarja.

kaptúr, -á, m., kaptur, czepiec.

kapelúš, -a i -á, m., kapelusz.

kawalér, -á [*kavalír*, -a], m., kawaler, niezonały.

kawaléřski, -aia, -aio, adj., kawalerski, kawalerów: *pásóila ženyč-nečka kawaléřskie kóni*, A. VII. 9.

kawát, -a, m., kawał.

kláč, -y, f., klacz.

*klábáňa*¹⁾, -i, f., plebania.

kréu, f., krew: *kreu Jezusa dastawáli*, H. I. 22.

kryžawány, -aia, -aio, adj., krzyżowany: *krýžu švénty kryžawány*, H. I. 22.

kšénc, -žá, m., ksiądz.

kšónška, -ki, f., książka.

kúpa, -y, f., kufa, beczka.

kupérek [*kupýrek*], -rka, m. dim., kuferek.

kwátek, -tku, m. dim., kwiatek.

kwátý, -ou, pl. m., kwiaty.

kitáži, -u, m., jakaś tkanina, wyraz nieużywany w potocznej mowie: *Iasénko zažity, čornym kitá'em nakryty*, G. II. 3.

lokáži, -á [*lókaj*, -a], m., lokaj.

lamentawác, -úje, v. intr., lamentować, labiedzić.

lédvo, adv., ledwie: *lédvo poučekałi s xáty*, A. III. 2.

lějcy, -ou, pl. f., lejce.

*litašćivy*¹⁾, -aia, -aio, adj., litościwy: *litašćivy Bóže*, H. I. 19.

łaskáwy, -aia, -aio, adj., łaskawy: *otó Bóže łaskáwy*, A. I. 11.

łubin, -u, m., łubin.

¹⁾ k w miejscu pierwotnego p przejęte może z lit. postaci tego wyrazu »klebonija«?

Marjia, -i, n. pr. f., *śvénta*, N. P. Marja.

**mértvy*, -aia, -aio, adj., martwy: *z mértvyx ystánu*, H. I. 22.

métryki, -kou, pl. f., metryka chrztu.

młóda, *-aie, f., panna młoda: *młóda na tóm karaváii knieżyc*, F. I. 9.

mórk, -ga, m., mórg, miara ziemi.

múvici, -ú, v. intr., mówić.

namésnik, -a, m., podekonom, zastępca ekonoma.

natárus, *-a, n.?, kancelarja rejentalna, notarjat: *iéccé yu Navá-hrudek y natárus*, A. I. 28.

ńepénkny, -aia, -aio, adj., brzydki.

ńesmértélny, -aia, -aio, adj., nieśmiertelny.

pabudóuyany, -aia, -aio, adj., pobudowany, ten który się zabudował, chatę sobie postawił.

padésva, -y, f., podeszwa.

padnaśéno, -a, n., podniesienie: *rénicy padnaśíta. a za tójo padnaśéno*, H. I. 22.

pakútavać, -uie, v. intr., *żickam*, cierpieć przy rodzeniu dziecka, rodzić: *kałéta żickam pakútuie*, H. I. 1.

paleváno, -a, n., polowanie.

pałmísek [*paumísek*], -ska, m., półmisek.

pańcóxa, -xi, f., pończocha.

pápo, -a, m., papa, ojczulek.

párkel, -u, m., perkal: (*u párkél zav'iyáúúć maładúju*), H. II. 4.

paśvéńcić, -śvéńcić, v. tr., poświęcić: *paśvéńcić bácuško mahítu*, A. I. 24.

pazłacić, -ócić, v. tr., pozłocić: *časku złútník pazłócić*, F. I. 3.

pazúr, -a, m., pazur.

pénkny, -aia, -aio, adj., piękny.

pénknéjšy, -aia, -aio, comp. do *pénkny*.

pereżegnáć, -ie, v. tr., przeżegnać: *pryńós sagán yady nad báčka, i pereżegnáu*, A. III. 2.

razóny, -aia, -aio, adj., rodzony: *da yóičénka rozónoho*, A. VII. 22.

razmóya, -y, f., rozmowa: *ni máju razmóuy s tabóju*, N. III. 10.

ryńóček, -čka, m. dim., rynek, targowy plac: *ia na ryńóčku bylá*, A. I. 40.

rysúňki, -*kou*, pl. m., rysunki, malunki, figury, świętych. Ob. niżej pod *rýzmant*.

rystańcuha, -*h'i*, m., Ob. *arystánt*.

rýzmant, -*a*, m., fabrykant obrazów i figur świętych, wyraz nieużywany w potocznej mowie: *rýzmant (katóry fšeldakije rysunki vyrysówaŕe... ion i šbatóho móže výrysavać)*, A. I. 13.

rýzmantou, -*awa*, -*awo*, adj., ryzmantów.

ryzmónícixa, -*xi*, f., żona ryzmanta.

sacewica, -*y*, f., soczewica.

sagán, -*á*, m., sagan, duży garnek żelazny.

skasavác, -*uje*, v. tr., skasować, skonfiskować, zniszczyć: *pišmó bát'uško skasaváu, da jinšejo napísáu*, H. I. 1.

słupók, -*pká*, m. dim., słupek.

spácyr, *-*a*, m., spacer, przechadzka: *xažijú pan na spácyr*, A. I. 2.

spokój, -*u*, m., spokój: *žyt nikóli spokóju ni daŕe*, A. I. 28.

srybło, -*a*, n., srebro: *zastaŕešy srybło złóto*, H. I. 19.

strážnikou, -*ova*, -*ovo*, adj., strażników.

strónŕi, -*gou*, pl. m., pstrągi.

stúdňa, -*i*, f., studnia.

Šćeniežán, -*a*, n. pr. m., dzień Ściegienia św. Jana Chrzciciela.

šeróctwo, -*a*, n., sieroctwo: *uu majóm šeróctve mehé paratóvał*, H. I. 20.

švéca, -*y*, f., świeca: *zapalú ja švécu z lóju*, A. VI. 1.

švencóny, -*aŕa*, -*aŕo*, adj., święcony: *kładúc švencónaho žéłá*, A. I. 25.

šaraŕa hažina, f., szara godzina, zmrok.

šklańca, -*y*, f., szklenica.

špirýna, -*y*, spireja leśna, Spirea filipendula L.

šufłovać, -*uje*, v. tr., szuflować.

šynkárečka, -*ki*, f. dim., szynkarka.

tak véle, adv., tyle: *a tak véle ion čóiće*, A. I. 21. *ieščé tak véle kap pazýčyła*, A. I. 30.

talár, -*a*, m., talar.

ténca, -*y*, f., tęcza.

traxá, adv., ledwo, mało co, o mało: *zabijú bábu, zamałáciu, aš traxá ni zdóvla*, K. I. 5.

trám, -u, m., tram, belka, wspierająca sufit.

tróxa [*tróxa*, *tróxe*], adv., trochę, trochu.

tróška, adv., troszkę.

Ubandažavác, -úje, v. tr., obwiązać: *tréba ijeje léicami ubandažavác dobre*, A. I. 13.

u čańskú [*u čańskú*, [*u*] *čénskú*], adv., stąd, w ciążę zajść: *jahó żónka stała u čańskú*, G. II. 1.

ukóččeny, -aia, -aio, adj., ubrany kwiatami.

ulenkácsy, -iēcysy, v. rfl., lękać się: *čixo mátko, ni ulenkájsie*, H. I. 22.

uortónik (!), -á, m., wartownik, stróż nocny.

uróny, -aia, -aio, adj., wrony: *zdóxło u pópa žvé kabýle, adná uróna*, K. I. 3.

uubráno, -a, n., ubranie, odzienie.

umárty, -aia, -aio, adj., umarły: *páčery pa umártyx*, A. I. 20.

Vańólik (!), -a, m. dim., Ob. *ańólik*.

variátka, -ki, f., warjatka.

varstát, -u, m., warsztat, tkacki.

výrysavać, -uie, v. tr., wyrysować, wyrzeźbić?: *rýzmant (...i švátoho móže výrysavać)*, A. I. 13.

vyrysóvac, -ie, v. tr., rysować, rzeźbić?: *rýzmant (...fšelákiie rysunki vyrysóvaje...)*, A. I. 13.

Vélki, -aia, -aio, adj., wielki.

vílsavác, -úje, v. tr., winszować, życzenia składać: *pryšóu voit vílsavác*, A. I. 1.

Zabudóvacse, -iēcse, v. rfl., zabudowywać się.

zbytkavác, -úje, v. intr., zbytkować, nadużycia popełniać: *čynauniki fšo zbytkúiuć*, A. II. 3.

zrdáca, -y, m., zdrajca: *Bóżyie zrdácy*, H. I. 21.

žódzdy, -ou, pl. f., gwiazdy.

Žauněrunki, -kou, pl. m. dim., żołnierzyki.

želóba, -y, f., żałoba: *búdu stajác na želóbe na kuće*, I. I. 1.

žóna, -y, f., żona.

žydóu'i i *žýži*, -dou, pl. m., Żydzi: *ax vy žydóu'i... ax uy žýži*, H. I. 22.

Zapożyczenia rosyjskie.

Axficēr, -a, m., oficer.

Alaksándra Néuski, n. pr. m., dzień św. Aleksandra Newskiego.

cárévijó, -e, n., carstwo.

žénuški, -koy, pl. f. dim., pieniądze.

halósy, -oy, pl. m., kalosze.

hrób [grób], -a, m., trumna: *u tóm kaścěle try gróby stajút*, H. I. 21.

hubérna, -i, f., daleka, obca strona, daleka wioska: *addážoś mēńē mātko u nóuyiu hubérnu*, H. I. 17. w tem użyciu tylko w pieśniach.

hínérál, -a, m., generał.

xažádstvo (!), -a, n., gospodarstwo, gospodarka.

xažáim [xažáim] (!), -a, m., gospodarz.

kámara, -y, f., pokój w lokalu urzędowym, kancelarja.

lúčšeĭ [lúššeĭ], adv., lepiej.

makazýny, -oy, pl. m., magazyny, składy.

mílenkoĭ (!), -aĭa, -aĭo, adj., miły. Ob. niż. pod *mítóĭ*.

mítášečka, -ki, f. dim., miła, kochanka.

mítóĭ (!), -aĭa, -aĭo, adj., miły: *mílenkoĭ moĭ mítóĭ družóček*, H. I. 8.

plútá, -ý, f., chusta: *baualníčnaju plátóiu vócy zabázala*, A. II. 4.

preśénĭo, -a, n., podanie, skarga: *napísau preśénĭo*, A. I. 28.

pretśedátel (!), -a, m., prezydent sądu, przewodniczący.

prysústvo, -a, n., sąd, lokal sądowy.

puścáĭ, adv., niechaj: *puścáĭ žalújuca fše lúži na mēńē*, N. III. 15

péselnĭk, -a, m., śpiewnik, zbiór pieśni: *s knýzi byłá skáska, s pé-selnĭkay*, A. II. 6.

rómka, -ki, f., kieliszek.

róspiska, -ki, f., akt notarialny, potwierdzający przekazanie, zapisanie komuś gruntu: *iaŭ zróbim róspisku, tahdy bůżem żańcse*, A. I. 28.

samašetsy, -aia, -aio, adj., szalony: *kakajā ždčš samašetsyja ubiłaše*, A. I. 4.

* *skáćerco* [*skáćer*, m.?], -a, n.?, obrus: *vēlým skáćercom zastáŭsy*, H. II. 3., *skáćer*, *ji paŭelánka*, K. I. 1.

sprašácsa, -*ácsa*, v. rfl., prosić się, prosić kogo: *ianá u Bóha sprášácsa*, L. I. 4.

šestvó, -á, n., rodzina.

šlédovatel (!), -a, m., sędzia śledczy.

Sópšyki, -kou, pl. m., *Džadė*, nazwa uroczystości Dziadów, obchodzonej w pierwszy czwartek po Wielkanocy, dla uczczenia dusz zmarłych dzieci. Nazwa to nie miejscowa, zawleczona przez wracających z wojska. cf. ros. *usópšij* = nieboszczyk.

tókmo, adv., tylko?

urádnik (!), -a, m., policjant ziemski, strażnik ziemski.

* *žóábnuć*, -*ńe*, v. intr.?, przekręcone, może być, z ros. „*zvjáknutʹ*“ — jakie znaczenie może tu być z tym wyrazem kojarzone, nie wiem: *žandár u zvankú žóábńe*, A. II. 3.

žančyna, -y, f., kobieta.

Parę uwag o fonetyce i morfologii języka tekstów.

Fonetyka.

O drugorzędnem wzdłużeniu samogłosek *e*, *o* i *o* objawach, będących w związku z tem wzdłużeniem.

Kwestja drugorzędnego wzdłużenia samogłosek *e* ($\leq \frac{e}{e}$) i *o* w naszej gwarze równie ciekawie się przedstawia, jak

i w dialekcie, zbadanym przez prof. Rozwadowskiego¹⁾; niestety, nie udało mi się tak łatwo jej zrozumieć i tak jasno sformułować, jak to zrobił w swej pracy prof. R. Przy przedstawieniu tej kwestji, dla wprowadzenia podobnego porządku w szeregu faktów, posługiwałem się poniżej zacytowaną rozprawą.

Zajmijmy się najpierw pierwotnem *ě*. W pozycji wygłosowej trzeba uwzględnić 2 wypadki: I. po spółgłoskach dziś niepalatalnych, II. po spółgłoskach dziś palatalnych.

Ad. I. W nom. acc. pl. m. f. notowałem przeważnie *ě* (= *e* zwężone, chylące się ku *y*), np. *hrybě, žadě, vazě, valě, paně, večarě, taukaďě* m., *krupě, drabě* f., ale także *ý*, np. *šerpý, valý*, rzadko *y* ze wzdłużeniem, np. *pastý, taukačý*. Nie brak wypadków, gdzieś żadnego zwężenia nie notowałem, wypadków ze zwyczajnem *é*, np. *svaté, dažžě*. W loc. sg. m. n. przeważnie *ý*, np. *u kapelušý, na plačý, na kancý, pa bary*, ale także *ě*, np. *na dvarě*; co do ostatniego wyrazu zaznaczam, że częstokroć zapisywałem tu *é* z poprzedzającym *r* palatalnem, którą to palatalność rozmaicie wyrażałem, np. *pa dvarě, dvarě, dvarě*. W loc. dat. sg. f. przeważnie *ý*, np. *na harý, šastrý, u ruccý*²⁾; znajdzie się też wypadek z *ý*: *pa daccý*. Są także wypadki z *ě*, np. *pa raccě* i wypadki braku zwężenia, np. *u racě*.

Ad II. W nom. acc. pl. m. f. po *k, g, h, x* najczęściej *é*, np. *haršké, mešké, mazgé, stahe, pastuče* m., *žauké, žanké* f., sporadycznie *ě*, np. *synké, žankě*, nierzadkie wypadki z *i*, np. *bykí, rabakí*; po innych spółgłoskach przeważnie *é*, np. *kremente, pryvečelě, ušě, majě*; nie brak jednak wypadków z *ě*, np. *lašě, ušě, lekajě*, także z *i*, np. *lakaii*. Znajdzie się też wypadek z *e* długiem, np. *tvaě*. W loc. sg. m. n. przeważnie *é*, ale także *ě*, np. *na kućé, u humně, na šalé, u humně, na kućě*. W loc. dat. sg. f.: *é*, np. *na nažé, uajně, staraně*. W dat. loc. sg. pron. pers. *é* i *ě*: *aba mině, tabě, sabě, mně, tabě, sabě*. W gen. sg. pron. f. *é* i *ě*: *svaě, taiě, žaiě*,

¹⁾ cf. JAN ROZWADOWSKI »Uwagi o dyftongach *ie, uo* w południowo-zachodnim narzeczu białoruskiem« w t. I. Materjałów i Prac Komisji Językowej.

²⁾ *cc* nie oznacza geminaty, ale spółgłoskę długą, z wytrzymaniem zwarcie; prof. ROZWADOWSKI oznacza ten dźwięk przez znak *˙c*.

jeiē. Inne kategorje mają *e* i *ē*, np. *hžé*, *nihžé*, *bałažé*, *žvé*, *hžé*, *trų* *kapé*.

Tak samo zachowuje się pierwotne *ě* w środku wyrazu, zarówno w zgłosce zamkniętej, jak i w otwartej — przykłady: imp. *lažéce*, *baréce*, *napiēmse*, *pamažýce*, *rehačýce*; comp. *tančéšy*, *daynčéšy*; w innych suffiksach: *ušem*, *po ušéx*, *ššivaréu*, *zubałéu*, *pakrapčýu*; w zgłosce rdzennej: *haréłka*, *réčka*, *zarézałi*, *krépko*, *stréłka*, *hréx*, *haryłka*, *trýsačka* (kilka razy zaznaczyłem palatalność *r*: *xvaréć*, *no* (!) *réčku*, *starénki*, *starénki*, *haréšeika*), *cýuka*, *cýły*, *cýlny*, *xłéu*, *béty*, *vétrýk*, *švét*, *šéry* i *štry*, *xłép* i *xłíb*, *pažóvrski*, *iěści*, *iěxaci*, *lěvy* i *lúvy*, *šéć*, *prýjixau*, *lěs*, *u lěse*, *četavék*, *žétko*, *měńšy*, *žniži*, *žnižki*, *věžma*, *prýběhła*, *kalěni* etc. W tej pozycji w środku wyrazu wypadki niezaznaczania zwężenia są u mnie daleko częstsze, niż w pozycji wygłosowej — przykłady: *zatažémso*, *dryžéce*, *skažéce*, *baržžéj*, *tréba*, *réć*, *kaléce*, *ižéce*, *pažém*, *daynčé*, *šněh*, *béxčy*, *měsco*, *sušét*, *četavék*, *xacéu*, *béty*, *létu*; po *l*, podobnie jak po *r*, notowałem parę razy dyftong *ie*, np. *l'és*, *l'ét*, co zresztą mogło być złudzeniem, spowodowanem silną palatalizacją spółgłoski *l*.

Wypadki występowania samogłoski zwężonej w miejsce pierwotnego *ē* nie są liczne, np. *véšelo*, *šém*, *ším*, *pěć*, *pat pěcu*, *péro*, *axf'ic'ery*, *af'ic'yr* etc.; *e* wzdłużone zanotowałem w wyrazie *šěść*. Zwykle nie notowałem zwężenia, np. *vašelo*, *karéno*, *šém*, *pěć* etc.

Bardzo możliwe, że te najróżnorodniejsze sposoby transkrypcji wskazują na istnienie w miejscu dawnego *ě* wzgl. *ē*, jednego wszędzie dźwięku, mianowicie dyftongu, wzgl. samogłoski niejednolicie artykułowanej, takiej samej, jaka została skonstatowana przez prof. Rozwadowskiego w djalekcie, przez niego zbieranym — a tylko moje niewprawne ucho nie zdołało istoty tego dźwięku należycie ocenić. Parę razy zresztą, już pod sam koniec pobytu, zdarzyło mi się słyszeć coś w rodzaju takiego dźwięku niejednolicie artykułowanego w wyrazach: *wałasý*, *šl'izý*, *liný*, *w'izuný*, *svatý*, *klučý*, *kryžý*, *stryžý*-*bryžý*, *u kancý*, *ščupaké*, *zamkié* — jednak mogło to być także złudzeniem, bo wiedząc o możliwości takiego dźwięku na tem terytorjum, łatwo mi go tu było podstawić. Jest i druga możliwość, mianowicie ta, że niejednolita transkrypcja odpowiada istotnemu stanowi wymawiania:

pierwotna samogłoska niejednolicie artykułowana znajduje się może obecnie w stadium upraszczania, idącego w dwu różnych kierunkach, więc albo ku pierwszemu składnikowi *y* wzgl. *i* albo ku drugiemu *e*, pośrednie zaś, niezdecydowane stadium przedstawiałyby samogłoska zwężona.

Nim przejdę do rezultatów drugorzędnego wydłużenia samogłoski *o*, pokrótce wspomnę o dość słabej zresztą tendencji do zwężania każdego *e* nieakcentowanego. Tak przedewszystkiem negacja *nie* przed akcentem ma samogłoskę zwężoną: *nie żywi*, *ni védaŋu*, dalej acc. sg. pron. pers. *miné*, *cébé*, *ćibé*; inne przykłady: *śóékróŋki*, *żévóčki*, *śéstrú*, *pičéc*, *žívinéci*, *niežžéžga*, *máménka*, *vjélx*, *uóžněš*, *kešéni*, *kišéni*, *keľbás*, *nimá*, *vósim*.

We wszystkich pozycjach, gdzie były warunki długości drugorzędnej w zgłoskach zamkniętych z *o* akcentowaniem, a więc we wszystkich tych kategorjach, które wylicza prof. Rozwadowski w swojej rozprawce, występuje w naszym dialekcie nie *o* zwyczajne, ale produkt wydłużenia drugorzędnego, o którego jakości parę słów powiemy. Wprawdzie w ciągu swego pobytu w Boracinie, a szczególnie pod sam koniec, zanotowałem parę razy dyftong, względnie samogłoskę niejednolicie artykułowaną — ze względu jednak na niesłychanie małą stosunkowo liczbę wypadków takiego pojmowania odnośnego dźwięku, które, powiedzmy, łatwo mogło być powstać na drodze sugestji, nie ośmielę się mówić o dyftongu *ó* albo *u* czy o samogłosce niejednolicie artykułowanej *ó* w naszym dialekcie. Nieliczne wypadki z zapisanym dyftongiem, o których wspomniałem, są: *púp* A. IV., *kúŋ* A. VII. (tamże jeszcze trzy wypadki niepewne, w których się wahałem między dyftongiem *ú* a *ó*, a ostatecznie zapisałem *ó*, mianowicie: *na tóm*, *tónka*, *sakót*), *túŋi*, *iún*, *dvúr*, *čúp*, *wús* A. VIII., *rút* D., prócz tego: *dúŋi*, *prynós*, *pazwól* (obok *pazwól*), *žóŋko*, *pa usóŋx*, *s kaľaskóu*, *w aharót*.

W pozycji, o której mowa, występuje w naszej gwarze dźwięk, który można określić jako *o* mocno zwężone; robiło ono na mnie często wrażenie zwyczajnego *u*, znaczyłem też ten dźwięk przez *ó* wzgl. *ú*.

Przykłady. Zgłoska wygłosowa. Nom. sg. subst. m: *dvór*, *dvúr*, *hód*, *hút*, *aharót*, *kón*, *dóm*, *Bóh*, *pakóŋ*, *sakót*, *pól*, *hóś*, *pi-*

rõx; f.: *nõč, kõść, sõi*; adj.: *želõn*; pron.: *iõn, iun, tui, tvoi*. nom. sg. part. praet. m.: *lõx, rõi, pryvõi*. gen. pl. na-: *nõx, põi, starõn, hõt*. loc. sg. m. adj. pron. num.: *v adnũm, na svaiũm, pa iõm, f cõm, u tõm*. dat. loc. sg. f. adj. pron.: *iõi, żelanõi, k šva-tui, u toi*. loc. pl. m. n.: *pa časõx, kutkõx, uv aõõx, na trõx*. dat. pl. m.: *xartõm, bratõm, kšenzõm*. 1. pl. ind. praes.: *trašõm, šma-żõmšo, liõm, uiõm*. 2. sg. imper.: *spui, na bõiše, ni zmarõi*. partykuły: *õi, xõi, yu proč, u pãrõt, skõi*.

W środku wyrazu: *abũdwã, kõiłkã, tuiłki, põiże, żõnka, pry-põmnu, rõnny, pryxõiće, dõnka, pãravõišcyk, żtũtnik, pałũnskũja lũi, šeladõišy, niyõiõdnãje, swoiõho, moiõho, tvoiõho*. W obecnie otwartej zgłosce: *võsem, uõišim, padvõro, tõižo, bõižaho, sõiłu*. Parę przykładów jeszcze innego rodzaju: *šõiokra, z nõzdroy, ašõiennno, u nõcy, šlõžõnki, škõdy, Rãduõiicã, škõdliuy, pad zõiřecku, nõčẽnku, adnõi kaa, adnõi*. W niektórych z tych wypadków mogła działać analogia, np. *nõčẽnka, šlõžõnka* analogicznie do *nõč, šlõska*.

Po akcencie notowałem przeważnie wyraźne zupełnie *u*; tak przedewszystkiem w loc. sg. m. i dat. loc. sg. f. adj., np. *u niẽkum, ab bẽdnum, u prõištum, na šyrõkum, na etti, pa ušeldkui, pa dvanãstui, na kurãciui*; w suff. dim.: *xãtũnku, prynãduĩnka, širõtõnka*. Nieliczne przykłady zwężonego *o* po akcencie w zgłosce otwartej wygłosowej: *bõiđtõ i bõiđtõ, želõnãõi harõišeiķõ, iwešeli, iãgžõi*.

Przed akcentem występuje *õ* wzgl. *u* prawie stale w partykułach *bo, to, što*, więc np.: *bõ tõi, bu iãnã, tu tõije tu druhiẽ, štõ bãdã, štu kõipsko*. Pozatem parę tylko przykładów zwężenia w tej pozycji mogę przytoczyć: *tõdã (≡tohdã), dõ damãtoũskaho*.

Osobno wymieniam przykłady na *õ* zwężone, względnie *ũ* przed *u* ($\leftarrow \begin{smallmatrix} t \\ v \end{smallmatrix}$), więc np. *hezdarõy, hatõy, pašuiy, paibõy*, gen. pl. *hadõy, bratõy, haõiuy, dupciuy, klučõy*; w środku wyrazu: *võũk, haõiũka, zaõiũka, žydoiũcy*.

Co do *o* w połączeniu *oy* przed akcentem, zanotowałem wiele wypadków bez przejścia *o* w *a*, ale równie częste są wypadki z *a*. Przeważną ilość wypadków z *o* dają composita werbalne z prep. *po*, np. *poiũcakãli, poiustavãli, poiuvãzvou, poiũnerãli, poiũkidãy*; prócz tego: *poiũrubel, kõiũbasõi, poiũčẽnã, poiũkẽ, obok*

vauké. Przykłady przechodzenia w *a*: *taučý, maučý, maučác, kaučás, taukačě, čaunök*.

Po akcencie *o* w połączeniu *ou* przeważnie pozostaje jako takie, np. *cérkou, gen. pl. bábou, měscou, talárou* — obok tego jednak: *kapyčau, lástauki, mákauka*. Czasem artykulacja tego *o* trochę cofnięta ku tyłowi, co znaczyłem przez *â*, np. *muzykáu*. Pod kategorię połączenia *ou* możnaby podciągnąć wypadek taki, jak: *képskô u dvaré* — mamy tu *o* zwężone.

Co do występowania *ô*, wzgl. *ú* w miejsce pierwotnego *o* długiego, nie mogłem skonstatować takiej prawidłowości, jaką znalazł prof. Rozwadowski w swojej gwarze; u jednego i tego samego osobnika w tym samym wyrazie raz występuje *o* zwężone, raz znów *o* zwyczajne (co nieraz możeby trzeba przypisać niedoskonałości mojego ucha). Przykłady braku zwężenia: *pakôj, Bóx, wól, stól, jón, mój, paňós, lóx, paňasóm, začaróm, nebós, stôj, vón, v adnóm, f švinóm, bratóm, v adnôj, u Paľandôj, pa kustóx, u dvaróx, čatyróx, nóx*.

Jest kilka kategorii, w których nigdy nie występuje zwężenie; więc najpierw instr. sg. m. n., np. *mužykóm, kaňóm, dvaróm, aknóm* etc., dalej suff. - *ók*: *synók, harščók, hurók, ierabók* etc. — raz jednak zanotowałem zwężenie w: *bôk*. gen. pl., np. *žeuók, ženók*. part. praet. act. *uóók*¹⁾. part. praet. act. na - *ór(T)*: *paľór, pažór, ražžór, zaľórs*. Prócz tego stale *o* mają: *ahón, lón, avós*, gen. pl. *žón, žarón, krašón, sažón*. W środku wyrazu zawsze tylko *o* występuje w połączeniu *tórt*, często w *tóut*, np. *pórtki, hórtlo, čěvórtty, póuny, tóusty, žóuty, sónce, ale vóuk* etc.

Z tendencją do zwężania *o* w pozycji, w której były niegdyś warunki drugorzędnego wzdłużenia, krzyżuje się tendencja do labializowania *o* akcentowanego, na co mogę przytoczyć bardzo wiele przykładów: *i^uón, st^uól, B^uóx, i^uóž, ž^uónka, st^uóž, k^uónno, dačk^uóju, p^uóžže, p^uópa, t^uóž, n^uóč, h^uót, dv^uór, m^uóž, b^uóty, Pra-k^uóp, t^uóško* etc. Często oba objawy się kombinują, np. *v^uós, dv^uór, b^uóp, k^uón, pa p^uóstači, nar^uót, k^uónni* etc.

Także nieakcentowane *o* ulega takiej labializacji, ale, zdaje

¹⁾ U prof. R.: *učiúk (učiúk)*.

się, tylko po spółgłoskach gutturalnych a może i po labialnych, np. *Iŭrk^o*, *žónk^o*, *st^oólk^o*, *báck^o*, *lŭx^o*, *báb^o* etc.

Mówiliśmy wyżej o zachowaniu się samogłoski *o* przed niezgłoskotwórczem *u* — powiedzmy tu parę słów o wpływie tegoż *u* na poprzedzające je *a*. I pod akcentem *i*, daleko częściej, po akcencie może ulegać artykulacja takiego *a* cofnięciu, co daje w rezultacie dźwięk, który na mnie czasem robił wrażenie *a* tylnego-okrągłego (back-round), znaczonego przez *â*, a częściej daleko wrażenie zwyczajnego *o*. Przykłady na *a* pod akcentem: *spâŭ*, *razarwâŭ*, *skazôŭ*, *uzôŭ*, *baŭôŭsô*, *zôŭtra*, na *zôŭtro*; a po akcencie: *paŭiêxâŭ*, *zdûmâŭ*, *vŭbrâŭsô*, *paprôbovâŭ*, *vêŭâŭ*, *paŭêŭôŭ*, *padûmôŭ*, *rassŭpôŭ*, *paŭâkovôŭ*, *vêdôŭby*, imp. *ŭwŭstôŭ*. Kilkakroć przy tem *o* ($\Leftarrow a$) notowałem zwężenie, jak gdyby tu stało *o* pierwotne, np. *paŭiêxôŭ*, *prŭiêxôŭ*.

Nawiasem jeszcze dodam, że przejście *a* w *o* w wypadkach takich jak: *šneh nôŭže*, *sónco nie zôŭže*, *zôŭže tu k tamû tu k tamû*, *z^oôŭnom* etc. polega prawdopodobnie na analogii do compositów takich jak: *prôŭže*, *prôŭme*, *pôŭže* etc.

O t. zw. akaniu.

e przed akcentem przechodzi przeważnie w *a*; nierzadko występuje tu dźwięk nieokreślony szerokiego *e*, które oznaczałem przez *ä*. Bardzo często jednak pozostaje *e* bez zmiany. Tak samo rozmaicie zachowuje się *e* w proklitykach takich jak: *ne*, *bez*, *praz*, *prat*, *kale*, *peret*, *peraz*, *čeres* etc., więc np. *ne trêba*, *nâ žónka*, *nâ bûže*, *nabôŭs*, *praz aknô*, *bâs sólŭ*, *bez rôŭkay*, *prat tŭmi*, *kula sâdu*, *kâle ŭhó*, *kôlâ sâdu*, *pêrat pânóm*, *peret šmêrcu*, *žêle tahó*, *čêres papôŭ*, *peraz bóžy* etc. Dwuzgłoskowe proklityki opatrywałem zwykle akcentem, ale bodaj czy słusznie; bo, że one nie noszą na sobie akcentu, dowodzi choćby taki np. fakt, że prepozycja *kole* (stary loc. *kolê*) występuje prawie zawsze w postaci *kale* lub *kala*, a przejście *o* w *a* nie byłoby możliwe pod głównym akcentem. Przykłady na zachowanie się *e* przed akcentem: *čahó*, *ŭhó*, *šmatânu*, na *žamli*, *zavâžém*, *čatavêk*, *nabôho*, *unâŭŭ*, *vârôŭka*, *žanŭce*, *peranačevâc*, *hraxû*, *traŭčŭc*, *žadê*, *šačê*, *šcanâ*, *čacvêr*, *žalêzo*, *žavŭca*, *lapêŭ*, *pârûn*, *pčaŭâ*, *žanâ*, *šaŭtrû*, *čaradâ*, *pŭanŭca*; *žanŭce*, *vâŭstô*, *čârastô*, *vârnuŭsô*, *bâdâ*, *čâlâ*, *čâ-*

taubek, čamú, čáhó, žämlä, šästrä, šärädd, šärpóy, bázý; mehé, čelé, beré, čepér, véžecé, nexäi, ležýc, u šelé, ieščé, čelä, žerniü, šečé, hrebečé, žeučä, čemü, perekäčü, kremené, šestrá etc.

e po akcencie zwykle nie przechodzi w a, ale nie brak też wypadków przejścia w a, wzgl. ä. Przykłady nieprzechodzenia w a: *pytájecse, lážem, hórei, búžes, iéžecé, lépei, pápenko, kámen, výženu, búšet, pálec, stáršemu, krópel* etc. Przykłady przejścia w a wzgl. w ä: *nášaho, stáršaho, stáraješše, pray'étrae, žáran[n]yx, upéčanyx, mášlannyx, máčary, výnašli, tálant, xłópäc, výlās, l'éräh, kübäl, výhräbli, pápänko, ménšäho, Antónäho, kaščéräyo, nášäje*. Przedewszystkiem e wygłosowe zachowuje się najodporniej wobec tendencji do przechodzenia w a, więc w wypadkach takich jak np. *dóbre, žóe äsmíne, védaie, znäie, try rabóce, stúxate, búže, na šóéce, velíkiñe, móže, pa xáce, výsoxne, małažénkaže* etc. Niezbyt liczne są wypadki z ä, np. *týjä, hetyjü, žyjuščyjü, ranätä, hukäjä, aččynäijü, pryžehžäjä*, a już całkiem sporadyczne wypadki z a, np. *pytāja, pytájaca, búža, mája, ne znāja, káža, Pałińskijä lúži*. Uderzyło mię nagromadzenie takich wypadków z a w wierszu A. VII. 8.: *pávevája, kałýša, píša, pračýtāja*; w wierszu H. I. 18. 3 sg. *pabužáa* może zawdzięczać swoje a wpływowi rymującego się z tym wyrazem adj. *čužāja*, podobnie w wierszu H. I. 8. 3 sg. *žadáa*, rymujące się z adj. *maładúa*.

o przed akcentem zwykle przechodzi w a, więc np. *tabé, załatý, baranawáli, tahó, katóry, anú, any, hará, maxavíké, palaváno, bałóto, ahón, paléno, maładý* etc.

Wypadki nieprzechodzenia w a notowałem przeważnie w kategorii prepozycji, zawierających o, w złożeniu z verbum, rzadziej w połączeniu z nomen, więc np. *potaniéie, polážiť, poval'íuše, pokacíuš, poleču, pomiráie, poprašili, podostauü, pokiñ, pošli, spomóže, podymáaca, podnimáe, pottykác, wohléželi, oddü, dopytájše, poperénaia, pozabiwátyje, po póli, po ákrásu, spot karýta, pot korýtam, po(ž) žverijma* etc.; muszę jednak zaznaczyć, że zwykle o w tej kategorii ulega tak samo przejściu w a, jak i w innych wypadkach, więc np. *pačekájšy, pahlažéc, pašakúc, adžanü, aččynäijü, apanaváta, padiahžäje, prakatátäci, dahavór, abyjéxäu, kala sádu, aba mné, ap čatavéku, da mené, pa čelé, pad vúhtom* etc. Zachowanie o przed akcentem w tej kategorii spotyka się u wszystkich osob-

ników, które mi tekstów dostarczyły. W innych razach *o* w miejsce oczekiwanego *a* wogóle o wiele rzadsze, np. *złóvíu*, *čohó*, *piłno-vać* etc. Ale u niektórych osobników, mianowicie C. I. (1, 2), N. I. (5) bardzo obfite są wypadki nieprzechodzenia *o* w *a*, np. *če-tośék*, *topić*, *kupcowáu*, *tohdá*, *sokérku*, *sobakani*, *svoje*, *sobé*, *pa-tośeú*, *mojú*, *mołocká*, *kozłá*, *pot korytám*, *piłnovál* etc.

U tych samych osobników zanotowałem inny ciekawy objaw, mianowicie występowanie *o* na miejscu pierwotnego *a*, np. *ortónikóu*, *skozáu*, *akozátoś*, *kozác*, *zosnúu*, *zostreláli*, *no r-ěčku*, *produčý* etc. Ponieważ w tekstach, zapisanych od tych osobników, spotykają się właściwości fonetyczne rosyjskie, np. *ł*, *d'* za *ć*, *ż*, za *u* wygłosowe *ł* (w wypadkach jak *skazál*), także właściwości morfologiczne i całe wyrazy rosyjskie, np. *k nemú*, *tanót*, *apác*, *rełónok* etc., a wiem, że te osobniki przeszły szkołę rosyjską, więc może to występowanie *o* za *a* należy sobie tłumaczyć błędem naśladowaniem języka piśmiennego rosyjskiego.

O zachowaniu się *o* w połączeniu z *u* przed akcentem była wyżej mowa.

o wygłosowe po akcencie nie przechodzi w *a* z wyjątkiem sporadycznych wypadków, np. *táma*, *práma*, *vádóma* etc. obok *támo*, *prámo*, *vádómo* etc. W innych pozycjach *o* poakcentowe, o ile nie ulega innym alteracjom, o których jeszcze będzie mowa, może przechodzić w *a*, ale równie często może pozostawać bez zmiany. Przykłady nieprzechodzenia w *a*: *hórod*, *prybránoho*, *pá-rabok*, *zóloto*, *pánom*, *púhoju*, *vółosu*, *pójesom*, *xółodno*, *s páropkom*, *iałou'ina*, *mátočka*, *žévočka*, *nóvoś*, *sámoho*, *daró(h)ojú*, *žátosno*, *tá-moka*, *výsoznie* etc. Przykłady przejścia w *a*: *hétažo*, *sałómaju*, *vójtavix*, *bédnaho*, *párabok*, *párapka*, *ná nač*, *zólata*, *kavátak*, *vý-skačyla*, *jáhady*, *perépałax*, *hóspaži*, *túmačy*, *łapać*, *sórak* etc.

O poakcentowym *o* przed *u* była już mowa, również wspominałem o zwięźaniu się *o* nieakcentowanego, jako o produkcji drugorzędnego wzdłużenia.

Redukcje samogłosek pod względem miejsca artykulacji.

a w pozycji poakcentowej ulega redukcji, której rezultat można określić jako samogłoskę z kategorii średnio-środkowych (mid-mixed), w rodzaju niemieckiego *e* wygłosowego w wyrazie

np. *bitte*, której umiejscowienie jednakże nie jest ustalone, ale owszem zajmuje jużto więcej tylne, jużteż więcej przednie położenie; nadto jestto samogłoska prawdopodobnie bezdźwięczna. Wskutek tych wszystkich okoliczności sposób transkrypcji tego dźwięku jest u mnie bardzo rozmaity. Często znaczyłem ten dźwięk przez *a*, np. *ućóra, żyta, pána, stała, żónka, kúryca, mała-żica, vćlma, pránda, cénótá, tréba, šáfa, palatúca, paróha, vóza, karówa, dóla, sáža, pakupácsa, złaia, táia, švína, sahónna, listóčkami, uýbrała, pryjizali, písaru, záras, lókaí, skíivica, saldatám, zabáz-wai, rýzmañt, báčgć, pažgć, kónam* etc.

Wielokrotnie słyszałem w tej pozycji dźwięk więcej zdecydowanej, środkowej lokalizacji, dźwięk dość bliski samogłoski *e* (która w naszej gwarze nie różni się od *e* polskiego) i w takich wypadkach używałem znaku *e*, np. *próśicse, sażicce, samíce, sabácke, zdarówaie, z baćvíně, haspadýně, šahónně, něxaće, ránněja, pašěělí, uýčěnnu, lúžem, wyńeu, próseć, póić, póies, žálecca, méréi* etc. Po palatalnych częściej notowałem takie *e*, niż po niepalatalnych.

Prócz powyższych dwóch zaobserwowałem jeszcze jedną odmiankę tego *a* zredukowanego, odmiankę, która na mnie robiła wrażenie polskiego *y*. Zupełnie wyraźnie jako taki słyszałem ten dźwięk tylko u niektórych osobników i tylko w jednej kategorii, mianowicie w pron. reflexivum, np. *próšicsy, bícsy, šmėiěccy* etc., prócz tego w adv. *práudy, nepráudy*; jednak ten ostatni przykład niepewny, bo może to być równie dobrze forma gen. sg.

a przed akcentem wogóle rzadziej, ale jednak ulega redukcji, takiej samej jak *a* poakcentowe; notowałem tu wszystkie te same odmianki *a* zredukowanego, które występują i w pozycji poakcentowej. Przykłady na *a*: *zastaiě, zastupíla, takí, zaixózić, nat kryñicu, iak rás, bašgćkóm* etc. Przykłady na *e*: *reľénki, načelá, ze mnóju, dle mēiē, vželi, mērcvėké, kleści, iěhná, iěg zará* etc. Dość liczne są też w tej pozycji wypadki występowania *e* szerokiego, np. *patrášě, zapráhtá, dlü iahó, iüküěš, trečűčók, čáhni, iük taiě* etc. Przykładów występowania odmianki *y* przed akcentem zaledwo kilka mogę przytoczyć, np. *znyšou, zystáu*. Paralełą do odmianki *y* po niepalatalnych jest *ě* wzgl. *i* po palatalnych;

w ej. *jak* parę razy ten dźwięk słyszałem, np. *iek* wzgl. *ik* *prýžeš*. Tu i owdzie notowałem w miejscu pierwotnego *a* nieakcentowanego dźwięk przedniego podniesionego *ä*, np. *iak*, *rýzmänt* etc.

o poakcentowe, o ile nie pozostaje niezmienione, wzgl. o ile nie przechodzi w *a*, ulega redukcji, której rezultaty na tyle różnorodnie mi się przedstawiały, że używałem dla nich kilku różnych sposobów transkrypcji.

I tak używałem znaku *a*, kiedy odnośny produkt redukcji robił na mnie wrażenie dźwięku o niewyraźnym tylnym umiejscowieniu, np. *rázam*, *za lésam*, *žłckam*, *véraćéncam*, *ałádek*, *Nóman*, *šlímam*, *dóktara*, *śvókar*, *k kónškam* etc.

Kiedy mi się zdawało, że słyszę dźwięk więcej środkowej niewyraźnej lokalizacji, zbliżony do *e*, znaczyłem go przez *o*, np. *dármó*, *máło*, *ščásćo*, *abúyšo*, *zótató*, *kupáło*, *lŭwó*, *kólkó*, *trónók*, *pad Lúpřom*, *dóktor*, *suxadótóm*, *abóio* etc. Znaku *o* użyłem, powodowany chyba nieświadomie poczuciem etymologicznym, bo właściwie niema różnicy pomiędzy dźwiękiem, o którym mówimy, a produktem redukcji samogłoski *a*, znaczonego przez *a* i nawet tego znaku *a* użyłem wielokroć dla zredukowanego *o*, np. *kólká*, *rázam*, *bédnaść*, *rádaści*, *kúpóčkai*, *pat prýpéčkam*, *žónkaiu*, *vétáčku* etc.

Jeszcze częściej niż *o* i *a* notowałem w miejscu pierwotnego *o* poakcentowego zupełnie takie samo *e*, jakie zapisywałem na miejscu pierwotnego *a* w takiejże pozycji, np. *rázem*, *ščósek*, *tymčasem*, *pótem*, *nítek*, *širótenka*, *bórdem*, *hałádek*, *čarćónek*, *sánek*, *párabek*, *śvíren*, *za vúhlem*, *za iélhnickem*, *s xvóśíckem*, *dóbremu*, *iáblečko*, *mátečka*, *žeućýnečka*, *šeréžineju*, *z hésteju*, *čórnejo*, instr. *žédouei*, *véraćénce*, *palénce*, *napiše* etc. Nawiasowo dodam, że to *e* na miejscu pierwotnego *o* czy pierwotnego *a* nie jest jednak identyczne z *e* pierwotnym, takiem jak np. w wyrazie „*léže*“, a różni się od niego mniejszą precyzją artykulacyjną; odrębny charakter takiego *e* czasem mi się wyraźniej przedstawiał w efekcie akustycznym i wtedy znaczyłem je przez *é*, np. *śvétek*, *autórek*, *mésce*, *na záutraje* etc.

Prócz wyżej wymienionych odmianek notowałem jeszcze w tej pozycji szerokie *e*, np. *sánáčki* etc., a także przednie podniesione *a*, znaczone przez *ä* (dźwięk dobrze znany z rosyjskiego

języka, cf. BERNEKER Russische Grammatik), np. *hórād, zú łāp, tymčāsām, ná nāč, rákām, pánām, žalāsno, čārāk, hólās, žākāvač, žēlāna, dārmā, vēračēncā* etc.

Redukcja samogłoski *o* przed akcentem ma miejsce stosunkowo rzadziej, niż w pozycji poakcentowej. Przykłady: *vinagrāt, atqđāta, adebrāy, prešēnio, raspreščāyso, vezméce, iend, ieniy* etc.

Przytoczę tu jeszcze parę przykładów innej odmianki zredukowanego dźwięku w tej pozycji, mianowicie odmianki *y*, np. *zystalāse, syznāy, razydrāy, syimāta, utyčiyu, abyñeše, abyixāy, čeynykóm* etc. Objaw ten przypomina, rozpowszechnione zresztą na całym terytorjum białoruskiem, zastępstwo jeru przez *y* po spółgłoskach *ł, r*, więc w wypadkach takich, jak np. *kryvī, hrymīć, dryžać, kryšyć, hłyknē, hłybóko* etc., pod akcentem *hłyb, kryška* etc.; ale w tych wypadkach, t. j. po *ł, r* występuje tylko *y* i to nawet pod akcentem, w wypadkach zaś, gdzie *z* stało po innych spółgłoskach, obok *y* występuje także *a* ($\Leftarrow o$), np. *zastācsy, saimāta, utačiyu* etc. To *y* w miejsce pierwotnego jeru po *r, ł* występuje także po akcencie, np. *jabtyñ, jabtyñka, jabtyki, jabtyčko*, obok tego jednak: *jabłoki, jabłěko*.

Podobnie *e* w miejsce ogólnieruskiego *o*, a dawniejszego *z* uważać może należy za pierwotne tegoż jeru zastępstwo; są to wypadki takie, jak np. *pótem* (notowałem także *pótym*), *rázem, atādek, mātěčka, ščósek, švīren* etc. — większą liczbę takich wypadków przytoczyłem już wyżej pomiędzy przykładami odmianki *e* w miejscu pierwotnego *o* poakcentowego, które uległo redukcji.

Uw. Muszę jeszcze wyraźnie zaznaczyć, że wszystkie wymienione i opisane wyżej odmianki zredukowanych samogłosek *a, o* nie są wcale jakimiś psychicznie samoistnymi jednostkami fonetycznymi, ale, że są to wszystko produkty niedokładnego (w różnym stopniu i w różnych kierunkach, zależnie od warunków) wykonania zamiaru psychicznego, produkty, zgoła w swojej różności od jedynie żywych psychicznie *a* i *o* nie odczuwane. Dalej zaznaczam, że te wszystkie odmianki z pewnością nie są pod względem artykulacyjnym tak od siebie oddalone, jak wrażenia akustyczne, których są przyczyną — owszem są one na tyle bliskie, że możnaby je dobrze transkrybować zapomocą jednego jakiegoś konwencjonalnego znaku, np. znaku *z*.

Redukcje samogłosek pod względem czasu trwania.

Samogłoski nieakcentowane, najczęściej poakcentowe, ulegają redukcji pod względem iloczasu, której rezultatem jest samogłoska krótsza albo wprost zero fonetyczne. Najsilniejszą tendencję do ulegania takiej redukcji zaobserwowałem u samogłosek *y*, *i* w suff. iterat. *-yva*, *-iva*, np. *atkázŭvaje*, *razhavórŭvać*, *zavérŭvaje*, *patróžŭvajecse*, *adhádŭvać*, *atkázvaje*, *zakúsŭvajuc*, *raspláčvališe*, *atsóvvajuc*, *zakópŭali*; *padhólŭvaje*, *zapálŭvajuc*, *zapálŭvaje*, *zapálŭvaje*, *patsmálŭvaie*, *zatóskvali*, *paŭereménŭvaŭ*, *vystrúhvali* etc. Ale nie tylko w tym suffiksie występuje ta redukcja, owszem są i inne wypadki, np. *hel'iko*, *kalibel*, *míné* (raz jeden tylko z krótkiem *i* zapisane). Ulegają redukcji także samogłoski *u*, *a*, *e*, np. *žákuiŭ*, *žákui tabé*, *darúŭ*, instr. *žédouei*, acc. *hótoŭ* (pełną formę *hótoŭu* bardzo rzadko notowałem). *žywúšciŭ uódu*, *skínŭli* etc.; *vŭv(ă)licse*, *vŭh(ă)paŭ* etc.; *žywúšciŭ wadiŭ*, *dopytúšě*, *pavalŭtašě* etc. Dla jednej tylko samogłoski *o* nie mogę podać przykładów tej redukcji, ani jednego bowiem nie zapisałem.

Co do zwyczajnej w naszej gwarze formy inf. na *-ć* (*rabŭć*), dalej co do skróconych form comparativi przysłówków jak: *b'ólš*, *lěpš*, *hórš* etc., co do skróconej formy pron. reflex. *-š*, np. *zraŭš*, *na bóš* i *ŭabóš*, co do voc. *ŭebóš* ($\equiv$ *ŭebóže*) zaznaczyć trzeba, że na powstanie tych form, jeżeli wogóle, to tylko częściowy, pomocniczy wpływ wywarła fonetyczna tendencja do skracania, wzgl. odrzucania samogłosek nieakcentowanych; że ta tendencja wogóle mogła odegrać pewną rolę przy powstawaniu powyższych form, dowodem wypadki z wyraźnie zapisaną krótką samogłoską, nie z zerem fonetycznem, np. *pytáci*, *dopytúšě*, *pavalŭtašě* etc. O tych formach skróconych będzie jeszcze mowa w uwagach o morfologii.

O zmianach, jakich doznają dwie samogłoski, przedzielone niegłoskotwórczem *i*, wskutek redukcji, której to *i* ulega.

Interwokaliczne *i* ulega redukcji (u Sievers'a: *Stellungsreduction*), której efekt akustyczny jest taki, że to *i* jest ledwo słyszalne, co oznaczałem przez *í*, np. *paŭŭzaie*, *dúmaie*, *katóraia*, *sámao*, *ŭádreneio*, *záuŭtraio*, *tónkoio*, *razúmnŭie*, *šŭkóŭŭu*, *cárskaia*,

pażirāē, māē, pyťāēcsa, tōō, maťadāā, tūu, zańimāēmo, ĩakōō, żadāā, rańāā, tāā, paśēēli, abōō, żywāā, ā ĩak būżēē etc. Często opatrywałem obie samogłoski, przedzielone tem zredukowanym ĩ, łukiem $\frown$, bo wskutek tej redukcji obie samogłoski połączenia dwusylabowego wchodzą w ściślejszą łączność ze sobą, tworzą prawie że jedną sylabę, co chciałem symbolicznie wyrazić, więc np. *prań'ētraē, łupaē, katōraā, rōdnaā, hraē, pyťāēcse, tāā, lĩrāā, tūu, takōō, pyťāēcsa* etc.

Kiedy redukcja *i* niezgłoskotwórczego dochodzi krańca i daje w rezultacie zero fonetyczne, obie samogłoski wchodzą w ściśle zetknięcie się z sobą — i tu trzeba rozróżnić 2 wypadki: 1) samogłoski są jednakie, np. *aia* 2) samogłoski są różne, np. *aie*.

W pierwszym przypadku rezultat równa się pojedynczej samogłosce, wyraźnie przedłużonej, a mniej wyraźnie scharakteryzowanej jeszcze w inny sposób, mianowicie jak gdyby osłabieniem siły prądu wydechowego w połowie czasu trwania samogłoski. Właściwość tę tym sposobem zaznaczałem, że opuszczałem znak ĩ, wzgl. ¹ między samogłoskami, a umieszczałem nad obiema łuk, np. *vysokāā, druhāā, tāā, rusāā, tūu* etc. Czasem jednak nie mogłem skonstatować takiej niejednorodności prądu ekspiratorycznego i słyszałem poprostu pojedynczą samogłoskę, mniej lub więcej wyraźnie przedłużoną, np. *ĩakāż nōvoś, druhō kāže, kās ċebē* ($\Leftarrow$ *ĩakāĩas ċebē*) etc.

W wypadku zetknięcia się dwóch różnych samogłosek albo *a.)* obie samogłoski, niezmienione w swej jakości, dają dyftong zstępujący, którą to okoliczność znaczyłem łukiem, nad obiema samogłoskami umieszczonym, np. *dūmaē, pyťāēcse, pażirāē, zdy-māē, znāēs, byvāē, hańdēm, perećināēcsa, ukisāēcsa* etc., albo *b.)* następuje asymilacja progresywna, mianowicie druga z rzędu, niezgłoskotwórcza samogłoska upodabnia się w jakości do pierwszej, zgłoskotwórczej; połączenie to zachowuje się w ten sam sposób, jak i połączenie dwóch identycznych samogłosek i tak samo jest oznaczone, np. *nażyvāucsā, pażirāā, puskāāš, nazbĩrāām, pyťāēcsā, żelāām, padymāēcsā, spēvāā, pażirā, pereĩmā* etc.

Z przytoczonych przykładów widać, że ĩ interwokaliczne ulega redukcji tylko po samogłosce akcentowanej (przykładów

przeciwnych mógłbym parę zaledwie przytoczyć, np. *mać, twać* etc.), a potem, że nowy dyftong (względnie, jako dalsze stadium rozwoju, monoftong) rozwija się tylko z połączenia *aie* i prze-ważnie tylko wtedy, jeżeli *a* nosi na sobie akcent.

Na zakończenie rozdziału o samogłoskach wspomnę o występującym sporadycznie dźwięku, znaczonego przez *y*ⁱ — jest to samogłoska o niejednolitej artykulacji, rozpoczynającej się przy *y*, a kończącej się przy *i*; przykładów bardzo niewiele mogę przytoczyć: *pryⁱ kańa, tryⁱ kapě, tryⁱ rublā, z haławyⁱ, muzykⁱ*. Może być, że i napisania takie, jak: *uadyⁱ, nieżyvyⁱ, z haławyⁱ* wskazują na taki sam dźwięk niejednolicie artykułowany. Jak z przykładów powyższych widać, temu rozłamaniu się artykulacji ulega samogłoska *y* tylko pod akcentem.

Dalej wspomnę jeszcze o przechodzeniu samogłosek *y, i* w *u, ü* pod wpływem poprzedzających spółgłosek labialnych; zjawisko to parę razy tylko zaobserwowałem, w następujących wyrazach: *uūmeño* i *uūmeño, vuprahāi, pazabuvācse, paputāūso; vuxōžić da stāiūi* i *zūby pouūbivāta* niepewne przykłady, bo jedno może przedstawiać także pierwotne *uxōžić* ($\leftarrow vxōžić$), a drugie pierwotne *po-ubivāta*. Przykłady na *ü* ($\leftarrow i$): *zabūwāie, pazabūuōtyie*.

Emfaticzne wzdłużenie samogłosek.

Na str. 155. i 156. Tekstów w uw. jest mowa o rozkładaniu akcentu i przedłużaniu samogłosek w emfazie — tu przytoczę jeszcze parę przykładów takiego emfaticznego przedłużania: *kōće brāće. hūski spāc. uytres z ieie ūsō čyšto. kudā, toj pašōu. ē, nē, káže. ne dām. intrj. hāk. ō, káže, daūnō. ā, vaukē na čebē. nīmā. nā lixo* etc. O wypadkach długiego *y* w wyrazach: *uadyⁱ, z haławyⁱ, nieżyvyⁱ* była powyżej mowa. Samogłoski wygłosowe, kontynuujące stare *ē*, nieraz długimi mi się wydawały, np. *na stalē, u dvarē, muzykē, žankē, synkē, tvaie, pastyⁱ, taukačyⁱ, pa daccyⁱ* etc.

Skrócenia fonetyczne.

Dość silny akcent ekspiratoryczny, prócz redukcji ilościowych, o których już była mowa, powoduje skrócenia fonetyczne, odpadanie całych sylab nieakcentowanych, np. *kāš čebē skūta* (z *iakās*), *xaī skīne, xaī būže* (z *hexai*), *nācei nixtō* (z *inācei*),

kaľi *ne xóč* *nešći* (z *xóčes*), *ná káa* (z *aná*), (*ia*)*ná káže*, *bratě* (*ie*)*hó* etc. Na skróceniu fonetycznem polegają też może formy partykuł: *mo*, *tre*, *ka* ($\Leftarrow$ *móže*, *tréba*, *káže*). Częstość zapisywałem w tych formach długą samogłoskę, np. *jun ká*, *mō s pauhóda*; nie brak też wypadków takiego oto oznaczania: *mōō tréba*, *žet káa* — wzdłużenia rekompensatywne, wywołane odpadnięciem całej następującej sylaby. Co się tyczy formy *tre* ($\Leftarrow$ *tréba*), to zaznaczam, że zapisałem raz *tréb(ă) było*, a mogłem nawet poprostu napisać *trébbyło*; połączenia tego rodzaju mogły ze swej strony ułatwić powstanie krótszej formy *tre*. Na skróceniu fonetycznem polegają jeszcze formy: adj. *ńěki*, *-aia*, *-aio* ($\Leftarrow$ *ńějuki*), praet. *báato* ($\Leftarrow$ *byváto*), *zabulđc* ($\Leftarrow$ *zabaułđc*).

O spółgłosce *v*, o zgłosko- i niezgłoskotwórczem *u* i o wzajemnym stosunku tych dźwięków.

v w nagłosie, absolutnym czy względnym, przed samogłoską i tak samo *v* interwokaliczne podlegają silnej tendencji do przechodzenia w spirant bilabialny *w* a nawet, przy osłabieniu energii artykulacji warg, w dźwięk niezgłoskotwórczego *u*. W setkach przykładów wprawdzie notowałem zwyczajny labiodentalny spirant *v*, np. *važmí*, *vól*, *vón*, *vósem*, *vókna*, *vojčehá*, *vějac*, *tui vóscy*, *noh vójtavyr*, *u věčer*, *kudá vy*, *na vóže*, *a vén*, *havoryč*, *hačavá*, *miravj*, *pačavína*, *šivěňki*, *pačós* etc., ale znowuż na setki możnaby liczyć przykłady bilabialnego spirantu *w*, np. *wašěmnik*, *wóuk*, *wýspa*, *wósmý*, *wašósu*, *wěčer*, *wašélo*, *wínó*, *zrabijú wám*, *liwo*, *baranawáli*, *nawóí*, *na wóz*, *a wěh*, *lečica*, *čatawěk*, *pačóu*, *ia wazú* etc. Równie obficie są reprezentowane wypadki z *u* niezgłoskotwórczem, np. *uypje*, *uateľ*, *uot*, *uón*, *ua ušex*, do *Uaršavy*, *pa uás*, *na uóže*, *pa uóšto*, *žyuj*, *stóuom*, *pánauy*, *trauú*, *saúá*, *nóuuiú*, *pahauarijei*, *andauái*, *zaušouuauć* etc. Czasem wydawało mi się to *u* jak gdyby przedłużone, co wyrażałem podwójnym znakiem *uu*, więc: *šaucauuáto*, *pačóuuu*, *šydaróuuu*, *pačudóuuuany* etc. Zwrócę jeszcze osobno uwagę na występowanie tego *u* przed samogłoską palatalną w wypadkach takich, jak np. *pačau'iu*, *trau'ica*, *iačau'ina*, *ty u'i*, *zau'ixědsy*, *u'išnouy*, *u'ěžma*, *na u'ěki*, *dobry u'ěčer*, *Bohu u'ěry* etc. Czy wymowa w tych wypadkach odpowiada mojej transkrypcji, nie ośmielę się twierdzić; szczególnie co się tyczy połączenia *u + e*,

możeby je raczej należało transkrybować przez *uie*, więc np. *na uieki* — w każdym razie w tych wypadkach chodzi o skombinowanie dwóch momentów artykulacyjnych, labialnego i palatalnego.

Prócz wyżej wymienionych odmianek pierwotnego *v* notowałem jeszcze jedną — jest to bilabialny spirant *w*, który poprzedza jakby lekki „Vorschlag“ *u* niezgłoskotwórczego, co oznaczałem przez *“w*, więc np. *“wystou*, *“wón*, *“ważni*, *“wóto“wo*, *kił“wy*, *kar“wu*, *zł“wóci*, *štó “wy*, *iehó “wýhnac* etc.

Wszystko, com wyżej powiedział o dźwięku *v*, odnosi się także naturalnie i do prepozycji *v* wzgl. *vo* (= łać. *in*) w tej samej pozycji, więc np. *v adnóm*, *u xátu v adnú*, *pán v ahtóblí*, *ua ušéc* etc.

W pozycji postkonsonantycznej, po spółgłosce dźwięcznej, przejście, o którym mowa, wogóle rzadziej, ale jednakże notowałem. I tak obok spirantu *v*, jak np. *dvúr*, *dvá*, *pad vúhtom*, *žyd védaŭ*, *adaróv*, *atkúl vy*, *žóvry*, *ražvazáŭ* etc. notowałem *w*: *kúrwa*, *žbérhnu*, *gwátt*, *dwójo*, *libená*, *niežbetežená*, *pad W’ilieju*, *káb “wy*, *von “wylbiráče* etc.; sporadycznie tylko zapisywałem *u*, np. *dua*, *naiujššy* etc.

W pozycji postkonsonantycznej po spółgłosce bezdźwięcznej spirant *v* i jego fonetyczne odmianki, jak mi się wydawało, zachowują dźwięczność; w tych też wypadkach używałem tej samej transkrypcji, co i w owych, gdzie dźwięczność fonemy, o którą chodzi, żadnej nie ulega wątpliwości — tak więc mamy *v* w wypadkach: *kvás*, *kvatérku*, *zatóskaŭli*, *k vám*, *dak vót*, *xvóry*, *axvóta*, *čacóv*, *čvatók*, *švíná*, *na švéce* etc., obok tego występuje *w*, np. *čecóv*, *xwóraje*, *xwóst*, *twajá*, *swóž*, *lúkárstwo* etc., bardzo rzadkie wypadki z *u*, np. *xuóst*, *xuórost*. Parę razy zapisałem jednak *f*, np. *sfóž*, *zakópfali* etc. i te właśnie wypadki zrodziły wątpliwość co do dźwięczności spirantu, którym się zajmujemy. Prawdopodobnie nie chodzi tu w tej pozycji ani o dźwięczną *media*, ani o bezdźwięczną *fortis*, ale o bezdźwięczną *lenis*.

v zamykające zgłoskę w środku wyrazu i w wygłosie przechodzi w *u* niezgłoskotwórcze, np. *daŭnėj*, *róŭno*, *žéuka*, *užáušy*, *wypraułac*, *ne baŭše*, *žydaŭio*, *pat cėrkaŭiu*, *xléu*, *prýstau*, *zdaróu*, *vałóu*, *hadóu*, *znóu*, *pastáu* etc.

Dla *v* antekonsonantycznego (między konsonanty wliczam w tym wypadku także *ž*) w nagłosie możnaby ustawić taki schemat, że *a*.) po samogłosce poprzedzającego wyrazu przechodzi ono w *u* niezgłoskotwórcze, np. *ráno uštáušy, kaľi užatá, blže ušúdy, i ušahó, dy ukínuu, ianá ustýžicsa, wa ušéx, ia uúu, u wódu ulésci, pryšto urémio* etc. *b*.) w pauzie i po spółgłosce poprzedzającego wyrazu wokalizuje się, daje samogłoskę *u*, np. *ušó, ušúdy, udavá, unúk, učóra, uječé, uxóžíc, uječali, stajíc ušó, nam ušém, dau ušó, moi unúček, pan ulés, ion užáu, žet ubíu, iek udavéc, na pérét uskócyć, sam uwališse* etc. W praktyce jednak zachodzą często odstępstwa od tej normy, odstępstwa dwojakiego rodzaju; i tak z jednej strony w kategorii *a*. występować może *u*, właściwe kategorii *b*., np. *tabé ušó, sóľi ulažyli, užó unúček, hanavícy unastá, my uióm, v žemlu uléžta, samašétšaja ubítaše* etc., z drugiej strony w kategorii *b*. występuje *u*, właściwe kategorii *a*., np. *ušé, užáu, ustavá, uječéto, ulašné, ulašć, unimáně, ion usažiu, mužyk užáu, lužéi u turmú, pa^wwyhanáu ušú, pan uzyvác* etc.

To, cośmy powiedzieli o *v* antekonsonantycznym wogóle, odnosi się również do prepozycji *v* — przykłady: *a u tui wóscy, i u druhiu, dy u hórú, aknó u šybu, mátku u wóze, u pólo, u nežélu, u najabry, u iix, rázem u stájni, p^wop u véčer, až u měsće, palés u šviren, vaišou u xátu; datá u zuby, eto u wóšen, tahdy u xátu, u xléu, u nežélu, ion u karčmú, iěsc u Uaršóve, ulés u xátu, nežél u turmé, pajéxau u daróhu* etc.

W pozycji antekonsonantycznej pierwotne *u* pomieszało się zupełnie z pierwotnem *v*: tak samo przechodzi ono po samogłosce w *u* niezgłoskotwórcze, w pauzie i po spółgłosce pozostaje niezmiennione, w zasadzie; przykłady na *u* w środku wyrazu: *záuťra, naučýta, poučakáli, poukidúu* etc. — *u* w nagłosie: *ne užóš, na móže ubýć, póžniě uláhi, na ukrajinu, da udušýtaše, i uhrázta, užó, ukradu, unéju, xlópec unéje, dak užó, iek uwóžješ, byu užé; ži ućók, i urańta, iehó utópim, tady užó, za ušýma, wól upínájecsy, čatawék užó, dálež užó, znou uječé* etc.

Tak samo zachowuje się prepozycja *u* (= łac. *apud*), która w tej pozycji antekonsonantycznej zlała się zupełnie z prepozycją *v*. Przykłady: *a u sýna, kólko u vás, ražýušo u iehó, štu u iahó, u káždaho, u žéda, iěsc u mēné, šmát u vás, čútók u iahó, byu*

u cará; bytò u báčka, astúrsy u iehó, u krásnoí, aź u iehó, śwéték u čebé, načavác u iahó etc.

Widzieliśmy, że w pozycji antekonsonantycznej pierwotne *v* zlało się zupełnie z pierwotnem *u*, że tak jedno jak drugie, zależnie od warunków, występuje już to w postaci *u* niezgłoskotwórczego, już też w postaci *u* samogłoskowego. Ale oba te refleksy mogą jeszcze ulegać zmianom, o których powiemy parę słów.

Przed samogłoskowym *u* jakiegokolwiek pochodzenia może się rozwijać tego samego umiejscowienia dźwięk niezgłoskotwórczy, t. j. *u*; dzieje się to przedewszystkiem po samogłosce (w tym wypadku także w środku wyrazu) i w pauzie, ale także, zwłaszcza przy powolniejszym tempie mowy, po spółgłosce. Przykłady: *na-ucáće, nauucý, nauudátýje, pouuávázvoŭ* etc.; *uuvaliúše, uuikínuc, ne uumécju, tahdý uužó, na uutóuy, majá uunúčko, žaróncó uukráu, búdu uučýć* etc.; *čórt uułés, tapór uułity, iŭn uumécje, tak uunúček* etc.

Tak samo zachowuje się *u*, reprezentujące prepozycje *v* i *u*, więc np. *uu Naváhrudek, nimá uu xáće, ja uu mlin, nemá uu vás, bytò uu iix, pakínuy uu dóma, łubóm uu dubínu* etc.

Nie zawsze rozwija się w tej pozycji zupełnie wyraźne *u* niezgłoskotwórcze, owszem często jest to tylko t. zw. „Gleitlaut“ o zabarwieniu samogłoski *u*, przed którą stoi, a znaczyłem go przez *u*, więc np. *na^uučú, ^uu póli, báčko ^uunór, žaničse ^uužó, pána ^uupaić, dy ^uučéki, kúžerki ^uužúcsa, prósičsy ^uu ičé, pryšóu ^uu humuó* etc.

W pewnych wypadkach nie można z pewnością twierdzić, że takie właśnie jest pochodzenie tego *u*, stojącego przed samogłoskowym *u*; są to takie wypadki, w których na całym terytorjum białoruskiem przed nagłosowem *u*, a także przed nagłosowem *o*, rozwinął się spirant *v*. Ponieważ w miejsce tego spirantu, pominawszy odmianki *w* i *u**w*, może występować w naszej gwarze niezgłoskotwórcze *u*, więc oczywiście trudno jest rozstrzygnąć, czy takie *u*, stojące przed *u* wzgl. *o* jest względnie pierwotne, czy też rozwinęło się z dawniejszego *v*. Niżej przytoczone przykłady najlepiej oświecą odnośne stosunki w obrębie naszej gwary. A więc przed pierwotnymi nagłosowymi *u*, *o* może występować *v*, np. *vúheł, vúlčica, vúmny, vúxo, vúško, vúlej, vóćec, vóičenka*,

vóspu, vóvožen, vójer, vósen, vósim, vókno, vóstry, vóko, vócy, vómlewać etc. albo *w* wzgl. *u*, np. *wúlicy, wóżyką, wohléżec, wósmu, wóło* etc., także *u*, np. *uúhel, uúlica, uúmny, uúsko, uúsy, na uúženikum, uúženko, uústry, uúknny, uúčka, uúsim* etc.; czasem notowałem tu dźwięk przejściowy *u*, o którym była wyżej mowa, więc np. *svajhó uúženka, veľikaho uúžera* (obok: *z Zavažera*), *uúsem, uúčen, uúž* etc. Obok tych wypadków jednak zapisywałem także wypadki ze samym tylko *u* wzgl. *o* w nagłosie, np. *úsy, úsy, úsko, úcy, úsen, úsem* etc.

Prawo, opiewające, że *v* antekonsontyczne w nagłosie przechodzi w *u* wzgl. w *u* nie jest bezwyjątkowe — nieraz zdarzało mi się notować w tej pozycji *v* wzgl. *w*, *u* i *f*, zależnie od dźwięczności albo bezdźwięczności następującej spółgłoski; najczęściej zapisywałem ten objaw przy verb. *vědē*, prepozycji *v* i przy pron. *fšei* i jego derywatach, więc np. *īahó vžatā, īon vžāu, īanā vžatā, čort vžāu, da v druhūu, klubócek v nórku, tarkanūu v zuby, kamū w rúki, žónka w vēcer, u nocy f subótu, waižōu f xātu, fšei, fšó, fšūdy, fšelāk* etc.; *razūmnomu vlečēto, vnúček, wūjunj, fstavāi, pryvūčka fkaraniťa* etc. Parę razy zanotowałem ten objaw także w środku wyrazu, np. *ražawlāc, stawlāie, stavlāie, skatawūó* etc. Zdaje się, że chodzi tu o drugorzędne rozwinięcie się spirantu z *u* niezgłoskotwórczego w pozycji przed spółgłoską (dzieje się to również z takim *u*, które powstało z pierwotnego *u* samogłoskowego, np. *a v īahó, bātuško w īehó, vranīta* etc.), chociaż kilka razy zanotowałem to przejście także przed samogłoską, np. *i w adnahó (= i u adnahó), lew astāuše, lew i mežwēc* etc. obok: *tysy u aficēra, leu i mažīec* etc. Co do wypadków *tysy u aficēra, i w adnahó* muszę zaznaczyć, że prep. *u* przed samogłoską zwyczajnie występuje jako *u* albo *uu*, np. *u* wzgl. *uu adnahó*. Dodam jeszcze, że w jednym wypadku spirant zanotowałem w miejscu *u* ($\leftarrow t$), mianowicie w wyrazie *vównaūu, vóvna*; tutaj też można wymienić ogólniebiałoruskie *póben*.

Skutkiem zupełnego pomieszania się pierwotnych dźwięków *v* i *u* jest skontaminowana prepozycja *uv*, występująca zamiast *v* (= łać. *in*), niezależnie i w złożeniach, np. *īanū uv aknó, Iivān uv adnū, tapór uf šechnó, iek uvōižēš, īon uvlažyū (!), ne uvažmū* etc.

Jakiegokolwiek pochodzenia *u* niezgłoskotwórcze (więc i to *u*, które reprezentuje pierwotne *ł*), zamykające zgłoskę czy to w środku wyrazu czy w wygłosie czy też wreszcie w nagłosie, po samogłosce poprzedzającego wyrazu, może ulegać redukcji pod względem energii artykulacyjnej, która nieraz doprowadza do rezultatu, równającego się zeru fonetycznemu; tak zredukowany dźwięk znaczyłem przez *ʷ*. Szczególnie położenie po samogłoskach tego samego lub zbliżonego umiejscowienia, więc po *o*, *ó*, *u* bardzo sprzyja takiej redukcji albo, jakby ją można w tym wypadku nazwać, absorbcji. Przykłady absorbcji po samogłoskach *o*, *ó*, *u*: *mésecoʷ*, *mátkoʷ*, *rakóʷ*, *rublŏʷ*, *dupcúʷ*, *zamkúʷ*, *łuhúʷ*, *wykinuʷ*, *čúʷ*, *damátoskaho*, *karúʷki*, *haťúʷka*, *hétu ʷzó*, *użó ʷ* *póstaci*, *za tóju ʷzó* etc.; zero fonetyczne oddawałem zerem graficznym: *z harškú*, *uťóju*, *zdarújo*, *pańedu Warsáju*, *pal'zu šbíren*, *puščú xátu sóncu* etc. Przykłady redukcji po innych samogłoskach: *wýsuŭʷ*, *damátoskaho* (= *daŭ* - *dať*), *státu ʷ* *čénškú*, *i ʷ* *perót*, *pláče ʷzó*, *usúdy ʷsó*, *ianá so skrypěta*, *i sažítł iehó*, *na stalé šu nóč* etc.

Także w pauzie i po spółgłosce poprzedzającego wyrazu *u* antekonsonantyczne ulega takiej redukcji, np. *ʷstáněš*, *ʷ Bóha*, *ʷ tóho*, *ʷ xapíta*, *ʷ veľikú*, *ʷ drulińe*, *pan ʷzó*, *staić ʷ* *kancý* etc. Bardzo naturalna jest ta redukcja po *u* poprzedzającego wyrazu, np. *našóu ʷzó*, *byu ʷ* *ieje*, *paćuʷžo* etc. — *u* + *u* daje pojedynczy dźwięk *u*, może tylko trochę przedłużony, jednego też znaku *u* należałoby raczej w takich wypadkach używać.

Na takim zredukowaniu *u* niezgłoskotwórczego polega jedna z dwu, możliwych w naszej gwarze, postaci pierwotnej prepozycji *vz-*, a mianowicie postać *z-* wzgl. *s-*. Obok wypadków takich, jak np. *uzrěci*, *uzdygnúta*, *uzlěz*, *uzłažyť*, *użyže*, *użięže*, *uzdyměćeše*, *uzłavítaš*, *uzrós*, *ustaváť* etc., mamy równie częste wypadki z samem *z* wzgl. *s*, np. *pórtki złažýju*, *žlěz na mēhé*, *žnác bácka na táju*, *zyže sóncu*, *žláj na bácka*, *ščáhnieny kámen na hórú*, *stúška*, *spatóxaŭšo*, *spanańeće*, *strepaniŭše* etc.

O zachowaniu się samogłoski *i*, analogicznym do zachowania się samogłoski *u*.

Równie jak *u* niezgłoskotwórcze może także *i* niezgłosko-

twórcze ulegać podobnej redukcji w tych warunkach; przykładów parę tylko zapisałem, np. *kí, ni ístá, paryńice i paryńice, íšl'i małóicy* obok *íšl'i* etc. Na takiej to redukcji polegają pewnie formy: *hrác, hólka, hótečka* obok *íhřáu, íhótečku*.

Wogóle zachowanie się samogłoski *i* przedstawia w pewnych pozycjach dokładną analogię do zachowania się samogłoski *u*; i tak nagłosowe antekonsonantyczne *i* po spółgłosce poprzedzającego wyrazu pozostaje jako takie, np. *klač ístá, addúć im, *waryć íhótečku, znóu íć, daváć íć* etc.; tak samo zachowuje się ej. *i*, więc np. *tam i tám, hédak i tréba, attúl i attúl, žecéć i ušé* etc. Także po pauzie zwyczajnie *i* pozostaje niezmienione, np. *ístá, íži, i ładúje* etc. Po samogłosce poprzedzającego wyrazu *i* antekonsonantyczne może przechodzić w *i* niezgłoskotwórcze, np. *my íšl'i, tréba íć, kámuška ískáć, to í dobre, zdóxy í vóyk* etc., ale może także pozostawać niezmienione, zwłaszcza przy powolniejszym tempie mowy, np. *tréba íć, učóra íšóu, synku Ivánko, na uúlicy íhótečku, tójo i ty, móže i íá* etc.

Przed nagłosowem *i* może się rozwijać dźwięk niezgłoskotwórczy tego samego umiejscowienia, podobnie jak się to dzieje przed *u*; występuje on po pauzie i po samogłosce poprzedzającego wyrazu, ale także, zwłaszcza przy powolniejszym tempie mowy, po spółgłosce, np. *íhřeć, íhřina, ížé, Iiván, íi máci* etc.; *na ímeño, da íhřáu, žárkaia ískra, ne íží, ne ínácei, íany ídúć, užó ím, to íi íže, íu íi paxódu* etc. (często chodzi tu tylko o t. zw. „Gleitlaut“, dźwięk przejściowy od poprzedzającej samogłoski do *i*, znaczony przez *í*, np. *pa vérxu ídúć, kámuška ískáć, kal'i íi íahó* etc.); *z íimi, výhřeć ím, z Iisúsem, s íim íińšym, váryć íhótečku, pašóu íšćuć, mói íindyk, abyduć íi bába* etc.

Cj. *i* w pozycji interwokalicznej występuje we wszystkich trzech możliwych postaciach, jako *i, i, íi*, np. *na rúki i ažeje, z lésu i addáu, vžalá i uhrázla, dy íi učók* etc. Po pauzie ej. *i* w położeniu przed samogłoską występuje jako *i* albo jako *íi*.

Także w środku wyrazu, na granicy członów kompozycji zachowuje się *i* podobnie jak *u* w tych samych warunkach, t. j. przechodzi w *i* niezgłoskotwórcze, np. *zaíhřáve, zaímájecse* etc. albo rozwija przed sobą *i* niezgłoskotwórcze, np. *zaímáušo, poíi-*

skáta etc. W złożeniach verbi *ići* z prepozycjami zawsze tylko *i* występuje, np. *paćci, daŭsôu, vaŭsłá, náŭŭeš* etc.

O pierwotnem *ł*, zamykającym zgłoskę.

Pierwotne *ł*, zamykające zgłoskę czy to w środku wyrazu czy w wygłosie, na terytorjum białoruskiem przeszło w *u* niezgłoskotwórcze. W naszej gwarze stan ten wskutek działania analogii uległ zmianie w tym kierunku, że w miejsce pierwotnego *ł* występuje w tej pozycji w pewnych wypadkach także *ł*. Jediną kategorią, gdzie stale *u* występuje jest kategoria part. praet. act. na *-lŭ*, np. *védau, daváu, užáu, vŭšeu, šeu, zaŭsôu, zra-bŭ, raŭŭŭšo, kŭnuu, bŭu* etc.

W kategorii nom. sg. rzeczowników męskich na pierwotne *-lŭ* i przymiotników w formie predykatywnej z tymże suffiksem stale występuje *ł*, wprowadzone analogicznie z przypadków zależnych, np. *kauát, diábél, ánhél, kŭbél, ŭćéł, pópél, Párbél, vól, stól, aról, k'ól, pól, sakút*, adj. *míl* etc.; ale *u* zawsze ma *póu, pauarú*, forma izolowana, w której nie mogła działać analogia. Co do gen. pl. f. n. na *-lŭ* nie mogę podać przykładów występowania *u* czy *ł*, bo tu występuje skądinąd przeniesiona końcówka *-ou*, np. *kótoŭ, wótoŭ* etc.; zapisany na str. 94. E. gen. pl. n. *děł* jest fonetycznym i formalnym rusycyzmem.

W środku wyrazu w miejsce pierwotnego *ł*, zamykającego zgłoskę występuje, ogółem biorąc, *u* niezgłoskotwórcze, np. *vóŭk, čeuńók, vóŭna* (także *vóŭvna, vóŭvnaŭ*), *sónco* (= *sóŭnco*), *sóŭneŭko, póŭny* (i *póŭen*), *ŭaŭnaróŭ, ŭaŭnéruŭki, tóŭsty, Póŭševo, ŭóŭty, stóŭčyk, taŭčŭ, maŭčáć, kaŭbasóŭ, na taŭšŭŭni, da Damátoušŭŭny* (= *Dałmátoušŭŭny*) etc. W wypadkach z *ł*, takich jak np. *sółk, čatńóčki, vółnu*, n. pr. *Vołćók, kŭłbás* (obok: *sóŭk, čeuńóček, vóŭna, voŭčéná, kaŭbasóŭ*), *s półku, s pałkavóŭu, sałdát, ŭetná, gwałł, sałdúbatdú, wałšémnik, sałpóčŭca* etc. mamy do czynienia albo z wyrazami, przejętymi z rosyjskiego czy z polskiego języka albo z tworami onomatopoetycznymi albo wreszcie z wpływem fonetyki rosyjskiej.

Jest jednakże jedna kategoria, gdzie w środku wyrazu stale tylko *ł* występuje — są to przypadki zależne diminutiwów z grupą *łk* (= *łzk*), np. *kałkóm, kačalké, kauálka, pálka, hálka, ku-*

kátka, strětká, harětká, sakótká, hótka, pítka, kačátko, vítké albo *wítki, samażatkóuyje* etc. Wogóle zdaje się, że w dawnym połączeniu *l*z*K* (*K* ma tu oznaczać każdą spółgłoskę) występuje stale tylko *ł*, a powodem tego jest właśnie *z*, który widocznie był jeszcze wymawiany wtedy, kiedy działało prawo głosowe o *ł* zamykającym zgłoskę; przykładów parę zaledwie zapisałem, np. *pa łbė, synók łžės*.

Muszę jeszcze zaznaczyć, że nieraz zapisywałem *ł* w part. praet. act., np. *vzał i paśót, pazbaulát, skazát, vjšet, načát, zapłacıł, sprašit, pasažit, dastát, złovit, spat, był* etc., ale w każdym razie są to wypadki sporadyczne i tłómaczą się łatwo wpływem fonetyki rosyjskiej — regularnem jest w tej kategorii tylko *u*.

O płynnych *l*, *r*.

Liquida *l* występuje w naszej gwarze w dwojakiej postaci: albo jako średniej miękkości *l* albo jako silniej spalatalizowane *l'*. Ta druga odmianka stale występuje przed samogłoską *i*, np. *lić, lipa, lixi, palić, veliki, u polii* etc. Bardzo często notowałem ją przed refleksami dawnych *ě* i *e* akcentowanych, np. *lěvu, l'uvym, palěno, kalěni, xłěp i xłib, zabalěta, zalězmuju*, imp. *lěšće, lěs i lěs, l'ės* (= *lěsz las*), *žbalěta, lěpsaio, lěpšy, žalězo, xłěu, lěto*, g. pl. *lět i l'ět, lětās, lěčečko, palětāk, kavalěr, kaval'iru, kavalěrskiye* etc.; ale obok *l'* notowałem też tu i *l*, np. *zelězmuju, pakalěno, xłěba, try lěće, lětaš, žlěs, u lěs*, imp. *kalěće, hlěžečy, belěžuju, vėlėu*, przed końcówkami loc. sg. i nom. acc. pl. *na stalė, u šelė, rublė, pry-vecelė* etc. Przed wszystkimi innymi samogłoskami z reguły występuje *l*, np. *žemlā, hulāć, lapėi, vėšėly, lėxčy, šlezā, ukóle, kułėlec, alė, šóle, dle žaiė, na makile, l'ox i lōx, daloko, lōn, pōlo, žėlo, splū, lužėi*, instr. *sōlu* etc.; sporadycznie jednak i tu pojawia się *l'*, np. *hulāu, alė, lōx, strełēc* etc.

Przed *i* występuje i jedna i druga odmianka. W neutrach na *-lio* (= *-lije*) stale *l* zapisywałem, np. *halio, žėlio, paznėlio* etc., prócz tego w takich wypadkach jak: *familia, Liā, na Haliaša* etc. W formach verbi *lić* notowałem czasem *l*, czasem znowu *l'*, np. *liū, liēs, liūć, zalėuso* obok *liė, liėsa*.

Przed spółgłoskami i w wygłosie występuje wyłącznie *l*, np. *Pólšč, bylinik, tólki, vėlma, kólcy, b'ólš, lūlka; kūžel, stól, žul,*

attúl etc. Także w zredukowanych iteratiwach, gdzie między *l* a *v* wypadło palatalne *i*, zawsze notowałem *l*, np. *padhúlvać*, *zapálvaie*, *praválvaiecsa* etc.

Liquida *r*, niegdyś miękka przed palatalnymi samogłoskami, wogóle tę palatalność utraciła na terytorjum białoruskiem; ale w niektórych wypadkach, przed pierwotnymi *ě* i *e* w naszej gwarze występuje zmiękczone *r*, które czasem robiło na mnie wrażenie nie spółgłoski palatalnej samej w sobie, ale spółgłoski, po której słychać palatalny element *i*, co zaznaczałem przez *rⁱ* lub *rⁱ* — wypadki te są: *na dva^{rⁱ}é*, *dva^{rⁱ}é*, *starⁱénki* i *starⁱénki*, *v adnóm dva^{rⁱ}é*, *xva^{rⁱ}éc*, *xarⁱéšeka*, *no (!) rⁱécku*. Także przed pierwotnem *i* słyszałem dwa razy *r* palatalne: *prⁱie^{rⁱ}xay* i *prⁱie^{rⁱ}xay*.

O losach dawnej grupy *Kⁱj* (*K* oznacza spółgłoskę jakąkolwiek).

Dawne połączenia *lj*, *rvj*, *nvj* przed samogłoską w naszej gwarze nie dają geminat *ll*, *rr*, *nn*, jak się to dzieje w wielu okolicach terytorjum białoruskiego, ale albo pojedyncze spółgłoski *l*, *r*, *n* albo połączenia *li* (wzgl. *li*), *ri*, *ni* — w tej samej formie może występować albo jedna albo druga postać, np. *lié*, *liécsa* obok *lié*, *liúć*, *zaliúšo* etc.; zauważyć trzeba, że w tym paradygmacie nigdy nie występuje samo *l*, niemożliwe jest np. *lécsa*, *zališo* etc. Parę razy notowałem tu formy z *li*, np. *nalⁱie*, *ujⁱlie*. Poza tym paradygmatem nie zdarzało mi się notować *l* spalizowanego, tylko zawsze *l* średniej miękkości, czy to samo, czy też w połączeniu z *i*, i tak mamy: *parmⁱélio*, *véšélio*, *žélio*, *halⁱio*. *Lⁱá*, *na Halⁱáša* etc. obok *kupálo*, *uhólo*, *žélo*, *véšelo*, instr. *sólu* etc. Przykłady na zastępstwo starego *rvj*: *padvório* i *padvóro*, *péro*. Przykłady na *nvj*: *kaménio*, *varanió*, *načénia*, *kačánio*, *kaxánio*, *starénio*, *mírénio* etc. obok *pakalénio*, *našénio*, *B^latavéšéno*, *Živⁱžéno*, *huláno*, *kaménio*, *starénio*, *ažénio*, *spašénio*, *padnašénio (!)*, *vinšaváno*, *palawáno*, *načénia*, *pa yubráni*, *z bačóine*, *pamyšléna*, *švíná*, instr. *žyžnu* etc.

Dawne połączenia *tvj*, *dvj*, *čvj*, *žvj* dały pojedyncze spółgłoski *ć*, *ž*, *č*, *ž*, np. *pláćo*, *žýćo*, *lišćo*, *peret šmércu*, *rádošću*, *tréćajo*, *u tréćum*, *tréćáčok*, *aharóžo*, *sužá* obok *sužá*, *tyćo*, *za péću*, *zbožo*, *tóžo*, *Bóžaho* etc. Dawne *svj* dało *ši* w wypadku: *kašio*.

Dawne grupy *pvj*, *bvj*, *mvj*, *vⁱvj* dały w naszej gwarze *pi*,

bi, mi, vi, przyczem muszę zauważyć, że sposób artykułowania tych połączeń nie jest stały, owszem rozróżniałem tu dwie odmianki: jedną ze spółgłoską labialną o bardzo energicznym zwarciu, po której następuje element niezgłoskotwórczy z kategorii bardzo wysokiego *i*, a może nawet spirant *j* — druga odmianka jest to połączenie spółgłoski labialnej o mniej energicznym zwarciu z elementem niezgłoskotwórczym z kategorii *i* obniżonego (*i*); pierwszą odmiankę transkrybowałem zapomocą *pi̇*-etc., drugą przez *pi* etc. Obok wypadków: *pi̇é, vý̇piem, napi̇úšo, pi̇ányie, bi̇ú, bi̇éš, harabi̇á, šani̇á* etc. notowałem wypadki: *piú, pié, uyṗiuc, piányie, zabi̇é, bi̇úcsa, harabi̇ú, sémiu* etc. Osobno zaznaczam dwa wypadki z połączeniem *pi̇* (!): *pi̇é, napi̇éšše* (por. wyżej: *nałi̇é*!).

Jak wogóle w pozycji antekonsonantycznej, tak i w połączeniu *vi* ($\Leftarrow vij$) przeszło *v* w *u* niezgłoskotwórcze, np. *ia u̇iú, razau̇ié, skatau̇iú, żydau̇iú, pat cérkau̇iú, i̇úška* ($\Leftarrow u̇i̇úška$) etc.; sporadycznie jednak notowałem tu spirant, np. *skata^ui̇ú, cár-čvi̇ie* (!), *pa załá^uveču* ($\Leftarrow załá^uvje$!).

Brak wprawdy w rozróżnianiu zbliżonych do siebie pod względem akustycznym artykulacji prowadził mię nieraz do pomyłek — nie ustrzegłem się ich także przy rozróżnianiu dwóch połączeń, mianowicie połączenia *p, b, m, v + i̇* od połączenia *p, b, m, v +* samogłoska jotowana; obok transkrypcji jak: *ty ^ui̇éš, ion ^ui̇é, u'éš, óom, Džeṅián* etc. spotykają się w moich tekstach z drugiej strony napisania: *žerebi̇á, pléṁio, sémi̇o i séni̇o, uréṁio, napi̇ók* etc. zamiast: *žerebi̇á, sémo, pléṁo, uréṁo, napók* etc.

O dźwięku, wyrażanym znakiem *h*.

Najpierw zaznaczę, że na terytorjum białoruskiem wogóle nieraz rozwinęło się *h* drugorzędnie przed nagłosowem *a*; nasza gwara może się wykazać kilkoma tego rodzaju wypadkami, np. *harót, harác, hałádek, haré̇zi*, prócz tego *harabi̇é* obok ogólnieruskiego *vorobi̇é, harabi̇ina* (= jarzębina) obok *ierabók. h* przed *e*: *hety, hesty, hédak*.

We „Wstępie“ na str. 7. określiłem dźwięk, transkrybowany zapomocą znaku *h*, jako dźwięczny odpowiednik tylnojęzykowego spirantu *x* — po namyśle jednak określenie to ograniczam

do wypadków przed dźwięczną spółgłoską, gdzie rzeczywiście występuje taki dźwięczny spirant tylnojęzykowy, np. *niehże*, *žvėrhła*, *dahnau*, *čáhne*, *tahdŷ*, *žiehžác*, *hležić*, *uhrázta*, *Boh dau*, *ah žeučyna*, i *h žárkuŷ*, *mėh hróšeŷ*, *ėtyh bratou*, na *hružáh žóazdy* etc. Co do innych pozycji, więc w wypadkach takich, jak np. *adhadác*, *zhineš*, *abhačiu*, *tarhavaŷi*, *ad hétaho*, *búžež hanác*, *xož harėtka*, *hóty*, *hulać*, *kibluć*, *hužé*, *Bóhu*, *mahu*, *kahó*, *daróha*, *daraki* etc., mogę podać tylko negatywne określenie, mianowicie, że dźwięk, o który chodzi, nie jest tu dźwięcznym spirantem tylnojęzykowym; ale czy odnośny element (w każdym razie dźwięczny) jest natury przydechowej, czy też może jest spirantem tylnojęzykowym, wytwarzanym przy luźniejszym zwężeniu odpowiednich organów artykulacyjnych („überweitgebildet“ cf. SIEVERS⁵ § 499 ss.), na to nie umiem odpowiedzieć.

W pozycji ante- i interwokalicznej, najczęściej w kategorii gen. sg. adj. i pron. m. n., notowałem nieraz wyraźny przydech, zaznaczając go przez (*h*), np. *ničó(h)o*, *ča(h)o*, *ja(h)o*, *hėta(h)o*, *žėdno(h)o*, *varanó(h)o*, *stárša(h)o*, *Ierbóuska(h)o*; *daró(h)oŷu*, *palá(h)uć*, *bla(h)astavić*, *swóŷho (h)aspadará*, *(h)ėty xłópec* etc. W paru wypadkach notowałem wprost brak wszelkiego elementu pośredniego między oboma samogłoskami, np. *blaastavić*, *Blaavėšėno* etc.

Powyższy objaw obserwowałem kilkakroć także przed spółgłoską, np. *ka(h)dá* i *kadá*, *tódá*, *vŷćemuŷi* etc. Zresztą może należy uważać to (*h*) nie za przydech, ale za produkt jeszcze dalej posuniętej redukcji (Geräuschreduction SIEVERS⁵ l. c.) i tak już zredukowanego spirantu *h*.

Taką redukcję charakterystycznego dla spółgłosek szmeru w jamie ustnej notowałem czasem i przy innych spirantach, np. *ká(ž)e*, *ká(ž)uć*, *zabá(ž)iu*, *Márkařič* (= *Márkařič*), *papróbo(v)au* etc., a nawet przy zwartej spółgłosce *ž*: *pryxó(ž)ić*, *uaxó(ž)ić*.

Spółgłoski č i ž.

W różnicy od rosyjskiego č, które jest zawsze miękkie, dźwięk ten na znacznej części terytorjum białoruskiego jest twardy; takim też on jest i w naszej gwarze, podobnie jak jego dźwięczny odpowiednik ž, który występuje w tych wypadkach, gdzie język rosyjski ma ž, ale tylko w takich paradygmatach,

które wykazują w innych formach *d* lub *ž*, wprowadzające analogicznie *ž* w miejsce *ž*, np. 1. sg. *xažú*, *sažú* (do inf. *sažić*), *pryxóžu*, *hlažú*, *rasparažúše* etc.; durativa i iterativa: *pabužác*, *paražác*, *sažác*, *pažehžác*, *vyžezžác* etc.; inne wypadki: *baržžěi* i *baržěi*, *zražáin*, *dažžú*, *dóžžyk*, *mežžězy* obok *mežžězi*, *na iehó xažáistvé* obok *xažáin*, skojarzone pewnie z verb. *xažić* etc.

O wypadkach długości (wytrzymanego zwarcia) afrykat *c*, *ć*.

Również twardą jest zawsze afrykata *c*, która wraz ze swoim palatalnym odpowiednikiem *ć* ulega w pewnych wypadkach przedłużeniu, co zaznaczałem zapomocą podwójnych *cc*, *ćć*, np. *u ruccé* i *ruccý*, *pa raccé*, *sabáccy* (do nom. *sabáka*), *muzýccy*, *xaććěy*, *na kuććě* etc. Podobne wrażenie spółgłoski z wytrzymanem zwarciem robiła na mnie afrykata *ž* w wyrazie *hałažěy* (ob. I. I. 2), ale nie będąc tego całkiem pewny, zapisałem pojedyncze *ž*. Dodam jeszcze, że w praet. *šěy* słyszałem parę razy takie jakby przedłużone *š*.

Spółgłoski *g*, *f*.

Spółgłoski *g*, *f* występują w naszej gwarze w wyrazach obcych, polskiego lub rosyjskiego pochodzenia. Przykłady na *g*, *g*: *vóger*, *pou mórga*, *granatóuaja*, *šváger*, *sagán*, *gárnec*, *gúnak*, *šež grósež*, *try gróby*, *cóngle* etc. Przykłady na *f*, *f*: *fějčer*, *fatýga*, *šáfa*, *febrál* etc. W niewielu tylko wyrazach zapożyczonych *f* pozostaje jako takie; we większości wypadków bywa ono zastępowane przez grupę *xf* albo przez *p* albo też przez *x*, np. *xfíga*, *axfícer*, *Xfédar*, *axfícyňa*, *xurmán*, *práncy*, *kupérek*, *kaptán*, *kupa* etc. Prócz tego spółgłoski *g* i *f* występują w miejsce *k* i *v* zależnie od praw asymilacji spółgłoskowej i od praw sandhi, o czym niżej.

Asymilacje spółgłoskowe i fonetyka międzywyrazowa.

Objawy, podciągane zwykle pod dwie osobne kategorie asymilacji spółgłoskowych (u BRUGMANN'A *Kurze vergl. Gramm.* 225: *Assimilation von Konsonanten an Konsonanten in Kontaktwirkung*) i fonetyki międzywyrazowej (w tych wypadkach, gdzie

chodzi o zetknięcie się dwóch spółgłosek albo dwóch samogłosek), należałoby właściwie razem traktować, jako że są one oba rezultatem jednej zasady; ale jednak ze względów praktycznych, dla łatwiejszego przeglądu, będę o nich mówić oddzielnie, w dwóch rozdziałach. W pierwszym rozdziale przejdziemy asymilacje spółgłoskowe w środku wyrazu łącznie z wypadkami takichże asymilacji na granicy dwóch członów wyrazów złożonych; drugi rozdział obejmie objawy fonetyki międzywyrazowej, podzielone na trzy kategorie, a mianowicie: 1.) połączenie spółgłoska + spółgłoska, 2.) połączenie spółgłoska + samogłoska, 3.) połączenie samogłoska + samogłoska.

Asymilacje spółgłoskowe.

Asymilacje spółgłoskowe, które w naszej gwarze są przeważnie regresywnymi asymilacjami, można podzielić na 3 grupy:

a.) Asymilacje pod względem dźwięczności: 1.) dźwięczna przed bezdźwięczną traci dźwięczność: *fšej, fšudy, fšaki, fšara-ńiłaš, natto, švėtka, lutski, patštaviu, slapsy, parupka, matuské, rassypou, rōspisku, spanańėce, strepaniūse, stuška, dušsy, ėdško, iėće* etc. 2.) bezdźwięczna przed dźwięczną udźwięcznia się: *ad-dyrėć, adžanū, tūdžo, žlavić, zmućić, zvić, zdymać, žiėxau, s každy, uōžmežže, svāžbu, xōžbyž, pėžžėšat, iāgžōš, adnāgžo, iėhžić, pryjah-ždė* etc.

b.) Asymilacje pod względem palatalności: 1.) niepalatalna przed palatalną palatalizuje się: *švėt, švatij, napšaviu, šmėrc, špina, špic, rōspisku, špōk, iėšć, nešėdšćo, ššivarėu, raššvėt, žžėkujėšće, šnau, na paradėšne, rašli, myšli, šleza. šlōzy, šladė, zašėržne, pōžniė, žmėia, žmėnić, žliu, žvašći, žvāzdy, žniėne, žžōr, žiėxaci, žliu, žlėšći, ražlehaj, ėėvōro, ėvėrōzy, ėvatōk, žvėšće, žvėry, mežvėć, pastuianne, rānnaia* etc. Uw. Wypadek *ižėšći, žžėšći* obok *ižiėšći* wykazuje, być może, asymilację progresywną. *ižiėšći* jest formą drugorzędną, analogiczną do simplex *iėšći* — prawidłową formą jest *ižėšći* ($\Leftarrow$ *iz-ėsti*). 2.) Odwrotnie się dzieje w połączeniu *l* + przedniojęzykowa niepalatalna spółgłoska *n* lub *c*, gdzie *l* może przechodzić w niepalatalne *ł*, np. *kōłce, pāłcy, piłnować, šilno, ėłny* (obok *kōłcy, pāłcy, piłnovać, šilno, ėłny*), *nešmėrtėłny*, gen. sg. *łnū* (obok *lōnu*), *sāłco* etc. — Grupa *ć* + *š* w formach infinitivi, 3. sg. i 3.

pl. praes. słów zwrotnych uległa obustronnej dyspalatalizacji, której rezultatem jest połączenie *cs* albo *cc* (= długa spółgłoska *c*), np. *sażícse*, *zabýcse*, *mélecsa*, *myjúcse*, *prósicca*, *šmejúccy* etc.; grupa *cs* jest częściej używana. W 3. pl. występuje czasem *é*, np. *pytájuése*, *zdajuése*, *prystupájuésa* etc. — przejęte ono zapewne analogicznie z 3. pl. słów nierefleksywnych. Uw. Po innych spółgłoskach i po samogłoskach zachowuje *ś* reflexivi swoją palatalność, np. *śmażómso*, *myjęśse*, *hréjęse*, *dájušo*, *halúšo*, *biéćese*, *pata-piliše* etc.

c.) Asymilacje pod względem miejsca artykulacji: 1.) przedniojęzykowe *n* przed *k*, *g* przechodzi w welarne *n*, np. *žónka*, *tónkaho*, *svánki*, *pabélánka*, *z ráńku*, *stájenki*, *ni uleńkájęse*, *łápeńku*, *berézińka*, *stróngi* etc.; prócz tego: *gałéńžo*, *ténca*. 2.) *d* przed *n*, *ń* przechodzi w *n*, *ń*, np. *anná*, *annó*, *rónny*, *patrónno*, *annóš*, *śa-hónńu*, *rónńeńki*, *spanńińčka*, *páparanńik* (= *páporotńik*) etc. Uw. *nn*, *ńń* oznaczają pojedyncze spółgłoski przedłużone i wogóle podwójne znaki spółgłosek, jak np. *cc*, *ćć*, *čč*, *žž*, *dd*, *śś*, *žž* etc. oznaczają nie geminaty, ale clusiles długie, z wytrzymanem zwarcie, wzgl. spiranty długie albo też robiące wrażenie długości z powodu przesunięcia się granicy zgłoskowej w środek spirantu. 3.) zwarte *t* przed afrykatami *c*, *ć*, *č* przechodzi w takież afrykaty, np. *kapycco*, *accóyskaio*, *u Rúccy*, *śelaccé*, *máccy*, *aććinác*, *paććahnú*, *paććý*, *krósna ččé*, *aććytáju*, *karaććeji*, *paśććećyju* etc.; podobnie *d* przed *ž* przechodzi w *ž*, np. *ažžaré*, a *t* przed spirantem *ś* przechodzi w *ć*, np. *aćśeć*, *puaćśakáju*. 4.) afrykaty *c*, *č* przed *n*, *m*, *l* przechodzą w spiranty *s*, *š*, np. *móšno*, *ńisma*, *hrabńišnuju*, *harśćeńnik*, *bruńišńnik*, *ruńnik*, *śmaśnaia*, *na-ślér* etc.; wogóle przed zwartymi spółgłoskami afrykaty i inne zwarte mogą przechodzić w spiranty, np. *žnistóžýć*, *bahástvo* (= *baháctvo* = *bahátstvo*), *ńixtó* etc. — w wypadku *łuśśeji* zwarte *č* przed spirantem przeszło w spirant. 5.) wyrównania miejsca artykulacji: *č*, *š* przed *c* przechodzą w *c*, *s*, np. *daccý*, *bóccy*, *réccy*, *žescy*, *mátuscy* etc.; *š* przed *ś* przechodzi w *ś*, np. *uććýśse*, *vé-ńeśse*, *baįűśse* etc.; *s*, *z* przed *š*, *ž*, *č* przechodzą w *š*, *ž*, np. *ńe-śćáśny*, *raśćýńiłu raśćýny*, *žžác*, *žžárany*, *ńiśśaho* (= *ńiśćaho*, wypadek asymilacji progresywnej) etc.; *ž* przed *ž* przechodzi w *ž*, np. *ięžžo* etc. 6.) *b* przed nosowymi *m*, *n* przechodzi w *m*, np.

waśśemnik, ammyjuć, ammaczyła, ammánščyk etc. 7.) s, z przed dawnymi połączeniami *lj, nj* przeszło w *š, ž*, np. *razmyśláci, dražniłi* (ž przeniesione z 1. sg. * *draznja*).

Drogą asymilacji powstała długa spółgłoska ulega czasem uproszczeniu w spółgłoskę o zwyczajnym czasie trwania, np. *anó, šahóna, na rańo, ráńcio, acóyskaio, mežvéc če krósna, raskazdy, raščéluć, raščémliwajuć* etc.

Przy zbiegu trzech spółgłosek jedna z nich, zwykle środkowa, ulega wyrzuceniu — najczęściej chodzi tu o spółgłoski *t* lub *d*, np. *ńeścásny, česnyje, páparnik* (= *páportnik*, cf. *páparanik* z *páporotnik*), *pásvić, późno, perat pražnikam, Živžéno, xréžłiny* etc. Wypadki jak *prysústvo, bahástvo* można tłumaczyć albo wypadnięciem pierwszego *t* albo też, wobec istnienia równie używanej postaci *bahástvo* (= *bahátstvo*), *s* można wyprowadzać z *c* (= *ts*) podobnie jak w wypadku *mósno. s* wzgl. *š* wypadło w wyrazie *čárčvije* (= *čárščvije*).

Objawy fonetyki międzywyrazowej.

Połączenia: spółgłoska + spółgłoska.

W tej grupie rozróżnimy znowu trzy rodzaje asymilacji:

a.) Asymilacje pod względem dźwięczności: 1.) bezdźwięczna przed dźwięczną udźwięcznia się, np. *iağ dām, g dóbramu, g lědnui, pałkóynig bůže, tağ vóćec, vóyğ zadušyy, dağ nimá, g hédakamu, ńe pōb da kažól, ad Bóha, brad ves sólí, ad meńé, od nexaí, yod zhlíneš, ad hétaho, ad iaié, xažlž bůžeš, zrōbež daróhu, xōž za móro, čuž żywáia, xōž harétka, z mátkaiu, z ńeba, z héstym, z iěiu, iěž duren, abyž byu, naž báryn, bůžež hańác, étyh bratóy, ah ńeščásco, ah žeučýna, za iih zamuš, na hružáh zóvždy, mēh hróšeí* etc. 2.) dźwięczna przed bezdźwięczną traci dźwięczność, np. *kap kúryca, xłép krózić, ap paróx, štop papě, móžep ty, bytóp čáračku, xtop spašii, kap šastrý, kap šmát, žet kaže, hótot tadý, susét pačii, Pérez čužym, sut súzić, Pérez šméréu, rát što, na abét xažii, iēc ka mńé, pabúć tut, ras kryčýć, palēs tudá, bās parý, is papóm, pras svaiu, ras Šydár, žlēs paží, vyłás čelavéce, žeš tvoí, kryš pán-*

ski, aš pláče, štoš čepér, miš sněhu, Box kazáú, Box xažíú, lór spác, uf ščehnó, f stážiú, f cérkou, f šybu etc.

Uw. ad 1. Nie zawsze występuje w takiej pozycji spółgłoska dźwięczna w miejsce pierwotnej bezdźwięcznej. owszem równie częste, a może częstsze są wypadki ze spółgłoską bezdźwięczną, np. *mużyk nahnúýšo, sórok nežél, puk łazy, k lištóčku, kóátek raš-čóitáú, adnák my, dak bažýć, tak véle, nóžýček złamáýše, tak ianá, k jemú, ščét vyšeu, vot ia, užúć na kłupké, mážuc głazá, trytácé h'ót, iěć žićátko, svaiix žécéi, nas hédak, xaču s něi, búžeš baháty, búžeš rabíc etc.* — Uw. ad 2. Podobnie za pierwotną dźwięczną występuje nieraz głucha przed dźwięczną spółgłoską, np. *put másta, žyt níkolí, nazát rúki, sat u'išónúy, byláp zdarówaie, iap iámú, iēc mīlenki, śúc na maiix, pavós damóž, aš du věčera, aš nemá, zamuš výštú, žátuš ia, Bóx day, zapróx vaté etc.* Oba wypadki polegają może na działaniu analogii; chodziłoby tu w takim razie o przeniesienie analogiczne formy wygłosowej wyrazu do środka zdania (w wygłosie absolutnym czyli przed pauzą dźwięczna traci dźwięczność).

b.) Asymilacje pod względem palatalności: 1.) niepalatalna przed palatalną palatalizuje się, np. *š šebé, preš šerédniú, bās čeláci, š pčý, ž lipóvaho, čeraž lés, iz lištóčkami, ž lésu, ž Lubánič, ž máxóm, z něba, bež žvárěi, čerež vósku, ž iúni, ion na búže etc.* Podałem tu tylko przykłady na palatalizację spółgłosek *s, z, n* przed palatalnymi; być może, że i wszystkie inne spółgłoski ulegają w tej pozycji afekcji palatalnej, jak to się dzieje np. w języku polskim (cf. HENNI „Z dziedziny akomodacji międzywyrazowej“ w Mat. i Pr. Kom. Jęz. t. I. zes. 2. str. 278 ss.), ale nie zwróciłem na to zjawisko uwagi i przykładów nie mogę podać. 2.) Odwrotne zjawisko, zatrąę palatalności przed niepalatalnymi omówię niżej pod

c.) Asymilacje pod względem miejsca artykulacji: 1.) przedniojęzykowa *n* przed *k* przechodzi w welarne *n*, np. *ion káže, ion kabýtu, ion krěśić etc.* 2.) zwarta *t* przed afrykatami *č, ě* przechodzi w takież afrykaty, np. *pać ómnyie, pać čás, ač čehó etc.*; podobnie *d* przed *ž* przechodzi w *ž*, np. *po(ž) žvėryma, vórz žvé (= vórzž žvé) etc.*; również przed spirantem *š* przechodzi

zwarta *t* w afrykatę *č*, np. *pereč ślubom* etc. 3.) zwarta *k* (wzgl. *g*) przechodzi w spirant *x* (wzgl. *h*) w wypadkach: *x tórhu*, *i h żárkuŭ, pryxożić h hétuŭ* etc. 4.) wyrównania miejsca artykulacji: *s, z* przed *š, ž* przechodzą w *š, ž*, np. *š šáfy, š šydaróm, beš šérści, ž žáli, iż želéznymi* etc.; również *s* przed *č* przechodzi w *š*, np. *š čužým, š čehó, čereš čatýry* etc.; *ś, ź* przed *š, ž* przechodzą w *š, ž*, np. *ież żónka* ($\leftarrow$ *ież żónka* $\leftarrow$ *ieść ž.*) etc.; *ć* przed *š, č* przechodzi w *č*, np. *žésec štúk, músić šmát, xoć četavéka* etc. — *š, ž* przed *s, z* przechodzą w *s, z*, np. *as stuŭić, az za móro* etc.; podobnie *š, ž* przed *ć, ź* przechodzą w *ć, ź*, np. *xtoś čebé, štoś čépér, mys čebé, kryž žerżała* etc.; *ć, ź* przed *s, z* przechodzą w *c, ž*, np. *žévec synóu, xož zrobić, admykáž zamké* etc. — *ć, ź* przed *n, t, d* przechodzą w *t, d*, np. *xot na ślúžbu, zaŭhrát na dúdočku, maŭžebét na uózykú, pat týseć, xot tvaŭić, p^uójdut tudá, baŭžyt dak baŭžyc, havóryt da żónki, jest¹⁾ dúdočką, baŭžyd dak baŭžyc, xod do kúneráta* etc. 5.) *b* przed *m* przechodzi w *m*, np. *kam miené, kam mátki, štom maŭá* etc. — z wzgl. *s* prepozycji *miz, pańiz* (także *pańez*) zawdzięcza może swoje powstanie pewnemu jakiemuś spojeniu międzywyrazowemu, ale jakiemu, trudno powiedzieć, bo obecnie występuje w każdej pozycji albo z (wzgl. *s*) albo pierwotne *ž* (wzgl. *š*), promiscue, np. *mis pańenek, pańez iŭx, pa-miz nóh* etc. obok *pamiż nóh, miš śnéhu* etc.

Przy zbiegu dwóch identycznych spółgłosek powstała spółgłoska długa może ulec uproszczeniu, którego rezultatem jest spółgłoska pojedyncza, o zwyczajnym czasie trwania; czasami zwracałem uwagę na ten objaw i zaznaczałem go albo przez ujęcie jednej z dwóch spółgłosek w nawias albo poprostu przez opuszczenie jednego znaku, np. *pere(d) druŭím, róŭi(ć) žićá* (właśc. *róŭi(ž) žićá*). *po(ž) žbérýma, vorž žvé, havóry da iéié, žanú (k) kón-*

¹⁾ Co do tej formy 3 sg. verbi substantivi, używanej zresztą także we wszystkich innych spojeniach międzywyrazowych i w pauzie, trzeba zauważyć, że możliwe jest wprawdzie rozwinięcie się jej z pierw. *ieść* w takich właśnie pozycjach, jak powyższa, przed niepalatalną przedniojęzykową (także przed *s*, np. *jest syn*), a potem przeniesienie jej analogiczne do innych połączeń — ale więcej prawdopodobne, że jest to forma zapożyczona, forma polska.

škamu, zaišou kupcu, kap (p)ryžežli, ia ni (s) svého, výcax strati, što škuranoju, ieš čelá, iež žicá etc.

W spójeniach międzywyrazowych przy zbiegu kilku spółgłosek zdarza się także wyrzucanie jednej z nich. np. *šež hróšež, iež dačká, iež žónka* etc.

Połączenia: spółgłoska + samogłoska.

W połączeniu bezdźwięcznej spółgłoski poprzedzającego wyrazu ze samogłoską następującego przeważnie spółgłoska nie udźwięcznia się, np. *dak užó, katók užáu, tak adnó, k aknu, nitek iže, prašek u xáce, u iix učóra, trup i lóx, p^uop uséž, čort užáu, vot aščé, na móst išou, jest u šalé, s adnahó, s atvara-hóm, nas u xátu, paniš aznou, pryštos im, hórš ukóle, znać ix, stažić usó, búduć ici, býć u xáce, znać i sakólik, addásé im, iešé u méné, nőč usó, klíč i zamók, streléc ubiý* etc. Odwrotne wypadki bardzo rzadko notowałem, przedewszystkiem przy spółgłoskach *k, s*, np. *tag éto, jag uziéže, dag užó, z Aužévič, ž imi* etc.

Podobnie, jak się to dzieje przed dźwięcznymi spółgłoskami, występuje bardzo często i przed samogłoskami spółgłoska bezdźwięczna zamiast pierwotnej dźwięcznej, przeniesiona tu analogicznie z pozycji wygłosowej, np. *žet addáu, sat atsážim, párot uskočýć, kap užáu, šlap aščé, łop anučéju, zdras ammyju, palés u šóbrén, výšes u čýstažó, stóráš u dóma, kudýš ižéš, aš udušýktáse* etc.

Przed samogłoską i zanotowałem parę razy palatalność spółgłoski poprzedzającego wyrazu: *ž im, ž imi, tak i samá, lew i mežibéc, štop písóm (!) prybjý* A. II. 4. Mam też parę odwrotnych wypadków, gdzie po niepalatalnej spółgłosce palatalne i uległo dyspalatalizacji: *tam y tám, list y załatý, brat y káže, rassmakavát y káže*.

Połączenia: samogłoska + samogłoska.

Przy zetknięciu się dwóch identycznych samogłosek bardzo naturalnym objawem jest kontrakcja, której rezultatem wydłużona samogłoska; parę razy zwróciłem uwagę na ten objaw, przy połączeniu *a + a*, zaznaczając kontrakcję przez ujęcie jednego *a* w nawias: *na (a)dnú, da (a)dnahó, na (a)dženěš, da (a)véc, pa haróže* ($\Leftarrow$ *pa aharóže*); podobnie w środku wyrazu: *pa(a)tktáda*.

Przy zetknięciu się dwóch różnych samogłosek zanotowałem kilka wypadków zatury funkcji zgłoskotwórczej u samogłoski następującej, nie mającej na sobie akcentu, wyrażając funkcję niezgłoskotwórczą znakiem *~*, umieszczonym pod samogłoską: *pa baraże ańno, što ańnoŭ, po akrásu, i aśmałi, i aśmałiła, ii ađmykaŭ, či at śbókra, či ađ załóŭki*. — W jednym wypadku przypisałem funkcję niezgłoskotwórczą samogłosce poprzedzającej: *ńe atmykałi*.

Uw. O objawach, zachodzących przy zbiegu jakiejkolwiek wygłosowej samogłoski czy spółgłoski z nagłosowymi *u, i* była już wyżej mowa w rozdziale o zachowaniu się pierwotnych *v, u* i analogicznem zachowaniu się samogł. *i*.

Wypadki dyspalatalizacji spółgłosek, nie dające się objaśnić ani działaniem asymilacji spółgłoskowej ani prawami sandhi.

W kilku wyrazach występuje spółgłoska niepalatalna w miejscu pierwotnej palatalnej, bez widocznej przyczyny. Stale tylko niepalatalne *s* występuje w wyrazach: *sinażać, sakéra, sokérka*; można tu jeszcze dodać reflexivum **ša*, które w złożeniu z formami: 3 sg., 3 pl. praes. i inf. stale występuje ze spółgłoską niepalatalną *s*, wzgl. *c*, cf. Asymilacje spółgłoskowe b. 2. Niepalatalne *p* zanotowałem parę razy w złożeniach z prepozycjami *pere* i *pered*: *četaŭka paraŭu, paraŭeži meńe* obok *perebeži, paraŭeŭ zát, na paradóśńe*; tutaj, wnosząc z wypadku *paraŭeži* obok *perebeži* (bo inne są *παρὰ λεγόμενα*) i ze stale występującej palatalizacji *p* w innych złożeniach, niepalatalność nie jest objawem stałym i dałaby się może objaśnić wpływem szybkiego tempa mowy. Co do wyrazów: *ślédovatel* i *pretśedátel*, zapisanych od Wołczka, nie wiem, czy one wogóle zawsze są wymawiane z *t* niepalatalnem. Niepalatalne *t* występuje także w przypadkach zależnych do *f*. *máŭi*, ale, zdaje się, tylko w połączankach, np. *vybirájs k iebéni mátery, trásca máтары* etc. — Wspomnę jeszcze o niejasnem przejściu *d* w *n* w verbum *andác* (zawsze tak w ustępach pod N. str. 150—54).

Morfologia

O akcencie wyrazowym.

Wyżej była już mowa o akcencie zgłoskowym, tu wspomnę w paru słowach o akcencie wyrazowym czyli o miejscu akcentu w wyrazie. Gwara nasza wraz z całym obszarem białoruskim co do miejsca akcentu różni się w pewnych punktach od języka rosyjskiego; prócz tego akcent wyrazowy ulega wahaniom, już to zasocjowanym ze znaczeniem czy też z takim lub innym wyglądem formy, już też niezasocjowanym z tymi momentami. Na kilka takich różnic co do miejsca akcentu chcę właśnie zwrócić uwagę.

Loc. sg. m. różni się miejscem akcentu od rosyjskiego loc., a mianowicie akcent na końcówce *-u* nie jest w naszej gwarze obowiązujący i tak obok wypadków: *u časú, po sadú, na radú, pa synú, na pałú, na rušnikú* etc. mamy wypadki: *pa švétu, pa próstu, na pánu, pa évétu, u próstú hódú, pa mėsacu, pa rýnku, pry četávėku* etc. W nom. pl. m. występuje wahanie się akcentu, zasocjowane z wyglądem formy, więc np. obok: *marózy, hódy, pouhódy, klúcy, čėrci*, voc. *panóvė pryvėcėl̃* (zwrot stataryczny) etc. mamy: *marazė, hadė, klucy, čertė, pryvėcelė* etc. Podobne wahanie się akcentu w zależności od wyglądu formy występuje u pewnych neutrów w nom. sg., mianowicie obok nom. z akcentem na końcówce: *žinhá, plėmá* etc. mamy akcent cofnięty w formach drugorzędnych: *žimo, plėmio* etc. Neutra, akcentowane w nom. pl. na rdzennej, w różnicy od rosyjskiego jęz., w gen. pl. przerzucają akcent na występujące w tym przypadku przed wygłosową spółgłoską *o, e* np. nom. pl. *vókny, króсны, žórny, iáica* etc., gen. pl. *akón, krašón* (ob. *krósnou*), *žarón, iėjėc* etc.

W języku rosyjskim niektóre 2- i 3-zgłoskowe feminina, które mają w nom. sg. akcent na końcówce, cofają go w acc. na rdzenną. Terytorjum białoruskie ogółem biorąc w tym punkcie różni się od jęz. rosyjskiego, bo rzeczowniki te mają i w acc. sg. akcent na końcówce; w naszej gwarze natomiast zachowują się one pod tym względem jak w jęz. rosyjskim, i tak np. *hará, reká, pará, kasá, wadá* mają w acc. *hóru, rėku, póru, kósu, wódu*.

Prócz tego cofają akcent w przeciwieństwie do rosyjskiego jęz.: *śaniá, mezá, straxá, wésná*, a więc: *śémju, méczu, stréxu, wésnu*. U niektórych akcent się waha np. *śaná, źemlá, duśá, ruká* mają w acc. *śénu, źemlu, dúšu, rúku* albo *śanú, źamlú, duśú, rukú*; wahanie to występuje i w innych przypadkach np. obok: *na źemli, u rúcey* mamy *na źamlí, u rucej*. Z 3-zgłoskowych mają *haławá* i *baraná* akcent cofnięty jak w rosyjskim, a więc: *hółowu* (pospolitszy wygląd: *hótoy*), *bórānu*. *Baradá* ma w acc. *bóradu* i *baradú*, *staraná* ma w acc. akcent na końcówce: *staranú*.

W loc. sg. f. końcówka *-i* pozbawiona jest akcentu, przeciwnie jak w rosyjskim, więc np. do nom. *noč, peč* etc. brzmią loc.: *u nócy, na pécy* etc. Niektóre feminina, mające w sg. akcent na rdzennej, przerzucają go w nom. pl. na końcówkę; są to przedewszystkiem diminutiva, utworzone zapomocą suffiksu *-ka*, a końcówką tą jest *-e* ($\Leftarrow$ * *-ě*), przeniesione tu analogicznie z pni miękkich, a więc: *míska, żónka, jámka, dóška, zástayka* etc. mają w nom. pl.: *míské, žanké, jámké, dašké, zástayké* etc.; i w dalszych przypadkach pozostaje akcent na końcówce. Inne przykłady: nom. pl. *hałáże, sanażácé* do nom. sg. *hałáža, sīnażácé*. W tym przypadku występują wahania akcentowe, zasocjowane z wyglądem końcówki; obok wypadków z akcentem na końcówce *-e* np. *dačké, żeyké, wítké* etc. mamy wypadki cofnięcia akcentu przy końcówce *-i* np. *dóčki, żéyki, wítki* etc.

W obrębie odmiany pronominalnej zwrócę uwagę na przesunięcie się akcentu w złożeniach pron. *što, xto* z negacją; obok gen. dat. *čehó, čemú, kahó, kamú* mamy akcent cofnięty w: *ni-čóho, ničómu, níkóho, níkomu*, podobnie obok *ni s kím* mamy akcent cofnięty w połączeniu z *něškím*.

Vrb. *idú* w złożeniu z prepozycjami od 2 sg. począwszy cofa akcent na prepozycję, przeciwnie jak w jęz. rosyjskim np. *náíze, póiže, uwióžeš, dóížecse* etc. Niektóre verba, akcentowane w jęz. rosyjskim we wszystkich osobach praesentis na końcówce, w naszej gwarze cofają akcent o jedną zgłoskę wstecz począwszy od 2 sg. np. do *havarú* 2 sg. *havóryš* etc., do *padú* mamy *páżeš* etc. — jest to zresztą właściwość ogólniebiałoruska. Niektóre verba, które w rosyjskim języku od 2 sg. począwszy cofają akcent na rdzenną, zatrzymują go w naszej gwarze na końcówce

np. *sażúse sażícse, tażúse tażýcse, stanauúse stanauácse* etc. Verba z akcentem na końcówce w 1. sg. w złożeniu z prepozycjami przerzucają często akcent na rdzenną np. *xaćú xaxócu, xażú pry-xóžu daxóžu* etc., ale *hleżú pahlażú*. W infinitiwie i formach od niego urabianych akcent często się cofa z końcówki na rdzenną i tak obok: *ćahác, wyxażíc, ukúśc, pėrevażíc, pryxażíc, pryłécėli, pėrelećėu* etc. mamy: *ćáhać, wyxóżíc, ukúśc, pėrauóżíc, pryxóżyu, polėćėu, pryłécėli* etc. O akcencie verbi będzie jeszcze mowa w rozdziale o czasowniku.

Wahania akcentowe, niezasocjowane z wyglądem formy czy ze znaczeniem, w kategorii substantivi występują czasem już w nom. sg., np. obok *kótux, táler, brátko, drúsko* etc. mamy *katúx, talúr, bratkó, druśko* etc. Zwykle wahania występują dopiero w przypadkach zależnych np. *kapelúš* ma w gen. *kapelúša* i *kapėluśá, kavalír* ma *kavalíra* i *kavalerá* etc. Bardzo pospolite jest takie wahanie u jednozgłoskowych, które albo zatrzymują akcent na rdzennej albo go przenoszą na końcówkę np. do *pop* brzmi gen. *pópa* albo *papá, car* ma w gen. *cára* i *cará, kust* ma *kústa* i *kustá, sad: f* sáże i *u* sażé, *źber: źbėra* i *źberá, Pótr: Pótra* i *Petrá, snop: snópa* i *snupá* etc. Częste są wahania w loc. sg. na -u np. obok: *na órxu, na bóku* etc. mamy: *na ćarxú, na bakú* etc. Parę innych przykładów wahania się akcentowego u maskulinów: gen. pl. *zájcuu* i *zajćou, dat. pl. lużam* i *lužám, instr. małóžcani* i *małajćani* etc. Wahania się akcentu u femininów: obok nom. sg. *kúpina* jest *kupína, obok žúvina* jest *živina, mćčexa* obok *maćóxa, gen. sg. mukí* i *múki* (do nom. *muká*), acc. *záhatku* i *zahátku, s kúryceju* obok *s kurýceju, u Nehněbícax* obok *ž Nehněbić. da žimý* i *da žimy* etc. Przykłady wahania w odmianie neutrów: *žimėno* obok *žimėno, žimá* ob. *žimá, nom. kařarcó* obok loc. *na kařercy* etc.

W obrębie odmiany pronominalnej zwrócę uwagę na wahanie się akcentu w gen. dat. sg. m. n. zaimków possessywnych, więc obok: *maįhó, twaįhó, swaįhó, maįmú, twaįmú, swaįmú* (rzadko *maįėhó* etc. *maįemú* etc.) mamy akcent cofnięty w: *móįho, twóįho, swóįho, móįmu, twóįmu, swóįmu*. Takie samo wahanie ma miejsce w gen. dat. sg. m. n. zaimka wskazującego *toi*, więc obok *tahó, tamú* mamy *tóho, tómu*, podobnie w femininum ob. *taįė* mamy *tóįe* wzgl. *tóįi*. Adiectivo-pronominale *samy* ma akcent dwojaki,

na rdzennej albo na końcówce, więc obok: *sámy, sámaho* etc., pl. *sámi* mamy: *samý, samóho* etc. pl. *sami* i *samý*.

Parę przykładów wahania się akcentu u przymiotników: obok *čużý, mílénki, drabniénki, malénki* etc. mamy *čúzy, mílénki, dróbnienki, málenki* etc., *vysokaia* obok *vysokáa*, *stary* obok *u stáryx*, *z małými* obok *z małými*, *xaraśo* i *xóraśo* etc.

Nie brak wypadków wahania się akcentu i w verbum, np. imper. *uýžiś* obok *uýži*, *prýži* ob. *prýži*, *žerńi* i *žérńi*, *pryxażi* obok *pryxoż*, *čahajucsy* ob. *čahajúcsy* (przesunięcie akcentu pospolite w złożeniach z reflexivum) etc.

Odmiana rzeczowników.

W naszej gwarze, jak wogóle w ruskich dialektach, istnieją tylko dwie deklinacje, które są produktem pomieszania się dawnych sześciu klas deklinacyjnych. Podstawą dwu dziś istniejących typów deklinacyjnych są dawne klasy na *-o*, *-jo* i na *-a*, *-ja*; cztery inne klasy są zachowane tylko w resztkach, żyją tylko niektóre ich formy, na które będę zwracał uwagę, mówiąc o dzisiejszym wyglądzie deklinacji.

Masculinum.

Nom. sg. W miejsce suffiksu diminutiwów męskich *-ka* innych gwar białoruskich występuje w naszej gwarze suffiks *-ko* np. *Ivánko, báčko, bratkó, zájko, satavéjuško, żúżečko, kryničénko, vóičénko* etc. Chodzi tu nie o dwa różne suffiksy, ale o jeden pierwotny *-ko*, który na znacznej części terytorjum białoruskiego przybiera wygląd *-ka* z powodu przejścia poakcentowego *o* w *a*. Podobnie obok suffiksu diminutiwów nijakich *-ka* innych gwar np. *żiátka*, *-i* występuje w naszej gwarze *-ko*: *żiátko*, *-a*.

Voc. sg. Pni niepalatalne mają końcówkę *-e* np. *Bóże, ču-tuśéce, kúme, bráće, suśéże, páne* etc., pni palatalne mają *-u* np. *mésecu, paniču, kryžu, Alésu, dúriu, Iúriu, arandáru* etc. Analogicznie dostała się końcówka *-u* także i do pni niepalatalnych np. *žédu, synku, četavéčku* etc.; końcówka *-e* dostała się znowu do pni pierwotnych na *-u* np. *sýje*. Masculina na *-ko* mają w voc. końcówkę *-u* np. *tátočku, žétku, švekrátku* etc., ale także używany jest w tej kategorii nominativus w funkcji wokatiwu np. *synku*

Ivánko, naši žétko, palaží voičénko etc. i wogóle w funkcji wokatiwu w szerokim zakresie używany jest nomin. np. *iží unúček, kuda ížěš čatabék, ód brat, vóuk vóuk, xažájin xažájin* etc.

Gen. sg. W odmianie starych pni na -o, -jo występuje w naszej gwarze, jak wogóle na terytorjum ruskiem, genitiw na -u, przejęty od starych pni na -u, przyczem trzeba zauważyć, że nie jest on ograniczony, jak w rosyjskim języku, na te tylko wypadki, gdzie chodzi o wyrażenie stosunku partytywnego. Nierzadkie są wahania się końcówki np. *ptot* ma *ptóta* i *ptótu*, *dom* ma *dómu* i *dóma* etc. Forma gen. sg. *dóma* z dodaniem prepozycji *u*, więc *u dóma* tworzy zwrot adverbialny ze znaczeniem „w domu”. Przy tej sposobności dodam, że forma starego dat. *damóŕ* ($\Leftarrow$ * *domovi*) bardzo rzadko się spotyka (zwykle: *da xáty*); występuje ona także w połączeniu z prep. *u*, więc *u damóŕ* (połączenie to ma też czasem znaczenie „w domu”), podobnie: *u datóŕ* = „na dół”. — Kończówka -u nigdy nie występuje w gen. rzeczowników, oznaczających istoty żywe, mają one w gen. zawsze tylko -a.

Co do dat. sg. zaznaczę, że w naszej gwarze nigdy nie występuje końcówka -oví wzgl. -eví.

Co do gen. acc. sg. trzeba zaznaczyć, że przy rzeczownikach nieżywotnych, podobnie jak przy żywotnych, spotyka się formę gen. za acc. np. *výkiñ vón hétaho žerkačá, máje rublá* etc.

Loc. sg. Pierwotne pni na -o, -jo mają w loc. starą końcówkę -e, -i (wzgl. -y po spółgłoskach dziś niepalatalnych), więc np. *na kućé, u sažé, mliné, pa tľé, stalé, dvaré, na švéce, u lése, na výsype, u tľže, vérše, na padóle, na kañi, pñi, u febrallí, na prabóŕi, u vúlŕi* (ta sama końcówka -i w odmianie pierwotnej na -i: *u tľpći, pa póluđni* etc.), *na žerapcy, u kašy, na pálcy, žažínicy* etc. Kończówka pni palatalnych została przeniesiona do kilku pni niepalatalnych, mających spółgłoskę *r* przed końcówką: *pa barý, na žarý, na papáry, u subóry*. W kilku loc. pni niepalatalnych notowałem *e* zwężone np. *na kućě, snapě, dvarě* etc., dźwięk bardzo bliski samogłoski *i* wzgl. *y* i być może, że nie chodzi tu o kontynuację bezpośrednią dawnego *-ě, ale o przeniesienie końcówki loc. pni miękkich, jak np. w loc.: *pa barý* etc. Zresztą możliwe, że mamy do czynienia z rezultatem działania obu czynników. Prócz końcówek -e, -i ogromnie rozpo-

wszechniona jest końcówka *-u*, przeniesiona tu z odmiany dawnych pni na *-u*; końcówka ta jest używana nie tylko przy jednozgłoskowych rzeczownikach i nie tylko pod akcentem, jak w jęz. rosyjskim, np. *na niżu, baku* etc., ale także przy wielozgłoskowych i w pozycji bezakcentowej np. *na ruśnikú, g bereškú, pa ścétu, u hódu, bóku, pa rýnku, pry čelavéku, pa kusóčku, u čérxu* etc. — jak widzimy, szczególnie pni gutturalne charakteryzują się tą końcówką. Analogicznie dostało się *-u* i do pni palatalnych np. *pa míasacu* etc. Naodwrot dostało się *-e* do dawnych pni na *-u* np. *u búčym dóme*.

Nom. pl. W nom. pl. występuje pod akcentem końcówka *-e* (← **-ě*, występująca też w postaci *e* zwięzłego wzgl. *y* lub *i*), właściwa pierwotnie acc. pl. pni na *-jo*, przeniesiona następnie także na pni niepalatalne, więc obok np. *łaśe i łaśe, kupcě, kurcě, kryżě, dażżě, rublé, vavadińe, lekaǰě i lekaǰi* etc. mamy *hrybě* (i *hryby*), *papě, hadě, Džadě, bratě, marazě, syně, vatě* (i *vaty*), *bačké, voŭké, mużyké* (i *mużyki*), *maxaviké, mazgě, stalié, píralié, čarčé* etc. W wypadkach, gdzie akcent poprzedza końcówkę, mamy do czynienia u dawnych pni niepalatalnych z końcówką *-y*, przeniesioną tu z acc. pl. np. *zúby, sváty, práżady, marózy, zahóny, prystóty, kazáki, čelavéki, stróŋgi, harčči, uzrěči, manáři* etc. Kończówka ta została przeniesiona do pni palatalnych np. *xłópcy, páłcy, pańčy, hrósy, aŭtúry, złażěi, kóni, pryvécěli* etc. Kilka starych pni niepalatalnych zachowało dawną końcówkę nom. pl. *-i* (← **-oi*) np. *čérci, suśězi, patsúśězi* etc. U kilku dawnych pni na *-o* występuje w nom. pl. końc. *-oŭe*, przeniesiona tu z odmiany pni na *-u*, ale to tylko w pewnych zwrotach i w pieśniach np. *panóŭe, swatóŭe, tróji żydóŭi*.

Acc. pl. Ponieważ końcówki nom. pl. przeniesione z acc., więc już o tym przypadku osobno nie będę mówić. Trzeba jednak podnieść pewną właściwość naszej gwary, tę mianowicie, że wprowadzie zwykle u imion osób występuje forma gen. pl. za acc., ale nie brak wypadków, i to częstych, występowania formy acc. np. *uśe xłópcy pačěsu, raspraułaje rabótniki, pastáviju dva syně, pryvóžac daktarě da jahó, adahnáu złażěi, častúje liži, uhlěžeu svajě bratě, jana xurmaně atpraułiła, kapačě najmáci, strěta Marýja tróji żydóŭi* etc. Acc. w takim użyciu także u przy-

miotników i zaimków się spotyka np. *iżi unūček pa swaiake pa swaié, da na razūmnyje káže* etc. Stale acc. występuje w zwrotach takich jak np. *u sváty, u hóstci, na patsúseži* etc., gdzie odnośne wyrazy nie oznaczają już indywiduów osobowych, ale są wykładnikami pojęć abstrakcyjnych; podobnie też w zwrocie: *na hetyje Džadé, na Šópšyki* (nazwa uroczystości). W zwrotach: *čérći panyhandá, čahác čérći z bałóta, nábóšcyki xawdc* mamy do czynienia z rzeczownikami, stojącymi na pograniczu pomiędzy osobami a istotami nieożywionymi, stąd u nich forma acc.

Gen. pl. Dawna, pozornie bezkońcówkowa forma gen. pl. pni na -o, -jo u kilku tylko rzeczowników się przechowała np. *da rōx, hod, četavék, čeravík; žen, sažen* mają w gen. pl. *žon, sažon*. Zresztą zapanowała w tym przypadku forma na -ou, przeniesiona z odmiany pni na -u; dostała się ona też i do pni dawnych na -i np. *łókcou, lebežou* etc. Po palatalnej spółgłosce zachowało się -eu (← -ou) w wypadkach np. *sušéžeu, zlažéžeu*. Niektóre pni dawne na -jo mają w gen. pl. końcówkę -ei, przejętą od pni na -i np. *kónei, hrósei, rublěi* etc.; *žen* w gen. pl. obok *žon* ma także *dnei*. Obok *hrósei* bardzo często występuje w tym przypadku forma *hrósy*; możnaby ją uważać albo za acc. pl. w funkcji gen. albo też tłómaczyć ją wpływem polszczyzny: ze słyszanego setki razy gen. pl. „groszy“ końcówka -y mogła się przenieść do formy *hrósei*.

Dat. pl. W dat. pl. dawnych pni na -o przechowała się, o ile na niej spoczywa akcent, końcówka -om np. *bratōm, kšen-žōm* etc. U dawnych pni na -jo zapanowała końcówka -am, przeniesiona tu z odmiany żeńskiej na -ja np. *kōnam* etc., podobnie u dawnych pni na -i np. *lužām i lužām, žėčām* etc.

W instr. pl. usadowiła się końcówka -ami, przeniesiona z odmiany tematów żeńskich na -a, -ja np. *watāmi, lūsāmi, rahāmi, listōckāmi, starcāmi, matōicāmi, mužāmi* etc. U dawnych pni na -jo występuje też końcówka -mi np. *kōnmi, hrōšmi, gvōžžmi*.

Loc. pl. W loc. pl. pni na -o, -jo występuje pod akcentem końcówka -ox, przeniesiona tu z odmiany dawnych pni na -u np. *u svatōx, sudōx, lesōx, dvarōx, paskōx, maskalōx, karčōx* etc. Jeżeli akcent poprzedza końcówkę, to występuje -ax, przeniesione z odmiany pni żeńskich na -a, -ja, więc np. *u bōtax, peraxōdax,*

kónax, pakóŭax etc.; także dawne pni na *-i* mają tę końcówkę np. *u hósćax* etc.

Dualis. Formy dualne tylko sporadycznie występują np. *dva syná, głazá, cómnyje lesá, čyrvónyje bėrehá* etc. w pieśniach i w tekstach z widocznym wpływem rosyjskim.

Neutrum.

Nom. voc. acc. sg. U pni palatalnych końcówka *-e* została zastąpiona przez *-o*, przeniesione tu z pni niepalatalnych i tak mamy: *mėsko, súnco, sáŭco, pólo, móro, karėno, kumėńio, źėło, vė-sėljo, pėro, padvóřio, źýćo, tųćo, rųżýščo, zbóžo, aharóžo* etc. Do wprowadzenia końcówki *-o* mogły się także ze swej strony przyczynić pni palatalne z akcentem na końcówce, które tu regularnie mają *-o*, więc np. takie jak: *lícó, haljó, kašjó, traščó* etc. Dawne pni konsonantyczne na *-t* zachowały w nominatiwie regularną końcówkę *-a* np. *źiád, ćelá, źerebńá, źeųćá* etc.; tutaj należy też kilka neutrów z drugorzędnym sufiksem *-ėna* (cf. ros. *-ėnokz*) np. *lėbėńá, mėźubėńá, kureńá* etc. Tak samo regularną końcówkę *-a* wykazują stare pni konsonantyczne na *-n* np. *plėńá, ĵimńá* etc., ale obok tych form regularnych występują formy drugorzędne, analogicznie utworzone do pni palatalnych na *-o* np. *ĵimío, urėńio, śėmío, plėmío* etc. i podobne formy urobione analogicznie do przypadków zależnych z sufiksem *-en* np. *ĵimėńio, vúmėńio, strėmėńio* etc. Te dwa rodzaje form analogicznych są prawie wyłącznie używane, tamte regularne bardzo rzadko i może być, że one nie są formami białoruskimi ale rosyjskimi.

Nom. pl. W nom. pl. obok prawidłowej końcówki *-a* występuje końcówka *-i* wzgl. *-y*, przeniesiona z odmiany żeńskiej więc np. *ĵábłyki, krósný, vókny* etc. obok *ĵábłyka, krósna, vókna* etc.; dawne pni konsonantyczne na *-t* zachowują w naszej gwarze neutralną końcówkę *-a*, nie przejmują, jak w innych gwarach białoruskich, femininalnej końcówki *-y*, więc mamy: *kurćáta, ćeláta, kureńáta* etc.

Gen. pl. W gen. pl. obok regularnych form pozornie bezkończekowych np. *dėť (!), lėt, dróų, kalós, ĵeĵėć, źarón, kraśón, akón, kurćát* etc. występuje bardzo rozpowszechniona końcówka

-ou, przeniesiona tu z odmiany pni żeńskich na -a, -ja np. *kótoŭ, móroŭ, kapŭccaŭ, iábłykoŭ, krósnou, žaróncoŭ, ŭarótoŭ, staćiwou* etc.

Dat. instr. pl. W dat. i instr. pl. występują końcówki femininalne -am, -ami np. *uóčkam, kurčátam, iáicami, kureńdátami, kapŭtami* etc.; w instr. występuje też końcówka -mi, ta sama, którą spotykamy w instr. pl. maskulinów, więc np. *kalénmi, kałasmi* etc.

Loc. pl. W loc. pl. mamy końcówkę -ax, przeniesioną z odmiany pni żeńskich na -a np. *na krósnax, varótax, žórnax, staćiŭax* etc.; pod akcentem występuje -ox np. *uŭ aćóŭ*, ale i -ax np. *na plećáx*.

Dualis. W kategorii neutrum przechowało się sporo form dualnych, przedewszystkiem w nom. voc. acc. pni na -o: *žŭc léce, waróce, ćeláci(!)* etc., pni na -jo: *žélŭ, kalěni, kólcy* etc. Neutra: *vóko, vŭxo, plaćo* wykazują w dualis końcówki odmiany tematów na -i, więc mamy: *vócy, vŭsy, plěcy*, instr. *aćŭma, uŭŭma, plaćŭma*; w loc. występują formy pluralne: *aćóŭ, plećáx*. Formy dualne łączą się nie tylko z liczebnikiem „dwa“ ale także z liczebnikiem „trzy“ np. *try léce, tróŭi waróce* etc.

Femininum.

Nom. sg. Zwróć uwagę na dawne pni na -y/-zv, które na terytorjum ruskim wogóle przeszły w odmianę pni na -i; odmieniają się one tak i w naszej gwarze, nie uległy wpływowi odmiany żeńskiej na -a, więc mamy: *ćérkoŭ, švékróŭ* etc. a nie: * *ćérkva, * švékróva* etc. Wpływowi temu uległy natomiast dawne tematy na -ynŭi, więc mamy: *haspadŭŭna, aŭmistrŭŭna* etc. Co do odmiany konsonantycznej na -r trzeba zaznaczyć zachowanie starego nom. *máci*.

Voc. zachowany stary z końcówką -o np. *báb*o, rypćŭŭno, žŭŭko, žónko* etc., także i u pni palatalnych (gdzie -o drugorzędne, w miejsce pierwotnego -e) np. *šastryćo, ževico* etc.; ale jednak zapisywałem też nom. w funkcji voc. np. *ah ževŭćŭna. ćésća, padavái bŭlše. ty maiái šestryća hétaho xacíta. maładái žŭvočka. šerŭŭna varónka* etc.

Acc. sg. O miejscu akcentu w formach acc. sg. była już mowa w ustępie o miejscu akcentu wogóle. Niektóre feminina,

należące pierwotnie do odmiany na *-i* w acc. wykazują formę odmiany *-ja* np. *pésniu* etc. Do nom. sg. *máci* posiada nasza gwara w acc. formę *mać*, ale częściej używana jest forma *máceru*, urobiona analogicznie do acc. odmiany femininów na *-a*, z formy regularnej **mácer*; raz zapisałem formę *ma* (!) w przekleństwie: *jóp tvaïu má*.

Gen. sg. Od pni na *-ja* nie zachowały się stare genitiwy na **-ě*; zapanowała tu końcówka, przeniesiona z gen. sg. f. pni twardych, końcówka *-y*, która po spółgłoskach palatalnych występuje jako *-i*, więc np. *dóli*, *nežéłi*, *Víliti*, *žeréuni*, *haspadyni*, *knýži* (!) (forma ta wskazuje na nom. **knýža*). Do nom. *cérkau*, *króu*, *švekróu* brzmią gen. *cérkvi* i *cérkvió*, *kryó*, *švekryó*. Do nom. *máci* brzmi gen. *mácery*, forma przeniesiona z odmiany pni na *-a*.

Dat. loc. sg. Pni niepalatalne mają starą końcówkę *-e* ($\Leftarrow$ **-ě*) np. *užé*, *žané*, *kuné*, *xáce*, *práuže*, *bábe*, *kal'ine*, *mýže*, *małile* etc.; pni palatalne mają z pierwotnego **-ě* regularne *-i* wzgl. po dziś niepalatalnych *-y* np. *žaml'i*, *šešćarni*, *žazý*, *stáži*, *pustýni*, *čéšcy*, *sázy*, *pšanicy* etc. Pni gutturalne wykazują zachowane zdawna *z*, *s*, *c* np. *nažé*, *stúže*, *strašé*, *ruccé* etc. Co do pni na *k*, to wykazują one w końcówce *-y* np. *ruccý* (do nom. *ruká*), *duccý*, *sabáccy* (do nom. *sabáka*), *táucy*, *ž'óncy*, *mátuscý*, *rúccy* (do nom. *rúčka*) etc. Parę razy jednak notowałem tu *-e* wzgl. *-ě* np. *u ruccé*, *u racé* i *raccé*. Może to *-y* przeniesione analogicznie z loc. pni miękkich ze spgł. *c* przed końcówką, więc takich, jak np. *ułlicy*. Również *-y* w końcówce występuje po spółgłosce *r* np. *harý*, *šastryj*, *kamóry*, *abóry* etc. Do nom. *máci* brzmi dat. loc. *mácery*.

Instr. sg. Pni niepalatalne mają *-oju*, pni palatalne *-eju* np. *žimóju*, *dučk'óju*, *bábaju*, *Marušeju*, *páneju*, *W'ilnieju*, *svačéćeju*, *anúćeju*, *kúryceju* etc. Dość pospolite są krótsze formy na *-o*, *-e* np. *šestró*, *bápkai*, *seміe* etc. Pni na *-i* mają końcówkę *-u* ($\Leftarrow$ **-uju*) np. *pat pécu*, *šmérécú*, *sólu*, *žýžnu*, *cérkauju* etc.; wykazują one jednak także formy analogiczne do instr. pni na *-ja* np. *z hražéju*. Do nom. *máci* brzmi instr. *máceréju*, forma odmiany pni żeńskich na *-a*. Zwrot adverbialny „w zimie, zimą“ oddawany jest przez połączenie formy instr. z prep. *u*, więc: *u žimóju* — kontaminacja dwóch form: *žimóju* = „zimą“ + *u žimé* = „w zimie“, cf. *u damó*, *u dató*.

Nom. acc. pl. O ile akcent nie spoczywa na ostatniej sylabie, występuje stara końcówka *-y* np. *varóny*, *ślózy*, *rúki*, *nóhi*, *múxi* etc.; u pni palatalnych mamy do czynienia z tą samą, analogicznie przeniesioną tu końcówką, w postaci *-i* (po dziś niepalatalnych *-y*) np. *žnǐi*, *krópli*, *śvǐni* (ob. *śvǐne*), *móhľicy*, *dúšy*, *anúcy*, *zóry* etc. Pod akcentem występuje końcówka *-e* wzgl. *-ě* ($\Leftarrow$ **-ě*), właściwa pierwotnie tylko dawnym pniom na *-ja*, przeniesiona analogicznie i do pni dawnych na *-i*, więc np. *haľazě*, *krupě*, *žetudý*, *žankě*, *vítké*, *dačkě* i *dački*, *zastayké*, *panazě*, *sanažacě* etc.; jak widzimy, końcówka ta jest charakterystyczną szczególnie dla pni gutturalnych.

Gen pl. U pni na *-a*, *-ja* występuje stara forma pozornie bezkończówkowa np. *nʹox*, *starón*, *haťou*, *ženók*, *sánek*, *tálek*, *nežěl*, *aběc*, *kanapěl*, *Něhněvíč* etc. Feminina dawnej odmiany na *-i* mają tu końcówkę *-ěi* np. *načěi*, *žvareěi* etc.; zwracam uwagę na formę *kurěi* do nom. *kúry* comm., której pochodzenie stara się objaśnić KARSKIJ Obzorъ etc. 115. Dawne pni na *-ja* i na *-i* wykazują tu także formę na *-i* wzgl. *-y*, fonetycznie równą nom. acc. pl. pni na *-ja* wzgl. pni na *-i* np. *žěbēc víči lebežou* (do nom. sg. *vič*), *kólkq xurmánek vázuc anúcy* (do nom. sg. *anúča*). Formy te można by sobie tłómaczyć albo objęciem funkcji gen. pl. przez acc. pl., albo, przynajmniej w wypadku *viči*, przyjąć końcówkę *-ii* ($\Leftarrow$ **-ii*), cf. ros. gen. pl. *gostij* do nom. sg. *gostja*), która regularnie przeszła w *-i*, podobnie jak w wypadkach imper. *pi*, *li* etc. Bardzo rozpowszechniona w gen. pl. pni na *-a*, *-ja* jest końc. *-ou*, przeniesiona tu z odmiany męskiej np. *krupou*, *bábou*, *sóstray*, *stúhou*, *žutavícau* etc.; także u pni żeńskich na *-i* spotyka się tę końcówkę np. *panažou*, *žápověžou* etc. U pni na *-ja* występuje jeszcze końcówka *-eu* (z zachowaniem *e* po palatalnej) np. *haľazěu* do nom. sg. *haľáža*.

Instr. pl. Pni na *-a*, *-ja* mają normalną końcówkę *-ami* wzgl. *-ʹami*, ale spotyka się tu także końcówkę *-ʹmi* np. *šlažmi*, przeniesioną z odmiany pni na *-i* (np. *lúžmi*, *žěcní* etc.)

Loc. pl. Stare pni na *-i* mają końcówkę *-ʹax*, przeniesioną z odmiany pni na *-ja* np. *na hružáx*, *u šěiax* etc.

Dualis. Pni na *-a*, *-ja*, zachowały formy nom. voc. acc. z regularną końcówką *-e* wzgl. *-i* ($\Leftarrow$ *-ě*) np. *žaučyěne*, *kabyěle*, *rabóce*,

báľe, kúpe, kapě, nežěľi, kúrycy etc. Podobnie jak nijakie mogą się też i żeńskie rzeczowniki łączyć w liczbie podwójnej z li-
czebnikami 3 i 4 np. *try báľe, trý kapě, čatyry stáże* etc.

Kilka luźnych uwag o rodzaju.

Neutrum nie uległo w naszej gwarze takiemu silnemu wpływowi odmiany żeńskiej, jak w innych stronach terytorjum białoruskiego. Zdarzają się wprawdzie wypadki przejścia rzeczowników pierwotnie nijakiego rodzaju w odmianę żeńską np. *stáda, -y, pízma, -y* (pierwotnie: *stádo, -a, pízmo, -a*), *stáciuá, -y* obok pl. *stáciua, -ou* etc., ale są to tylko sporadyczne wypadki; normą jest zachowanie cech neutrius generis np. *pádło, -a, sukáto, -a* etc. obok *pádła, -y, sukáta, -y* etc. innych gwar białoruskich. Przejście w odmianę męską zachodzi może w wypadku: *čérey* (z pierwotnego *čérevo*) *rasparóuśy*, chociaż może być, że chodzi tu o redukcję ilościową wygłosowej samogłoski *o*. Także w odmianach męskiej i żeńskiej zachodzą podobne przemiany pierwotnego rodzaju; tak np. *sabáka* jest w naszej gwarze rodzaju męskiego, n. pr. *Líá* znowu, jako nazwa uroczystości, rodzaju żeńskiego, obok m. *žal, -u* występuje f. *žal, -i*, pierwotne femininum *daľón* (= ros. *ladón*) przeszło ze zmianą rodzaju w odmianę męską pni na *-jo*, obok fem. *týśača, -y* występuje m. *týśač, -a*, pierwotnie męskiego rodzaju *raz*, podobnie jak djalektycznie w polskim języku, łączy się z formą num. fem. gen. np. *pérśuńu ras* etc.

Pronomen.

Pni niepalatalne. Paradygmat pron. dem. *toi* znajduje się na str. 61. Wygłosowe *o* w nom. sg. n. *tóio* ($\Leftarrow$ * *to* + *je*) przejęte z form niezłożonych pni niepalatalnych, takich jak np. *hétó*. O wahanii się akcentu w gen. dat. sg. m. i gen. sg. f. była już mowa w ustępie o akcencie. W loc. sg. m. n. zachowana stara forma: *tom*. W gen. sg. f. obok formy *taié* wzgl. *tóie*, której *e* wygłosowe kontynuuje pierwotne *ě*, istnieje jeszcze forma *tóii*. Pierwotnych form niezłożonych dla nom. sg. n. * *to*, nom. sg. f. * *ta*, acc. sg. f. * *tu* nasza gwara nie posiada; zachowane one jednak w odnośnych przypadkach pron. dem. *hěty*, więc: *hétó, hěta, hětu*.

Wedle wzoru *toĩ* odmieniają się następujące pni niepalatalne: *hé[s]ty* (paradygmat na str. 61), *xto*, *nixtó*, *taki*, *ĩaki*, *niĩaki*, *ńėki*, *hėdaki*, **hėłiki* (zanotowałem tylko *hėłiko* = tyle), *uśaki*, *katóry*, *sam*, *kážen*, *niyódný*, num. *ażin*. Jak widzimy, w nom. sg. m. występuje ta sama końcówka *-y* wzgl. po gutturalnych *-i*, która cechuje adiectiva odmiany złożonej. Co do pron. *sam* trzeba zaznaczyć, że w naszej gwarze występuje taka sama jak w rosyjskim języku różnica użycia dwóch jego postaci, mianowicie złożonej i niezłożonej, które zresztą występują tylko w nom. wzgl. acc. sg. i pl.: w nom. sg. obok form *sam*, *samá*, *samó* mamy *sámý*, *sámaia*, *súmaio*, obok nom. pl. *sáńi* (forma prawdopodobnie rosyjska), acc. pl. *samý* mamy formę nom. acc. pl. *sámyie*. Pron. *katóry* ma w acc. sg. f. *katóruiu* i niezłożoną formę *katóru*. Num. *ażin* ma w acc. sg. f. *adnú*, w nom. acc. pl. *adný*. Formę adjektywną niezłożoną widzimy w nom. sg. m. *kážen*, niezłożona też występuje w acc. sg. f. *kážnu*.

Pni palatalne. Paradygmat pron. anaphor. *ion*, *ianá*, *ianó*, *ianý* znajduje się na str. 61. W nom. sg. i pl. obok form z nagłosowem *ĩ* spotykają się formy bez tegoż: *on*, *aná*, *anó*, *aný*. W przypadkach zależnych nigdy nie występują formy z nagłosowem *n-* np. **ńim* etc., jak to ma miejsce w rosyjskim języku. W loc. sg. m. mamy regularną formę: *iom*. Dat. loc. sg. f. brzmi *ioĩ* analogicznie do *toĩ*, w instr. sg. f. obok *ięiu* występuje *ioiu* wzgl. *ioĩ* ze samogłoską *o*, przeniesioną analogicznie z instr. odmiany niepalatalnej *tóiu*. Nom. pl. dla trzech rodzajów jednaki: *ianý*, pierwotnie forma nom. pl. f.

Wedle wzoru pron. anaphor. odmienia się pron. poss. *moĩ*, *maĩa*, *majó*; cały paradygmat znajduje się na str. 61. W gen. dat. sg. m. n. obok *maĩhó*, *maĩmú* wzgl. *móihó*, *móĩmu* spotykają się, choć rzadko, formy niezredukowane *maĩehó*, *maĩemú*. W gen. sg. f. mamy formę ściągniętą *maię*; w nom. pl. dla trzech rodzajów jedna forma *maię*, którą możnaby uważać albo za acc. pl. m. albo też za nom. acc. pl. f. Wygłosowe *e* tych form przedstawia kontynuację pierwotnego **ě*. Te same uwagi odnoszą się do pron. poss. *tvoĩ*, *svoĩ*. Co do pron. poss. *naš*, *vaš* trzeba zaznaczyć, że w nom. acc. sg. n. f. i w nom. acc. pl. obok form pierwotnych niezłożonych: *nášo*, *náša*, *nášu*, *nášy*, *vášo* etc. istnieją

formy złożone, utworzone analogicznie do form odmiany przymiotników złożonych: *nášejō, našajā, našujū, našyje, vășejō* etc. Loc. sg. m. n. brzmi *nášum, vășum*, analogicznie do loc. sg. pni niepalatalnych jak np. *hétum*; również analogicznie utworzone do pni niepalatalnych są formy dat. loc. sg. f.: *nášuj, vășuj*, podobnie u wszystkich innych pni palatalnych np. *inšuj* etc. W gen. sg. f. mamy formy regularne: *nășejē, vășejē*, również regularne w instr.: *nășejū, vășejū*.

Temat pron. **sš* zachował się tylko w niektórych przypadkach i to w zniemczonych połączeniach np. acc. sg. m. mamy w wyrażeniu *ušėičas* (= natychmiast), nom. acc. sg. n. w adv. *lėtas* (= *leto* + **še*), gen. sg. m. wzgl. n. w *šahódna* i *šóle* (= *šeho* + *leta* — inne gwary mają *šóleta*).

Loc. pron. *što* regularny: *u čóm*, w gen. obok regularnej formy *čehó* występuje analogiczna *čohó*, w instr. zapisałem raz formę: *čim* (!). Paradigmat pron. *čyi* znajduje się na str. 62., *čei* forma pewnie rosyjska. W gen. dat. sg. m. n. występują tylko formy zredukowane: *čyihó, čyimú*.

Forma nom. sg. m. *ušėi* (paradygmat znajduje się na str. 62.) wykazuje złożenie z pron. anaphor. **jb*. Przypadki zależne przedstawiają regularne kontynuacje form sterk-słowiańskich. Nom. acc. pl. dla wszystkich trzech rodzajów: *ušė* można uważać albo za formę acc. pl. m. albo też za nom. acc. pl. f.

Tak jak palatalne pni zaimkowe odmieniają się liczebniki kolektywne *dvójo, abójo, trójo*; są to formy nom. acc. sg. n. do wyszłych z użycia męskich form **dvoj*, **obo*, **troj*. Dalsze przypadki są przypadkami liczby mnogiej. więc gen. *dvaŭix, trajaŭix*, dat. *dvaŭim, trajaŭim* etc. jak *maiŭix, najim* etc. Dalsze num. coll. *šćóro, šesćóro* etc. odmieniają się jak pni zaimkowe niepalatalne. Użycie tych liczebników kolektywnych jest takie samo jak w rosyjskim języku.

Numerale.

O liczebniku *ažin* wyżej już była mowa. Odmiana num. *dva* m. *žve* f. nie zgadza się z typem fleksji pronominalnej. W gen. m. mamy *dvux*, w dat. *dvum*, w instr. obok zwyczajnych form *dvumá* i *dvamú* zapisałem ciekawą formę *dvovámí*, urobioną pew-

nie analogicznie do instr. sg. odmiany rzeczownikowej: gen. do *źve* brzmi *źvōx*, form dat. i instr. nie zapisałem. Num. *abūdva* odmienia się wedle fleksji pronominalnej i tak gen. brzmi *abudvōx*, dat. *abudvōm*, instr. *abudvōmī*; f. *abēžve* odmienia się jak *źve*, więc gen. *abažvōx*, instr. *abēžmī* ($\Leftarrow$ * *abē-žvēmī*?). Num. *try*, *čatýry* odmieniają się tak jak w rosyjskim języku; form instr. nie zapisałem. Dalsze liczebniki od 5 do 10 odmieniają się tak jak 3, 4, więc np. *pać*, *paćōx*, *paćōm*, *šećōx* etc. Końcówkę instr. *-mī* zapisałem jeszcze przy liczebniku *dvanátcać*, więc: *dvanátcaćmī*. Num. *žvōšće* (200) przedstawia formę nom. acc. dual. n. z regularną końcówką *-e* ($\Leftarrow$ * *-ě*).

Adiectivum ¹⁾.

Odmiana złożona. W nom. sg. m. występuje końcówka *-y* wzgl. *-i* np. *ślepý*, *maładý*, *śviný*, *matý*, *starý*, *lutskí*, *darahí*, *lǐxi*, *tōusty*, *raźbítý*, *vasōtý*, *želōny*, *abadrány*, *xvōry*, *velíkí*, *hlǔxi*, *čužý*, *žalǐ*, *pérédni*, *mežvōžǐ* i *mežvōžy*, *dúžy*, *stǎpsý*, *péršy*, *haráčy*, *hažáčy* etc. Nom. sg. n. pni niepalatalnych kończy się na *-ojo*, pni palatalnych na *-cjo* np. *zalatōjo*, *starōjo*, *čystajo*, *prýštajo*, *malénkaajo*, *mežvōžajo*, *na zǎutrajo*, *ránejo*, *trécejo*, *lěpšaajo* etc.; neutra pni palatalnych z akcentem na końcówce wykazują zakończenie *-ojo* np. *čužōjo*. Co do wygłosowego *-o* w miejsce *-e*, to jego pochodzenie tłumaczy się tutaj tak samo, jak w neutr. pron. *tōjo*, por. też neutra pni palatalnych rzeczownikowych.

W loc. sg. m. n. pni palatalnych w pozycji poakcentowej występuje końcówka *-um*, przeniesiona z loc. pni niepalatalnych np. *u pérsum*, *trécum*, *bōžum* etc.; sporadycznie i w innych przypadkach łączą się pni palatalne z końcówkami pni niepalatalnych np. gen. *lěpšoho*. dat. *šeladóršomu*, gen. f. *čužōž* etc. Jeszcze co do loc. wspomnę, że raz zapisałem w tym przypadku końcówkę instr. *-ym*: *u bůžym*.

W gen. sg. f. obok zwyczajnej końcówki *-oje* wzgl. u pni palatalnych *-eje* np. *maładōje*, *bédneje*, *stáršaaje*, *Bōžeje*, *šešōnašneje*, *iapručneje* etc. występuje, choć rzadko, końcówka *-yje*, reprezentująca

¹⁾ Tak samo odmieniają się: comparativus, numeralia ordinalia i participia odmienne.

dawniejszy stan odmiany niezłożonej, jej *-y-* mianowicie jest końcówką gen. sg. f. przymiotnika w formie niezłożonej, więc mamy np. *žédavyje, pšuničnyje, cárskiye, karaličánskiye* etc.; końcówka ta analogicznie dostała się i do pni miękkich np. *haiušcyje, żyuščyja*. Obok form na *-oje* występują sporadycznie formy na *-oiji* np. *Pałanoiji, maładoiji, smalanóji, bahútaiji* etc., cf. gen. sg. f. pron. dem. *tóiji*. Spotykają się też formy krótsze na *-oi* wzgl. *-ei* np. *śóatói, Pałanoj, čužóji, żywúšcej* etc. W dat. loc. sg. f. pni miękkich po akcencie występuje końcówka *-ui*, przeniesiona z dat. loc. pni niepalatalnych np. *v inšui, na kuračui, bryčėišui* etc. W dat. zapisywałem także pełniejszą końcówkę *-oiji* np. *maładoiji*. W nom. pl. pni palatalnych trzeba zaznaczyć sporadycznie występujące formy na *-eje* obok zwyczajnych na *-ije* wzgl. *-yje*, więc np. *trėćeje, xaróšaje, katiėeje* (!) etc.

Odmiana niezłożona. Prócz zwyczajnych form odmiany złożonej dość często spotykają się formy odmiany niezłożonej, przede wszystkim w nom. sg. i pl., np. *rat, mił, zdaróu, śłap, želón, póben, xaróš, vínavát* etc. m., *nóuo, liwo, póuno, kėto, zaóázano, niexrýšćeno, dauńėjšo, trėćo* etc. n., *mála, wėśėta, žėlėna, maładá, lixa, małóćena, zakłáta* etc. f., *žywy, rády, čyrvóny, tkány, žžárany* etc. pl. Stale tylko w formie niezłożonej, podobnie zresztą jak i w języku rosyjskim, występują adiectiva possessiva na *-ou* i *-in* np. *papóu, báčkau, mátcyn, žónčyn, báčuškavo, pránuučyšyno, bałbino, cáraya, šydaróua, žėučyna, pánauy, żydovy* etc. Rzadziej występują formy niezłożone w niektórych przypadkach zależnych np. gen. sg. f. *kasý rusý, dróbný ślážý*, acc. sg. f. *čísóuu, póunu, cýlnu, lėvu, pódranu, čužu, póžnu. haráču* etc. W tych przypadkach, t. j. w gen. i acc. sg. f., adiectiva possessiva mają tylko niezłożoną formę np. *žáčukóuy, daččyný, cárayu*.

Co do użycia tych dwóch kategorii form trzeba zaznaczyć, że pierwotny stosunek, polegający na tem, że niezłożone formy były używane predykatywnie a złożone atrybutywnie, nie zachował się i nastąpiło zupełne pod tym względem pomieszanie: w jednym i w drugim użyciu mogą występować albo takie albo takie formy. Obok wypadków: *pałkóuńnik byu śłap, kapėlúš nie póben, kup pan zdaróu byu, iakáia vėrna bytá, xai búže žićá nie-xrýšćeno, tólki tym my żyuy, avėčki ušė padušėny* etc. mamy nie-

zliczone wypadki z formą złożoną np. *suśéd byu vélma baháty*, *ty iěščé maładý, kómin kab byu začýnny*, *jabłéčko było čystaio*, *kabýla bylá bláhája*, *ianá usá abróstaia*, *pastuśé byli hatódnýie* etc. Z drugiej strony znowu obok form złożonych przymiotnika w użyciu atrybutywnem spotykamy w tem użyciu także formy niezłożone np. *póuno krytó*, *daunějšo vínšaváno*, *krásna žévočka*, *ielóua lópka*, *vyłožena svihá*, *póunu skúrku*, *paścél bétu*, *ažéžu pódranu*, *čyrvóny akanicy* etc. Nigdy w użyciu atrybutywnem nie występuje forma niezłożona w nom. sg. m. Formy odmiany niezłożonej wogóle daleko częściej występują w pieśniach, niż w mowie niewiązanej, pospolitsze są, jak się zdaje, w kategorii imiesłowów, niż u właściwych przymiotników.

Comparativus nie przedstawia nic ciekawego. Wspomnę tylko, że formy comparativi przysłówków, takie jak np. *uýše*, *bólše* etc. występują też w krótszej formie, więc np. *b^uólš*, *lěpš*, *hórš* etc. Prócz tych skróconych używane są jeszcze formy, rozszerzone niezgłoskotwórczem *i* (przejętem analogicznie z form na *-eif*) takich jak np. *bóleij*, *dauněij* etc.), a więc: *bólšej*, *karaččėij*, *lučšej*, *bližej*, *výšej* etc.

Superlativus urabia się przez dodanie do komparatiwu zaimka definitywnego *sam* w formie określonej, a więc *sámý* np. *sámý stáršy*, *sámý bólšy*, *sámaio lěpšaio*, *samuį brytčėįšui* etc. Rzadziej tworzy się superl. przez dodanie do compar. prefiksu *nai-* np. *naijaśnějšy*, *naiłěpšyie* etc.; spotyka się też superlatywy, utworzone przez skombinowanie obu sposobów np. *sámýie naiłěpšyie* etc.

Verbum.

Indicativus praesentis.

Z dawnej odmiany verb. atematycznych zachowało się tylko dwa: *dam* i *iem*, w 2-iej osobie *daśi*, *iěśi*, w 3-iej *daś*, *iěś*; prócz tego zachowana jeszcze 3-cia osoba sg. verbi substantivi: *iěś[ć]* albo *iest*, która to druga forma jest prawdopodobnie polonizmem. Negację emfatyczną *net* ($\Leftarrow$ **ne-je-tz*) spotyka się wprawdzie w naszej gwarze, ale rzadko i to tylko w tekstach z widocznym wpływem rosyjskim; co do użycia odpowiada jej forma *nimá*.

Co do końcówki *-*tu* w 3-ej osobie sg. to rzecz się tak przedstawia, że verba ze samogłoską wygłosową -*e* w temacie nie wykazują tej końcówki np. *raścé, neśé, źeré, ččé, búže, prýže, žińme, čáńie, lńie, daǰé, hréje, płáče, lǰé, pǰé* etc.; w złożeniu z pron. refl. zjawia się jednak ta końcówka np. *lǰécsa, dóǰečse, źénecca, pytáǰečse* etc. Sporadycznie zapisywałem końcówkę -*é* u czasowników z tematycznym -*e* np. *búžeć, xóčeć, tauǰkéć* (do inf. *tauǰýć*). Verba ze samogłoską tematyczną -*i* mają w 3-ej sg. końcówkę -*é* np. *špǰć, staǰć, hlǰǰć, kryǰýć, xóǰć, nóść, havóryć* etc.; oczywiście wykazują ją także w złożeniu z pron. refl.

1. pl. W 1-ej pl. występują obok siebie końcówki: -*m* i -*mo*. Przykłady na -*m*: *ižóm, raśčóm, umróm, zaprežóm, lǰóm, pańaśóm, búžem, vóžmóm, šyǰiem, móžem, zróbim, pahláǰim* etc. Kończąca -*mo* ściąga na siebie akcent, jeżeli takowy w 3. sg. spoczywa na samogłosce tematycznej np. *paǰamó, špimó, staǰimó, hleǰimó, dryžymó, lǰemó, pǰemó* etc., nie ściąga na siebie akcentu w przeciwnym wypadku np. *búžemo, móžemo, xóčemo, máǰemo, stáńemo, lńemo, paláǰimo* etc. Verba *dam* i *jem* mają w 1. pl. *damó* i *jemó*.

2. pl. Kończąca 2-ej osoby pl. -*će* nosi na sobie akcent, jeżeli w 3. sg. akcent spoczywa na samogłosce tematycznej np. *veśéće, raśčéće, lǰéće, uǰéće, kryǰýće, staǰéće* etc.; tak samo akcent na końcówce mają: *daśéć, ǰeśéć*. W przeciwnym razie -*će* nie ma akcentu np. *xóčeće róbiće, búžeće* etc. Obok -*e* występuje w tej końcówce także -*o*, pod akcentem regularnie np. *lǰéćóso, pańaśćó, daśćó* etc., nie pod akcentem jest to -*o* przeniesione analogicznie z wypadków z końcówką akcentowaną np. *zaróbićó, pǰimǰéćó, zavóćóś* etc.; końcówka -*ćó* rzadko tylko występuje, zwyczajnie używaną jest końcówka -*će*.

3. pl. Verba ze samogłoską tematyczną -*e* mają w 3-ej osobie pl. końcówkę -*uć* np. *búduć, váduć, nasúć, tkúć, bréśuć, kǰbluć, lǰúć, zdymáǰuć, pytáǰuće, pǰimǰuć* etc. Verba ze samogłoską tematyczną -*i* zachowały w 3-ej pl. dawną końcówkę -*ać* ($\Leftarrow$ *-*etb*) np. *špać, staǰać, hleǰać, dryžúć, zasúžéć, kúreć, paǰélǰać* etc. Przeniesienie końcówki -*uć* zaszło w wypadkach: *dadúć, ǰadúć* do inf. *dać, ǰeść*, prócz tego *xóćuć* do inf. *xáćć*; nawiasem wspomnę, że

do inf. *maxčy* 3. pl. brzmi *móhuć* a nie *móžuć* (z analogicznym *ž*), jak w wielu gwarach białoruskich.

Imperativus.

2. sg. Verba z charakterystyką *ie* utraciły końcówkę imperativi *-i*, więc np. *davái, ustavái, hulái, unirái, čui, veí, stóí, na bóíse* etc. Do inf. *lić, pić, bić, víć* formy 2. sg. imp. brzmią: *li, pi, bi, ví*; myślę, że formy te powstały z dawniejszych **lii*, **pii*, **bií*, **vií* wskutek działania takiej samej absorbeji, jaka zachodzi w wypadku np. *kiⁱ* ($\Leftarrow$ *kií*; cf. rozdział o redukcji i niezgłoskotwórczego), a popierają to przypuszczenie wypadki z zapisaniem *i* w wygłosie np. *lií, liⁱ*. Do inf. *šyć* brzmi imp. *šyí* a nie **šy*, bo nie mogła tu działać absorbeja, jak w powyższych wypadkach; tak samo *i* w wygłosie mają: *myí, kryí, vyí*.

Inne verba zachowują końcówkę *-i*, o ile na niej spoczywa akcent; praktyczna reguła co do miejsca akcentu w 2. sg. imp. jest podobna jak w jęz. rosyjskim, mianowicie, że jeżeli w 1. sg. ind. akcent jest na końcówce, to i w 2. sg. imp. na końcówce, więc np. *hlažíu hleží, haniú hani, asmalí, bažíy, beríy, pryími, kažíy, xačí* etc. Jeżeli akcent w 1. sg. ind. nie spoczywa na końcówce, to niema go i na końcówce imperativi, która wtedy odpada np. *vykiń, stań, paićć, vytás, nie rúš, výplacće (!), nasýp, *wýstou, pryxóž* (do 1. sg. ind. *pryxóžu*) etc. Tu jeszcze wypada wspomnieć o pierwotnym imperatiwie *xoć* (cf. erk. *xošti*, ros. djal. *xošt*), który obecnie spełnia funkcję indicativi, jak np. w zwrotach: *kalí nie xoć nieść, što ty xoć kupérek atamknúć*. Przy drugorzędnem cofnięciu akcentu końcówka może pozostać, ale może też i odpaść np. obok *pryží, pryxaží* mamy *prýží* z końcówką zachowaną i *pryxóž* bez końcówki. Co do czasowników, które przerzucają akcent z końcówki na prefiks *vy-*, to jedno z nich zatrzymują w 2. sg. imp. końcówkę *-i* np. *vými, výží* etc., inne ją odrzucają np. *uýber, vý-ńeś, uýkać, výžen, výkiń* etc. Imp. *ueś* (= weźmij), *ber* są pewnie polonizmami. Do inf. *iěści* 2. sg. imp. brzmi *iež*, 2. sg. imp. do *dać* nie zachowana, zastępuje ją forma *daí*.

1. pl. Verba ze samogłoską tematyczną *-e* mają w 1. pl. imp. przed końcówką osobową charakterystykę *e* ($\Leftarrow$ *ě*) np. *barém,*

trém, kalém, važném, pažém, zabažém etc. Ta charakterystyka *e*, pierwotnie właściwa tylko dwum pierwszym klasom konjugacyjnym (na *-e* i *-ne*) została analogicznie przeniesiona i do dwóch innych klas, więc np. *skužém, bžém, napiémse, pamirémso, ležém, želémso, špém* etc. Verba, pozbawione w 2. sg. imp. końcówki *-i*, tworzą 1. pl. imp. przez dodanie końcówki osobowej *-mo* do formy 2. sg. imp., więc np. *dáimo, pameńaímoś, stóimo, hréimośe, šyimo, stáimo, šážmo, výbermo* etc. Sporadycznie używany jest w naszej gwarze indicativus w funkeji imperativi np. *ot výpiem pa čárcy da pahavórym* A. I. 18., *póžem na plác* N. III. 1., *nu póžem na uýperetki* N. II. 2., *pažóm ieśće ras* N. II. 2., *to ižóm rázem* (obok *ot ižém rázem*) K. I. 1 etc.; jak widzimy przykłady wykazują takie użycie tylko w 1. os. pl.

2. pl. Podobnie jak w 1. pl. tak i w tej osobie we wszystkich klasach konjugacyjnych zapanowała charakterystyka *e* np. *beréce, pryžéce, raśéce, žernéce, spamahéce, tužéce, ržéce, rehačýce* (*é, y* reprezentanty pierwotnej samogłoski **ě*), *xaćéce, lićéce, špéce, hležéce, xažéce, raľéce* etc.; jak widzimy u czasowników ze samogłoską tematyczną *-e* 2. pl. imp. różni się tylko akcentem od 2. pl. ind. Verba, pozbawione końcówki *-i* w 2. sg. imp., tworzą 2. pl., podobnie jak 1. pl., przez dodanie osobowej końcówki *-će* np. *dáće, véćce, stóćce, bućce, lěćce, pastáuće, skínće* etc. Kilka razy zanotowałem tu, podobnie jak w 2. pl. ind., końcówkę *-čo* np. *pryślécó, łavécó, złaľbécó, dastánécó, výkińécó* etc.

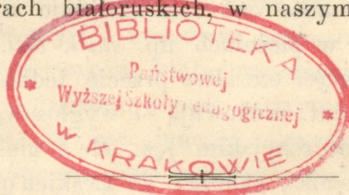
Infinitivus.

Ogółem biorąc w naszej gwarze odpadło wygłosowe *-i* końcówki infinitywnej; może ono fakultatywnie występować tylko w mowie wiązanej, w pieśniach np. *stáci, bíci, znáćiśe, šežéći, žeržáciśe, xažáci, havaryći* etc. Jest przecie jedna kategoria czasowników, które w inf. zachowują *-i* wygłosowe i to nie tylko pod akcentem, jak w rosyjskim jęz., ale i nieakcentowane; są to mianowicie czasowniki, należące do Leskien'owej klasy I. A., więc np. *véśći, hrapći, výhrüpci, neśći, uýneśći, pačý, ućečý, zapraxčý, výprexčý* (verba, których pierwiastek ma w wygłosie *h*, wprowadziły to *h* wzgl. *x* drugorzędnie do inf.), *prásći, treśći, léxčý, šeśći, kleśći* (*ś* analogicznie wprowadzone), *umérći, pryprávći,*

ćerći, apćerćise (formy analogicznie utworzone do form praeteriti). *taučy, maxčy, zmaxčyše, raści, huści, źlěści, śěcy* (zwykle *śeč*), *běrcy* (u Leskiena tylko *běgnąti* kl. II. i *běžati* kl. IV.), *kłásći, krásći, papásći, ćviści, ići, syći, ući, pastrýxcy, strýxcyše, hryści, zareuci*. Prócz tych wszystkich -i zatrzymuje jedno verbum z klasy III-ej: *hniści* (z *ś* analogicznie wprowadzonym), które mogło pierwotnie należeć do klasy I-ej, a nadto verbum z kl. V-ej: *jęści*. Nie wszystkie jednak verba z klasy I. A. zachowują w inf. wygłosowe -i, nie wykazują go mianowicie verba: *žžać, užać, mać, być, za- byćse, śeč* (ale obok *śěcy*), *żyć*. Należące do kl. V-ej *dam* ma inf. *dać*. Praktycznie biorąc możnaby taką regułę postawić, że verba z klas I. A. i V., o ile nie noszą akcentu na końcówce, a mają przed końcówką samogłoskę, odrzucają wygłosowe -i; wyjątkiem byłby jednak inf. *vyći* ($\Leftarrow$ * *vy -iti*).

Participium.

Odmienne participia praes. i praet. act. zatracone. W użyciu są dwa gerundia: praesentis na -učy wzgl. -ačy np. *idučy, běha- iučy, xóžacy, hlěžečy* etc. i praeteriti na -šy wzgl. -ušy np. *uméršy, pryłěxšy, dáušy, bráušy* etc. W ustępie H. I. 20 zapisałem dwa stare gerundia na * -ja: *kryž nóša, za nás to próša*, także w ustępie A. I. 43.: *búdu kańa hńaći, xaću swažú młitúu u żyći zastaći*. Kończówka nieodmiennego part. praet. act. -ušy dostała się analogicznie do participiów, które pierwotnie tego *u* nie miały np. *užáušy, načajušy* etc. Kończówki -mšy, właściwej pierwotnie tylko czasownikom z grupą * -bm w pierwiastku, a przeniesionej później i do innych czasowników, końcówki tak rozpowszechnionej w innych gwarach białoruskich, w naszym dialekcie zupełnie nie spotykamy.

POMYŁKI DRUKU.

str.	wiersz	ma być	zamiast
4	22	od góry po słowniczku	przed słowniczkiem
5	6	» dołu e	a
7	16	» góry dż, ż	dż, ż
7	8	» dołu ciekawy	dziwny
8	6	» » wóscy	wóscy
9	6	» góry »	»
9	18	» dołu dawąy	dawąy
9	10	» » łasúněik	łasúněik
9	5	» » hórot	hórod
10	15	» góry vėrx	vėrx
10	19	» » maućýć	maućýć
11	9	» » żónki	żónki
11	17	» » pryveżéćé	pryveżéćé
12	1	» dołu čatavěk	čatavěk
14	11	» góry nahdóve	na hdóve
15	8	» » páne	páne
16	5	» » što	stó
16	15	» dołu švéće	švéće
16	8	» » védaŕe	vėdaŕe
19	20	» góry pastóvica	pastóvica
20	14	» dołu to	tó
20	12	» » hděž	hděž
21	16	» góry žimóju	žimóju
22	4	» dołu vėdácé	vėdácé
24	4	» góry čásko	čásko
24	8	» » i	í
24	12	» » zájec	zajec
24	12	» dołu sážy	šážy
25	2	» » usěi	ušěi
27	10	» góry šmėju	šmėju
28	11	» dołu mužýk	mužýk

str.	wiersz	ma być	zamiast
28	6 od dołu	<i>lúži</i>	<i>lúži</i>
30	16 » »	<i>pałážylŭ</i>	<i>pałážylŭ</i>
31	13 » »	<i>peréižeš</i>	<i>peréižeš</i>
35	2 » góry	<i>ńe</i>	<i>ńe</i>
35	8 » »	<i>ammjjuć</i>	<i>ammjjuć</i>
35	10 » »	<i>baćuško</i>	<i>baćuško</i>
35	15 » »	<i>pésni</i>	<i>pésni</i>
35	16 » »	<i>xajtúry</i>	<i>hajtúry</i>
35	7 » dołu	<i>raščémliwajuc</i>	<i>raščémliwajuc</i>
35	2 » »	<i>śwécku</i>	<i>śwécku</i>
38	14 » góry	<i>žecéi</i>	<i>žecéi</i>
39	10 » »	<i>xóćeš</i>	<i>xóćeš</i>
40	2 » dołu	<i>ńe</i>	<i>ńe</i>
42	2 » »	<i>kaŭ</i>	<i>kaŭ</i>
44	14 » »	<i>hétý</i>	* <i>hétý</i>
49	18 » góry	<i>syšliše</i>	<i>syšliše</i>
51	19 » »	<i>tudá</i>	<i>tódá</i>
53	1 » dołu	<i>wélni</i>	<i>wélni</i>
54	12 » »	<i>nazvánŭ</i>	<i>nazvanŭ</i>
56	10 » góry	<i>hažinaŭ</i>	<i>hažinaŭ</i>
68	8 » »	<i>sláŭko</i>	<i>slátŭko</i>
72	1 » »	<i>čebé</i>	<i>čebé</i>
82	5 » dołu	<i>na</i>	<i>ná</i>
83	7 » góry	<i>kabýlu</i>	<i>kabýlu</i>
86	15 » dołu	<i>zaróŭ,</i>	<i>zaróŭ (!)</i>
90	11 » »	<i>žexaŭ</i>	<i>žexaŭ</i>
91	15 » »	<i>póšle</i>	<i>pošle</i>
91	7 » »	<i>ńeše</i>	<i>ńe še</i>
91	5 » »	<i>»</i>	<i>» »</i>
92	5 » góry	<i>ptáx</i>	<i>ptáx.</i>
94	9 » dołu	<i>nom.</i>	<i>n</i>
95	15 » góry	<i>Stéfka</i>	<i>Stefka</i>
98	9 » dołu	* <i>Óičenŭko</i>	* <i>Oičenŭko</i>
99	18 » góry	<i>našlŭicy</i>	<i>našlŭicy</i>
99	4 » dołu	<i>kópy</i>	<i>kópý</i>
101	4 » góry	<i>xwósćika</i>	<i>xwósćika</i>

str.	wiersz	ma być	zamiast
105	5 od góry	<i>xłēba</i>	<i>xlēba</i>
106	5 » dołu	<i>xáće</i>	<i>xáce</i>
110	6 » »	<i>brěšuć</i>	<i>brěšuć</i>
113	1 » »	<i>žerebúci</i>	<i>žerebúci (!)</i>
116	12 » góry	<i>lažěće</i>	<i>lážěće</i>
117	18 » »	<i>lěse</i>	<i>lěse</i>
117	4 » dołu	<i>axfíćery</i>	<i>axfíćery</i>
123	2 » »	polsko-białoruskich	białorusko-polskich
135	12 » góry	<i>mežvėžajō</i>	<i>mežvėžajō</i>
136	19 » »	<i>Ŭsko</i>	<i>Uško</i>
136	10 » dołu	<i>s kókać</i>	<i>Skókać ¹⁾</i>
136	1 » »	należy skreślić	¹⁾ Może też: s <i>Kókać?</i>
139	8 » góry	<i>Ivān</i>	<i>Ivān</i>
po 143 następuje 144 a nie 142, jak mylnie wydrukowano.			
153	6 od dołu	<i>gdē</i>	<i>gde</i>
154	1 » »	<i>ie</i>	<i>mie (bis)</i>
154	1 » »	należy dodać: cf. <i>wałśėmnik</i> $\Leftarrow$ <i>wałśėbnik</i> .	
158	12 » »	<i>uózmėš</i>	<i>uózmėš</i>
172	10 » »	rfl.	intr.
174	11 » »	<i>trėsoćki</i>	<i>trėsosoćki</i>
176	2 » »	<i>lėicy</i>	<i>lėicy</i>
182	3 » góry	<i>ie xái</i>	<i>ie xái</i>
182	16 » »	<i>iššėć (?)</i>	<i>iššėć</i>
183	3 » »	<i>vėtqćku</i>	<i>vėtqćku</i>
183	13 » »	<i>pryšóu</i>	<i>pryšóu</i>
187	8 » »	<i>lėpšy</i>	<i>lėpšy</i>
189	13 » dołu	<i>śněhu</i>	<i>śniehu</i>
189	10 » »	<i>náćei</i>	<i>náćei</i>
204	18 » góry	<i>sóžonko</i>	<i>sóžonko</i>
209	18 » »	należy skreślić wyraz	<i>[tódá]</i>
218	5 » »	ziemię	ziemie
228	11 i 12 od góry	należy skreślić wyrazy od:	ale do: <i>taukacýj</i> .
228	14 i 15 » »	» » » » » »	przeważnie do:
			także
228	18—20 » »	» » » » » »	przeważnie do:
			<i>daccýj</i> .

Wszystkie powyższe przykłady dostały się do tego ustępu (Ad I) przez nieuwagę; właściwe ich stanowisko jest określone w ciągu dalszym, w odnośnych ustępach morfologii.

- 230 5 od góry należy dodać uwagę: fałszywy pogląd na kwestję występowania obok siebie w pewnych kategoriach formalnych dwu dźwięków, mianowicie *é* i *y* wzgl. *i* prostują w dalszym ciągu odnośne ustępy morfologii.
- 231 9 „ „ „ skreślić wyraz: *abúdwá*
- 231 10 „ dołu „ „ wyrazy: *tódá* ($\Leftarrow$ *tohdá*)
- 241 6 „ „ „ „ „ *pastý, tynkačý, pa daccý.*
- 242 1 „ góry „ „ „ *kaľi ěe xóč ěešći* (z *xóčes*)
- 249 17 i 16 od dołu należy skreślić wyrazy od: zapisany do: rusycyzmem — dodać natomiast uwagę: et. jednak str. 269 wiersz 3 od dołu i następn.
- 253 14 od dołu ma być: *tadý* zamiast: *tódá*
- 267 12 od góry należy skreślić: wzgl. *y* lub *i*
- 267 15 „ „ ma być: (i *lekaľi*) zamiast: i *lekaľi*
- 267 18 „ „ po: etc. należy dodać: Formy na *-y* wzgl. *-i* polegają na pierwotnych aoc. pl. przeniesionych do nom. pl.
- 268 1 „ „ „ „ *svaľaké* „ *svaľake*
- 269 3 „ „ po: np. należy dodać: *dastáľ róha* G. I. 3, *ľak užáľse ión u bóka* G. II. 2. etc. Częstsze są wypadki liczby podwójnej np.

Prócz wyżej wymienionych pomyłek zwracam jeszcze uwagę na wypadki braku znaku miękkości przy spółgłosce przed samogłoską *i*, która w naszej gwarze palatalizuje każdą bez wyjątku poprzedzającą spółgłoskę; wszystkich tych nazbyt licznych a łatwych do sprostowania pomyłek osobno nie wyszczególniam. Nie wypisuję też wypadków użycia znaku *J* zamiast *I*, których pewna ilość znajduje się na str. 11, 12 et passim.

